

لا يزال عبدك المؤمن يتقرب إلى ربنا حتى
أحببنا إليه وولي يصبر ويطيق العناء

الحمد لله والمنته كعاشقان را قوت روح وواصلان را روح قوت ووالہیان را
روح وریجان اعنی مناتب حضرت خواجہ محمد سلیمان تونسوی رضی اللہ عنہ

المستحق

انتخاب مناتب سلیمان

کتاب خانہ مسعودیہ
۱۳۲۵ھ کعبہ
بجری

حسب الارشاد عالیجناب حضرت خواجہ غریب نواز حضرت محمد الدین صاحب عم فاضل
سجادہ نشین سیال شریف بجن سخی شہباز الدین عبد الجبار کاتب مقیم آستانہ عالیہ گولڑہ کراچی

باہتمام مولوی محمد انشاء اللہ خان صاحب
مالک حمید شمیم پریس لاہور طبع شد

Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

اشتراک

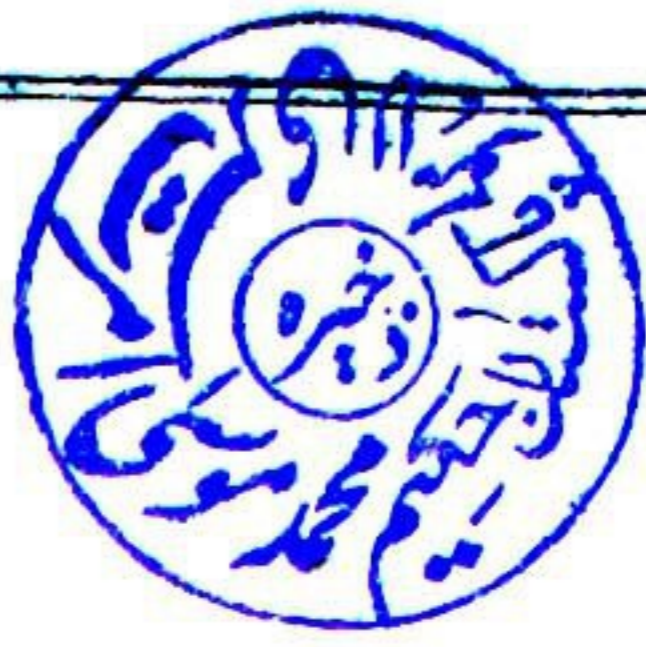
39259

طالسان تحقیق و اربعان ترفیق کو مزوہ ہو کہ ان آیات میں التیام میں رسالہ صداقت مقالہ یعنی **اعترافاً بکلمۃ اللہ فی بیان و معاً اهل ید اختیار اللہ علیہ طبع ہوا ہے جس میں اس مسئلہ پر ایک پہلو سے محققانہ تحقیق کی گئی ہے اور کافی طور پر روشنی ڈالی گئی ہے اور حضرت ضہین کے اعتراف نامہ کا اور مجاہدین کے مفادات کی اچھی طرح سے قلم کھول دی ہے انصاف پسند طبائع ضرور اس امر کا اعتراف کئے بغیر نہیں رہ سکتے کہ پہلے مباحث جانہین میں محاکمہ کرنا اور بموجب طریق کو اختیار کرنا اسی رسالہ کے خواص سے ہے۔**

علماء وہ اس کے مسائل ذیل یعنی سماع موسیٰ - استمداد از قبور صالحین - اسرار حرمات ذبیحہ فوق العقودہ وغیرہ کی بھی عمدہ تحقیق کی گئی ہے۔ کیونکہ نہ ہو بیرون سن المؤلف علی قدر حسن المؤلف اس کے مؤلف متقدما و مستمدا و مولانا اس اعلام فحول المسلمین و قورۃ المشائخ الکاملین جناب حضرت خواجہ غریب پیر علی شاہ صاحب قبلہ عالم گورکھی دامت برکاتہم و عمت حسناتہم میں - پھر ناظرین باعین جنہوں نے حضور غریب نواز کی تالیفات سابقہ سے کیا ہوگا وہ اس رسالہ کی عظمت و جلالت کے ضرور قائل ہوں گے اور سو سے اس کے خریدنے کے لئے مائل - اور اس کے محققانہ مطالعہ سے اور فوائد بھی مخطوطا ہوں گے۔

یہ رسالہ باوجود ان تمام خوبیوں کے عمدہ خوبصورت طبع ہو کر علاوہ محصولاً بقیمت چھ آنہ (دو روپے) سے ہر ذیل پر لکھا ہے جس کو حضرت مؤلف دامت برکاتہم و عمتہم سے حق تالیف بخش دیا ہے۔

خاکہ مارعبہ العجب رعبہ شامہ غالب اور ڈاک شریف ضلع راولپنڈی

کتابخانه دارالعلوم
کتاب

رتبہ سیر ولانعتہ و تتمہ بالخیر
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نشانی بے انتہائی مرغمانی را کہ ذرات عالم کون و فساد را برائی جلوہ نامائی جمالِ مطلق و کمال بر حق
مرآت بنیایات آراست و پریش نامتناهی مرواحدی را کہ عقول سلیمہ را از کثرت موجودات
بواحدیت خود مطلع ساخت و قلوب عارفان آگاہ را وسعت و حوصلہ گنجائی انوار تجلیات

احدیت بخشید و صد و محققان بی اشتباہ را بدرجہ الشرح بواحدیت کہ غلمت علم الاولین و آخرین
عبارت از انت رسانید و ذات خود را کہ سبب بی پروگی مستور بود و پرده کائنات بر منقذ
ظہور جلوہ گر نمود و چنانچہ مضمون این معنی در کلام موزون کثرت کثر مخفیاً فاجبت ان عرف
خلقت الخلق ظاہر فرمود و مولینا جامی قدس سرہ السامی فرمود و بیت زود خندہ کہ من بعکس

خوبان جہان بہ در پرده نہان باشم و بی پرده عیان - و تخلص در و نام محمد و نثار بر حضرت

سیدی کہ باعتبارینو حقیقت خود کلی اول وجود ذی جو و است بکہ مقتضائی انا احد بلا عین
وجود است و باعتبار ذات غنصری ختم جمیع اسماء و صفات ذات و احدیت سمات است با کمال فخر

انا سید ولد آدم و لا فخر فخر و ہ کمال بہ تعنیات - نظم رازوان حقائق ہماوست ہ رفیر خوان

و قائق ہماوست ہاوست محبوب بارگاہ الہ کہ کشف لا الہ الا اللہ - و بال واصحاب او

کہ برگزیدگان کروگار و مفران احمد مختار اندلسی اللہ تعالیٰ علیہ و علی آلہ و صحبہ وسلم - و نیز

بر جلد اولیاء اللہ قدس سرہ زعم کہ نظام جہان و البتہ بسلسلہ ذوات شریفیہ ایشان است و

فاضلہ ذات اقدس بر جہان بیان بوساطتہ وجود کریم ایشان اما بعد می گویند کہ

بقرنی اللہ اللہ یار محمد بن تاج محمد غفر اللہ تعالیٰ لہ و لو المرید حسن الایمان لکن یسر برون

ما فطرحہ این نام ساکن بلکہ شریفیہ کسبین سر سبب اللہ تعالیٰ عن العین و شکر اللہ تعالیٰ

کتابی شکرناقب شریف حضرت قطب الاقطاب غوث الاعوان نور الحقیت راہ طریقت منیر
 نور کبریٰ انحر الاولیاء محبوب بارگاہ رحمان حضرت ماونیا و مولینا خواجہ محمد سلیمان خان قدس اللہ
 سرہ و متع المستشرقین بفیوضہ تالیف کرده و دوران صرف مجبور و حتی الامکان بکار برده اگر چه از ان
 بحر و غار مناقب شریفی عشره عشره لک کیے از صد ہزار وا نشدہ اما بر قدر و سترس خود و اظہار محبت و مودت
 الحق نظم - اگر بروی من گرو و زبانے + ز تو زخم بہر یک و تانے + کتم عمر و راز این کار بار
 نباشد غیر از پیم پیچ کارے + نیارم گوہر و صف تو سفتن + سر سوزی زا و صاف تو گفتن +
 تعالیٰ اللہ چمن در بائیت + کہ از اوصاف این عالم جدا نیست + جمال مطلق است انانیا
 و آمد و لباس اسم و شانے + چه میگویم بہانی بل عیان شد + فیوض نوات او اندر جان شد +
 جہانے خیرہ ماندہ در جہانش + نمی آید و آندیشہ کمالش + بجز صیرت نشد حاصل ہمانا + اگر چه شد
 مفکر اہل معنی + چو مطلق در مقید شد ہویا + بعنوان سلیمان گشت پیدا + طلسم گنج بہانی است
 این اسم + کشا و راز رحمانیت این اسم + چو شد اسمای حسنی را ظہوری + زہر اسم بہر یک تازہ
 کمال اسم اعظم در جہانش + بشد ظاہر از انست این کمالش + پس آن کتاب مناقب شریفی کتابت
 و کشف روان آسا و چون آنرا سجاوہ نشین اولین بلجائی و ماوائی مساکین ماوی سلکین و ماکین
 خلاصہ فائدان ولایت نقارہ و دوران کرامت رفاقت نقش افادہ نشش حضرت خواجہ ہر اس
 متع اللہ المستشرقین بطول بقایہ و انعم بشرف لقاء الی ابد الآب و ملاحظہ فرمودند باین سبب
 خطاب واروشد کہ این کتاب اگر چه من اولہ الی آخرہ فحرت بخش طالبان راسخ الاعتقاد است
 اما آنچه از ملفوظات آن حضرت انحر الاولیاء و در مندرج است کہ مؤلف موصوفہ بگویش نمود
 شنیدہ و نوشتہ کہ ہر یک سخن درستی بی بہا بلکہ سرمایہ چہات ابد است اگر عالیجہ و انتخاب کردہ شود
 برای طالبان راہ حق فائدہ عظیم حاصل خواہد شد کہ ہم سالکان وین زبان منہیغ شدہ و از
 طول عبارت ملول میشوند و اگر کسی را بہت بلند منہت ارجمند عطا شدہ باشند ان کتاب شریف
 ہم مطالعہ و انور کردہ فائدہ کامل خواہد یافت کہ تمام و کامل آن را ہم علیحدہ از سوا و بیاضل را پیدا

از شایسته‌های پس برای اهل اعانت امر واجب الانقیاد و درین انتخاب آن شروع کرده شد امید
 از یاری لطف و کرم باری آنکه بوجاهن تمام فرمایند و کرم تشبیه بدانکه درین منتخب کتابت
 اسرار اولیا عبارت از ذات کریم صفات حضرت منظر نور کبریا محبوب بارگاه رحمت حواجه
 محمد سلیمان خان است قدس سره العزیز بیت ز نور فخر چون خلعت پوشید و جهان بر او
 خاک بوسید و ملقب هم بنور اولیا شد و به عالم فاش ختم الاولیا شد - فائده بدانکه مقصود
 اصلی درین منتخب ذکر ملفوظات شریفان فخر الاولیا است قدس سره العزیز خصوصاً آنچه مؤلف
 کتاب منتخب منیفه گوش خود شنیده نوشته مگر بعضی دیگر با محققات و متهنئات که ضروری منظر
 که درین کتاب شریفه سطور است یا از دیگر و ایات صحیح معلوم شده یا خود این مکین کاتب منتخب
 از زبان و رافشان الفخر الاولیا قدس سره العزیز شنیده قدری بطریق اختصار مندرج نموده
 خواهد شد انشاء الله تعالی و الله تعالی هو المسئول بالتوفیق و بیده آئینه التحقيق فاعلم
 بدانکه قبل از شروع در مقصود یعنی در ذکر ملفوظات شریفه یک دو سخن که صاحب کتاب شریف
 حمد السدان بالعنوان لطائف معنون نمود نقل کرده می شود و آن اینست که می گوید که از میان
 یار محمد سوکری که یکی از مخلصان بسم و هم صحبتان قدیم حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز است شنیده
 که می گفت که چون آن فخر الاولیا قدس سره العزیز بعد از وصال حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه
 چند سال در کوه و درگ که مولد شریف و بامی سکونت آبا کرام حضرت فخر الاولیا است قدس سره
 العزیز زمینیا تکی حضرت شان و آسجا است بطریق سکونت می بودند بنده یعنی یار محمد سوکری که از
 قدیم و امن گرفته آن حضرت فخر الاولیا است برای زیارت و قدم بوسی در اسجا سیرت و نیز چند روز
 در اسجا می ماند چون ازین سبب واقف آسجا شده بودم بعضی کارها و مطلوبه از او بودی که از
 میفرمود دنیا نچه آوردن طعام فقرا و بهمانان غراب از انگر لایف نیز برست و الله اعلم
 فخر الاولیا قدس سره العزیز میباید آوردن تا سوار غیره کارها بدین تقریب روز بر او بودی که
 رفتن اتفاقاً ما صاحب چیزی بخوانند و دعای طلبیدند و بنده را که دیدند فرمودند که انشاء الله تعالی

لنگر این فرزند را چندان زیاد و بزرگ بود و بزرگوار بود و بندگان عرض نمودند که یا مایع صاحب امر و حضرت را دعا
 میفرمایید فرمودند که ما را از لنگر و غیره ترقی و در جهان این فرزند قبل ازین بشارت رسیده است بندگان
 عرض نمودند که این چگونه است فرمودند که در اثنای آن مدت که این آفتاب جهان تاب و برج حمل
 شرف قرار گرفته بود و امر دشمن بشارت بطهور میپوشید و بیداری و دویم در خواب اما در بیداری
 آنکه یک فقیر که پیش ازین برگزیده و ناشنیده بود و سن عمر و موسی سرخ و پلباس قلندرانه بدریا
 آمده اند که کسی که خدا بیرون بیاید و آنکه در این فرزند را چندان شنیدند آن آواز از اندرون بدریا
 آید و دیده که فقیر گداخته پر استاوه است چون مقابل یکدیگر شدند فقیر سلام علیکم گفته گفت که ای میان
 مالک این خانه تویی جواب سلام داده فرمودند که حضرت اول مالک هر خانه و هر کس حقیقی است
 بجز در این که میباید فقیر فرمود و در خانه شما اسپد واری است عنقریب فرزند زینب از فضل ایزدی به مرتب
 سرمدی پیدا می شود و زاید العمر کثیر البرکت و قطب الاولیا و غوث العرفاء و صاحب لنگر خواهد بود
 بلکه الحال از برکت او و رفاه تو تا شیری متفر است چون همه عالم و عالمیان از فیض صوری و معنوی
 او بهره یاب شدند است بلکه تا قیامت آن فیض او جاری خواهد ماند بر چیزی ما حاضر بجا که ما هم
 از حصه دارم گرفته بروم سبب و اظهار آن عرصه ظهور فیض او در جهان نامم و آنکه شریف این فرزند
 مبارک اگر چه این سخن را درین نشین ساخته یا ساخته بموجب عادت قدیمانه خویش که بخدمت فقراء
 داشتند باندرون مراجعت فرموده چیزی خورونی تیار کنانیده پیش و روش بردند و روش موصوف یکدیگر
 از آن تناول کرده فرمودند که باقی را شها و اومان اندونی شما بخورند و فرمودند که فرزند تو از لنگر را محب و محبوب خداست
 و البته پرورش پاکیزه و ارسی کامل خواهد نمود و خود با سلام علیکم گفته بطرف روان شد و بعد از دو سه
 قدم از میان گم شد که از دریا بنظر احدی نیامده اما در خواب آنکه قریب ایام تولد این فرزند مبارک در خواب
 دیدیم که آفتاب جهان تاب از بلندی آسمان نزول کرده و در دهن من آمده فرار کرده و تمام فغانه چاندرون
 به چون نورانی و پریا گشت بلکه تمام عالم از روشنی آن منور شده بنظر من آید و خالق هزاران هزار
 من فراموش کرده مبارک میبندوی گویند که این آفتاب را عجب روشنی و ضیاء است که با وجود آنکه در میان

ساز تو قرار گرفته اما همه عالم را روشنی می بخشد و انوارهای زنگارنگ او بدلهای و بانها میتابد و چون از خواب
 بیدار شدیم حالتی او نمود که در آن حالت حیران و متفکر بودم و از تعبیر آن هرگز مطلع نگشتم اما بحسی اظهار کردم که
 من منتظر وار بودم تا روزیکه بگرم کریم قدیم این فرزند ارجمند تولد فرمود و در این صباحت و نواحت در
 آن نور آگین که می بینید ظهور بجهت نور نمود و فرصتی زیاده آنچه بیان کرده شود او نمود و درین آسمان
 این و خوشی آن بلکه تمام ساکنان آنجا از و البتگان و غیره در فائده آمده و چهره نورانی و صباحت
 آن فرزند مبارک و دیده آغاز تعجب و مبارک گوئی کردند و آنکه آن آفتاب جهان تاب که در خواب از
 آن نزول فرموده و در آن و کنار من قرار کرده بود همین فرزند من خواهد بود پس شکر از و منان و
 و نه سبحان بجا آوردم و بعد از آن پیش هر کس خصوصاً پیش پدر بزرگوارش اظهار آن خواب کردم تمام شکر
 طائف متضمن بشارت که مؤلف مناقب منیغه بیان نموده و اگر تمام بشارت وارود در حق آن
 الاولیاء قدس سره الغریز که مروی گشته اگر جمع نموده شود دفتر می علی پیره الماکروده شود باید کرد و اما او
 بشارت دیگر که یکی این مسکین بے تسکین کاتب منتخب بگوش خود از زبان حقایق بیان آنحضرت اولیاء
 سره الغریز شنیده و دیگر از والد بزرگوار خود که او نیز از آن کان حقایق یاد گرفته و نیز بحد توان ترجمه
 بر آن زبان رطب اللسان میباشند و اینجا مناسب دانسته شد که از وزیر که آن مهم بقصد خود منتخب
 فقرات شریفه است مطابق است به بشارت سابقه مناسب بوده حکایت اولی است که
 می بنده شرف اقامت بوسی مشرف شده در محفل شریف حاضر بود سخن در مد و انگیزه بود زمین و ملک که بود
 ریف آنحضرت اولیاء قدس سره الغریز است افتاد و فرمودند که در آن زمین که به نام در آن صاحب نیست
 معنی و صفت می باشند که کسی را بر احوال ایشان اطلاعی نمیباشد و نیز از علم ظاهری چیزی نخوانده باشند
 آنچه در آن کو دکی که با در انجامی بودم شخصی بود که حلق ... می بینم و و چیزی از علوم ظاهری
 ندیده بود مگر بیخ سیپاره قرآن شریف خوانده بود و در باب توفت حلق کردن در می نمود و این سبب
 بود از سنگ میزد و به نزدیک خود آمدن نمیداد مگر او چیزی خوردنی بزرگی و لاسه بن سید او و هم
 کرده بهر حال که می توانست حلق بر من می نمود زیرا که در کوه مجامع و مواتش مقرر و همین نمیباشد

مردم بیکدگر راستراشی مے نمایند پس مردم آنجائی که آن سہی اور اویدیکہ اور بطریق ملامت گفتند کہ ترا بہ
 حاجتست کہ پس زکریا ترا ننگ میرند و زود خود آمدن ندید و تو چندین جہد و علق میکنی و علاوہ چیز خورد
 از خود میدہی آن شخص در جواب ایشان اینقدر اظہار میکرد کہ ہا بن پس اگر چه دیگر حاجت دارم اما این
 دارم کہ ہزارہ من خواہد خواند یعنی امامت ہزارہ من او خواہد کرد پس بعد از مدت فرید کہ یکی روز از زکریا
 بوطن خود بکوہ میرفتیم و یکی مرد جعفر باران خان نام ہمراہ ما بود و در جامی اثنائی راہ رسیدیم کہ او از قبا
 قال مردم با نظر کہ شنو جب یا مضروب بودیم در گوش ما رسید باران خان مذکور گفت کہ شما در نجابا شہید
 رفتہ نظر کنتم کہ این مردم آوازہ الا کلام کسان اند ما واکہ بلوچان باشند و جاہانی ما عصبیدہ بگمندر
 من پس سنگے ہشتیم و باران نظر کردہ باز آمد و گفت کہ بیامید کہ مردمان جعفر اند خوبی نیست چون پیش
 رفتیم دیدیم کہ آن مردمان یک میت را غسل دادہ و کفن کردہ نہادہ اند امام ہزارہ موجود نیست حیران
 رسیدیم کہ این میت کلام کس است ہمان شخص امام بود کہ خلق من سے نمود و میگفت امام ہزارہ
 این پس خواہد بود پس من امامت ہزارہ او کردم و اورا فتن کردیم حرکایت دویم آنکہ در تونس شریف
 قوم جعفر محمد نام معروف با سہم در کنار والہ بودی کہ گاہ یگاہ حاضر خدمت و دعا گوئی ذات آن فخر الاولیاء
 قدس الغریبی ابو بندہ کاتب منتخب نیز با و مجاست و محاکات نمودہ و اورا استا و زاوہ حضرت فخر الاولیاء
 قدس سرہ الغریبی میگفتند و تصدقہ والد زکریا گواری کہ حاجی صاحب نام داشت و او متا و حضرت فخر الاولیاء قدس
 سرہ الغریبی بود بسیار مشہور است تا بحد تو اثر سجیدہ و بر روایات کثیرہ مروی گشتہ اما آنچه بندہ از
 والد زکریا گواری خود شنیدہ و او فرمودہ کہ من از زبان حقانی بیان الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریبی شنیدم بقدر
 آرد و خلاصہ ہمہ روایات در و مندرج است و این نیست کہ فرمودند کہ من در ایام خورد و سالی چند نامہ
 عطار بندست حاجی صاحب بخواندم و نیز وہ معاش ما بعبال حاجی صاحب بود کہ ہرچہ عبال اومی خود
 ما ازیر کیے از او مان عبال خود داشتہ شریکی ساختند و بوقت فراغت از خواندن کار سہل کہ لائق مجال
 من سہ بودی نمودند چنانچہ گو سالہ ہا سہین وغیرہ و ما جی صاحب مردگان سال پیر بود و زنگہ
 حوان و شد خوبی بود کہ خواہ منوہ ہجرت سنان مجاہدہ آمیز میگفت من ہم با و مجاہدہ می نمودم اتفاقاً

قدس سرہ العزیز لا تعدو ولا تحصى مشہور اندگر برای اختصار برین قدر کتفا کرده شد بیست ہر کہ را نور
 ازل شد یار او ہمی شناسد زابل دل انوار او ہمی شناسد در اشجر و حجر و ماہی سے شناسد بحر
 گرچہ در غیب است اورا بگر بندہ در شہادت سداور ابو ہرند ہیک این بورا و ماغ و پگراست ہوی ایشیا
 ہم زباغ و پگراست ہویدین ایشان چشم و پگراست ہونی بدین چشمی کہ در و سرت ہ حس متن را
 این ہوی نیت ہ چشم ہم را ہم نظر این سوی نیت ہ جان زندہ دل شناسد پارا ہ غرق و اندیار را
 ستر نہمان نیت نہمان میکند ہ از شجابل پرو ہ براومی تند ہ گزرا بخت و سعادت یا وراست ہ ہم
 بہرہ ز فضل و اوراست ہ خاک راہ شان شوی از جان و دل ہ ہ پیغمبر شان شوی زان دل گل
 زیرای مناس حق شو خاک تو ہ تا شوی از چرگ عصیان پاک تو ہ پاکتی تن باشد زاب روان ہ
 پاکتی جان دولت زان دوران ہ ذکر ملفوظات شریفہ فیہ فیہ الاولیا قدس سرہ العزیز مطابق کتاب
 شریفہ مناقب شریفہ ہ ہانکہ مقصود منتخب ذکر ملفوظات شریفہ مقصود صاحب کتاب مناقب
 است پس می نویسد کہ یکبار اتفاق حسن چنین بطور آمد کہ بندہ یعنی مولف مناقب شریفہ برای زیارت
 و اقدام ہوی حضور جامع النور پر بدایت تصویر نمود یعنی الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز و نوشتہ مقدسہ
 حرہ ہ اللہ وساکتیبان جمیع المکارہ مشرف و کاسیاب شدم دوران ایام حضرت صاحبزادہ والا تبار سبحان
 نشین حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ حضرت صاحبزادہ اسعد مجد نور احمد صاحب رضی اللہ تعالی
 کہ فرزند ثانی حضرت قبلہ عالم است رضی اللہ تعالی عنہ بتقریب سیل آمدن بجناب الفخر الاولیا قدس سرہ
 از طرف محرمہ موقوف فلان بیرون بلکہ شریف بلکہ آن آستان ملاک آیشان شریف آوردہ ہو و بقدر کجا
 در آنجا اتفاق واقف افتادہ ہو و ہر روز ہر بار مجاہدت و کمالہ محاکات جناب فخر الاولیا قدس سرہ
 و صاحبزادہ صاحب حاصل میشد و بندہ یعنی مولف کتاب مذکور مافر الخدمت میماند و بسا حکایات
 بزرگانہ و شریفانہ زمانہ ہر و ہنالی یکدیگر را مخاطب ساخته میفرمودند چنانکہ روزی بتقریب گفتگو
 ہستند ہر دو بزرگان صاحبزادہ و صاحب از ان فخر الاولیا قدس سرہ العزیز استفسار فرود کہ آیا حضرت
 قدس سرہ العزیز در آن صورت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ و گویا افتادہ ہو و بکار آمد ہا بود

ملاقات اولیث رہو و پس اگرچہ ازین معنی الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز یکسی بطریق انکشاف اعلام نفرمودند
 مگر آن امر کہ صاحب ازان جناب استفسار آن کردند بیچارہ شاطری او شان بالضرورت
 جواب و بیان شافی میفرمودند جواب حضرت پس فرمودند کہ صاحب از او جیو زبانیکہ این دعا ملکہ کجست
 تحصیل علم بکوٹ ٹھن رسیدہ نرو میان صاحب میان احمد علی خلیف حقیقی حضرت قاضی صاحب کلان
 تحصیل علم سے نمودم و از سبب خور و سالی عمر بمرورم کوٹ وغیرہ مواضع تا نزدیکی قرب جوار برای نماز
 و روزہ امر معروف و نہی ختم و یک کار و کلان برای تہدید و سیاست بدست داشتند و بلا تماشای خلافت
 بان چشم نامی میگردم بیک روزی در بازار کد ام تماشای کنندگان رقاصانہ تماشای کردند و ما در آنجا رفتیم
 موئی شخص تماشای کنندہ گرفتہ بان کار و پریم تقدیر پرہ گوش او بہرہ موئی او بریدہ شد ازان مردمان
 آنجا بہا تہلکہ نمودن گرفتہ ما ازان ہرگز خوفناک نہ شدیم پس ہمین خبر کہ بقائمی صاحب رسید بطرف
 میان احمد علی جو گفتہ فرشتاوند کہ این میان را بفہمائید کہ ای میان این ملک را مردمان سخت ہمتند
 آن نباشد شمارا ایدار رسیدہ از چین کار با دست پرواز شوید با وجود رسیدن این پیغام ما بران
 منت مستعد می ماندیم بلکہ چونکہ قاضی صاحب علیہ الرحمۃ از خاصگان حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ
 بودند و فقرا ایشان ذکر و اذکار بزرگانہ و بزرگی حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ و ہجوم آمد رفت خلایق
 در خدمت ایشان و طریق بیعت و رشد و ارشاد و سرود گوی فقرا مہاران و کوٹ ذکر و ہر محفل شایع
 و ذالعی بود و ما این امر را نامطمئن فہیدہ گفتہ بودیم کہ کسی جہ مانزد آن بزرگ رسیدہ برایشان نیز امر معروف
 خواہیم ساخت و اینمسی را قاضی صاحب نیز شنیدہ بود و بلکہ کیر و زمین و باران نیز رسیدہ کہ ای میان ہر حضرت
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ امر معروف واری لیکن اینجانب و جواب پہنچ گفتمہ بودم خاموش شدہ ماندہ ہوا
 پس بعد از چندین مدت در کوٹ خبر آمد کہ میان صاحب مہارالوالہ و راجہ سید جلال رحمۃ اللہ تعالی
 آمدہ است پس قاضی صاحب معرکہ فقرا برای زیارت از کوٹ بطرف اوج مبارک تیار و روانہ شد ہوا
 برای امر معروف بہرہی فقرا روانہ بطرف اوج شدیم و یک درویش کہ ہم سبقت ما بود و در کار امر معروف بہرہ ہوا
 میان ہمراہی ہاروانہ گردید و را شنائی را کہ در پائی سسہ و نائل بود قاضی سنا و بعض فقرا بر کشتی غار

بریکے کشتی بانیز سوار شدیم چون کشتی در نیم دریا رسید خنیاب شد کہ آب از ان خنہ در کشتی آمدن گرفت
 ملاحان در بند کردن آن سعی در پیش کردند چند سعی نمودند بند نہ شد بکی ملاحان آوازہ دادند کہ فقیران بچند
 نمیشو و بلکہ زیادہ می شو و چون موسم طغیانی آب بود از ان آواز ملاحان در را کبان کشتی ہراسی و خوفی نمودند
 در آنوقت من بان پارخو و گفتم کہ این غلایق برای تریارت و فوائد گرفتن از ان بزرگ میروند کشتی با بانی درج
 رسیدہ کہ نزدیک غرق شدن استاودہ خدا نخواستہ اگر غرق شو و عجب بزرگی آن بزرگ فوائد کشید کہ چیز
 غلایق در پی او مڑوہ می شونند خون ایشان بندمان بزرگ تواند وقتا و پس باز گفتم کہ اگر ان بزرگ
 است کشتی را از فدا یعنی بلشانہ سلامت بر ساحل رسانیدہ مارا بخیریت عبور خواهد کنانید بنور و نیز
 سخن بودیم کہ از قدرت الہی کشتی را چنان ضرب از موج دریا رسید کہ بدن ضرب ناگہان بر کنار رسید
 و سلامت عا بر شدیم پس بدین اسخالت و سلامت عا بر شدن خود بان پارخو و گفتم ای پارہ اینیہ
 بزرگی آن بزرگ معلوم گردید آخر الامرا سجا چون باوچ مبارک رسیدیم وقت پیشین بود و در جامی نماز
 گذاروہ بکچہری رفتیم چون غلایق بسیار از قسم فقر و علماء و کچہری نشستہ بودند حضرت قبلہ رضی اللہ
 عنہ بطریق سادہ سفید کلاہ پراہن پوشیدہ در ان مجلس ابلاس داشتند و در دست چنان بود
 کہ میان صاحب را کلام پوشاک عمدہ باشد و مروی جسم بودہ باشند انتم کہ این است یا این از یک
 شخص رسیدیم کہ حضرت صاحب ازینہا کلام است آن شخص باگشت اشارہ کرد کہ این حضرت صاحب
 است چون سادہ طور دیدیم گفتم آری بزرگ است لیکن خیال امر معروف را در دل داشتیم کہ نمودہ شود بر خیال
 گاہی آن سوی کچہری و گاہی باین سوی می آمدم و گاہی دوری استاودم و گاہی نزدیک می نشستیم
 و گاہی برمی خواستیم چون غلایق بسیار آمدہ قدسوسی حضرت قبلہ عالم فرمیکردند اگر چه بر امر معروف مستند
 بودیم لیکن جرات نیافتیم تا کہ تمام شد و نماز بر پاگشت نماز گذاروہ و پس بدیرہ آمدیم و گفتم کہ امروز
 روز اول بود فردا علی الصبح کاری خواهیم کرد کہ برای آن کار آمدہ ایم چون روز دیگر شد چہ پاس و چہ
 پاس آخر بدروازہ گذشتہ گاہی آن سوی کچہری و گاہی این سوی کچہری گردش کردہ ماندیم و ہر چند
 خیال کار معلوم کردیم ہرگز جرات نمی یافتیم چون روبروی حضرت میرفتیم گو یا از ان امر پس می شدیم

تا شام روز دیگر شد پس از آن بدیره آمدیم پس بوقت عشاء در مسجد شسته بودیم که قاضی صاحب برای نماز عشاء در مسجد شریف آمدند و ما را دیده فرمود که ای میان تو که برای امر معروف آمده بودی چرا معروف نکردی حضرت قبله عالم رضی الله عنیه تیارانند تو که ام وقت امر معروف خواهی کرد صاحبزاده چو پاسبان او بهنوز از جواب خاموش بودیم که قاضی صاحب بایک درویش که همراه او نشان مسجد آمده بود خطاب کردند که امروز وقت عصر حضرت قبله عالم رضی الله عنیه میان را ایستاد و دیدند . . . . .

و از یاد پرسیدند که قاضی صاحب چو این کدام فقیر است عرض کرده که این فقیر و سبیه است گوئید که در کوه و درگ نام سکونت دارد و باز حضرت پرسیدند که در اینجا چه تقریب آمده گذارش کردم که در کوه نزد میان احمد علی علم بچو اند و بمردم کوٹ برای نماز و روزه امر معروف می نماید و کسیکه کار بدت کند او را تنبیه می کند و سزا میرساند و از معرکه فقر که کیفیت هجوم خلافت و آمدن مردم در حضور انور و طریق بیعت و سرودگویی عوام الناس رو بروی حضور شنیده است بمردم گفته که اگر ما را بسیار صاحب کسی وجه ملاقات شد پس بر خدام کرام هم امر معروف تو انم ساخت حال که خبر شریف آوری حضور عالی و زمینگان بگوش رسید بود و ابانظر ف روانه شدیم و آمدیم و او هم بمبرکه فقر او در اینجا آمده شاید که آنخیال امر معروف آمده باشد جناب حضرت قبله عالم رضی الله عنیه باستماع این معنی باز برین میان نظر کرده فرمودند که آری قاضی صاحب چو شخص عالی همت و بلند نیت بنظر می آید و لیاقت امر معروف کلی در وقت و دیده می شود صاحبزاده چو هرگاه که من این سخن از قاضی ضامن شنیدم در خود فکر کردم که این چه سخن است معلوم نمی شود لیکن خاموش ماندیم آخر الامر چون روز شد معلوم کردم که قبله عالم رضی الله عنیه از اینجا تیارانند بآن سبب در فقیه امر معروف خود گفته که ای پسر امر معروف میسر شد اگر با که روان شد آن میار صاحب را دیده بیایم پس رفتیم و دیدیم که حضرت **اللهم** بر کمر بنه ایستاده اند و خلافت کرد اگر حلقه بسته شده اند گمان بقدمسوی و گمان بپستی و در عار فاتح خیر خصت یابی کردند بشاید به آنحال بآن یاز خود گفته که ای یارب کس سلام کرد و خصت می شوند دل بامی خواهد که سلام نموده برویم و با بجهله از چندین مردم خصتی قدری پیشتر شده است

برواشته سلام کردن بسر بروم هنوز دست من به پیشانی از سیده بود که ناگهان قبله عالم خرا از چندان
 مردم خصمتی کرد میان فائل استاد بودند و با بندگان چهار پنج دست و در استاده بود و دست به حمل و برود
 ناگهان مراد سگ پرند پس چون حضرت قبله عالم دست مرا آبان وجه گرفت خواستیم که دستم ظاهر
 شود و چنان قابو و محکم گرفته بودند که هر قدر که چاره کردم ظاهر نشد بیت هر کسی را در انزل لطف
 الہی گشت یار بره جووش هر لطیفی که کن لطف آشکار هر چه قصد او نباشد چه برودش می رسد چه شرفی
 کاندرازل کرده بنامش کروکاره بلکه از زور گزشتگی لرزه وحشی در جان ما افتاد و آن کار و امر معرو و الی که
 در آنوقت در بغل ما بود و آن لرزه از بغل بنیاد و آن یار خود اشاره کردم که این را برواشته برو و بعد از گرفتن
 دست من بدست راست اگر شخصی فقیر یا عالمی خصمتی آمدی او را بدست مبارک چپ خصمت می گرفتند
 و اگر در عازفات خیر می نمودند بهمان دست گرفته من و عارض می نمودند پس چون از استادگی برگزیدند و دیدند
 چنان نیز نیز قدم رفتند که بصورت کج قدیان در پی آن حضرت کشتان کشتان کشیده کشیده می رفتیم تا که
 یک کفش از پائی ما نیز در افتاد و بعد که در آن صورت با شانزده که در روضه منوره سیدالسادات حضرت
 حضرت سید جلال صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسیدند و داخل محل روضه منوره گردیدند بر سر مبارک شان
 استخوانند و من اگر چه در آن حالت کشیده می رفتم مگر در آنوقت اینچنان در دل می گذشت که هر چه که میان صاحب
 دست مرا گرفته است خدا کند که این دست با همیشه در دست خود گرفته باشد پس بهمانطور دست مرا گرفته است
 اول چیزی می خوانند و پنجشنبه بعد هر دو دست مبارک خود مع دست ما بر مزار نهادند ساعتی نماز
 استخوانند پس در شان مبارک را برداشتند بهمانوجه فاشخه خیر فرمود پس پادروازه محل روضه شریف آمده
 هر آدم که موجود بود او را اشارت به بیرون آمدن نمودند چون بیرون رفتند طاق مدوانه بدست مبارک
 چپ پیوسته در دست فرموده بنشستند و آنچنانکه دست ما را در دست داشتند بهمان پنج حرفی خود خوانده
 و ما را هم خوانید بر حین ما هم کردند و هم دستها بر زمین ما هم گرفتند و ما را دیدند بارشاد لفظی دست ما و فرموده
 بر زبان مبارک آوردند که ای میان هر جا که عالم خوانی برو بخوان و خود شتابانی بر فاشخه از دروازه گذر کرده
 ردار و بدروازه حویلی ما شان رسیدند و در آنجا خادم اسپ سواری عالی گرفته استاد و بود یک لخت بران

دست من از ما عدل با رفتن بخیر شد که با بندگان مبارک و در آن روز ۱۸ از میان مردم

سوار شدہ بالفور رہا اگر دیدہ رفتند چون الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریب بالفور رفتن قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 بزبان مبارک لاندن چہاں مبارک پر آب شہدہ بووند و چہاں وہم خود شدند کہ گو یار و صاحب مبارک شہد
 پیر و از آمدہ و رفتہ بود و در حاضران محفل شریف عجب حالتی و وجدی نمودار بود و صاحبزادہ صاحب رضی
 بنامہ زار و زار آمدند بیت شنیدہ کی بود مانند دیدہ - آنچه از شیران برآورد و دگر و پناہ حدیث
 ہجر محبوب است و رو پناہ حدیث ہجر بس خوشخوار و البیت پخت و خیر چہاں فوارہ البیت بخون
 زولہامی چکاندین سخن بلکہ جانہامی ستانندین سخن چہاں چہ ولانا روم می فرماید مثنوی
 از فراق تانخ می گوی سخن ہر چہ خواہی کن ولیکن این کمن از فراق این آبہ شورہ شود ہ از فراق
 این خاکہ تیرہ شود پس بعد از ساعتی حضرت صاحبزادہ صاحب فرمود کہ یا حضرت پیش گوید از
 زبان مبارک الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریب الاولیاء قدس سرہ ہزار شدت ہمین نظر برآمد کہ حضرت بر بیطور مارا
 ملاقات قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ شد و معیت ما حاصل گشت کہ عرض کرد صاحبزادہ صاحب جیونہ
 فرمود کہ بتہ سو و امیہ شد الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریب این بیت ہندی فرمود بیت سو و اکے لئے
 بر سر بازار گئے ہم ہا ہتہ اوس کے یکے جس کے فریدار گئے ہم ہر دو پنجیل صاحبزادہ صاحب پرسید کہ میانقا
 جیو چون حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ سوار شدہ رفتند شاہچہ کر دید و یکہ ہم طرف رفتند الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریب
 فرمود کہ قبلہ ما ساعتی در اسجا حیران استا وہ ماند ہم و خواستیم کہ در پی حضرت برویم اما بیت یافتیم و نحو
 خیال آمد کہ بی اجازت رفتن مناسب نیست ولیکن از کشش تمام انتظار لاحق شد آخر برین سبب
 آمد کہ آنچه حضرت فرمودہ رفتند بران مواظبت باید کرد پس تسبیح کہ بزرگ شمار آن در کار بود و موجود نبود یک
 مشت ازان استبانہ برداشتہ بروگیری رزہ پزہ ساختہ صد پزہ در دامن ہا مہستم بیت آگہ ناموجود
 شدن تسبیح ہمازش مواظبت نمودہ آید بعد ازان بجان حیرانی از شہر بیرون بر یک پایہ براہ کوش رفتہ
 استا و دوران اشارت قاضی صاحب بچند فقرہ از خدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت یافتہ ہو پس ملاحت نمودہ
 آمدند قاضی صاحب چون مارا دید پرسید کہ امی میان صاحب قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہما چہ کردہ
 و چہ فرمودہ گفتیم کہ ہمین فرمودند کہ ایمان ہر جا کہ علم بخوانی برو بخوان پس قاضی صاحب بدرویش

پہلوی فرمود کہ این میان را ہموا خود بکوٹ آریتہا نگذارید لاجرم ہمراہی او شان بکوٹ رسیدیم
 اس وقت کہ ما را دید فرمود کہ اسی فلان از قبلہ عالم رضو شمل شدہ آمدی از توجہ قبلہ عالم رضو شمل مبارک باد
 والد نعم اعلم شاید کہ قاضی صاحب با او شان سخنیں ازین باب گفتہ باشد کہ او شان مرا این سخن فرمودند
 پس آخر الامر شغل علم و خدمت او شان شاعرا شغل شد ہمیں کشش بسوی قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 ہر وقت بدل ترقی یا ب می بود بدان موجب بعد از یک ماہ در بہار ان شریف حاضر خدمت شدم
 و بعد مہفتہ حکم شد کہ برو میان عالم نجوان خواست شخواست بکوٹ سعادت گشتیم مگر آنکہ کشش مذکور
 شب و روز دامنگیر بود بدان طور کہ اگر یک ماہ در کوٹ گذرانیدی باز در بہار ان شریف آمدی خدمت
 قبلہ عالم رضو زیادہ از یک مہفتہ نزد خود متوقف شدن نمیدادند از ان سبب گاہی باین سوی گاہی
 بآن سوی سرگردان می گردم آری ابیات چو عشق آید نبر تاخت بندو بہ بجز محشوق عاشق
 کی پسندو بہ چو نا عشق از دل بر فروزو بہ متاع عقل و دین را ہلہ سوزو بہ فراری نیت عاشق
 بیک جا بہ سوز دل بود ہر دم سبکپامی بہ بود گردان ز سر گردانی خویش بہ بود حیران ازین حیرانی
 خویش بہ مولوی صاحب مولوی نور الدین ہند پوالہ کہ در مجلس شریف موجود بود از زبان حقاوی
 ترجمان فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز لفظ سرگردان می گردیدم شنید جنبش و سجد خوردہ این مصراع
 را بخوانند سے سایہ کی طرح ہم نہ او ہر کے نہ او ہر کے پس صاحب فرمود کہ یا حضرت
 آن آمد و رفت شما و خدمت قبلہ عالم رضو شمار این درجہ حاصل گردید کہ در مال خود قبلہ جان شدہ
 نشستہ اید خدا کند کہ مایان را زیارت شما کہ چون زیارت قبلہ عالم رضو است ہمیشہ نصیب ماند جناب
 حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز دست بستہ بزبان مبارک آورند کہ صاحبزادہ جیو مارا شما
 عین قبلہ عالم ہتید باید کہ توجہ خود را بر ما صرف داشتہ باشد آخر ہمین ناز و نیاز از طرفین ماند
 و دعا ہا تکمیل فرمایان آن مجلس بر ناست شد و کہ مجلس دیگر جناب فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
 و صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ المدنی روزی صاحبزادہ علیہ الرحمۃ از ان فخر الاولیاء قدس سرہ سپید
 کہ یا حضرت در ان زمانکہ شما و خدمت قبلہ عالم رضو مشرف شدہ اید عمر شریف شما چہ قدر بود و فخر الاولیاء قدس سرہ

بزبان حقایق ترجمان آورده که صاحبزاده چپوعمادان زمان پانزده یا شانزده سال بود باز پرسید که
 آن زمان را بکدام شب بشناختیم فرمودند که نشان آن زمان این است که چند ماه بعد از بیعت نمودن
 با جناب قبله عالم رضی الله عنہ صاحب رضی الله عنہ واصل بالبد شدند زیرا که با چند ماه
 بعد از بیعت نمودن خود برای زیارت حضرت مولینا صاحب رضی الله عنہ بجهت تبرئید میآئی ایشان
 بطرف وادی تریف عازم روانه شده بودیم باندازه مدت بیست روز در وادی تریف رسیدیم و پیش از
 رسیدن ما در وادی تریف بقدر سه روز یا پنج روز وصال مولانا شده بود و رضی الله عنہ که بروز
 قل خوانی سیوم روز یا پنجم روز که بسبب شب جمومی کردند و اسبها فزانگشتم و زیارت مزار تریف
 که مشرف شدیم مزار مبارک گلی بود هنوز از آب گل نمناک بنظر می آمد پس در آنوقت صاحبزاده
 از حاضران مجلس تریف تفحص کرد که وصال حضرت مولینا صاحب و کد ام سن هجری واقع
 شد از آن سن مصرعهای سن وصال تریف خوانند که یکی از آنها این مصرع است **مصراع**
 خوش امی مقبول محبوب الهی - پس عدولائی همه مصرعهای که شمرند سن یازده صد و نود و نه برآمد
 پس مقرر کردند که بیعت آنفرا لا و لیا اقدس سره الغریر و رسند که محقق شده پس صاحبزاده
 صاحب علیه الرحمته باز استفسار فرمود که یا حضرت بوقت وصال حضرت قبله عالم رضی الله عنہ چنانچه
 و چه قدر صحبت قبله عالم رضی الله عنہ فرمودند که عمر باست و دو سال بود و صحبت بقدر شش سال
 میسر شده صاحبزاده علیه الرحمته فرمود که الحق همین قدر عمر و صحبت شما گشت چرا که وصال قبله عالم رضی
 الله عنہ پنج دو و زده صد هجری است و فرق در میان وصال مولانا صاحب رضی الله عنہ و قبله عالم
 همان شش سال بوده پس عمر تریف که در سن وصال مولانا صاحب پانزده شانزده سال بود باست
 وصال حضرت قبله عالم همان بیست و دو سال عمر تریف و شش سال صحبت واقع باشد پس در اینجا
 صاحبزاده صاحب فرمود که میان صاحب عجیب نصیب شما بوده که با بقدر صحبت **پنجاه سال**
 بمقصود اصلی حقیقی و این مراتب علیار سائیده آنفرا لا و لیا اقدس سره بزبان حقایق بیان آوردند
 که امی قبله با چه و ششم چه کردیم هر چه کرد و قبله عالم کرد و هر چه با کرد و نظر قبله عالم کرده و این بیت خوانند

بیت ہر کہ بہ تہ زوید یک نظر از شمس دین پنجرہ کند پرویہ طغنے زو بر پردہ - فائدہ ہا کہ مسکین مسکین
کاتب منتخب می گوید کہ آنچه الفخرا لا ولیا اقدس سرہ الغریز و جواب با صواب فرمودند کہ ہر چہ کہ نظر قبلہ عالم کرد
بر حق و لاشک ثابت است زیرا کہ مرید را ترقی بمقامات عالیہ سوائی مدو پیر خصوصاً پیر کہ مولانا جانی اقدس سرہ
اسامی ازان باین بیت تعبیر فرمودہ کہ بیت پیر کہ باشد شہ کون و مکان ہن خواجہ داد و دستہ کن
مکان ہ حاصل و ہمیشہ و و چنانچہ ہان مولینا فرمودہ بیت رستن ازین پردہ کہ بر جان شست
بی مدو پیر نہ امرکان شست - اما آنچه صاحبزادہ صاحب از راہ تعجب سوال نمودند آنہم بر جا و بر حق بود
زیرا کہ تعجب فی الحقیقتہ از استعداد و قابلیت جوہر شریف الفخرا لا ولیا اقدس سرہ بود والا پس فائدہ پیر کہ متصف
بصفات الہی بود و باشد عیاذاً بالہ کہ در سخیل و اساکہ را راہ بودہ باشد بلکہ برای ہر مد فیض او تیار و آمادہ باشد
لیکن ہر مرد بقدر استعداد و نحو و آرزو میگردد و بہ پذیر و چنانچہ شیخ سعدی رحمۃ اللہ علیہ فرمودہ بیت باران
کہ در لطافت طبعش خلاف نیت ہر در باغ لالہ روید و در شور و غار خوش - و استعداد این نعمت بجز قدر
درجات عشق نمیباشد پس در نفس کہ عشق زیادہ تر رسیدن بمنزل مقصود زودتر و سہلتر و بدون عشق منتظر
بلکہ متعذر چنانکہ از کلام حقیقت فرجام مولینا روم صاحب اقدس سرہ باین معنی آئی میتوان برداشت نمود
عشق آن شعلہ است کہ چون بز فروخت ہر چہ جز معشوق باقی جلد سوخت ہر شیخ لا بر قتل غیر حق براندہ
دیگر زان پس کہ بعد لا چہ ماند ہمانند اللہ اللہ باقی جملہ رفت ہر شاد باش ای عشق شکرست سوز رفت - الفخر
اذا تم ہو اللہ - فائدہ دیگر این استفسار و بیان سن جمعیت الفخرا لا ولیا رسن صیال حضرت مولینا رسن
وصال حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہم رسن وصال فخر الا ولیا اقدس سرہ کہ دو از دہ صد و شصت
و ہفت ہجری است انداز عمر شریف حضرت فخر الا ولیا اقدس سرہ محقق می شود کہ ہشتاد و شہ یا چہار سال
قدری کم یا بیش مے شود چنانچہ مولف کتاب مناقب شریف آن را تفصیلاً بیان کردہ باید دید - ذکر مجلس
و یکر جناب فخر الا ولیا اقدس سرہ الغریز بصاحبزادہ صاحب رحمۃ اللہ تعالی - روزی حضرت صاحبزادہ صاحب
از جناب فخر الا ولیا اقدس سرہ پرسید و استفسار نمود کہ یا حضرت شما کہ ملی شریف رفتہ اند بعد از جمعیت خود
بچند مدت با طرف رفتہ اند و کہدم خیال رفتہ اند و در وہلی و اجمیر شریف پگونہ زیارت پیران ساختند و در آنجا

چه قدر متوقف شدند و آنچه چیزی تبرک از جناب مولینا صاحب بشتما رسید به چگونگی یافتن ایشان در آن
 قدس سره الغزیزه و لا ساعی خاموش ماند بعد از ساعتی در جواب با صواب این همه مزاج شرح نمودند
 که صاحبزاده حیو واسطه رفتن مابدلی اول آن شد که چون ما را بعد از بیعت نمودن از قبله عالم خواندند
 پس من در کوٹ رسیدم. لشغل علم ساعی شوم اگر چه خود را مشغول کردم اما کشتش تا قبله عالم بخوابد
 خاطر زیاده جا گرفت از آن بعد از چندی از کوٹ بخيال انبیینی که همین علم و بیرونی حضرت قبله عالم خوانده شود
 و همیشه زیارت حضور اقدس مشرف و مستفیدی شده باشم بهیچ وجه از آن شرف روانه شدم و در آنجا بیدار
 حضرت قبله عالم که ما را دیدند فرمودند که چرا آمدی از خیال خود پیش عرض کردم که بروم تا ببینم که
 و بعد از هفت روز پس آنه نمودند باز که در کوٹ مشغول علم پیش گرفته ام آن کشتش زیاده از سابق در خود
 لایق یافته ام باز در آنجا در مہار شریف رفتم پس هر مرتبه که در مہار ان شریف میفرستم سوی یک هفته بخت
 خود متوقف شدن نمیدادند ما گاهی بان سوی و گاهی باین سوی مشکل سایه دیواری سرگردان
 میگرددیم و سر سرلی آرام میگرددیم و نیز میگردیم چون را بخار رسیدم فرمودند که زود برو و چیزی آئی و جواب از بی
 آرامی خود که کشتش دل طرف حضور عالی می ماند عرض ساختم پس فرمودند که چه علم خوانی گذار
 کردم که شرح عقاید فرمودند که با عقیده آمدی و بی آئی و خواهی از خود این بیت ملائمت
 بریت چو شمع از پی علم باید گذشت به که بی علم توان خدارا شناخت بدی آدم از علم باید کمال
 نه از شمت جاه و مال و منزلت و ارشاد فرمودند که برو علم خوان لاچاره من متذکر این کلمات
 تحصیل علم پر دایم بیکن الله اعلم چه سبب که قبله عالم را از خود ظاهر آوی فرمودند و امانت خود
 کشتش اشتن که ما را نشان طرف آرامی آمد و در آنجا سوی هفت روز در آنجا
 صاحبزاده صفا علیہ الرحمہ این بیت خوانند بیعت چو دل باد ببری آما که در آنجا
 کی که میگردیم فرمودند صاحبزاده بیورین بخیراری بخیرا الی حد اکثری که در آنجا
 صاحب رضی اللہ تعالی عنہ که پیش قبله عالم است سید عالمی را مکرده که پیش از او در خدمت
 مگردان روانگی هم اذل خیال رسیدن سید عالم که در آنجا اتفاق غیب آید و در آنجا
 شایع فرمودند روزی در آنجا سید عالم را دیدم که در آنجا سید عالم را دیدم که در آنجا

چون خواب آمد دوران خواب مارا کسی گفت که ای میان دلی دیده من گفتم خیر و گفت بی شمارا دلی بنام
 سپس بیدار شدم و بخواب گفتم دلی کجا و من کجا پس تصور کردم که شاید اینجنان زبان خیال است که نیت
 رفتن دلی کرده بود پس از آنجا که بوقت صبح روانه شدم بدو منزل در پها و پور رسیدم و در آنجا باز
 همان خیال آمد که قبله عالم نمود و خودماندن نمیدهند بدلی رفته باید پس اگر چه نزا دونه راحله در دست
 بود و نه واقفیت انظرف الا بتوکل الی بغتة روانه برهه یکنایه فرستم پس بجز صیحه چهارم هیچ گروه بیک قافلہ
 شتری روانه بطرف یکنایه لاتی شدم بخاطر آنکه این اسباب بعینت الی و بزرگان یا نتم از یکنایه هم
 کدام سبب خواهد بود شب روز بدان قافلہ راهی بودم در چند روز به یکنایه رسیدم و از آنجا که پیشتر
 روانه شدم کدام کدام اتفاق را به میان کسی نه کسی جا افتاده می شد لیکن صاحبزاده صفا بیرون
 زمان بملک روانه شدند وستان چنان قحط سالی بود که کسی خیرات بفقرا نمیداد بلکه ان طور شد بود
 که پدران و مادران شتران خود را فروخته نان می خوردند بلکه شنیده شد که اولاد را کشتن می نمودند
 لغو با الله منبها و فرمودند همیشه بخان قحط سالی شدند و مشتق که یاران فراموش کردند عشق
 در آنجا صاحبزاده علیه رحمت پر رسید که گذران شما چگونه بود فرمودند که خیریت بهارم پارس یا ششم پارس چندی
 خوردن از گرم آبی بجز سپهر بنده می آمدند قافلہ در یکنایه مسکین تسکین کاتب را و بزرگان
 فرموده الفخر الاولیاء بن سره از سفر بهند وستان بیادند عرض نموده می شود یکی از ان این است که
 روزی بنده کاتب مشرف و محفل منیر منبشرف بود که در قحط سالی سخن افتاد الفخر الاولیاء قدس سره فرمودند
 که وقتی مادر من درستان شتر چنان قحط بود که بسیار او می از گرسنگی مرده بودند حتی که بعضی کوچها از
 لاشها گنده شده راه می شد زیرا که فن کنندگان بجز آمده بودند کسی و فن نسک و دومی گفتند
 که طاق باسه نقاره بعضی مردم از رویه با و پیرهای زر پخته افتاده اند و مالکان آن از جمع و گرسنگی
 مرده افتاده اند و از گرسنگی خوردنی موجود نمیشد که خریدن خوردنی و در آنوقت که ما رسیدیم آنرا قحط
 بود که در آن بگرانی بدست می آمد و دوران آخر قحط بسیاری از مردمان باین سبب مردند که چو چیزی بدست
 کسی می آمد از حرص یکباره زیاده از اندازه می خوردند و معده او شان از گرسنگی گذشته تمام ضعیف شده بود

بار آن خورده برنیداشت پس آن سبب هلاک می شدند پس اتفاقاً یکی شخص من را بی ما افتاد و گفت
 که از چهره شما معلوم می شود که شما را طعام خوردن حاصل می شود چیزی خوردنی بیدار هم برنید خورد
 یکس پر پیوچ و بود و راحت یابی ما هم که نه نشده بود پس شنیدم آن به راحت پذیریم دیده آن باقی آمد
 خریدن نان بختم آن آرد و آن سه نان در میان می شدند و ما و همراه خود بودیم و پیوچ آن شخص که
 ما برای خواستن چیزی خوردنی افتاده بود و ما و همراه و زمان خوردیم و فکر کردیم که اگر این شخص نان
 کالین کباره بدیم او از حرص تمام یکبار خواهد خورد و هلاک خواهد شد پس قدری از آن شکسته باو دادیم
 گفتیم که این باقی که نزد ماست هم ملک تو است لیکن دیگر وقت ترا خواهد هم داد و آن شخص آن را
 خورده باز طلب کرد که دیگر هم بدیم و ما فرصت کردیم تا که دانستیم که بیخشم شده باشد پس قدری
 باو دادیم تا که آن یک نان را چند باره باره باو دادیم تا که تمام شد و دیگر سخن اینکه از زبان مولی محمد علی
 سوگرمی که بعلم و لعبادت و تقوی موصوف بودند شنیدم که آن فخر الاولیا قدس سره العزیز فرمود که در سفر ^{بستان}
 درجا استخوان کله آدمی افتاده دیدیم که بخلوط عجیب مزین بود پس آن را برای خود حرکت او نم که بجان
 دیگر او دیده شود پس آن استخوان را که گرفته آمد و این بیت گفتیم ^{بستان}
 پوست دراز آنکه این کسیت از اسرار و ستاره و کاتب ^{بستان} شخص از زبان مولی محمد که حاضر خدمت
 بیگانه بود و صحبت قدیم آن فخر الاولیا قدس سره یافته بود و چون کایت این بیت گفتند این ^{بستان}
 و از بعضی مردم قدری تفاوت در حکایت و هم در بیت شنیده و الله اعلم پس ^{بستان}
 کاتب منتخب که معلوم نیستند که آن استخوان سر که کسمی اهل ^{بستان} صاحب برکت بود و یا تا شمس
 مبارک آن فخر الاولیا قدس سره العزیز زنده شد و برای اعلام زندگی خود و زیاد و ^{بستان} آن فخر الاولیا
 قدس سره العزیز این کلام کرد و نظم زنده دل را هر کسی بنده بود و ^{بستان}
 لبش بی عظمی العظام و بگوست پایش اهل این مقام زنده پاینده ^{بستان}
 چو غبار به خشک صحرای قدوش نوهار با رنگ دریا از ^{بستان} غبار ^{بستان} آن کس بود
 چون سرایش از روش زنده شود چون که شد زنده ^{بستان} بیستین قدسی نفس

دیگر سخن اینکه از زبان حقایق بیان مورد انوار رحمانی مصدر فیوضات ربانی و نوافذ اخلاص الخواص
 سلطانی معجزات و حقیقت آئین استاد و نیم محمد این بگوش خود شنیدید که آن فخر الاولیا اقدس سره العزیز
 فرمودند که در سفر سهندین که براه می رفتیم مرغان از اطراف آمده زبان فصیح میگفتند که السلام علیکم میان
 سلیمان حیو و برنقطه چو مدد رازی کشیدند مولینا روم قدس سره العزیز میفرماید بیت جمله
 مرغان تک کرده تکیه یک به با سلیمان گشته افصح من از یک به بدانکه چون کسی را برورد کار بجای خود
 بنوازد و سر فرزند سازد و کس بر چیز باو محبت کند و بنواهد که این سر فرزند حق من است که اگر چه این قدر باشد که
 بجواب سلام هم ربانی کند بعد از مرغان مذکور می آمدند و سلام می کردند و میسند آنکه بجواب سلام مشرف می شدند
 و السلام علیکم بالصواب و دیگر حکایتی از سفر سهندین بگوش خود در آوان خود و سالی از آن فخر الاولیا اقدس
 سره العزیز در محله جاسوی بهم نشستن کسان آن فخر الاولیا اقدس سره العزیز را باز خوانند و این نشان
 یعنی محبت کنندگان شنیده بودیم لیکن چون غبطه آن بسبب آن سالی مانده نوشته شد اگر کسی با او باشد
 و درج کند رضا القم نیست باز آمدیم بر سر قصه فائز شدن حضرت بدلی حسب کتاب منیاقب شریفی نویسد
 که فرمودند که در انداز ما بی قدری کم پیش روی شریف فائز شدیم اما چند کرده از بدلی باقی بود که از مردم
 خواهم بخواه شنیدم که مولوی صاحب را وصال شده بر استماع این خبر خیال کردم که بدلی شهر گلان است
 و هزاران مولوی در آنجا بوده باشند که ما مولوی را وصال بچده باشند پس چون در شهر رسیدیم و نشان
 مکان مولینا صاحب که بدر شهر بود و رسیدن گرفت پرسیده پرسیده در جای رسیدیم که در آن جا
 دو کان طباطبائی نان بزر بود طباطبائی دو حصه موی ریش سفید بر دو کان نشسته بود از پرسیدیم که در سر مولینا
 صاحب یکدم طوط است طباطبائی مذکور که ما را دید از ما پرسید که ای پسر شما هم از پنجاب آمده اید گفتم آری طباطبائی مذکور
 پیشکش چشم بر آب شده گفت آنکه خریدار پنجاب بود و از پنجابان کوچ کرده رفت بدین سخن دانستم که شاید
 مولینا صاحب را وصال یافته اند و در آن خبر غشی و غیبی یافته بود و از و کانش فرو نشستم و تا سفت آمد
 که آمدن ما بیو گشت پس ساعتی در آن حالت بودیم بعد از ساعت همان طباطبائی نزد ما آمده بازوی با گرفت
 گفت که ای میان خبر باش و غمناک مشو که اگر تو برای او آمده پس آن ذات بجزای او یا اللہ الامون

زنده ایدست بدیعنی از آمدن تو آگاه بوده باشند و در کار مطلوب تو غور فرمایند بر خیز بیا که شمار کند بر سر ما
 بس ما را همراه برده در مدرسه که قریب بود در ساین چون در مدرسه رسیدیم دیدیم که مردم عظام و صفا و قضا
 و غنیاء و غریبا صد ها در مدرسه جمع شده بودند و کلام الله و کلمه شریفه بخوانند نظیر اشعی مذکور نیز باران زد مولینا
 شمس الدین نامی که خلیفه مولینا صاحب روضه متولی شده شسته بود و برده از احوال ما از رسیدن و
 رسیدن مدرسه و خوردن غشی پیش از نشان بیان کرده او نشان همیانی بقوم و بر نشان از بغل
 گیری و مصافحه نموده نزد خود نشانند و بر زبان آورند که مولینا آید از این راه که از این راه است
 است برین گفتار در تمام مجلس جمعش و خروش پیدا شد که اکثر مردم در گریه رسیدند پس همه را بر زمین آن
 از چیت فرمودند که از جهت قل خوانی حضرت است و استم که سووم روز باشد در این شهر و در خیال
 کردیم که جهت شب جمع باشد لیکن از ادب رسیدیم که وصال حضرت را در وقت غروب در این شهر
 که ختم خوانی شد شیرینی باقیما قسم و مشک و عطریات گلهائی سمنی و گلاب و غیره شکر و تقسیم شدند از آن
 پس تیاری کردند فلتن بر مزار مبارک ما را فرمودند که چون مولینا صاحب روضه در این شهر
 مقتدر در نشین گردیدند یک دندان مبارک و نشان که چندی مدت پیش از وصال از میان خود یعنی
 زبان مبارک بیرون آمده بود و خود نگاه داشتند پدید آوردند و صحبت نمودند که از مبارک بیرون آمدن
 نوامید کرد اتفاقا میان را در آنوقت پیاو مانده امر و ز برده بلوچ مبارک گفتند که خود را در این شهر
 حضرت کنانیده آید شاید که برای زیارت شما میان را در آنوقت پیاو مانده امر و ز برده بلوچ مبارک
 مع از آنجا بر مزار مبارک آستانه مبارک حضرت حججه شریفه خواجه قلیب پیر استیاریان و غیره که از شاه جهان
 با و طرف جنوب فاصله شست گروه است آن مکان با حکم کندی مشهور در این شهر و در این شهر تقسیم
 شیرینی و گلهای و عطریات بر مزار مبارک نمودند پس یکس رو قیچ بر آوردند و یکس رو با از آنجا بیرون آمدند
 شاده ساختند و از پنبه چیده و دندان مبارک بیرون آورده راه در آنوقت زیارت کنانیده
 از زیارت آن خود را نیک نصیب دانستیم بر مزار مبارک را قیچ پوسی کردیم نشان از این مبارک را از مغایله
 می مبارک شگاف نمودند و دندان مبارک را بگریه عطرناک پیچیده و در آنوقت بیرون آوردند و چون

آن را شگاف کردند گل آنجا تمام آب آلوده برآمد و هم مزار مبارک را که بنویز از آب و گل بود چون نظر کردند
 هنوز از آب و گل نمناک بقطری آمد از آن معلوم کردیم که وصال حضرت مولینا صاحب ^{رحمته} را سه یا پنج روز
 محقق و بیاض هفت و زبانشک معلوم می شد پس صاحب جزاوه صاحب جوار از آنجا فارغ شد و ندانیم
 نجاب حضرت خواجہ صاحب حاضر شده مزار مبارک را زیارت کردیم و وقی مسوی نمودیم در آنجا
 ختم کلام اللہ تقسیم شیری کردند و مکان مبارک شان مختصر دیدیم خاصه ز طرف مشرق یک مزار
 دیگر متصل مزار مبارک حضرت استاده در پس او شرقا جامی نبود گویا آنجا جمله چوپتره است پرسیدیم
 این مزار دیگر کدام است خدام گفتند که مزار فرزند حضرت است بر سر دو مزار آن خلاف یکی افتاد
 و جامه حضرت کرپه کرپه خرد و زقطری آمد معلوم کردید که کرپه یا از نشان او گری گل
 حضرت بابا صاحب قدس سره العزیز است اما اگر مزار که مشهوره چوبی آراستند پس بعد از فراغ
 ختم آنجا در و ایشان دیگر دہلی والا بصوب شهر معاد و شدند و ما را که طلب نجاب مولینا صاحب
 از آنها خصت گرفته بر مزار مبارک لینا صاحب رضه متوقف و معکف ماندیم پس اگر چه شب روز
 نور بار مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ بصورت ^{شکاف} نشسته می ماندیم لیکن صبح و شام مزار
 خواجہ صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ رفتیم ختم بخشیدیم و آمدیم بدر محل صاحب جزاوه صاحب علیہ الرحمۃ پرسید
 چه حضرت مزار مبارک جایی گرد سواد مزار شریفین مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ چگونه است
 شنیدیم امم که جایی تنگ است آنرا اولیا قدس سره العزیز فرمودند که مزار نور بار حضرت
 از مزار خواجہ صاحب طرف شرقی بقاصد و بر جا که مزار مولینا صاحب رضه است آن جوار طره
 بر مزار خواجہ صاحب است و مزار شریفین خواجہ صاحب که بر چوپتره است از مکان مولینا صاحب
 تقاسم چهار پا صعود کرده غربا فرسته شود و در پائین مزار نور بار خواجہ صاحب است که میری
 بطرف غرب هم قدر جایی هست مزار مولینا صاحب از مسجد آستانه غربا متصل بدروار مسوی
 در میان مسجد و مزار شریفین آن قدر جایی نیست که آدمی بی استاده نشسته ختم بخواند بنا
 نمیتواند و از قطب دیدیم بدین نظر و از غرب آنجا که آوی نشسته باشد و از ایشان

بانی هست لایق این دیگر مزارات شریفه هستند و در میان مزارات و مزار مولانا صاحبی آمد و رفت
 دست بطرف مسجد استانبول صاحب زاده صاحب علیه الرحمه با شمع این کیفیت فرمود که حال شنیده
 آنجا فرخ شده آنقدر اولیا قدس سره العزیز فرمودند که ما هم شنیده شد نباید که خواجہ صاحب فرخ کنایه
 او اباشد ہی تصرفا خواجہ صاحب آنقدر اولیا قدس سره العزیز فرمود که صاحب زاده صاحبی گوید ما در آنجا
 در دم بودیم لیکن چنان بود و جنابین مقدسین عجائب تصرفات و کارها و انواع انواع فیضان بی
 پایان باره آینه گان ظاهر آن دور نزدیک مشاهده و معانی می شد صاحب زاده علیه الرحمه
 فرمود بر آینه گان دیگر چیزی فرمایند در خود و بر خود عاید فرماید آنقدر اولیا قدس سره العزیز در آنجا
 شد بر زبان مبارک آوردیم با سنگی فرمودند صاحب زاده صاحبی ما چه در حال چه در وقت زبیر بار
 فیض عالم و آنجنابین مستقیم پس صاحب زاده علیه الرحمه فرمود که شنیده ایم که در آن تو جرات فیض آنقدر
 مولانا صاحب ضی الدعنه بساطت کسی شخص فقیر او شایسته ترک قلم بشمار سیده آن چگونگی
 است آنقدر اولیا قدس سره العزیز اولاً ساعت متحمل مانده آخر جواب پرده افتند که یا حضرت چند روز
 عالی الصلاح با پهلوی مزار مبارک حضور مقابل روشی مبارک حضور نور شسته بودیم که یکی
 شخص دو حصه موی سفید ریش مستحسن شکل بر مزار مبارک کس قیومی کرده کلاهی خوانده شنید
 و آسته و چه آمده نزد ما بنشینت و السلام علیکم گفت از سبب سفید ریشی او برخاسته و علیکم
 سلام گفت او دست مصفا می کرد و او با او دادیم بعد از این پیرسان شد که یا حیوان ملک هستان
 و پنجاب از چهاران و بعیت یافته صاحب همارا الوالبر از باریت حضرت مولانا صاحب شنیده
 آید ما گفتیم اگر ما هم آمده ایم برین خیال هزاران دیگر هم بین آیند پس شخص کلاه ما از سر
 بر کنار کرده دید و گفت که بحق شما شنیده ما از پیر سیدیم که کعبه ما زبیر کلاه چه دیدی و گفت اثر
 زخم که در زمین شما هست دیده ام مغلوب من بشما هست و گفت ایما من الغلام حضرت
 صاحب ستم و برای تو هم وصیت فرموده مولانا گفتا و هم چیزی امانت بر خود دارم که آن
 هر دو دارم و ترا این بار که فرموده آنحضرت است می شناسم و درین وقت شخص شناسنده ام

و چه جای نشانی فرموده از حین حیات بلکه امشب مراد رویا هم فرمودند که آن عزیز چیدو
 است که آمده بر مزار ما متوقف است هر دو وصیت و تبرک امانت ما با و بده و با و بگو که عالم
 جمع دار که شما از میان رسید ما ازین گفته او در خود متفکر شدیم که چه میگوید پس با و گفتیم که
 ما عزیز بره و لینا صاحب و یزید شنیده چه فرموده است بقدر اول گفت که حضرت مولینا صاحب
 و شما سلام فرموده در فرمودند که شخصی برائی ما می آید لیکن ظاهراً ملاقات شدنی نیست
 سلام من با و برسانی او تسلی تمام بجائی و این تبرک با و از ما بدی من از حضرت ایشان نشانی
 طلبید من حضرت نشان نگر تو از کوه و پنجاب مارن بیعت یافته بهار روی صفا و آخرین نشانی
 اثر زخم بر حسین شما فرمودند بدان موجب مرده از هر وجه نفخ شما کردم و تسلی حاصل ساخته
 پس سلام از حضور یزید گفتا شما گفت بعد ما لقب چوب انسی سر بسپاریش ما نهاد چون بستگی
 آن کشادیم که تمام در آن نهاده بود و آنرا بر سر ششم نهادیم و بر خاسته قدوس عزرا شریف
 شود پس آن شخص دست ما را گرفت و بر مزار شریف نهادن کرد که یا حضرت وصیت امانت
 فرموده امی داده امی حضرت را تو روی روی می مشهور الی غیره خلاصه حوالا این میان صاحب
 بر نشان فرموده بنمایانی کرده ایم پس ما از دعای خیر طلبیدیم و او دست بر او شسته و ما
 خیم فرمود و از یک گرو و اع کرویم پس آن معلوم کردیم که آن شخص هم از مجازان حضرت مولینا
 صاحب بود لیکن در پرده ماند قائل بود آنکه تبرک قلم دادن حضرت مولینا صاحب با سلطت
 شخص آن نحر اولیا قدس سره العزیز از زبان حقایق بیان و نشان بتواتر محقق شده
 لیکن این تبرک مشایخ ارام مشهور و معروف نبود زیرا که در هیچ کتاب و هیچ منقول و بیار عنوان
 نقایح کتب و بده و نه شنیده بلکه تبرک همه و پیر این کلاه و تعالیم معطله و وصلی و عصا
 و دیگر چیزها در کتب مشایخ مشایخ مشایخ اول گفته و این تبرک جامع معلوم نیست پس این سبب بنیاد علما
 و فقرا و صلحا بسا تو به از فکر خود بیار کرده و لیکن آنجناب نحر اولیا قدس سره العزیز کسی است
 آن نشانه که تبرک شریفین پدید گیرد و آن پدیدند بهت نشانی بوقوع آمده

از سبب ہیبت حقی بود چنانچه مولیاریوم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود و ہیبت ہیبت حق است این از خلق نیست
 ہیبت این مرد صاحب لوق نیست پس میگوید یکین بے تسکین کاتب منتخب که چون بر کسی از زعم و
 قدرت خود چیزی بیان کرده چنانچه مؤلف مناقب شریفی هم بسط تمام ذکر نموده اگر این مسکین نیز
 بطریق اختصار حرفی چند برای داخل شدن در جمله اگر چه بحق آن رسیدن از جمله محال است بگوید
 مناسبی دارد چنانچه زنی برای خریدن یوسف علی نبینا وعلیه الصلوٰۃ والسلام قدری رسیان
 تنیده برداشته میرفت گفتندش که در بهای خریدن او چه نسبت دارد و گفت در داخل شدن در حریم از
 همین کافیت پس میگوید که توجیه آن تبرک شریف بدو طریق بنظر فقیر و زمین قلیل سے آید که مال
 هر دو طریق باصل واحد راجع است طریق اول اینکه قلم عبارت از تصرفات کامل می باشد چنانچه گویند
 فلان شخص ملک را زیر قلم آورد شیخ سعدی رحمه اللہ تعالیٰ فرموده مصراع در او و علی زیر قلم بنویز
 میگویند که فلان بادشاه قلم بدست فلان امیر یا وزیر داد و یعنی تصرف ملک خود حواله کرده که ساخته
 و پرداخته او شاه را مقبول و منظور است و هر چه در حق کسی کند از عزل و تعیل و نصب آن را خوف
 بازگردانیدن آن نباشد بلکه کسی اگر ببادشاه فریاد کند باز رجوع باو و بند پس تبرک قلم از چنین بابش
 حقیقی یا چنین نائب مناسب حقی و قایل مقام تحقیق که قبل از او ان و او ان این تبرک سالها بقصد
 عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ تا کید رعایت او نموده بود چنانچه این معنی را مؤلف مناقب شریفی نیز
 صحیح ذکر نموده بخبر و ان تصرفات کلیه جزیه حمل نتوان کرد یعنی ساخته و پرداخته آنها در ملک و ولایت
 حقیقی از اقامت و اهدام امور و عزل و تعیل حکام ظاہری و باطنی منظور است پس این در حد قسط است
 که همه امور ملک و ملکوت چه ظاہری و چه باطنی و البته ہیبت شریف او میباشد اگر میخواهد کسی باوان
 و با واقف برسد و لایست رساند می تواند و اگر کسی ولی را از ابدال و اتمام دیگر صاحب مدبر علیا
 عزل نماید بنوعی با لحد تعهد ما هم می تواند کرد و اللہ تعالیٰ بر زمینیان رحمت خود بدست آورد
 لازم است او همه کسی میرسد پس او منظر اعطاء و منع و فیض و بسط می باشد و بموجب اثبات که کار قلم
 و بموجب ایشا و نسبت عبارت از آنست تحقیق عبارت از تصرفات نهاده باشد پس هر کار

وگفتار و حقیقت منسوب با و تعالی شانه میباش چنانچه مولانا روم رضی الله تعالی عنه میفرماید بیت
گفته او گفته المدبو و بگرچه از خلقوم عبد المدبو و - طریق دویم بنی بر کشف حقیقت قلم و آن امنیت
که احادیث متعارضه در حق اول مخلوقات وارو شده یکے آنکه سرور کائنات فلاحه موجودات
علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات فرموده **أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ نُورِي** و بگر آنکه فرموده **أَوَّلُ
مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى الْقَلَمُ** و بگر آنکه فرموده **صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى
الْعَقْلُ** پس جمع و توفیق میان این احادیث علماء جمہم اللہ تعالیٰ چنین فرموده اند که این هر سه
چیز یعنی نور محمدی و قلم و عقل حقیقت عبارت از یک چیز است که آن را نور محمدی صلی الله علیه و سلم
تر و صوفیه کرام رضوان الله تعالی علیہم عبارت از مرتبه وحدت که تنزل اول ذات مطلق است میگویند
و چون فیضان وجود از بعد فیاض بواسطه این مرتبه که علم اجمالی را تعبیر آن میکنند بوده و قلم هم بحقیقت
بآن متحد است پس تمام فیضان بر قلم منحصر آمد از آن سبب رسول مقبول صلی الله علیه و سلم
فرموده **جَفَّ الْقَلَمُ بِأَمْرِ نَبِيِّهِ** و لهذا مولانا جامی قدس سره الغریر اشارتی با بمعنی از زانی فرموده
نظمت سخن از کاف و لون دم بر قلم زد و قلم بر صفحه هستی رقم زد و چو شد قاف قلم زان کاف موجود
کشاد از چشمه اش فواره جود و بعالم هر چه از بالا و پستند و ز جوششهای آن فواره بستند و دیگر عالم
هم سر مروده - چشمه قاف قلم تانہ کشاد و موج جود از دل دریا نکشاد و پس داودن قلم بدست آن
فخر الا ولیا قدس سره الغریر اشارتیت با عطای این مرتبه معرفت حقائق اشیا و اعطای مرتبه علم
که قلم خود عبارت از آن مرتبه است سوال اگر کسی را و هم آفتد بلکه کسان را فہم افتاده است که این مرتبه
مذکورہ مراتب انتہائی درجات اولیا اند و حضرت فخر الا ولیا قدس سره الغریر در آن وقت در ابتدا
سلوک بودند این چگونه متصور می شد جواب او بدو طریق است یکی ظاہری و دیگر تحقیقی ظاہری
آنکه اعطای قلم اشارتی بود و باینکه بمرتبه ذات آن فخر الا ولیا قدس سره الغریر حاصل شد لیست
تسل فرمایند که نصیب شما خواهد رسید و تحقیقی آنکه این سوال از دیدن و شنیدن احوال دیگر
اہل الدیید شد و الا حال الفخر الا ولیا قدس سره الغریر دیگران نماند بلکه آنچه دیگران بعد از مجاہدت

شاقہ و ریاضات بی اندازہ حاصل سے شد ایشان را و اول حال سبب استعداوات عشقیہ مدیر بود
 و چون این نعمت عظمی را انتہائی نمیباشد همیشه در طلب زیادتی میبودند تا کہ بمقامات اعلیٰ تر از ان
 رسیدند پس مصداق قول مولینا جامی قدس سرہ العزیز السامی درین فخر الاولیا بیشک و بیشک
 و لایح است کہ فرمود بیت اول او آخر منتهی بہ از خراجیب تمنائتی و جمیع رموز انیمعانی درین چند
 ابیات برج نموده شد فہم من فہم نظم قلم سریت ز سر راہی بہ از و یک طرفہ از مرتابا ہی بہ قلم
 فیض کمال ہر وجود است بہ قلم قسمت کن آن بجز وجود است بہ قلم رمزی ز امر کن فکانست بہ قلم سر
 کون و مکانست بہ قلم مقبول آن شاہ ازل شد بہ از ان مالک ملک لم یزل شد بہ قلم مجو و مینست
 بیان است بہ بنوکش بستہ کار و وجہانست بہ قلم راز خدا را محرم آمد بہ از ان حجب القلم زان مکرّم آمد بہ
 سپری زگنہ او کہ چون است بہ چو آن معیار علم بچگون است بہ زگنہ او کسی آگاہ نہ باشد پس آن بہتر
 و مقصود و پیچم بہ نہ و تفصیل این شکل سپیم بہ پس مؤلف مناقب شریفہ مینویسد کہ ذات فخر الاولیا قدس
 سرہ چه قدر بر مزار مبارک مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ متکلف بود و بعدہ خصصت یاب شدند
 خود ذات فخر الاولیا چہل روز یا قدری کم فرمودند بندہ را یاد نماندہ لیکن اغلب این است کہ چہل روز فرمودند
 پس فرمودند کہ بعد از خصصت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ کینہتہ بر مزار مبارک حضرت خواجہ قطب
 صاحب متکلف نشستہ از توجہات ایشان ہم فیض یاب شدہ بود ہم بعد از ان صاحب را وہ صاحب پر پیغم
 کہ یا حضرت بعد از خصصت مولینا صاحب و خواجہ قطب صاحب بطرفی کہ رفتید بیان فرسہ بامید
 الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز فرمود صاحب را وہ جو بعد از ان زیارت سلطان المشائخ صاحب رضی اللہ
 عنہ رفتیم چون زیارت آن حضرت مشرف شدیم چند روز و اسباحت توقف ماندیم و بجانب النواح الواریع
 تصرفات محبوبیہ و نشان بظرا آمدند اول آنکہ از روشہ و مزار مبارک تمام نوشبو غنہ آمیزستہ آنستہ
 کہ ہر روز شیشہ عطر بر مزار شریف میپاشند از ان انیقدر بوی خوش می آید و چون از صبح تا شام
 ما در آنجا نشستہ ماندیم و گاہی عطر پاشی ظاہری ندیدیم بعد از چہار پنج روز از فدائیم پرسیدیم کہ کہ ہم
 وقت عطر پاشی بر مزار شریف نامید و نشان گفتند کہ ما گاہی نہ گایم گفتیم کہ این قدر بسیار خوشبود

از کجا است او نشان گفتند که این خود از محبوبیت حضرت است ما گفتیم که سبحان الله عجیب نشان محبوبیت
حضرت است که قطعه زمین عطرناک شده است و در نیم آنکه در شستن آنجا نخوی راحتی یافته شد که
بر خاستن و دور شدن از آنجا دل نماند و تصرف کرامت پنهان مبطراً آمد که آنجا احدی کس بی یافت
کرامت آنحضرت زرقند و لطف و لطائف چه صوری و چه معنوی به آسندگان میسر گردیدند بلکه آنطور
عیض طابری و باطنی می بخشیدند که جای گفتن نیست پس فرمودند که در روضه امیر خسر و رضی الله
عنه که عاشق صاوق پر یعنی جناب سلطان المشائخ است و روضه مبارک مذکور باطن طرف حضور
الوزیر فاصلاً اندک در آستانه و اصد است از جذب و عشق و سوخت محبت الهی چنان تاثیر دیدیم که
بجز و پیرن مزار نشان خود بخود گریه می آمد یکمرتبه بنظر آمد که مروی سپاهی در آنجا آمده زیارت کرد
چنان حالت برومی رسید که از گریه بیوش شده بزرگین او افتاد و دستارش بطرف افتاد و شمشیر
که بدست او بود بطرف دیگر در روزی بپلداران که درین ملک او نشان را او دانستند اتفاقاً بر مزار
آمدند با آنطور شدند که بلیای او نشان از گریه و بیوشی بطرف او نشان گریه کنان بطرف او افتاد
و لولیان برای مجرا آمدند با وجود لباس مجرانه بزرگین سلطان گردیدند با آنجا حالت آنجا فکر کردیم که از جذب
عشق و سوخت ولی امیر صاحب با نچین عوام الناس تاثیر میرسد بخاصگان چه حالت رسیده باشد
بعده حضرت فخر الما و لیا قدس سره الغریز این بیت خوانند بدین از سوختگان عشق چون نایب
این ظهور که جان دلش شد از آتش عشق پر شور پس فرمودند که صاحبزاده جیو پس از چندین
از آنجناب رخصت یافته بمکان حضرت خواجه نصیر الدین چراغ و بلوی که از مکان حضرت سلطان
المشائخ صاحب رضی الله تعالی عنه سه کرده بطرف جنوب است رسیدم و زیارت او نشان و هم زیارت
شیخ مجال الدین مشهور بعلامه که مزار مبارک شان نیز در آستانه چراغ و بلوی از روضه خواجه صاحب طرف
شرق بانکه فاصله است مشرف شدیم خواجه صاحب روضه است و شیخ صاحب روضه میدان آستانه
لیکن گرسوا و مزار فیض باو نشان کتبه چونه دار است بچندی در آستانه اقامت پذیرانم گوناگون
فیض آن حضرتین شریفین در باره رسندگان آنجا مشاهده کردم صفا خجرا و صاحب علیه الرحمه فرمود

بر هر مکان اسم آیدگان بگیرد بخورد و بگوید حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز فرمودند که ما را هر جا توجیه حضرت
 قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ شامل حال است از توجیه قبله عالم رضی عنایات همه صاحبان نیز مصروف میشد و این
 بیت فرمودند بیت هر کس بدیشان از صدق دل رسید بی نیل مقصود کس از و نشان بازنگردید
 پس فرمودند بعد از منقذ از انجام خصی شده در شهر دلی آمدیم و در مدرسه مولینا صاحب نزل مولینا شمس المصطفی
 ماندیم و زیارت حضرت شاه کلیم الہدی که در شهر دلی است رفته مشرف شدم اگر چه روضه نشان نیست اما
 جای شان قطعه بهشت بنظر آمد و در آن سر سفره حضرت یافته شد و بعد از زیارت تمام پیران عازم بطرف اجمیر شریف
 شدم صاحبزاده صاحب جو چون از دلی بصوب اجمیر شریف روانه گشتم اگر چه واقفیت آن طرف هیچ وجه
 نبود لیکن تنوکل الہی بقطع چند منازل که مسافت زیاد و از صد گرو و بود و در اجمیر شریف رسیدیم زیارت
 جناب حضرت خواجه معین الدین قدس سره الغریز سیادت یاب شدم و چند آنکه در آنجا ماندیم شب و روز بفضو
 روضه منوره گذرانیدیم از فیضان حضور و ظهور کمالیت حضرت خواجه صاحب صدقات تماشای و خوارق کرامات
 ایشان دیدیم و چنین معلوم می شد که خواجه صاحب نظام پرشسته خلایق را فیضی می بخشد خلایق دیگر
 بجای خود که فقیران لنگوٹ و ارسدنا در روضه منوره می آمدند و می گفتند که خواجه جو روزینه ما بید و
 بدمانند کسی را که دیر می شد و غصه آید و بجای آگویان می بودند که خواجه بد و خواجه بد و اگر ندی دند که بر سر
 بر نم و در آن گفتن غرقناک می شد آخر کسی آمد و چیزی بقا و دی بوی میرسانید بعد از آن بندگی
 و نیاز کرده می رفتند معلوم شد که خواجه صاحب از آن گفته شان پسندیدگی داشتند و الا فی الحال مطلب
 میرسانیدند چند آنکس درین وجه فقرانشه دار و گداگری بیایب متفرانند و هر شب و روز مثل ابایم
 دیگر بزرگان خلایق در آنجا جمع شده می آمدند و میهنده و مسلم لیسان حاضر مانند فاصد وقت شام تا
 هنگامه زامران و سلطان و جیش و روشنی فالوسی و دیواری و اندرونی روضه شریف از قیام می
 رم میبود و مجلس سماع همیشه شده می ماند و گویی سر و گویی اول امر شبانه می آمدند و بوی
 شده می ماند و غسل مزار مبارک و صد لپاشی همیشه می شد و سماع شده که سوانی قدان و دیگر مجلس
 لواحتان روضه شریف و کارکنان روشنی و فراشان و فوالان کنجیمیان و ماشکی و منشی و مستوی و

وچو کیدار و نقارچی و عالمان مدرس و حافظان و امام سجدستانہ کہ آن مسجد سفید و سنگین است و
 لنگر پذیرندگان ہمہ کس موجب خوار از خزانہ حضور النور است و در خزانہ و ہمہ کار بار و ضمیمہ منورہ ناعوس حضور
 مختار متولیت صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ رسید کہ خزانہ از کجا میشود و الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز
 فرمودند کہ شنیدہ شد کہ از بادشاہان دہلی جاگیر در وجه نظر حضور النور مقرر است کہ بیت موضع گفتند از
 پیداوارش جمع میگردد و از ان خرج می شود و فرمودند کہ ما سوائی آن بادشاہان دہلی و کہن و امیران
 و نوابان ضلعات ہندوستان علاوہ مذرات نقو و صدقہ بلکہ ہزاران مبالغ آمدہ می ماند و اللہ اعلم
 و ریچا صاحبزادہ علیہ الرحمۃ ذکر جوگی و شادی دیوی کہ خواجہ صاحب و راجہ میر مقابل شدہ بودند از ان
 فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز پرسید کہ اگر از ان ہنجا معلوم بود و باشد بفرما مید کہ شنیدہ شد کہ آن
 جوگی از خواجہ صاحب حیات دار و دور جنگل برای مد و مسافران راہ گم کرد و دشنگان مقرر است
 ہنجا نیز ماتی شدہ بود چہ گو نہ است پس الفخر الاولیاء قدس سرہ ساعتی سکوت و زبیدہ بعدہ بر زبان
 لفظ مبارک راندند کہ صاحبزادہ صاحب جو چنان شنیدہ شد کہ وقتیکہ حضرت خواجہ صاحب رضی
 تعالی عنہ و راجہ میر تریف رسیدند چہل درویش ہمراہ داشتند اول بر سر تالابی کہ اناساگر نام است
 از آب پر شدہ می ماند بعضی از چشمہ گویند و بعضی از نہر کوہی و بعضی از بارش باران دیرہ کردند
 فقرا از ان آب وضو کردن گرفتند و بعضی بنماز و نوافل گذاردن شروع نمودند چون منہد
 آنجا آمدہ دیدند فقرا گفتند کہ ہنجا مسلمانان از کجا آمدید این مکان جای پرستش است برینجا
 چرا کردید بر فاستہ بروید کہ اگر راہ شنید شمار از کوہ نمودہ برخواستہ اندیدہ خواہد دادہ درویشان
 بخواجہ صاحب رضی اللہ تعالی عنہ از ان عرض کردند خواجہ صاحب فرمود کہ بادشاہان بگویند کہ
 موجودہ آب ہندوان مسلمانان را مشترک مے باشد پس یکطرف شما کار خود بکنید و یکطرف
 او شان گفتند کہ یکطرف شتران راجہ شنیدہ شما ہستہ دور شود خواجہ صاحب فرمود کہ طرفی شتران نشین
 باشند و یکطرف نشینہ باشیم درین تکرار شتران ہم آمدند و آنہا را نشانیدند خواجہ صاحب را باز بار بار
 گفتند کہ آب ہند پس راجہ را خبر کردند راجہ گفت فقیران شبان شب بر فاستہ روند بہتر و الاعلی القصاب
 گفتند کہ آب ہند پس راجہ را خبر کردند راجہ گفت فقیران شبان شب بر فاستہ روند بہتر و الاعلی القصاب

رود بر فاختا نیند آید پس بوقت آخر پاسے شب کہ سارہا مان نتران را برامی چرانید
 فاختن گزند چہ بنید کہ پاوشکم نتران بزین چسپیدہ است ہر چند کہ زد و کوب ساختند نتران
 بر فاختن نتوانستند علی الصبح این خبر ہم راجہ رسانیدند راجہ پر شورش شدہ بطرف حضرت گفتہ
 رستا و کہ نتران مارا سحر کردی کہ بر فاختن نتوانند خبر دار باش کہ پیر و مرشد ما ہم سے آید پس یکی
 و گی جیال نام و یکی شادی و یوی کہ تمام سحر کار بو و ند و مد و گار راجہ شدہ می مانند راجہ او شان طلبیدہ
 گفت کہ اینچنین فقیری سا حرامدہ و مارا خراب کردن میخواہد چنان بد و کنید کہ او دور شود ایشان
 ران ساعتی شدند لیکن کجا صحر و کجا کرامت پس اول خواجہ صاحب ابریق خویش بدرویشی و
 لہ از تالاب پر کردہ بیمار چون اندریش ابریق را و تالاب فرو کرد آب ہمہ تالاب در ابریق آمد
 و درو بکنجید تا کہ تالاب خشک شد چنانکہ گویا گاہی در و آب نیفتاد و از خشکی تالاب کہ آب سوامی تالاب
 در سجاہر گز موجود و نبو و نیز راجہ سارہا رسانیدند راجہ ازین فریاد او شان کمال تاکید کردہ کہ شما تمام
 عمر زما میخورید اگر فقیر از شما دور نہ شد از شما بی اعتقاد خواہیم شد و چیزی ہم نخواہیم داد پس آنہا بکشش
 نام در سحر سازی شاغل شدند چنانکہ ساحران فرعون پیش موسی علی نبیاء علیہ السلام سعی نمودند مگر کذب
 راست چگونہ ببار شود و صاحب را وہ صاحب علیہ الرحمۃ گفت کہ آری خواجہ صاحب موسی وقت بود کہ پیغمبر
 فرمودہ اولیا رمتی کابیار نبی اسر ایل و راجہ نظر فرعون بودہ باشد الفخر الاولیا قدس سرہ الغریر فرمود
 کہ بیشک آن احوال ایشان بران فحط بود و اما بعد و سہ روز دران مقابلہ شادی و یوی بکرامت
 خواجہ صاحب کہ بران ساحران غلبہ یافتند مقرر گشتہ مسلمان شد و چوگی چند روز مقابلہ داشتہ اما انکہ
 آب تالاب ہمہ در ابریق خواجہ صاحب آمد و غلایق غرابا خواجہ صاحب مالش کنان استغاثہ نمود
 کہ ما از تشنگی خراب شدہ ایم نصیب آب ادا شود پس خواجہ صاحب از رحم ولی ابریق و تالاب رنگون
 ساختند تالاب بدستور آب شد پس از نیوجہ بکرامت حضرت خواجہ صاحب آخروجی نیز نہامت خوردہ
 تاب شد و بدست حضرت خواجہ صاحب مسلمان شد و نیز سائل گردید کہ یا حضرت ما را حیات دارین
 نصیب شو حضرت خواجہ صاحب فرمود کہ شما خضر بیابانی باشی برو در جنگل مانی در اہم گشتگان و

حد و اجیر را و گمنامی مدو کرده باشی پس آنجوگی که خیال نام داشت مسلمان شد و از خواجہ صاحب خضر
 بیابانی لقب یافته در جنگل بہان ضلعات می ماند و با بخوبی ملاقی شد۔ ذکر معانی و توحید فخر الاولیا
 قدس سرہ الغریز از سفر ہندوستان و ملاقات خضر بیابانی۔ چونکہ ابجد از چند نام از حضور خواجہ صاحب
 علیہ الرحمۃ مخلص شدہ بودیم پس معاود شدیم براہ بیکانیر خیال اینکه از طرف بیکانیر و پنجاب رسیدہ شود
 اتفاقاً یکے شخص دیگر در آن راہ ہمراہ ما گردید و او گفت کہ در بیکانیر میباشم چون دو منزل پیشتر آمدیم
 در یک منزل در جنگل آن ہمراہ ما را تشنگی غلبہ کرد و از ما آب طلبیدہ باو گفتیم کہ آب با ما نیست ہمین بکدام موضع
 رسیدہ ترا آب نوشانیدہ شو و او پیشتر رفتہ آب آب کرد و ہر چند تشنگی کردہ می شد او ہمین شدہ میرفت
 ما حیران شدیم کہ برای این چہ کردہ شود درین حال خیال آمد کہ آن خضر بیابانی کجا باشد و در فکر آب طلبی
 آن ہمراہ را و نیز از ماگم شد پس در آن حیرانی گاہی می استواریم و گاہی رفتار نمودیم درین ناگاہ
 از دور شخصی ظاہر آمدن گرفت آمدہ آمدہ مقابل ما آمد در میانہ قد لطیف و جو و ہندوستانی پوشاک سفید
 چرگنی قدح چوینی و و لچی بستہ در دست تریب رسیدہ گفت کہ میان اگر شمار تشنگی ست و و لچی یا
 بگیرید و در آن آب است نوشید پس آنکہ بہست ما و او ہمراہ خود دادیم او گرفتہ آب نوشید پس
 آب باقی بود ما ہم نوشیدیم ہنوز آب باقی بود و و لچی و پس دادیم و راہ پر رسیدیم او بطرف
 اشارت کرد و بر اشارت او قدری رفتیم راہ یافتیم درین و انستیم کہ خضر بیابانی ہمین است خواستیم کہ
 چیزی از او پرسیدیم و از ماگم شد ہر گاہ او گم شد خیال آمد کہ ہر دو کار ما از او میسر شد حقیقت خضر
 بیابانی ہمین بودہ تا سرف خور و ہم کہ صاف نشد و نہ چیزی پرسیدہ شد آخر از فرمودہ خواجہ صاحب
 تعالی عنہ کہ بملاتی شدن بگننامی و در ہوا ماندن خود از شناخت او محقق شد کہ خضر بیابانی ہمین بود صاحب
 صاحب علیہ الرحمۃ فرمود کہ الحق ملاقات او اگر بحسی شود برین وجه شود کہ سوای نمودار شدن صوت
 گفتگوی ظہور نمی باید۔ و کہ ملاقات الفخر الاولیا قدس سرہ الغریز در وقت معاودت از
 ہندوستان ہیکی مانند اہل شد کہ در لباس پامیان جمعداران بود۔ پس صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ
 پرسید کہ از اجیر شریف و پنجاب و بہار شریف چگونه رسیدید فرمودند کہ یا حضرت از اجیر شریف براہ ناگاہ

روز گشتیم مکتب نزل در موطنی رسیدیم کہ نام آن موضع کوٹہ پتی بود وقت عصر بود کہ در مسجد آن موضع
 آمدہ نماز گزارده نشستہ بودیم کہ نماز شام نیز گزاردیم پس شخصی سپاہی شکل کہ چند مرد دیگر نیز ہمراہ
 او بودند در اینجا آمدہ نماز گزاردند بعدہ روشنی کرده آوردند و مسجد را مشاہدہ کردن گرفتند چون
 ما را دیدند آمدند کہ جمہدار بود ما را گفت کہ ای میان صاحب اجمیر شریف شما آمدید گفتیم آری پس این
 شخص روشن شدہ و خواجہ ہائی و طعام نچتہ از نان و حلوا و گوشت وغیرہ آوردند و پیش ما نهادند
 و چندان کس از آن تناول کنایند پس ما را گفت کہ میان صاحب شہاب بر ڈیرہ ما کہ از اینجا چند
 بیرون است تشریف فرما شوید آخر ما بہر وجہ بر ڈیرہ خود بردیدیم خیمہ قنات بر ما بود ما را اندر ڈیرہ
 یک چہار پائی در اینجا افتادہ بود و بران یک دہر فرس شدہ بود ما را بران نشاندند و خود بر کی حویلی
 کہ در اینجا افتادہ بود نشستند حکایات صالحین و نکات بزرگان صاحب حق الیقین تخرک آورده
 چنانچہ سچی از انہا این حکایت یادماند کہ گفت فقی من در دہلی شہر بہر بزرگی رفتہ بودم اور
 نماز نوافل مشغول بود تا دیرنشستہ ماندم پس طوڑا در صفائی قلب خیال کردم او بعد از نماز آدای
 نوافل بر من نظر کردہ فرمود کہ صفائی قلب حسن است اما مطلوب اصلی استغراق در مشاہدہ جمال الہی است
 کہ از ان ہم خبر نماندہ باشد و این مصرع خوانند **مصرع** کان را کہ خبر شد خبرش باز نیامدہ درین وقت
 صاحبزادہ علیہ الرحمۃ این بیت خوانند **بیت** تا در نو پندارستی ہستی باقیست ہمدردان یقین
 کہ بت پرستی باقیست پس آنفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمودند کہ صاحبزادہ جوید کشف
 العجب دیدم کہ معنی العلم حجاب اکبر است کہ اگر کسی را واردات الہی وارد است مگر او از ان واردات
 خود در ان واردات آگاہ است پس آن آگاہی اورا حجاب کبر است کہ علم معنی دانستن است
 فی الجملہ بعد از ان آنفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمود کہ صاحبزادہ جوید چون ما بران حجاب
 کہ دو ہر بران مفروض بود شستیم چیزی مثل خارستان یا کنگر یا ما را از ان جلسہ کبر خست بطریق خفیم
 ما را زبرد و ہر برویم کنکر یا سنگین معلوم شد حیران شستیم کہ این چہ بات بیلین از لہا و پیر رسیدیم آخر
 بعد از گزاردن نماز عشاء چہار پائی دیگر طلبا بندہ در ان دہر فرس کنایندہ را اشارت کردہ کہ حضرت

شاید صاحب معنی بوده تقسیم کرده چیزی ازین باب کشف نکرد بلکه نیز و یک سیده بقصد موسی شریف
 بجائی نزدیک نشست و چون مرضی او کشف احوال نبود آنحضرت الاولیاء قدس سره نیز بعد از آن بن
 نفرموده بلکه گفتگویی ظاهری شروع نمودند و فرمودند این سلاح را چه نام است چگونه آن کارگر می
 پس او گفت که صاحب من این امر را بین میگویند پس آنرا نگون ساخت گویهای متعدده بیرون
 آمدند کاتب یا دنامه که بازوه دوازده گفتند یا هفده هزده گفتند و از آن بجنب میفرمودند
 تا که محبس خاست شده خود اراده قیلوله فرمودند آن هر دو قد موسی نموده مخلص شدند پس انجمن
 مستورا مستور میگزارند نظم - و آنکه مردان خدا تابع بوند + هر چه امر آید بان فالخ شوند و وحی
 حق آید بایشان مبهم + وحی دل خوانندش این اهل کرم + چونکه عالم شد لعلم من لدن + می بود
 هر کار او از امر کن + بعضی رازان وحی حق لورفتانند + چون نبی بر تخت تعلیمش نشاند + او نبی وقت
 خویش است اسپر صحبتش اگیر مس را کرد زرد + گفت میگردانمش ای قتا + عالمان امنتم چون
 انبیاء + انبیائی اول موسی است بود که چه گفتگو بخلق الله بود + هر دو کارش برضائی حق بود
 که خودی خود فانی مطلق بود + یک گروه دیگر است از اولیاء که بود اندر جمول سیریا + از درون
 سو شمع شان شعله زنند + و زبردن سوکس نهانند که کینند + قوم ثالث از همه پنهان تر اند + شنا
 باشند بیگانه زمینند + در لباس اجنبی میکوشند + فی زخود بل ز امر حق رو پوشند + بیکدیگر می
 شناسند این همه + توجه دانی که کیانند این همه تو بگوئی که حکایت می کند + او زرع تو مثالی منزند +
 تو بینی خفته او در نظر + او فراز عرش میبارد منقر + عرش چه بر لامکان تا بد او + چه در اندیشه ناید
 یا بد + این سخن احد و اندازه مجرب + از مقال فخر جانها باگو + و ذکر بعضی امور متعلق براه بوقت معاودت
 فخر الاولیاء قدس سره العزیز از هندوستان پیش صاحب خیراده صاحب علیه الرحمه بعد از آن
 آنحضرت الاولیاء قدس سره العزیز فرمودند که از آن شخص حضرت شده روانه شدیم دیگر همراه ما در جا
 شنیدیم که اینجا خوف در دانی می باشد آن شخص که همراه ما شده بود نهایت هر سان گشت ما هر چند او
 تسلی میگردیم که ایچوان ما و شما فقیر هستیم چیزی نداریم در دانی با چه کنند تو چرا هر سان هرگز گشتی

همچنان هر سان میرفت پس از او پرسیدم که شاید چیزی نزد خود داری که چندین خون غلبه کرده گفتند که
 بجز روپیه نزد من هست ما او را گفتیم که آن مبالغه مرادیه که من قبلاً بگویم و در آن مجال نیست که نزد ما آیند
 و در جای از من بگیرد پس آن مبلغ بمن داد من آن مبالغه را در جنگل که روده کوه کنگره و خاشاک و خس
 بسیار بود بزور دست دور دراز انداختم و با او گفتم که خوف همین ابوالحمال خوش خوش روید
 که چیزی خوف نمانده اگر در زمان آمدند چه خواهند کرد صاحبزاده حیو سالیق ازین از خوف ترسید
 پس از سبب ندانستن با آن مبالغه را بخوبی گریه کنان ما را شناسد و بان شد که چه گفته آمد حضرت
 فخر الاولیاء اقدس سره العزیز درین گفتار بتبسم هم فرمودند و صاحبزاده علیه الرحمته بلکه تمام مردمان
 کجری در خنده آمدند پس فرمودند که هر چند آن وسیله را جستجو نمود چیزی نیافت پس هر چه او مایه ^{مسکفت}
 ما خاموش شده میرفتیم و گاهی در خود متبسم هم می کردیم فی الجمله یک دو منزل در ناگور رسیدیم
 در اینجا بزیارت سلطان التارکین خواجه حمید الدین ناگوری مشرف شدیم صاحبزاده حیو حضرت سلطان
 التارکین بخوبی تارک نظر آمده که مایه ای نذر گذر نهادن او شان یک شیره گنجک که در آن وقت
 چیزی دیگر موجود نبود در دامن جامه بسته بودم هر گاه که بر مزار مبارک او شان نثار شدیم خواستیم که
 آن را از دهن کشاده نذر گذارم دیدم که گره کشاده شده بود و آن کو دیها در دامن میچ نبود
 تعالی اعلم که کجا کشاده نهادند در آن وقت انستم که حضرت سلطان التارکین از شنیدن کوهی
 هم تارک ندانستند چه تارک دنیا بودند صاحبزاده حیو چون از مکان سلطان التارکین علیه الرحمته
 پیشتر روانه شدیم در کینزال راوه ما آمدن براه بیکانیر بود و در منزل دیگر براه مانسی حصار پیدا آمد
 چون از اینجا راه مانسی حصار پرسیده راهی شدم آن شخص که با بجز روپیه در جنگل پراخو تنگ
 انداخته بودیم از ما سوال کرد و گفت که میان صاحب من عیال کثیر دارد و ما در ستیم و آن مبالغه که
 در جنگل نداشتید از جای هزار شدت از وجه گدا و غیره بدست آورده برای خرج عیال میبردم و
 الحال آنکه نمانده نیت داشتم که هر گاه در بیکانیر شام مبالغه بندوی که آن بزرگ ساری حواله تمام
 نموده بود بحقیق خود امید که در آن حال ختم کرد که چیزی از آن بن نرفت و شکر که بخانه خاکبست

مردم اکنون که شما با بیطرفی یکایک بر غنق مسلط فرمودند اگر آن منتهی می برین عتبات و زمانه
 هر آینه مبالغه تحصیل نموده خرج عیال ساخته دعای نموده آید صاحبزاده جوید نظر را بجان کردن بخیر و بد
 او و الحاح او در غنق خود یکایک نیکانند می خواند و ما صحنیم و از یکدیگر خصمت شدیم و بدان
 طرف و با بیطرفی و آنه گشتیم پس اگر چه از ناگوار منزل منزل مواعین اتفاق شگباری می شد
 یا تحقیق نام مواعین هم نه می نمودیم زیرا که توقف در کدام جا یکپاس می کردیم جا بود و پانچ
 نه می شد و نیز چون موسم تابستان بود قافله ما آمد رفت اکثر شب بیکدیگر و ما را نیز گاهی اتفاق
 همراهی قافله می افتاد چنانچه شبی بیک قافله در جای رسیدیم که چندی شبانی بود این قافله بر آن
 خوردن آب نوشیدن و سوختگی دم قدری توقف کردند ما نماز عشا نگذاشته بودیم از سبب قفله او
 نماز شروع کردیم و گذاریم و چون شبنا رخصت گذشته بود تهنیت را نیز متصل آن شروع کردیم هنوز
 چند کعبه تهنیت باقی بود که قافله روان شد پس شبانی آن باقی را خوانده و پراودیدیم چون شب
 تاریک بود منزل کوهی ای بود از راه قافله بیطرفی بگیریم آمد چون چندی فتم و قافله را نیانتم و تنها نام
 جبران گشتیم چندان گوش نهادیم که گراز که می طرف آواز او میان شبنده شود و پیچ نشود و پس چنان
 شماره قطب ساختم که او را مقابل شبانی نهادیم بر دم بکنیم آن هم گاهی بکدام گاهی کدام طرف می
 فی الجمله از آن سبب بکسب شده در جای بنشینیم و خوفناک شدیم که در اینجا کدام بلا پیش نماید و پس
 تشنگی نیز رویداد پس گمان اسم قتل عالم رضی الله تعالی عنه برز با بلم جاری شد پس ساعتی نگذشته بود که
 آواز قدم آدمی در گوش ما رسید درین زیاده خوف آمد که کدام بلامی آید درین آن شخصی قریب
 و سیبت ما را آواز داد که در اینجا نشسته کدام مستی هسته گفتم که ای ام از قافله جدا شدیم و اینها هم
 شده نشسته ام و گفتم چگونه از قافله جدا شدی تحقیق ما خواندن جان کردم او گفت چنین باید کردیدی
 که حالا چه حالت پیش آمد ازین در جواب باطمینان قدم پس گفت اگر نشسته باشی ترا آب هم پس من آب
 طلبیدم و او را نوشیدیم بعد از آن گفتم که شمارا بکدام مکان رفتی ست من نام هزاران شریف
 گفتم او گفت ایان شریف از اینجا چندین منزل دوازده کوهی از روی آبیا شمارا بکسی

بر سالم ازان پیشتر بر سیده پر سیده در بهاران شریف بروی بالچکله پیش ما شد ما در پیشی شریفیم
 گذشت بود که صبح صادق شد و چاهی بود که در آنجا در شد که چندی مال بر آن نشسته بود پس مرا گفت
 که ایمان برین چاه برو نماز بخوان پس ازان آدمیان از سنده بهاران شریف و شعا که در میان
 راه باشند پیشش نموده هر دو چون هنوز تاریکی باقی بود آن شخص از صورت دیدیم لیکن پرسیدم که
 شما کدام کس هستید و بکدام وجه درین جنگل در شب ما ملاقاتی شدید او گفت که از چاهی بر سر آبی که با
 هستیم و بکاری آمدن جنگل و غیره می سائیم ازان سینه نما ملاقاتی شدیم بر و طلب خوب خواهی کردید
 همین سخن گفت تا پیدایش شد پس خیال آمد که از جانب قیام عالم رضی الله تعالی عنه مددی رسید با
 والله علم باز آن خضر سیابانی آمدند چون سچاه ندکور آمدم و خود کوروم و نماز گذاردم از آنجا که روانه
 شدیم شهر شهر که شهر نامی قدیم بیابان است قطع متنازل کرده شهر به شهر رسیدیم پس آنجا گاهی از
 کدام طرف و گاهی از کدام طرف بهاران شریف غایز شدیم لیکن در بین آن نام یکی شهر شیراز زبان
 حقایق بیان آن فخر الا ولیاء قدس سره العزیز شنیده و نام دیگر متنازل معلوم نیست نیز فرمودند که
 ما غره مبارک رضایان شهر به شهر دیدیم و نیز فرمودند که یکم و پیر و ضعیفان از به شهر همراه شده بودیم
 تابستان و گرا بود با وجود صنعتی و پیری خود و بدون موسم تابستان تمام روز همراه با قطع منزل مسکون
 و روزه میداشت و وقت نیکو و بوقت افطار من نیم نان با و میادیم بر آن قناعت میکرد پس چون حضرت
 فخر الا ولیاء قدس سره العزیز لفظ بهاران شریف رسیدن فرمود ما جزا ده علیه الرحمه رسید
 که با حضرت کدام وقت بود که شما داخل بهاران شریف شدید چگونه بجای است حضرت قبله عالم
 رضی الله تعالی عنه شریف شدید آن فخر الا ولیاء قدس سره العزیز فرمود که غریبانی از بقدر یکبار قدری کم ازین
 روز بر آمده که من بهاران شریف رسیدم شخصی از طرف شرفی بهاران شریف کنار شهر ملاقاتی شد
 از و پرسیدم که قبایه عالم رضی الله تعالی عنه بکدام جا شریف اند او گفت که قبله عالم رضی الله تعالی عنه
 از قطب بر سر راهی زیر درختان شدیم نشسته اند در آنجا حاضر بودیم لیکن عالم رضی الله تعالی عنه
 هر یک چهار یا زیر آن درختان اجلاس داشتند و یک چهار پا دیگر منتظر آنجا بود با قبایه عالم رضی الله تعالی عنه

افتاده بود بران دو شخص معمر تا بین هندوستانی وضع نشسته قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ بایشان
 ایستاده آهسته گفتار میفرمودند و ایشان نیز جوابی کردند و دیگر چند مردان مشرا و غیره گرد آمدند و
 چهار یا بعضی نشسته و بعضی ایستاده بودند من قد موسی حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نمودم قدر
 دست مبارک بدست من بطریق مصافحه نهادند پس من در صفت درویشان نشسته
 لیکن قدر از چهار پائی مفاصله بود و یک طرف نشسته لیکن نظر با جمله بطرف قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 بود از آن بگذرد مرتبه نظر آید که از چشمان مبارک قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ آب اشک فرو می افتاد
 حیران گشتم که این چه سبب است آخر معلوم شد که آن مرد و شخص را پیر برادران حضرت اندو در وقت
 حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ حاضر الخدمت بودند و تازه از دہلی شریف آمده بودند و
 قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز سها لوقت طلعتی شده بودند و قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کیفیت حال حضرت
 مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ از ایشان شنیده و در دیاب سی گری دیدند از آن چشمان مبارک
 پر آب و اشک بر می گری دیدند پس آنحضرت اولیا قدس سره العزیز فرمودند که اگر چه قبله عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ بر آن وجه بان دور و متوجه بودند اما بعد از ساعتی در آن نظر کرده فرمودند
 که ای میان شما هم از هندوستان آمده و زایدت مولینا صاحب دیگر بران ملی و جبر شریف
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم کرده آمدی آهسته عرض کردم چو حضرت پس بدرویشی که قریب بحضرت نشسته
 بود فرمودند که میان این فقیر از هندوستان بموسم گری آمده گری یاب شده باشد قدری
 شربت کرده بیار آن خادم حضرت رفته شربت میداد و در میانه ساخته آورده پیش نظر
 مبارک قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ برد خود بدولت بدست مبارک خود گرفته و ما را نزدیک
 طلبیده در دست من عنایت فرمودند و ارشاد شد که بنوش پس بنوشیدم صاحب نداده
 حلیه الرحمة فرمود که عجب لطف قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در باره شما به طعم آید الخمر الا و ایضا
 سزه العزیز فرمودند که با کدام کدام لطف قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ که در باره ما مصر و ما بود میان
 نمایم و از لذت آن گذارش سزاوارم همیشه اگر قسم ساغری از دست من بیاید ای چه نشی و چه

پس فرمودند که بعد از ساعتی چون مجلس از آنجا برخاستند بهمانند روش اشاره شد که این فقیر را
در فلان چوباره دیره گمانید و میان غلام رسول لانگری گفته بود که مراد از باره نان است این بشر
میداده باشی و خود قیام عالم رضی الله تعالی عنه بدلت خانه تشریف فرما شدند و بار آن در پیش
بجای که ارشاد فرموده بودند نشانده برفت یک فقیر سابق در آنجا بود و نزدش متوقف ماندم
لیکن چندی انتظار داشتم که میباید از بطور سابق ارشاد و باز رفتن بگریز شود تا آخر تسلی گشت
که توقف در حضور مقرر است و آنکه میگوید مسکین بی تسکین کاتب منتخب که میگوید کار اولیای
خالی از حکمتی نباشد پس امر کردن قیام عالم رضی الله تعالی عنه الفخر الاولیاء رضی الله تعالی عنه
بعلم خواندن بظواهر از خود دور دشمن نکته است که در تحریر نمی آید و بی آنکه چون مزاج مساک
الفخر الاولیاء عشقی یافتند و عادت حکیمان ظاهری یا لطنی نیست که بهر جانب رجوع طبع بیند
معالجه را با نظیر عمل آرد که زود قبول کند پس حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه در تراز عشق نشان سعی
فرمودند زیرا که در سحران ظاهری تراز محبت معروف است چنانچه روایت از سرور کاتبین علیهم السلام
الصلوات و اکمل الصلوات علی الیه و صبحه مشهور است که یا ایها السیرة زر عنایت زد و حیا چون نذر محبت
بر معیار تجربه زود معلوم فرمودند که از غل غشش یک عیار است زود بصیحت خود که اکسیرش بر وجود است
قبول فرموده بشغل اشغال طے مقامات عالیه سرور و الاذقات نمودند و هم در آن دن بخرت میدادند
دست حیرت خود شارانی لا تعداد و لا تحط منظر او بی آنکه شاکت بود باینکه ذایقه طبعشان که بهیم حیرت نمیشد
بود باز بشیرینی وصال تبدیل می یا بدلتی فرمائید **امیات موافق حال** خوش است پیش
یا یکبار بار یا بدید ز بلا و بیم فرقت دل به عیار یا بدید گاه در حضور جانان چون گل بهار خندد و گاه
پیش ناوک اول خود و سکار یا بدید گاه راز باز گوید گاه غنچ و ناز بنید و از تنگ شکوه شکسته آید
شمیر ابرو مشن جان افدائی سازد و در چشم ز گنیش مهر بر خاری یا بدید نذر تلخیش **نجد شیرین** لبیب

در هر حال باغ بهار یا بدید بهمان مجلس دیگر الفخر الاولیاء قدس سره العزیز با صفا بر آید و قلبه المرحمت
روری صفا بجزاوه صاحب قلبه لیت از فخر الاولیاء قدس سره العزیز با صفا بر آید و قلبه المرحمت

بعد از رسیدن از هندوستان نزد خود متوقف فرمودند برزاول تا روز آخر پنج و چهارم و لوازشت
 سرفراز فرموده داشتند الفخر الاولیاء قدس سره العزیز نحوی بر لفظ مبارک اندک که صاحبزاده چو روز
 اول که مارا به پروانگی جای ڈیره و عطائی چیزے خوردنی طعام بلفظ نکر از لنگر شریف مرحمت
 شد این عاگویی بد اسباب نشسته به سبب عدم واقفیت خاموش گذرانیم بعد از این سمان و شرف
 شربت آورده و بمکان نشاننده یک گرده نان خشک مقدار یک یا قدری کم آورده حواله من
 کرد آن خوردم پس درین وقت طهر متصل فی الزوال درآمد و در آن گفت سجدہ اگر لگا کردم همان
 مسجد یافتم که در سب محل کجبری بنشد گاه او متصل خانه قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بودیم که خلافت
 در آن فراہم می شوند و وضو نمایند و لوازل سنت می گذارند در اینجا حاضر شده وضو ساختم و معلوم
 شد که جناب قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در اینجا آمده نماز باجماعت او خوانند فرمود پس ساعتی
 نگذشت که خود از آن محل معالی منزل مسجد شریف شریف فرما شدند حاضران سلام قدمبوسی شرف
 شدن گرفتند این عا طلبان عرصه میانہ پنج شش قدم سلام کرد درین کجیر واقامت صلوات کرده
 نماز باجماعت او شد بعد از آن بعضی در ویشان و بعضی مردمان دیگر طرے طرے روانه شدند و اکثر
 در اینجا باقی نماز خواندند و خود قبله عالم فرہم در اینجا باقی نماز دادند و چون عا خیر گفته خادمی از
 شریف آوردہ پیش قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ نهاد قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ دست مبارک خویش
 قرآن شریف کشاده ناظر تلاوت شروع فرمود و علما و فقرا حاضران حضور انور گرداگرد قبله عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ حلقه زده بر او از ادب خاموش بنشدند ما ہم کبارہ خاموش نشسته
 ماندیم پس چونکه از تلاوت کلام اللہ شریف فارغ شدند چندی فقراء کتابهای برداشتند
 خود قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ او شان را از آن کتب تفسیر مبارک و حدیث و فقہ مبرک
 و کتب بزرگانہ علیہ الرحمۃ سبقت خوانید کرد در طریق استیگی که خواناننده و خواننده شنیدند
 کلامی بطحور معنی آید بعد از ذکر مسائل شرعیہ و بعضی ذکر بزرگانہ در کجبری تحرک
 یافت و خود قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ تسبیح در دست مبارک داشتند بعضی

بعضی ابرائی صحت آن تذکرات جواب میفرمودند و بعضی خاموش می ماندند و علماء و فضلاء و مفسران
 که حاضر بودند در آن فواید می یافتند و ما هم از آن جوابی مافی حضور لوز علی لوز و هم از آن شغل فرمای
 که تسبیح در دست مبارک داشتند فواید حاصل کردیم تا که وقت نماز عصر آمد و مؤذن اذان گفت اکثر مردمان
 سنت عصر ادای کردند پس نماز بجماعت گذاردند و بعد از نماز عصر جناب قبا له عالم رضی الله تعالی عنه
 تا نماز شام در اینجا تشریف داشتند و بد کردار مذکور استقامت داشتند آخر که نماز شام بجماعت
 ادائی شد خود قبا له عالم رضی الله تعالی عنه بعد از ادائی فرض شام متوجه محل عبادت تشریف فرمایند
 در ویشان بعضی اینجا و بعضی بطرف دیگر رفته باقی نماز را گذرانیدند اینجا نبائی نماز در اینجا
 بطیره خود آمده نشست و شنیدیم که اکثر از طرف آواز جهر کلمه طیبه می آمد پس بعد از دو چار گهری
 که ما و اور کجا بودیم بالنگر خانه رفته نان خود و هم نان پاک کرده بان مقدار که بر ذرا آورده بود
 آورد از لانگری پیغام آورده که خود بلنگر خانه آمده منت خود گرفته برده باشید خیریشان ان خوردیم
 پس بعد از چندی که اذان عشاء گفته شد برای نماز در اینجا رفتیم بالجمله که بعد از دیرری حضرت قبا له
 عالم رضی الله تعالی عنه نیز تشریف آوردند فرض بجماعت گذارده باز بان طرف محل عبادت تشریف فرما
 شدند الله علم دیگر کدام در ویشان حضور رفته بانه رفته شب سحر گونه گذرانیدند میان بطیره خود
 شب گذرانیدیم چندی از شب باقی بود که باز آواز جهر کلمه طیبه از اکثر جا بسمع رسید آخر که صبح
 شد و اذان گفته شد نماز بان پیش برورد مسجد مبارک جمع شدن گرفتاریند عا گوئی هم در اینجا
 بعد از ساعتی حضرت قبا له عالم رضی الله تعالی عنه نماز خورشید تابان باخ پرالوار از مشرق حجر
 طلوع سعادت فرموده سخن مسجد شریف چشمان مشتاقان تقای خود را مؤخر فرمود پس هر کس
 مشرف شد ما هم بقدمبوسی موز گشتیم پس نماز بجماعت گذارده بدولت محل عبادت
 تشریف فرما شدند و در ویشان بعضی در آن مسجد و بعضی باطراف مقرر خود رفتند و اذان
 نشسته ماندیم چون دو چار گهری روز برآمد کلام در ویشان بردارده بسید نشست و این
 دروازه حجره شریف کشاده شد دیدیم که آن نغیران بعضی از آن دروازه و بعضی از آن دروازه

کرده می آید تا هم بر روز از رفتم و سلام کردم چون حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه ما را دیدند
 اشارت نمودند که با نذر در آن حضور حاضر شدم و دیگر کسی آنجا حاضر نبود مهربانی فرموده حقیقت آمد و رفت
 و حصول زیارت پیران علی شریف جمیع شریف که اینجانب حاصل کرده بودم استفسار فرمودند و
 از زیارت و اینها صاحبی اندک لایق خدمت پرستش فرمودند پس ششم ششم از همه زیارتها و زیارت
 و ندان مبارک رسیدن بر روز فلحانی گذارش کردم از شنیدم زیارت ندان مبارک لفظ نقل
 خوانی سرزبان نشدند چون هم مبارک استند بزبان سخنرسان آوردند که میان میان نصیب هستی
 پس فرمودند که آنچه شما در منزل چوستانی رفیقان اگر داشته نماز خوانده بودی بیکه رفیقان ایناید
 گذارشت که به سهولیت بمنزل معصوم و برسد فی الفور بفرمودن آن کلام خیری ارشاد فرمودند که برین
 تقابیم باش معکم شد که در یک جا علیحده نشسته باشید و در وقت نزد ما آمده باشید و نصحت فرمودند
 که بجای رفتن به بیست و سلام کردم و سپاس شما و گرم بنیاد عالی شده بودم انتهی کلام روز اول بیان
 مجلس دیگر آنحضرت ائمه و ائمه قدس سره العزیز با صاحب حبیب ده علیه الرحمته روزی ذکر افتاد که
 حضرت آنحضرت ائمه و ائمه قدس سره العزیز را میان سلام رسول لنگری حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه
 خوردنی بوقت خوردن مشغول بگرفتیران نمیداد جناب حضرت آنحضرت ائمه و ائمه قدس سره العزیز فرمود که
 صاحب آنحضرت ائمه و ائمه قدس سره العزیز فرمودند که آنچه زده می شکستند گاهی می نم
 بلکه بعضی وقتها از آن هم کم میداد و بعضی اوقات که با بر آنان گریستن نزد او میرنم چنان بشو
 چشمی نظر کردی که خوف خورده عالی با زنی آمدم درین جهت استم که میان کور شایبان نماز خود نشسته
 آنچه حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه روز اول بلفظ لنگری زبان مبارک آورده بود ظهور آن طریق
 از تاثیر آن فرموده ایشان است الا در لنگری شریف قبله عالم رضی الله تعالی عنه هیچ برای نبود که
 و بلا و حلوا و دوع و مسکه نخوی خرج می شد که گو با تمام عالم از آن لنگری شریف پرورش
 یافتند مگر برای دیگران بود و برای ما چه جایی خرج لنگری بلکه یک تنه حضرت قبله عالم رضی الله
 تعالی عنه شخص دعوت کرده برده بود قادر بخش نامی از موضع سنا به کبری شادی عزیز خود نصیران نیز

بر کاب عالی بودند این عاء گوئی هم همراه بود در خیال آمد که امروز بخانه شادی سزان میرودیم
 نانی بسیار خواهد بود و سیر خواهیم خورد و پس چون که در اینجا رسیدیم چندان ناهنا و گوشت گوناگون آمدند
 که در شمار نیامدند و مالک لقیم آن میان غلام رسول شد بوقت لقیم که نزد او رفتم نخوی شوخ چستی نمود
 که از آن چه گفته آید آخر حالی باز آدم بعد ویری باز آدم بعد ویری باز رفتم هنوز در بودم که بهمان
 شوخ چستی بر ما نظر کرد و همو لوقت نیز عالی آدم سجد یک مرتبه طهر شد من در نشست بودم هموندم
 با و از خوفناک مار طلبید و گفت که درویش بسیار گرسنه باشد و ناهنا که از رفتم در گریه بود یک در گری
 نصف پاره کرده بدست من داد حیران ماندم که چه جای سیر خوردن که معمول سابق هم بدست نیامد
 دوروز که در اینجا متوقف ماندیم و چه مکره بدست آمده ماند سویم روز قبله عالم رضی الله تعالی
 عنه از اینجا بوسی تشریف فرما شدند و از گرسنگی تمام ضعف لاحق شده بود یک فقیر دیگر با هم راه بود
 با و گفتم چیزی خورده شود یک جامه استعمال نزد ما بود نزد بقالی رفته با دادم لقیم یک کباب برنج بدست آمد
 بر یک کباب را آمده لوطا از اینجا گرفته در آن برنج پنجه کردن شروع کردم در اینجا جائی را یک کباب
 لقیم چون برنج پنجه شدند لوطا مذکور از دیگران نزد افتاد و شکسته شد و برنج نخوی در یک کباب
 شده مصلح گردیدند که یک ناهنا از آن بدست ما میا مدحیران شدم که چادر را را یک کباب کردم برنج نیز
 را یک کباب وقت علاوه از قافله نیز تنها بماندم همان حیرانی از اینجا روانه شدیم چون آن کباب از
 کناره دریا نهایت پر خارش و خاشاک درختان لاده غیره بود مشکل مشکل از آن فشار می شد
 پس هر صده دو کرده فته باشیم که درین مشکل دیدم که شیری از طرفی نمودار شد باقی منجر شدم که چه
 جامی برنج خوردن جان ازین سلامت خواهد ماند یا نه لیکن آهسته آهسته سیر کردیم و شیر هم
 به پیوسته می آمد در کدام کدام جانیز گم می شد و باز ظاهر به پیوسته می آمد در حیطه شستی تمام
 بر کشتی رسیدیم و آن شیر تا دریا با آمد باز گم شد چون کشتی از دریا عبور کردیم پیشتر روانه گشتیم
 قریب جمعه پیشین موضع جبهه متانده آمدیم دیدیم که خود قبله عالم رضی الله تعالی عنه در جایی زیر
 درختان شستم فرودش بودند چون مرتب آمدیم سلام کردیم قبله عالم رضی الله تعالی عنه بی فرود

کہ میان جو بربخ حوزہ آمدید اگر شمارا شیر خوردی بریج بکدام کار آمدندی زمین فرمودہ حضور لوز
 دل خود بسیار شرمیا گشتہ بر طرفی رفتہ بہنستیم دانتیم کہ قبایع عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ظاہر بان
 مشاہد احوال است پس ساعتی نگذشتہ بود کہ ما آیا فرمودند حاضر آمدم فرمودند کہ سببشین منستم
 پس یک طشت کہ درود و نان پورا ہتہ شکر تری او فنادہ بود از درویشی حاضر طلبیدند پوشن ہتہ
 و امری شد کہ بخور من از شرم دست انداز نہ شدم درین شہارۃ شد کہ ہمراہ ما بخوردین نیز ملاحظہ
 بودم تا کہ بدست مبارک خود دو پارہ از نان شکستہ یکی بدست ما دادند کہ بخوردی خود تناول فرمودند
 لاجرم خوردن گرفتیم چند مرتبہ ہمین وجہ توجہ مصروف فرمودند آخر بدست خود خوردن گرفتیم قدری
 دو حصہ از یک نان شکر اکت یک حصہ تہما خوردہ شد چون یک نان باقی ماند بوجہ طشت بدست ما دادند
 و فرمودند کہ این نان ببرد و نشان تقسیم کردہ بدہ حساب لارشا و عمل آوردیم سلام کردیم و حکم شد
 کہ خبر دار بودہ باشید پس حضرت ما خبر دادہ صاحب علیہ الرحمۃ با شماع این حکایت فرمودند کہ با
 حضرت خوردن و تقسیم کنائیدن آن نان الحق ہمین مثرہ آورد کہ حضرت الشیخ صاحب تقسیم
 لنگر اند الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز بر لفظ مبارک اندند کہ ہر چہ ہماست از عین جنایت قبایع عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ و ہمادین محل فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمودند کہ ما خبر دادہ صاحب لوز بان
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مشاہد احوال آئینہ جہان بود کہ ضیاء آفتاب جہا تا بان شکستہ
 و یک مرتبہ دیگر حضرت قبایع عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مقام دیگر تشریف فرما شدہ بودند وقتی کہ از آن
 مکان بوابس تیار شدند و سوار شدہ و روانہ گردیدند در انجا ہم خیال کردیم کہ خبری خوردہ شود و در
 پس اری حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ رفتہ ملاقی خواہم شد ہمیں خیال بودم کہ چندین قدم
 از پیشہ پس نظر با کردند و ارشاد شد کہ حافظ در پس ما استادہ شو ہمراہی با یاد تمام منزل
 ہمراہ سواری خود بردند گر آن شب بجائی کہ منزل افتاد حضرت قبایع عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ما ہمراہ
 بسیار نوشتا پندرتا انجا مولف متباخ خود از زبان حقایق بیان الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز شہید
 و دیگر در کشف کیفیت نوشتا پندرتا انجا مولف دیدار بخش پاکتینی رحمۃ اللہ نقل فرمودہ کہ مولف

موصوف فرموده کیفیت آن چنان است که قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ یک مرتبه بطرف حسین دلی که در
 موضع اوج شریف است فتنه بودند و علماء مریدان قوم پیکان که قرئیه ایشان بنام پهل در راه بقرب جوار
 بہا و لیور مشہور است دعوت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ نموده در قرئیه خود بردند و متوقف کردند و شیر بسیار آوردند
 جناب قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ الفخر الاولیاء قدس سرہ الغزیر طلبا بیدہ نوشتا پندن آن شیر توجہ فرمودند
 و چند مرتبہ کاہا پر کرده میدادند و الفخر الاولیاء قدس سرہ الغزیر می نوشتند و ہر چند کہ بدادند ایشان
 بس نمی گفتند بعد از نوشیدن چند کاسہ با فرمودند کہ این قدر نوشیدن و ہضم کردن کاہیں حسبت
 و نیز مولوی موصوف کہ ناقل ابن حکایت است و دلیل این فرمودہ کہ قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بوسعت
 حوصلہ و عالی ہمتی در حصول مراتب کمال مضبوط آن نموده چنانچہ دیگر حکایت نیز مولوی موصوف مطابق
 این دلیل خود آورده کہ گفت کہ من از چیلہ دہنی صاحب شنیدہ ام کہ جناب حضرت قبلہ عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ روزی فرمودند کہ این طفلک دریافت کرد فتنن چیزیکہ از ما را متعجب کرد و نہیدہ
 است حق تعالیٰ این اچہ وسیع و پر حوصلہ نموده یعنی ہر چہ بگیرد استعداد و قابلیتہ فوق آن در شستہ
 باشد و ہرگز پیر و سیر نمیشود و درین قبلہ عالم فرمودند کہ ہر چہ کہ مولینا صاحب ما را ازین شخص
 نشانی فرمودہ کہ شہباز کو مستانی باشد برانوجہ شہباز لا مکان عنقائی بی نشان است سبحان اللہ
 ہر کہ پیر خود و جد پیر خود یا بنوجہ سنایش فرماید الحق کہ اورا چہ رتبہ در حضور آید **نظم**
 شہباز تیر پرواز آشیانش لا مکان + طائر قدسی نشان مانند عنقالبے نشان تیر خرخ و لا دالی
 ملک بد + آفتاب بند ہدایت ہمہدی تناسل زمان + پر تو روز محمد منظر فخر جہان + بلکہ روز ذات بطلن در جہنم شد
 عیان پوشش نشانی لب قعر موج عشق حق + ساقی او بر مرادش کار دارد ہرمان + ہر کہ یک حرف کشید
 از جام عشق او زدل + تا ابد محمودانہ ذقیامت سمر لران + یا الہی کیست این فرخندہ اختہ در زمین
 رشک می دارند بر وی اہل عرش و آسمان + فی الجملہ الفخر الاولیاء قدس سرہ الغزیر لب از حکایت
 شیر نوشتا پندن قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ صاحبزادہ حبیب فیضان طالع ہری دہلی
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ را حدی خود ہر کسین طلب خود از ظاہر باطن فایز می شد مگر ماراک

چا چا غلام رسول با نوحہ مکرہ و گاہی آن ہم نمیداد و گاہی از وقت بوقت میداد این مجاز و از خود
 بنود اگر چه در اول زمین امر او کرامت و سبب عزت خویش در دل می آمد لیکن آخر تقریباً معلوم شد
 که از خود نمی کند چنانکه یکروز شخصی عالم بر غریبت مرحوم آورده سوائی گفته یا غائبانه بمیان غلام رسول
 در دادن چیز خوردنی مانند دیگر فقیران سپرد کرده بود میان مذکور با و نشان جواب طلب هر کرد که
 میبایخندو گفته شما بجا است لیکن درین باب حکمت است چنانموش باشد در آن یافته شد که او از
 خود نمیکرد و نیز آنفقیر الا اولیاء قدس اللہ تعالی عنہ فرمودند که چنان خوردن که حضرت قبله عالم
 تعالی عنہ را دستور بود که در موسم تابستان فقراء و طالب علماء حاضر مانده را درجه بدرجه پارچا پوشش
 تابستان بعضی را سارا می و لنگی و بعضی را متبذ و کلاہان ساده چادر و در موسم زمستان اہل سدا ری
 و لنگی را کہیس ضامی و دوپہر با مگر این چیز با علماء کلان اہل متبذ و کلاہان یک یک سہن شہین
 یعنی ہنگل لوکارا ہا و میفرمودند بدامو حیب در یکی زمستان را نیز یکے ہنگل ہا داشت و یکی دیگر
 فقیر را کہ آن فقیر و ما را در یک جا دیرہ بود عطا کردند و چون موسم سردی بسیار شد در آن ہنگل از سر ما
 در شب آرام خواب می آمد اتفاقاً یکروز آن فقیر ہم نشین با لہرے فوت ہنگل خود نزد ما داشته رفت
 در آن روز خیال آمد کہ مشبہ ہنگل است در شب ہر خود انداختہ بخیم خواب آمد چون قریب عصر
 شد حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ نزد جانی سکونت دیرہ ما گذر فرمودہ یک ویش دیگر ہمراہ داشتند
 اورا نزد ما فرستادند کہ فقیر ہم نشین شما کہ بیرون فوتہ است ہنگل خود نزد شما داشته رفتہ است
 آن ہنگل بدہییکہ ہمراہ دیگر آمد بہت با و دادہ شود ہر گاہ کہ آن ہنگل اوم خود بریان مبارک
 فرمودند کہ حافظ جوہر نزد اینجانب ہماناں بسیار آمد ہنگل خود ہم بدہید ما آن بہیگی ہمراہ دادہ
 شود حاضر کردہ حوالہ کردم پس ہنگل گرفتار بندہ و پس تشریف فرما شدند خیال است کہ حضرت قبلہ عالم
 را باین ہنگل حاجتی بود کہ گرفتار بندہ بردند بلکہ این امر را دریا بیدن مشاہدہ احوال است
 محافظت خیال است کہ در آن نام شخص بر ہنگل خیال آمارہ بود و تلقین فرمودند کہ با نام حضرت
 شہاب الدین نیست ہمیشہ جان فدای آنکہ ہند رہنمای لیکن ہا شود لایق کبیرا شہاب ہر در آن

چونکہ دل از راز دلبر واقف و محرم شود ہر گز چہ قالب دو بہ بینی یکدلی دان اندرون بہ و صدق باشد کہ قسمت
 نیاید ہیچ از وہ ذرات تن پرور نیابد بوی از جان پروران - بعدہ الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز فرمودند
 کہ پیر میرزا حسین حافظ و مشاہدے باید کہ از خیال غیر او مطلع بود و محافظت او نماید و رین جابر لفظ مبارک
 آوردند کہ ما شنیدہ ایم کہ پیر تہ حضرت سلطان المشائخ قدس سرہ العزیز از وہلی تشریف زیارت بابا صاحب
 بطرف پاکستن تشریف می آمدند و یک منزل در شاہی راہ قافلہ کنجی بحضرت ملا فی شدند حضرت بہرہی
 شان آمدند کنجی حسن جمال و نوجوانی حضرت سلطان المشائخ قدس سرہ العزیز مفتون شد پس
 بہانہ آنکہ فقیر و سید است و خدمت او ثواب است بر گاڑی خود سوار کرد و شاید کہ موسم گرما بود منزل تمام کردہ
 چندی شب باقی بود آرام کردند و بختند پس ہمہایش بجای خود خفتند و حضرت و آن کنجین کہ در
 گاڑی بودند پس حضرت را از مفتولی خود گلوگیر گردیدین گرفت ہر چند حضرت از دور شدہ بہ نشستن
 او در پی حضرت میرفت و برین درجہ لائق شد کہ زینجائی زبان شد پس در کمال لائقیت او حضرت نیز
 ارادہ او شد ناگہان در میان حضرت سلطان المشائخ جو و آن کنجین دستی پرہیتی پیدا آمد از
 ہیت آن سلطان المشائخ جو بجای خود افتادند و آن کنجی بجای خود افتاد و آن دست مبارک
 تا صبح در میان استادہ ماند و قستی کہ روز روشن شدن گرفت و مردم حفتہ بر فاستن و یکدگر را دیدن
 گرفت ہاں وقت آمدست مبارک بغیر دیدن دیگران گم شد بطہور این امر حضرت سلطان جو بزبان آورد
 کہ زہی نظر و حفاظت پر بار کنجین رسید کہ یا حضرت پر شاکہ ام است فرمودند کہ بابا فرید الدین شکر گنج
 پاکستی قدس سرہ العزیز کنجین ہم معتقد شدہ و بہرہی حضرت سلطان جو در پاکستن تشریف آمد پس
 چون حضرت سلطان جو در خدمت حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ آمد و قدم بوسی کرد آمدن خود
 از کمال شوق بیان نمود حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود کہ بابا نظام الحن شوق تو بر حق گردید
 و حق تو متعلق جناب سلطان جو دست بستہ عندر خواہ شدند حضرت بابا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ نظام در
 باش کہ شما از حضرت یوسف علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام کمتر میتند بلکہ زیادہ خواہی شد الفخر الاولیا
 قدس سرہ العزیز فرمودند کہ حضرت بابا صاحب چون حضرت سلطان المشائخ را از ریند دیدند فرمودند

کہ بابا نظام آزار شہد محکم بہ پندار شہد مار شہد نبی بود و مسلک سید و شادتی شہد ان نبود و وزیر درخا فرمودند
 تا آنکہ پیرین با حضور با صاحبہ می آمدند تا آنکہ شاکت الخیر را طبع شد و غرض حاصل نمود
 مشرف بیعت شد و توجہ حضرت بابا صاحب بہرہ بحال رسیدنی بجلان مجلس مقدس برین النفاذ افتاد
 یافت کہ حضرت فخر الاولیا قدس سرہ الغریز بر لفظ مبارک را نذر کہ پیر مریدان را چہ بجای نزدیک است مگر
 بمشرق و مغرب ہر جا یکہ باشند و نظر باشن ملاحظہ داشتہ باشند و درویشی گویا جہان در خمیر روشن
 او از عرش تا تحت الثری مثل دانہ نزل نمودار آمدہ باشد ہر چو کہ صنیر قناب نظیر قبلہ عالم رضی اللہ
 تعالی عنہ ہر حال شاہد احوال با بدامن گرفتگان مدد فرمائی اولی و اعلی خلایق در ماندگان است گویا
 نوزد لایت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ از نور نبوت کم نبود و فرمودند ہی آفتاب اندوولی ماہ۔

و ذکر مجلس و گویا فخر الاولیا قدس سرہ الغریز بجناب حضرت صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ روز
 جناب صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ از حضرت فخر الاولیا قدس سرہ الغریز استفسار فرمودند کہ حضرت آنچہ روزی
 خود برای ہنرم آوردن لنگر خانہ در شکل زفتہ و ہنرم درویشی دیگر برداشتہ آوردہ چو نہ بودہ است جناب فخر الاولیا
 قدس سرہ الغریز تبسم نمودہ فرمودند کہ صاحبزادہ جو ہر کاری براوقات عمر تعلق دارد و آن نحوی است کہ ہنرم
 ما را نصف سال در سکونت روبروئی قبلہ عالم رضی اللہ تعالی عنہ گذشتہ بود و موسم ہر آسج بود کہ درویش
 بروز جمعہ برای ہنر تائی لنگر شریف رفتند ما ہم ہمہ را ہی درویشان رفتیم لیکن ہر جمعہ ہنر رفتند گاہی گاہی
 رفتند و آن روز کہ روز جمعہ بود ابر و قطرات باران دہوا بسیار سرد بود و بر پارچہ سطرین بیج نبود
 و پائی از سردی مست شدند و فراہمی ہنر ہمہائی کہ بعضی شکستی سے افتاد و بعضی را با جا چیدی بود
 از ما میسر نیامدہ حیران شدم و در آن گردنواچی کہ یاران و دیگر طرفی طرفی زفتہ ہنرم فراہم نمودند گشت
 در جائی آمدہ و دیدم کہ چندی بجائی ہنرم فراہم شدہ افتادہ اند خیال کردم کہ این از کسی بایر باشد خواستم کہ ہم
 برداشتہ بروم باز فکر کردم کہ سواد درویشان دیدہ رنجہ شوند لیکن ما مردم کہ گاہی اینچنین کار ساختہ دیدہ
 بودم نظر کردم کہ آن درویشان دور و دور ہنرم ہر توکل الہی جان ہنرم فراہم شدہ افتادہ و آنجا پشاور تہ
 جلدی پیشتر از آن ہمہ در لنگر شریف آمدہ نہادم و بجائی خود رفتہ خاموش شستم از روز بیعت گذشت

روز و یک وقت نماز ظهر که در مسجد شریف آمدیم و قباة عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بہ ستون نماز گذارده و تلاوت فرمودہ
 فارغ نشدند کہ ام گفتگویی از شطیبی در قباة شخصی از ان درویشان کہ شاید در نحو شطیبی مہارت داشت
 بحضور انور در طریق نحو شطیبی بر زبان آورد کہ بعضی درویشان چہ دلیری دارند قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ
 اشارتہ پرسید کہ چگونہ آن شخص بطرف اشارتہ کردہ کہ این درویش بر وز جہ بہرہی درویشان بزرگ
 آوردن بہریم در شکل رفتہ اند پس بہریم خود چیدہ جمع کردند بلکہ یکے درویش دیگر کہ در جامی جمع کردہ
 داشتہ رفتہ این درویش آن فریم شدہ و دیگر انجفیہ برداشتہ آوردند و حافظا کردند کہ باو کسی از روضہ شود چنان
 دلیر است جناب حضرت قبلہ عالم صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ تہبستم فرمودند و بلفظ مبارک را ندند کہ این
 غریب مسافر در است و مردانان سوای کار بلند این قوم بطہورنی آید بہریم آوردن چہ دانند و این را
 دلیری حق است بر زبان عالم دلیری کردنی و اند پس بار از نحو و طلبیدند و فرمودند کہ حافظ آوردن بہریم شما
 معاف است آیندہ رفتہ باشند . . . . . ہمچو پیش آوردہ اند چنان بول است در آیندہ شمارا کاری دیگر گفتہ
 شود صاحب را وہ جیوازیں سے ہو و قباة عالم رضی اللہ عنہ ول با کہ از گفتار آن شخص خونناک شدہ بود
 بر آئندہ تسکین شد و چون روز و یک وقت اشراق کہ بموجب متاد خود حاضر رفتیم حضرت قباة عالم رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ کتابی برداشتہ و دست ما دادند و فرمودند کہ سبق بخوان و ہوندم سبق خوانیدند و ارشاد شد
 کہ ہمین وقت آمدہ سبق خواندہ باشید بہ بموجب ہر روز حاضر بودہ ہتوجہ حضور عالی فائز می شدیم مگر گاہ
 بوقت پیشین اتفاق افتاد . نقل حکایت مناسب ملفوظات ما قبل ذکر نمودہ . بہ بموجب تلف
 مناقب شریفہ و ریحا حکایت تہبہ حضرت محمد الاولیا قدس سرہ الغریب باسم با کہ محمد سلیمان از قباة عالم رضی
 آوردہ اگر چہ از جملہ ملفوظات شریفہ بنظر نہی آید لیکن نماید کہ ازین وجہ کہ بوقت سبق خواندن بظہر آمدہ
 بملفوظ ما قبل مناسبی داشت نہ کور نمودہ پس بدان طریق کہ مؤلف مذکور نمودہ و ریحا پائی تہبہ
 ذکر کردہ می شود بہان عنوان بعینہ آن اینست کہ روزی بذر رسید کہ بہ نام محمد الاولیا قدس سرہ الغریب
 یک روز از حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ سبق کتاب خواندہ ایسانی دست پریشانی نہادہ برخواست رفتہ اتفاقا
 بہاندم کہ نام کسی از علماء یا دیگرے گزیدہ طبع و حضور حاضر بودہ از چنین وجہ بر فاست رفتہ انظر الاویا

قدس سره الغزیرا اشارت کرو باز قبلہ عالم رضی اللہ عنہ پر رسیدند کہ چگونہ و ہفتانی ست او بیان کرد کہ ایک
 این شخص از خدمت شما سبق خواندہ دست بر پیشانی نہادہ رفتہ سلام تو اضع نکر وہ این وضع و تقاضا
 حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ مبارک تنغیر جوالتش فرمودند کہ اسے میان اینچہ گفتہ ندانی کہ معاملہ بر اخص
 دل تعلق دار وہر کہ را اخص دل باشد اگر چہ این قدر ہم نکرند معنا تقفیت این غریب سا فرود دست
 و سادہ دل از سادگی تو اضع نکر وہ شد و نظر شما و ہفتانیت ما را تحت سلیمان آرا می بنظرے آید و
 حضرت مولینا صاحب رضی اللہ عنہ ازین مارا شبہ از کو ہستانی فرمودہ بود پس برین فرمودہ قبلہ عالم رضی
 آن شخص در خود خجل بودہ و برای عفو خود عذر خواہ شد و بہ سمع آمدہ کہ ہر گاہ لکۃ الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
 این حکایت را غائبانہ شنیدند بر زبان مبارک آوردند کہ ما مردم رو پہلہ ہستیم و سادہ کرداریم خاصہ ما از خود
 بیچ ندریم شرم ما بدامن حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ است پس بہ تحقیق رسیدہ کہ چون روز دویم موجب معاف
 برای خواندن سبق پیش قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آدم جناب قبلہ عالم رضی اللہ عنہ صریح فرمودند کہ ای
 درویشان این حافظ را بنام محمد سلیمان یا حافظ سلیمان خواندہ باشید می گوید کاتب منتخب ہر آنکہ نام
 مشہور قبل ازین میان ما ناخان کہ معنی فخر و نماز است و تکیہ و تولائی بودہ است یا خود این نام مختصر از
 سلیمان است چنانچہ عادت مردم کو ہستانی ست کہ در اسماء اختصار می کنند یا قدر تخریف یا ترخیم بودہ

باشد و اللہ اعلم بالصواب۔ ایات در وجہ تسمیہ حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز

چونکہ شد نور محمد جلوه گر + جلوه مانیش بود از حد بیشتر + گونه گونه جلوه ما زوس زدہ
 ہر تہمتی جائی نحو و نوتر شدہ + ہر نبی را زور رسیدن پایہ ہا + ہر ولی زویافتہ این پایہ ہا
 بوالبشر زیر لوائی او خوش ہست + نوح و طوفان از کشتی کشت + ہم خلیل از نور او دیدہ فروخت
 تاکہ مارش نور شد اورانہ نوح + با کلیم اللہ از ان جلوه رسید + تاید بیضا از او آمد پدید +
 ہم ہر روح اللہ از ان خیر اللہ نام + جلوه آمد تاکہ شد یحیی العظام + با سلیمان شد عطا از ان سروری
 زیر زمان آمدش دیو و پری + دیو چہ ہم وحش طیر و مار و مور + ما میان بحر در ریایکے شور
 ہمچنین با بن سلیمان بسین + شد تجلیہا مثال اولین + گنجہای اسد فخر را

بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ از راہ استہرا میا تو طبیعی گذارش کرد کہ یا حضرت ہم مردم ہفتان حضرت از ہفتان حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ فرمودند و نشان کرد کہ ہم ہستیم از شخص با حضرت فخر الاولیاء

مالک شکر و نواز ہر دو سہرائی ۶ ازان تجلی ۷ سلیمانی در او ۸ بود غالب نام کردند شکر بدو
 صاحب رازش چو دید آن غلبہ را ۹ حکم غالب را گزید آن غلبہ را ۱۰ ورنہ آن نور محمد با کمال
 بود ظاہر و نہادش بمقیال ۱۱ ایکہ تو شایق ہنورا حمدی ۱۲ این سلیمان را جو از بخردی
 چونکہ راز این سلیمان یافتی ۱۳ وانکہ در مقصود منزل ساختی ۱۴ ذکر رفتن فخر الاولیا ز قدس
 سرہ الغریب وطن خویش بر اثر زیارت اللہ تمہیقیہ بعد گذشتن مدت فرید یام حضرت قبلہ عالم رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ پیش صاحب جزا و نور احمد صاحب رحمۃ اللہ تعالیٰ کے روزی چنین ذکر افتاد کہ در مدت ایام
 بیعت چند سال بوطن خود کہ کوہ درگ است نہ رفتم و ما می صاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ کے بسیار منظرہ شد نہ در چہرہ
 ماند نہ زیرا کہ در مدت مذکور جانی سکونت ما او شان را ہم معلوم نہ ہو تا کہ بہ پیغام یا کاغذ تسلی نامانید
 و بعد چندی مدت واللہ عالم از کسی آئیندہ روز نہ کوٹ کہ اول سکونت ما بہ کوٹ بود و بانہ وجہی دیگر
 معلوم کردند کہ پیر نور بہاران شریف نام شہر نزدیک فتیہ نامند و دیگر بسیار مردم نروان فقیر نا بود
 ضبط گردیں می مانند شاید کہ آن فقیر سحر کار است کہ چندی مردم نروان مضبوط شدہ اند برین خبر
 از ما می صاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ کہ خبر پارسیکہ میگفتند کہ پیر و فرزند مارا کسی فقیر بہاران شریف والہ
 چنان سحر کردہ کہ نروان مضبوط شدہ می مانند پس شاید کہ وقتی کسی آوم آئیندہ اینصوب بہاران
 شریف یا گروسواو آن ما می صاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ معلوم گردید بان شخص منعیام داوند کہ شمار شہر
 بہاران شریف رفتہ بان میان کہ فقیر مشہور است و مردم بسیار نروان و قابو انداز من منعیام برسالی
 کہ ای میان فقیر یک پیر من فلان نام از مدنی جدا شدہ بانظف است سابق ازین بار خبر شن بود
 و الحال معلوم شد کہ نروان شہر است و من از فراق او گداز می شوم بنام خدا عزوجل پیرم راز خود جست
 داوہ بفرسیند کہ ما ملاقی شدہ بروان فخر الاولیا ز قدس سرہ الغریب ز مودند کہ آن شخص نام ما
 از ما بحضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیغام ما می صاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ رسانیدت یہ کہ آن شخص
 واقفیت ماندانت یا وحیت ما می صاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ بو چنین بود تا کہ لفظ سحر کاری نیز در میان
 آوردہ اللہ عالم دران روز یا دیگر روز کہ اینجانب بوقت روبروی قبلہ عالم رضی اللہ عنہ شد خود حضرت

ما را ز خود نشانند و با سنگی استغفار فرمود که ای حافظه والده شما زنده است عرض کردم که آری یا حضرت
 باز پرسیدند که شما را مکان که سراسر گوه است گذران شما را بخا از ابا و اجداد بگوئید شده آمده می شود
 عرض کردم که قدری زمین از ابا و اجداد ملک ما بود گذران ما از پیداد آن سے باشد قبله عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم از حقیقت زمین هیچ نفرمودند بلکه برای رفتن بنیہ ملاقات والده ارشاد فرمودند
 که حافظه حق والده بسیار است برو ملاقات کرده بیائید و از یکی یاری بسج رسیده که جناب
 فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز بعد از فرموده قبله عالم رضی اللہ عنہم و چهار روز بجای خود خاموش ماندند
 پس قبله عالم رضی اللہ عنہم روزی طلبید، باز تبسم فرمودند و فرمودند تبسم که حافظه برای رفتن
 وطن خود دل نماند خواہ حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز دست راست این بیت عرض کردند
 بیت - رفتن خود را سووگی منزل لطف است و غربت زوگان را نہ شو میل وطن ما - لیکن از
 حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز چنین شنیدہ شد کہ اگر چه دور شدن از خدمت قبله عالم رضی
 اللہ عنہم خواست الا بحسب الامر فوق الاوب روانہ شدیم مگر قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہم بدعا
 خیر و بامداد چیری مواظبتی فرصت و روانہ فرمودند صاحبزادہ جی چون از اسخار روانہ شدیم براہ
 بہاولپور و اوچ شریف اول در کوٹ مبارک رفتیم کہ ام چیر ما از یکہ و کتاب تحصیل وغیرہ ہلک
 اینجانب و اسخار اوما و ہوا اسخار رفتہ پیشتر بطرف وطن خود را ہی شدیم و کہ ام جاسی آدم ہی
 ہراہ می شد و در کہ ام جاتہ نامی رفتیم آخر بعد از چند روز ویرہ غار سجان و از اسخار ہلک سنگہ
 ورتونہ و از تونہ بگر گوجی کہ جائی ساونت ابا و اجداد ما این سترہ رسیدہ ہائیم حاجہ حرماتی شدم ہائیم حاجہ
 علیہ الرحمۃ ما را بگاوی خود چپانیدہ داشتک از چشمان ریختن امید و احوال گذشتہ چندین مدت
 باز باز پرسیدہ ہمہ تنیت حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہم کہ کہ ام بزرگ است پرسید و ما ہمہ تنیت
 بیان کردیم پس شکرانہ کردند و این ہم گویان شد کہ نیک بزرگ است کہ با پیغام شما را زو ما فرستادہ است
 صاحبزادہ صاحب جیہ اگر چه از ملاقات ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ عنہم و بیادری بمعکہ جعفر و دیگر دوستان
 کہ برای مبارک و ادین بر بیدن با ما میصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ آمده بودند و رفتن و شد لیکن صورت

قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ چار روز وقت نظر آمدن یافتہ پس ازان خاطر در انجمن کشتش با نظر روزگارش
 کہ در اول گفتیم کہ ہمیں وہم ہوایس رسیدہ نشود فی الجاہدہ ووازوہ روز از مشاہدہ آن صورتہ تمام انتظار نہیں
 شدہ ورا سجا گذرانیدم و ما یصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ فرمودند کہ امی فرزند الحال علم را در اینجا بخوان و سبب میں
 گفتن اوشان این بود کہ بعضی اوقات من در انتظار خاطر فاموش شدہ می شستم ما یصاحبہ رحمۃ اللہ
 تعالیٰ شاید کہ معلوم کردند کہ واپس خواہ رفت بلکہ یک دو مرتبہ لفظ واپس رفتن نیز بر زبان ما گذشتہ بود
 لحاظ ہمیں ناکیدی کردند کہ آئینہ علم در اینجا بخوانید آخر چون کہ کشتش قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہر لحظہ و در اول
 منتقل بلکہ ترائد می گرفت بعد مقدار نصف ماہ یا آخر بیت روز بودہ باشد کہ مرضی ہم رضی والدہ شریفہ
 رحمۃ اللہ تعالیٰ روانہ با نیت ف شہیم پس بوقت آمدن بطرف وطن در شہت وہ روز با یصاحبہ رحمۃ اللہ
 تعالیٰ عنہ رسیدہ بودیم و بوقت معاودت در سہ چہار روز از سبب کشتش در مہاران شریف رسیدیم لیکن از
 راہ ملتان آمدیم صاحبزادہ جو رحمۃ اللہ تعالیٰ عنہ با ستماع این کیفیت فرمود کہ میان صاحب عشق
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ و خاطر شہا جا گرفته بود چرا ہا میں جلدی نمیرسید حضرت فخر الاولیا قدس
 سرہ الغریز بر زبان حقایق بیان آوردند کہ صاحب جوار ما بیخ نبود ہر چہ بود از قبلہ عالم رضی
 عنہ بود صاحبزادہ علیہ الرحمۃ قسم مود کہ الحق بیت اگر از جانب معشوق نباشد کشتش ہرگز شتر
 عاشق بیچارہ بجائی نرسد۔ ذکر بعضی امور کہ در وقت کونینہ ہا شریف رونما شدہ از محفوظ غیبت
 کہ مؤلف مناقب درین مقام برای مقصود خود ذکر کردہ موافق او نقل نمودہ شد۔ بدانکہ از
 کتاب مناقب شریفین منہوم مے شو کہ از وقت بیعت آن فخر الاولیا قدس سرہ الغریز تا وقت حال
 حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ جلدت شش سال مے شو و در سہ سال اول بعض مدت در کوٹ و بعض
 سمرند و ستان و بعض در مہاران شریف گذرانیدند و از او رفتن بوطن کہ کوہ وگ است فرمودند
 و معلوم نیست کہ قبل از بیعت چند مدت بوطن نہ رفتند و بعد از آن سہ سال کہ بخصت قبلہ عالم رضی اللہ
 عنہ کہ بلاقات ما یصاحبہ رحمۃ اللہ تعالیٰ آمدند بعد بزودی معاود شدہ چنانچہ مذکور شد بعد از
 مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ ہر سال قبلہ عالم رضی اللہ عنہ از خود بخصت می فرمودند کہ ملاقات

مایصاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ کر وہ باز آید پس مجاہد مرتب رفتن انحضرت الاولیاء قدس سرہ الغریز بہ وطن چہا
 بی شود کی آنکہ مذکور شد و در میان و یکے آخرین کہ تزیین قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ مذکور خواهد شد
 ارشاد اللہ تعالیٰ درینجا سے نوید کہ یکبار از موضع ماڑھی خود رخصت برای ملاقات مایصاحب زہ اللہ
 تعالیٰ از مسووند از موضع مذکور بیرون آمد رخصت نمودند و این بیت بوقت رخصت بلکہ ہر وقت کتفین
 انحضرت الاولیاء قدس سرہ الغریز بہ دست گرفته بزور جنبانیدہ شنوائیدند۔ بیت۔ ہر دو عالم قیمت خود گفتند
 نرخ بالا کن کہ ارزانی ہنوز۔ و واضح کردہ کہ این امر در مرتبہ دوومی یا سیومی بودہ و نیز قبلہ عالم رضی اللہ
 فرمودند کہ حافظ فاشا و درواز است تنہا ز رفتہ باشید و اگر کسی ہمراہی شما در راہ طلب کند مانع نشدہ باشد
 و نیز فرمودند کہ اگر کسی لفظی یا دعائی طلب کند بلا فرصت و بلا اندر گفته داوہ باشد پس انحضرت الاولیاء قدس
 سرہ الغریز عرض نمودند بیت۔ سپردم تو بایہ خویش را ہا تو والی حساب کم و بیش را پس حضرت قبلہ عالم
 رضی اللہ عنہ بعد ازین عرض ایشان کہ برو ترا و کار با ترا ہمہ بجدائی سپردم و دست گرفته سوئی آسمان کرد
 فاشا خیر کردند و روانہ فرمودند و حضرت فخر الاولیاء رضی اللہ عنہ کہ چون در این مرتبہ بنامہ روانہ شدیم ضرور
 ضرور در انستامی راہ کد ام نہ کد ام در ہر منزل رفیق راہ میباشدہ میماند تا کہ بوطن رسیدیم ہر گاہ کہ از فاشا
 باز سعادت بخدمت حضرت شدیم ہمہ ہمراہ و مصاحب تا منزل مقصود و بودند کی میان علامہ سید
 و دیگر جعفر نام و سوئی میان عیسیٰ چنانچہ ذکر آمدن او نشان ہمراہی فاشا شریف برگزیدہ و سوار شد
 بزور تی نیز فرمودند و درینجا می گوید مسکین بی تسکین کاتب منتجب کہ مولف مناقب شریفی این قصہ بزرگ
 درینجا ذکر کردہ و درجائی دیگر نیز آورده و این مسکین کہ این قصہ را بگوش خود از زبان حقایق بیان
 انحضرت الاولیاء قدس سرہ الغریز شنیدہ بآنند کہ صاحب مناقب قدری تفاوت دارد و چون او نشان
 بہ نقل از غمہ آورند و این مسکین خود شنیدہ نوشتن این حسن بنظر اس کاپس می گوید کہ یکے
 روز بعد از ہزار عمر در مسجد شریفی بموجب عادت قدمیہ جلوس فرمودہ بودند کہ تقریباً سخن
 در احوال عجائب فقہ ارفقا و فرمودند کہ یکے مرتبہ با وان سہ بار کہ ذکر نام او نشان گذشت برگزیدہ
 رسیدیم و نام دریا خیر فرمودند و وقت عصر بلکہ قریب شام شدہ بود و کشتی برگزیدہ موجود نبود پس

حیران و استاده بودیم که ناگهان زورقچه پدید آمد و دیدیم که یک ملاح بر آن زورق است آن زورق یک بازو داشت
 که آن را زبان مندی چه گویند و آن ملاح آن بازوی زورق را می جنبانید تا که نزدیک ما رسید گفت
 که ای میان اگر شمارا بازو رب رفتن حاجت است بیایید که شمارا غار بر گردانم ما بستمانی بر آن زورق نشستیم
 و آن بازوی زورقی را جنبانید تا که از دریا غار شدیم پس از زورق بیرون آمدیم باز آن زورق
 و آن ملاح را ندیدیم پس در آنجا بر لب دریا قدری خرابا افتاده بود و در آن خفتیم تا که صبح شد باز گذار و دیدیم
 پس آن صاحب زورق را که با او کردیم و شکل و وضع آن سبک گران طهار کردیم هر چهار در بیان شکل مختلف
 شدیم پس ما چهار همراه در شکل او چهار ندره داشتیم که می گفت که او هر دو دوی ریش بود و دیگری
 گفت ریش سیاه داشت و سومی گفت که دو سو بود و چهارم گفت که سفید ریش بود و در آنجا نشاند و
 که خوش طبع بود گفت که یا حضرت چهار ندره چه می فرساید این خبر را میاید که شما بچه وضع و چه می پس گفته
 او را بجزده و بچند گفتار و فرمودند پس او گفت که آنکه حقیقتاً دیده اظهار آن نمی فرساید و چهار ندره بیفرساید
 سخن برین تمام شد فاضل بدانکه در آنجا نکرده حدت و جو و مع کثرت صور بجه می مسین گفت که معانته
 و مشاهد رسیده زیرا که یک ذات را در یک وقت بصورت کثیره جلوه داده چنانچه هر یک از این چهار ندره
 در یک وقت یک شخص را بطور مختلفه مشاهده نمودند و این نمونه باشد مظهر یک ذات را بجز از آن صور گوناگون
 پس از معانته صور کثیره کثرت ذات مفهومی نمی شود فهم من فهم و هم در نجای نویسد که انظر الاولیاء
 قدس سره العزیز فرمودند که هر مرتبه که بر حضرت حضرت قبله عالم ربانی بطرف و من نفیتم در رفتن حضرت هشت روز
 اتفاق می افتاد و در آنجا در وطن سوای او و آرزو روزی ما ندیم و در معاودت سوای او و چهل چهل
 کرده هر روز منزل کردیم خصوص در مرتبه اخیره قریب حال حضرت قبله عالم ربانی العزیز که در عتبات کربلا
 رسیدیم و بعد از نجای نویسد که انظر الاولیاء قدس سره العزیز فرمودند که روزی من بخدمت قبله عالم
 این بیت عرض نمودم بیست کمال صندت مشاط باید که روی رشت از زبان نامبر حضرت قبله
 عالم ربانی العزیز در جواب این بیت فرمودند بیست گویم شدی تا به عاشقیت نماند و شارب گزند ما
 مستی و گردار و - و بعد از نجای نویسد که روزی از زبان عفاقی بیان از زبان انظر الاولیاء قدس سره العزیز

برآمده که حصول مقصود دینی باشد یا دنیوی بر متابعت پیروان بروداری اوست هر چه فرماید بران
 جانفشان کند و در ادب سماعی بوده باشد مگر فرموده پیر را تمام در پیش دار و مثلاً اگر چه رفتن و استادن
 پیش پیر از ادب بعید است لیکن اگر چه فرماید در بیخ نذار و گران قدر که فرماید چنانکه پیر اگر برای امامت حجت
 پیش ارشاد فرماید پیش رفته نماز او ای کند و بعد از سلام اندک دعا خوانده شتاب و سپس آید و بر آن
 ذکر از کار چندان پیش ایشان سوال نکند و هر چه خود فرماید بر مواظبت آن کوشش داشته باشد اگر در
 گوشه نشاند در گوشه بنشیند و اگر در نظام هر سر باید و ظاهر باشد و خدمت فرموده را بجا آورد شنیده
 باشد که جناب بابا صاحب رضی الله عنه با وجود کثرت سابقه چند مدته در خدمت پیر پر کردن آفتاب برای
 وضو کشیدن حضرت خواجہ قطب رضی الله تعالی عنه بر ارشاد او نشان کمر بستہ داشت آخر چشم مبارک
 پدران خدمت فدا ساخته اند زیرا که فواید مرید در فرمانبرداری پیر است و بیک فرمودند که روزی حضرت
 سلطان المشائخ قدس الله تعالی سره العزیز نمازی خواندند و حضرت بابا صاحب رضی الله تعالی عنه
 در حجره بود و نماز خواند و ندا دادند که ای نظام الدین حضرت سلطان المشائخ رضی الله تعالی عنه
 در نماز لبیک گویند حاضر شدند و هر چه ارشاد شد بجا آوردند و در خصت که باز معاود شدند باقی نماز
 با توجه که میخوانند به همان تخریمه او ای فرمودند از معنی کسی بخدمت سلطان المشائخ رضی الله تعالی عنه
 استفسار کرد که نماز را چرا گذاشته رفتید فرمودند که اهل نماز اگر بایز فرماید عدول نباید کرد و چرا که نماز نماز
 اوست از گفت که بهمان نسبت و همان تخریمه جائز است فرمودند که شکنجه نماز و نیت نماز چیز است که
 غیر نماز باشد و صاحب نماز مختار است که هر کاری که بکند جائز است در اینجا کسی عالم گفت که حضرت
 بابا صاحب رضی الله عنه ازین در نماز بود و سلطان المشائخ رضی الله تعالی عنه ندانست خواندند حضرت
 صاحب فرمودند و الله عالم این امر در سمع نیامده شاید که آن ندا و طلب سلطان المشائخ رضی الله عنه
 از جهت و یافتن عقیده سلطان جوی بوده باشد که در این وقت که او در نماز است ندای ما را مقدم
 دارد و یا نماز او را ایشان که این امر بظهور آمد چندان مقام را زیاده از سابق حاصل یافته باشند و غیر
 آنکه اولاً و سبباً قدس الله تعالی سره العزیز فرمودند که استقامت عشق عین شریعت است و استقامت

شریعت خود عشق است هر گاه شریعت استقامت یا بد عشق برود کند و شریعت نیست که اشتیاق و عامل
 شود بلکه شریعت متابعت نبوی است و متابعت نبوی صاحب صلی الله تعالی علیه و علی الوالدین و سلم قولاً
 و فعلاً و ظاهراً و باطناً خود و شریعت است چونکه این متابعت بجا آرند از محبان و عاشقان و محبوبان
 خداست قالے بود: **بِأَنَّكَ لَقَوْلِ تَعَالَى إِنَّ كُنْتُمْ تَحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُحِبُّونَ**
 از کمال متابعت عین منظر نبی صاحب اند صلی الله تعالی علیه و آله و سلم هر که برگفته ایشان فرما بجز در
 نمای عین متابعت نبی صاحب صلی الله تعالی علیه و آله و سلم نموده باشد بلکه فاضلان سوائی توجه
 پیر در باره خویش چیزی نخواهند چنانچه امیر خسرو علیه الرحمه فرموده **سَمِعْتُ جَوْنَ بَدْرٍ مَرَّاتٍ بَارِعَةً**
 نیست مرا حاجت آمرزگار - ورنه یادگر عقیده افتاد **وَالْفَخْرُ الْأَوْلِيَا قُدْسٍ سِرِّهِ الْغُرُزُ فَرَمُوهُ نَدَّكَ وَكَتَابِي دِيمَمٌ** که
 وقتی شخصی بخدمت شیخ شبلی علیه الرحمه برای بیعت آمد شیخ علیه الرحمه با او گفت که ما مسلمانان را بیعت میکنم
 او گفت یا حضرت من هم مسلمانم شیخ صاحب علیه الرحمه پرسید که چگونه مسلمان هستی او گفت که کلمه شریفه
 میخوانم شیخ علیه الرحمه فرمود که **كَلِمَةُ الْإِسْلَامِ كَلِمَةُ الْإِسْلَامِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ** شیخ فرمود که
 اگر کلمه را برگفته من بخوانی شمار مسلمان خواهم دانست آن شخص سائل شد که چگونه بخوانم فرمود **يَا خُوانِ كَلِمَةَ**
إِلَّا اللَّهُ شَبْلِي رَسُولُ اللَّهِ آن شخص در الفور کلمه **بِهَا نُوَجِدُ** خواند حضرت شبلی صاحب علیه الرحمه سجده
 اورا بگلو خود چنانید و نعمت بخشید و گفت که ای پادشاه و شما از کمینہ پاگردان اجتناب سرور کائنات صلی الله
 تعالی علیه و آله و سلم هستیم این محض برای معلوم کردن عقیده شما گفته بودیم زیرا که بین امر
 بر عقیده یافته می شود و هم **الْفَخْرُ الْأَوْلِيَا قُدْسٍ سِرِّهِ الْغُرُزُ فَرَمُوهُ نَدَّكَ وَكَتَابِي دِيمَمٌ** العین العین
 هستی قدس سره الغریر هم برین منطبت شخصی بجای شبلی فقط چنین فرمودند **وَأَنَّ شَخْصًا**
 بهمانوجه گفته مقصود یاب شد و چند مرتبه از زبان مبارک **الْفَخْرُ الْأَوْلِيَا قُدْسٍ سِرِّهِ الْغُرُزُ فَرَمُوهُ نَدَّكَ وَكَتَابِي دِيمَمٌ**
 که فرمودند - پیر پیار و جو کجی یار و پیر - **فَكَرِ لَفْظِ سَبْدِ بَلِّ شَاءَ وَرَحِمَ الْفَخْرُ الْأَوْلِيَا قُدْسٍ سِرِّهِ الْغُرُزُ فَرَمُوهُ نَدَّكَ وَكَتَابِي دِيمَمٌ**
 فرموده و مؤلف مناقب شریفه وراثت خلافت مطلقه عبارت از **لَفْظِ سَبْدِ بَلِّ شَاءَ وَرَحِمَ الْفَخْرُ الْأَوْلِيَا قُدْسٍ سِرِّهِ الْغُرُزُ فَرَمُوهُ نَدَّكَ وَكَتَابِي دِيمَمٌ**
 نوشته است مؤلف مناقب شریفی نویسد که بسع رسیده که در عین سکونت حضرت **الْفَخْرُ الْأَوْلِيَا قُدْسٍ سِرِّهِ الْغُرُزُ فَرَمُوهُ نَدَّكَ وَكَتَابِي دِيمَمٌ**

در بهاران شریف خدمت قبله عالم رضی اللہ عنہ شہ صاحب سید بسمل شاہ نامی بزرگ از فاندان سہروردی
 از مسکن اقامت خود کہ مشہور باڑی شوق شاہ است برای زیارت و فیض پذیرنی از جناب قبلہ عالم
 بہاران شریف آمد و رفت می نمودند برین تقریب کہ پیرتہ کہ آمد اتفاقاً آنحضرت الا اولیاء قدس سرہ الغریز
 را دیدند شاید کہ از اوصاف شان را شنیدہ داشتند یا بجز و دیدن چہرہ نورانی ایشان چیزی از احوال
 درونی ایشان از راہ تراست باطن خود معلوم کردند از کسان پرسیدند کہ این درویش از کجا است
 چون معلوم کردند کہ وطن شان کوه درگ است و در خدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مشرف بہ بیت
 و سبک کتابی ہم در خدمت او شان میخوانند فی الفور دست آن فخر الا اولیاء گرفتہ معانقہ و ہم آغوشی
 نمودہ فرمودند کہ ای جوان نچہ در بار باش کہ دیگر نبوی ظاہری و باطنی نصیب تست و از جناب الہی
 و نور محمدی در دست شما تفویض می شود و تقسیم آن ہوشیار بودہ باشید و نحوئی قسمت آن خواہید کرد
 کہ احدی از ان از دست شما غالی نخواہد ماند و خالی ماندنی نیست و شرق و غرب از ان بہرہ یاب خواہد بود
 شمار مبارک باد و نیز مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ روزی بہکان خانقاہ مبارک حضرت قبلہ عالم رضی
 عنہ در روی حضرت فخر الا اولیاء قدس سرہ الغریز خبر وصال سید بسمل شاہ و دیگر فقرا حبیب شاہیان و شوق
 شاہیان در افتاد و از زبان حقائق بیان حضرت فخر الا اولیاء قدس سرہ الغریز شنیدم کہ فرمودند کہ در ان زمان
 کہ ما بجز نوزدہ بہت سال بودیم سید بسمل شاہ نیز جوان بود و در خدمت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ در
 بہاران شریف برای سلام قبلہ عالم رضی اللہ عنہ می آمد و استفادہ می کرد و از فقر احوال پو شان حبیب شاہ
 و شوق شاہی بہتر و نیک عصر بود و علمیت ہم داشت و ہم آنکہ از رزق فقرا واقف بود و دیگر و مرتبہ در ان زمان
 در بہاران شریف ملاقاتی شدہ بود **فائدہ** میگوید فقیر مسکین بے تسکین کاتب منتخب کہ جبین مبین و ناصب
 نوزائین آنحضرت الا اولیاء قدس سرہ الغریز نمونہ لوح محفوظ احوال او بود کہ ہر کہ از اہل بصیرت در ان نظر کردی
 ہنوز جمال کبریا درو مشاہدہ می کرد اگرچہ بکنہ آن رسیدن از صد اسکان اہل آن زمان بیرون بود و اما چون
 بسمل بلکہ چون عاشقان بسیل بزم سرائی اوصاف کمال او شغل می کرد و خود را نگاہ داشتن از ان نمیشد
 پرس کہ چیزی از احوال ایشان اطہار می کرد و بقدر استعداد قدر خود می کرد و بغیر آنکہ بکنہ و حقیقت آنحضرت

قدس سره العزیز بوی بر و بلکه از محبت و عشق خود سخن میراند تا مگر گوشه چشم غایت او شان تلفت شوند
 مولینا جامی قدس سره السامی خوش نسیموده بدیت بزیر خج پیر اکس نگر و و پکر رویش بنید و شد
 نکر و و - ابیات موافق حال - لوح محفوظ است پیشانی یار و راز مخفی ستار و می آشکاره قبل ازل
 بصیرت روی تو که کعبه اهل طریقت کوئی او و عارفان گرویش طایف اند و کمالان بر خاک رایش و
 شمع نئی بل آفتاب بس جلی و ظلمت هستی از و شد منجلی و صیقل لبهاست موشش سر بر و پاک شد
 و م چو او کردش نظر و عکس نور او که بر مرآت دل و تالشی او تا که رازش یافت دل و قلم معنی که بر
 زو بدر و ناقصان هم از کماشش بهره در و هر کسی برونی استعد او خود و بهره بر و سیر گشت شاد و شد
 یارب این جو در کرم بنیاد او و ناقصانست دار و را و لا و او و ذکر سوال نواب غیث الدین از قبله عالم
 عنہ از قائم مقام و جواب او شان که مؤلف مناقب شریفه در مقصود سابقه که اثبات خلافت مطلقه است
 ذکر نموده مؤلف مناقب می نویسد که نواب صاحب غیث الدین یکی از فرستادگان حضرت مولینا صاحب
 بخدمت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بود و خود عاشق و جان فدای پروات کلمات حضرت قبله عالم رضی اللہ
 عنہ بود و قبله عالم رضی اللہ عنہ پاس فرستادگی حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ او را غزوی و شنید
 تا که هر سوال که بجناب قبله عالم رضی اللہ عنہ میکرد جواب آن بکشاوه پیشانی و شانی سے فرمودند نظر برین
 که فرستاد و حضرت مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ است چونکه علماء و فقراء و خلفاء و صاحبزادگان حضرت
 قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بعد از وصال مولینا صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ در بدن شریف ضعف زیاده
 هر روز در ترقی و پیدند بخدمت نواب صلاح بر و ند که شما بخدمت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرض نماید
 که بعد از وصال حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مصلی نشین و قائم مقام ایشان کدام شخص خواهد بود
 پس نواب صاحب بموجب مشورت اشارت او شان روزی بخدمت قبله عالم رضی اللہ عنہ چنین عرض
 ساختند که یا حضرت قبله عالم و کعبه جهان و جهانیان چون ذات شریف شما بنده تعالیٰ که عین نظر خود
 حقیقی و ظل الہی و سایه نبوی و کعبه گاه عالم و عالمیان و جان نپاه عالم علوی و عالم سفلی و آفتاب و شمس
 و لہای تاریک و عجاibat روای و جهانیان مابینگان و مس گزندگان و روز و یک است ازان منجویم

کتاب خدایندی پایه حضور نور تا قیامت بر سر عالم و عالمیان و مستر شدن خواص و عوام مستدام باشد
 اما گیت بشریت سوری که از ان احدی را جائی چاره نیست ضرورت دارد و سستی است که بعد از انتقال هر یک
 قائم مقام حضرت ایشان سجد گاه و پناه پس ماندگان شده آید اگر چه پرسیدن ایندلی نمیخواهد
 اما ضرورت تسکین خاطر پس ماندگان سائل و منتظر هستیم که و پس ماندگان کدام کس از صاحبزادگان
 یا خلفا قائم مقام حضور و سجد گاه عالم و عالمیان حاجات دوائی علانی بر علانی خواهد بود و جناب قبله
 رضی الله تعالی عنہم مبارک به نواب صاحب علیه الرحمة کرده فرمودند که نواب صاحب جیو مارا هر یک مدی
 افضل بر افضل مانقی شده و جمله بفضل و توجیه حضرت مولینا صاحب رضی الله تعالی عنہ از فیضان الهی
 عالی نموده لیکن برای این امر یک طفلک رو مهیلا از حق سبحانه تعالی مجوز شده بنظر من آید که از
 مولینا صاحب رضی الله عنہ که برای این معنی امری بود آن امر نیز بر وثابست می شود بلکه از جناب مولینا صاحب
 رضی الله عنہ با دور و حی آنجناب نیز فیضیاب گردیده آید نواب صاحب عرض نمود که قبله بکدام وجه مارا
 هم مشاهده او کرده فرمودند که بهتر بکدام طور خواهد گردید گویند که بعد از یک دور و حضرت قبله عالم رضی الله
 تعالی عنہ نواب صاحب رضی الله تعالی عنہ بیکی جلوس داشتند که جناب آن اولیا قدس سره الغریز از
 پیشگاه گذر داشتند حضرت قبله عالم رضی الله عنہ کسی در پیش اشاره فرمودند که این فقیر را طلبید چو از
 آنقر اولیا قدس سره الغریز رو برو آمدند حضرت قبله عالم رضی الله عنہ بزبان مبارک آورد که ایسا از
 آن کتاب ما که نزد شماست کجا داری عرض کردند که بکمان نشست ما است قبله عالم رضی الله تعالی
 عنہ فرمودند که کتاب را تمام احتیاط و با او ب داشته باشی و بر دور طالع غفلت کرده باشی پس آنقر اولیا
 قدس سره الغریز بلفظ نغم سلام کرده و سپس رفت پس قبله عالم رضی الله عنہ نواب صاحب اشاره فرمود
 که مقصود شما همین طفلک است که مشاهده او طلب نموده بودید نواب صاحب بی پشت آنقر اولیا
 قدس سره الغریز سلام کرد و گفت زهی فضل الهی و توجیه حضور و باره ایشان و زهی نصیب و شان الحق
 نور حق در جبین مبین ایشان روشن است و قبله عالم رضی الله عنہ این آیت شریفه خوانند قوله تعالی
 ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ هایت کسی را چونکه فضل حق نوازد

باو پرس محبت پیش ساز و سلام او کند سقلی و علوی و نیاز او کند شهری و فروی و ملاک هم او ب
 در پیش گیرند و عایش را بورد و خویش گیرند و ذکر رفتن حضرت فخر الال و لیا اقدس سره العزیز بط
 وطن نوبت اخیر و باز رسیدن فریب صال حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیش صاحبان
 علیہ الرحمۃ - انظر الال و لیا اقدس سره العزیز در بیان این نوبت چنان فرمودند کہ چون ما ہر مرتبہ مرضی بی
 مرضی والدہ شریفہ در وہ دو از وہ روز واپس روانہ می شدیم بے اطلاع ایشان می آمدیم درین نوبت
 کہ میرفتم ما یصاحبہ از خوف آنکہ بے اطلاع رود از بعضی برادران قوم جعفر را چون مقرر منبوی و تا کہ بی
 نزد پس بسبب آن چوکی چند روز زیادہ ازان وہ دو از وہ روز توقف روی نمود و خواستم کہ بکلام
 و جہ خفیہ روانہ شدہ آید و درین شب و روز بی آرامی لاحق می ماند و از ما یصاحبہ رحمت حاصل شد
 بنظر نہ می آمد و از پس روانگی ما از مہاران شریف قبلہ عالم رضی اللہ عنہ را عارضہ اخیرہ نمود و آمد
 بود و ازین سبب از قبلہ عالم رضی اللہ عنہ زیادہ توجہ و طلب ما بظہور آمدن گرفت و بی آرامی ما نیز زیادہ
 شد پس یک شب توجہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ چوکیداران را خواب غلبہ کرد و بہو این معنی برقام
 و خیال کردم کہ حال روانہ شوم مگر سباد از کسی چوکیداران از خواب بیدار شود و چہار پائی را غالی دیدہ
 دیگران را بیدار کردہ و پئی ما و دیدہ باز گرفته آرنہ بوجہی چہار پائی را سر پوش کردہ شود پس تجسس کردم
 چہار پائی نیافتیم آن را بچہار پائی طولاً داشتہ چا و خود را بران دراز کردہ افکندیم کہ چون آدمی خفنه
 بہ نظر آید پس در واژہ حویلی را دیدیم کہ قفل زد و دست بردیوار حویلی شدم و در استہا و ستور یعنی عادت
 مردمان چنان است کہ از خوف و زوان ہر خانہ دار گرد خانہ نو و از ہر چہ طرف خندقی احداث کردہ
 و پراز خارستان ساخته باشند بدان و ستور گرد خانہ ما خندقی پراز خارستان بود خیال کردم کہ اگر در نجابت
 خورہ شود و درین خارستان افتادہ شود و تمام خرابی حاصل نماید لیکن متوجہ کل البی از انجا جت خورم
 پس سینیہ و کما از خارستان بیرون افتاد و اما پائی تا زانو در خارستان رسید با ما تا زانو پارہ پارہ شد
 و در سابقہا نیز خار ما خلیدند آخر توجہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ از خار روانہ شدم و در شناسی را
 اگر چه سراسر کوستان و ریگستان و جنگل بود با خوف یابی خوف قطع منزل میکردم و در بعضی جا کہ

خوف لاحق می شد چکاره روشنی بنظرمی رسید بران محل شده قدم پیش نهادم و خبر نمی افتاد که قدم بر
 نهاده میروم یا بر چوای و چنین معلوم می شد که در گامی باز نخی است شخصی کشید و می برد و از روز شنبه
 خبر نبود و خبر نیافتیم که از کسی شهر گذر کردم باینه و چه جایی مان خوردن که از نوشیدن آب اصدی کس
 نتوانستم با بجا تقریباً وقت عصر برگزید و در یابی سنده مقابل گذر جات و آره و مینا به علیه الرحمه رسیدم
 بنجیال آنکه کشتی موجود باشد چه دیدم که کشتی از دور در آنجا بطرفی رفته بود و حیران شدم در نیجاکسی
 از حضرت پرسیدم که چه انداز منزل باشد نقطه مبارک مانند که چهل کرده قدمی زیاده باشد و ازین
 طی مسافت که بیک منزل کرده بودم کشتی را ندیدم و طبیعت ماغشی و جسی آمد بلکه از آن هر چه در خود
 گرمی مانند تپ مشاهده کردم و در آنجا بوتهای نیتانی و خسهای سه بودند بکلی بوتهای از آن جسی تکیه کرده
 به شستم و در آن کشتی پائی من در و کردن گرفت دست بران مالیدم چنانکه یعنی آبله شده بود و در بلکه
 بمالیدن دست بران چنانکه هر چه از ناخن تا پاشنه خونتاب گردید پیش کنج مار و افتاد و از آن
 در و زیاده لاحق گردید غش خورده میفاد و نه طاقت و سپس رفتن کسی شهر دانستم و نه سبب کشتی
 دیدم درین جریان شام شدند که شام گذارون شروع کردم ناگهانی از کنار دریا بر گذر و سوار
 شدن بر کشتی آوازی آمد که کدام است درین وقت بر کنار دریا جنگل آمیز نماز خوانده سجا بشنیدم
 که مسافرستم رفتنی آنروا بام او پرسیدم که کدام جایی روی گفتیم بهاران شریف از زبان او برآمد که عجب
 محبت بهاران در اول تو که باین وقت کشتی را میجویی و در جنگل نشسته اگر کدام بلا پیش آید چه خواهی
 کرد گفتیم که از مسافت تمام طول شده افتاد و ام طاقت بود پس رفتن در جایی آبادی ندارم او
 گفت آری که این کار نماز خود نیست بنیویز خاموش بودم که او باز گفت که من کشتی ندارم ترکی نیتانی
 دارم و شبانه رفتن با آن در صورت دارم اگر لیر می کنی بیار بزرگی سوار شو و نشین که شمارا عابر کرده
 خواهم داد برین گفته او بلا فر صفت بزرگی او سوار شدم لیکن چنان معلوم شد که من خود سوار نه شدم
 دیگری بار داشته بزرگی نشانم است دیدم که ترکی مذکور پیش نای نمی است بلکه صرف از چند
 پشتهاری مثل لمانی چه بجای نخته و چه ازهای کنار آب پشتهاری نای بر سمنهای از نخی افتاد

گویا بطور پنگوره گریه با بجز ما بر آن ششم چنان دیدم که در پنگوره ششم
 و پشماره کناره و التکیه و اشتهم و روانه شده میرفت و اللہ تعالیٰ عالم یکب چوبک در دست او بود گاهی از طرف
 راست و گاهی از چپ و گاهی از زمین و گاهی پائین آنچه بک را گواشیده می برد و باز باز ما میگفت که
 ای میان بتلی باشی بخریت عابر شوی نماز عشا خواندم لیکن نشسته و چیزی خوردنی نیز ادا و او خودم
 و پشماره نمی تکیه کردم و کیپاره او زیر سر نیاوه ام ما را خواب در بر بود و از سبب ماندگی منزل و پیروزه خواب
 بوجاه حسن یافتیم مگر چند شب باقی بود که او مرا بیدار کرد و گفت ای میان بر خیز که عابر شدی هر طرف که رفتی
 واری برو من پرسیدم که شمارا بکدام جا رفتی سنت و نام شما چیست او گفت که نام و جامی من همین است
 که ترا عابر گزیدیم پرسیدم که واکره دین پناه را بروم او گفت برو باه خود بس چونکه از و من شدم و حفظ
 از نظر آن شخص مع تری کم شد و من که از آنجا روانه شدم نماز فجر را در آنجا خواندم و چونکه از آنجا روانه شدم
 مثل خواب از مکان بس راه منزل کردم و معلوم شد که در خواب میروم یا بیدار نه حاجت آب خوردن
 افتاد و دیگری قدری آفتاب از نصف النهار زوال کرده بود که ناگهان برگردن من شریف خود را
 رسانیدم تا که فی الحال عابر شدم و از من بیان بیرون رفتند نماز فجر بخودم رسانیدند که از دم در اینجا بعضی
 یاران گفتند که آنجا اولیا قدس سره الغریب در آنجا گذرانیدند و بنده را یعنی مؤلف مناقب را
 یاد است که فرمودند که شب مکانی پیشتر که مبنای نام است گذرانیدیم و فرمودند که ما منزل سویم از گذر در بار
 نیلی نام عبور کرده نماز منگم بود که پیشتر فرمودند که پیر رسیدیم اگر از آنجا روانه می شدیم تا رسیدن بهار
 شریف شام می شد و ما از خدمت قبل عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ وصیت شده بود که هر گاه که از راه دور
 و از منزل و بیانی و اول ملاقات بر روز روشن نزد ما آمده باشی و تجاریکی شب نزد ما در اول نخواهی آمد
 بیا و گویی آن وصیت آن شب در اینجا متوقف شدم و نماز فجر در آنجا گذارده روانه شدم تا بهار گویی
 برآمده که بهار شریف و زیارت و قدوسی حضور قبضه عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ مستغفیر گردیدم این جمله تقریر
 آمدن و رسیدن و شب گذاری بر مکان مانده کوره نیاز آگین خود از زبان تعالیق بیان حضرت فی الاولیا
 قدس سره الغریب شنیده و بعضی یاران که بسفاوت ازین بیان سازند معلوم است که از کجا معلوم کرده اند

والله تعالیٰ اعلم بالصواب فانکلامی گوید مسکین بنی تکیس کاتب منتخب که درین طی منازل انفرادی بسیار
قدس سره الغریز که مسافت ده و دوازده روز در دو سہ روز قطع کرده بمطلب خود نماز گزشتہ بعضی بایان جناب
مؤلف مناقب شریفه وغیره از مقام طے مکانی نمیده اند لیکن این امر از غلطی فهم ایشان است زیرا که
در طی مکان مشقت بدنی نباشد و در بنجابندہ کاتب منتخب از ان معدن حقایق بگوش خود استماع
دارد کہ مشقت بسیار بود چنانچہ یک روز بندہ حاضر مجلس شریف بود کہ سخن در ضعف پیری و قوت جوانی
در میان آمد حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز فرمودند کہ پیری فی نفعه خود بخود مر عن است کہ در وقت پیری
هیچ کار کردن نتواند و در جوانی هر کار کہ پیش آید بدن بار آن بر میبارد و چنانچہ در آخر مرتبہ کہ بخدمت قلم عالم
عنه رفیقیم جلگف پای ما تمام منسخ شدہ بود و ہر وہ ناخن انگشتان پای ما ازین برآردہ افتادند لیکن
چون وقت سخن جوانی بود این بار برداشتمہ میرفتیم پس محال شد کہ قطع این مسافت از طی مکان
نبود بلکه بخدمت محبوب و شوق عاشق بود و اگر چه آن طریق طے مکانی اگر میکردیم ہم برایشان متعجب بود
لیکن درین کشائیدن مشقت حکمت است کہ زبان از بیان الفاصل است اولی آنکہ محبوب نقد عشق
بر محک اعتبار زند پس ہر گاہ کہ از زیر محک چنین عیار برآید خود را تمام تسلیم و نماید بلکہ خود محبوب مکان
عاشقی ظهور نماید و عاشق را در مکان محبوبی جلوہ دید و این امر بر دشمن مشقت بیشک از شوق مہر
عشق است حاصل شود پس ہر کسی کہ انفرادی اولیا قدس سره الغریز را دیدہ باشد گشتہ شوق او شار
در سیدن از مرتبہ شوق عشق بمرتبہ محبوبی نمیده بلکہ یقین دانستہ باشد ہمین ہم - ابیات
اگر صد سال توبی شوق رانی بہ برہ منزل مقصودمانی بہ سمند شوق چون آری ترانہ بہ رسی
در دم مقصود دل و جان بچو برقی شوق از دل بر فروز و ہر موانع را در اخر من بسوزد بہ پیش شوق
کوہی گاہی گرد و ہر بجز و بار سدرہ گرد و ہر اگر صد بچ و محنت پیش شائق بہ بیاید گردش زو شوق فائق
شوق است آنکہ از محنت گریز بہ ہوس باشد کہ از تلبیس خیزد بہ چو عیسی را کند از شوق داوندہ فراز کاخ
چہارم شوق داوندہ پستی آمد بر افش تمام کردند بہ برای لا مکان پیرام کردند بہ چو فخر الاولیا را شوق از زو
بہ پروازی رسانید شش مقصود بہ ہر مقصودی کہ کس گفتن نیارد بہ بیان او زبان والی نداند بہ پیش مؤلف

مناقب شریفی نویسد کہ چون این بیان حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغزالی حوالہ خود را در مجلس کہ صاحبزادہ صاحب علیہ الرحمۃ بود فرمودند کہ صاحبزادہ جو بوقتئ کہ ما بحضور رسیدم حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بر سر پایہ محل کچہری بر چہار پای بقدر ازمی استراحت داشتند مگر از طرف مشرق یک پرزہ پتلی نستانی از گرمی بہ پہلوئی شرقی قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ سر مبارک بہ طرف قطب پائی مبارک بجنوب بودہ استادہ بود و صاحبزادگان و خلفاء و علماء حاضر مجلس بودند سوائی نار و والہ کہ او شان را یک سال پیش از وصال قبلہ عالم رضی اللہ عنہ وصال شدہ بود و ہنوز ما چند قدم از اطاق مجلس دور بودیم کہ نظر او شان یعنی صاحبزادگان خاصہ شہید صاحب دیگران صاحبان خلفاء بر افتادہ بلا تاختا و بچلاکی زبان گوین شدند کہ اہ فلان کہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ اورا یاد فرمودہ بودند بلکہ صریح بخدمت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ گذارش کردند کہ فلان کہ یاد فرمودہ اید در پرزہ خود بحضور انور حاضر آمد و درین اثنا را نیز بمجلس مقدس داخل شدیم و شنیدیم کہ خود قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بر نشیندن لفظ حاضر آمدن بالفظ الحمد للہ بزبان مبارک فرمودند پس چونکہ ما بقدم مشرف شدیم زائر کرم بر ما فرمودند و اشارت گشت کہ بندہ بہ طرف سر امین آیدہ بنشینید بلکہ تمام خلفاء و علماء کہ بان طرف نشستہ بودند باو شان اشارت فرمودند کہ این را در خود جا دہید و پشتن ما در اسما مقابل روئے مبارک بود بدستور مالفقہ کہ از راہ کرم ہمیشہ بوقت رسیدن ما از وطن احوال و خبر خیریت اللہ شریفی پرسید فرمودند کہ والدہ شہید خیریت بود عرض کردم کہ بتوبہ حضور خیریت است باز فرمودند کہ نماز چہرہ بر اندیز عرض کردم کہ احوال سکونت آنجا بحضور عالی نمیک روشن است خواهد بود و فرمودند آری خیریت نیکو شد و در آنجا مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ کیفیت یاد کردن حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغزالی بعد از تحقق چنان معلوم شد کہ چون بعد از خصت فرمودن حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغزالی طرف و من عارضہ لاحق شد و رفتہ رفتہ معلوم کردند کہ عارضہ اخیرہ است و بہ شدن تبصر نماید چند ایام پیش از وصال در حاضران مجلس تشریف کرم صاحبزادگان در آنجا موجود بودند فرمودند کہ فلان رو ہیلہ کوہ و گوالہ اگر حاضر اس ما بودہ باشد بہر با شد صاحبزادہ صاحب شہید نقاب صاحب قاضی صاحب کہ میر مجلس بودند عرض کردند کہ قبلہ اولیاء بنیدہ آید بعد عالم رضی

فرمود کہ بتہر لیکن درین سعی نہ شد روز و دویم باز قبلہ عالم رضی اللہ عنہ بران وجہ یاد فرمودند بزرگان حاضران
 مجلس جواب دیروزہ گذارش کردند اما عامل نہ گشتند سویم روز باز یاد فرمودند حاضران مجلس عرض کردند
 کہ قبایہ کائنات سچہ معلوم نیست یک آدمی را فرستادیم اگر بدست آمد آورده خواهد شد قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 ازین معلوم فرمودند کہ در اصل صلاح ایشان نیست و بیج سعی نکردند و نہ صرف بہت گفتہ ما میگویند کہ
 طلبا نیم پس فرمودند کہ شما بیج سعی نہ ساختہ و ہم سازید اگر قسمت او بہت خواهد آمد پس بکشش باطن تو را
 نمیدند چنانچہ کیفیت آن معلوم شد مؤلف مناقب شریفیہ این روایت باین طریق مذکور ذکر کرده در روایت
 دیگر ہم مستند چنانچہ یکی از ان روایتہا موقوف بہ است این است کہ چون حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ فرمودند
 کہ اگر آن روز ہیکہ درگ والد درینجا موجود بودی بہتر بودی حضرت صاحبزادہ صاحب سید علیہ الرحمۃ بہر و پارفتا
 عرض نمود کہ اگر رضی و فرمان باشد من خود رفته اورا بیارم درین اثنا حضرت حافظ ضامن حفظ عمال متانی
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ موجود بود عرض نمودند کہ یا حضرت شما دران زمین گز آمدنست حدت آید و تمام ملک میگاہ
 جائی رفتن تمامست اگر فرمان نمودن رفتہ جستجویی او نموده اورا خواہم آورد پس چون حضرت قبلہ عالم
 رضی اللہ عنہ دیدند کہ عرضہ ایام گنجایشش و رفتہ اورا فرمودند کہ شما درینجا باشید خدا اگر قسمت او ساختہ
 است اورا خواهد آورد پس توجہ باطنی او را کشش کردہ چنانچہ گذشت لیکن چون مقصود مستحب
 مراد کورت است مستند باین روایت گفتہ کہ اللہ تعالیٰ عالم بالحداب فی احوال الخلق الا و سائرہ
 العزیز فرمودند کہ ساعتی نشستند باہر استیلا گشتند جناب قبلہ عالم رضی اللہ عنہ حاضران مجلس اشارت فرمودند
 کہ بہائی ساعتی ما را فراغت دید یعنی بر فاست شویہ بر فاستند و در وقت کسی از ایشان با ہم بر فاستن گرفت
 جناب قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ این حالہ در آن است نشستند پس ہر گاہ کہ صاحبان سابقہ
 بر فاستہ رفتند ما از قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ اشارت شد کہ نزدیک بیاد مقابل روی ما بشین اندکی پیشتر
 شدم با اشارت شد کہ پیشتر بسیار با قدری پیشتر شدم باز فرمودند کہ پیشتر بسیار پیشتر شدیم تا کہ باندر
 چہار پائی بالکن مقابل بکے متصل روی مبارک باندرجہ کہ ہم مبارک حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 در روی امیر سید صاحبان نشاند پس فرمودند کہ بطرف با نظر کن من بطریق اوب نظر ہر ہستم و جب

اندک پیش عامل شدم خود حضرت قبله عالم رضی الله عنهما نظر مبارک خود در خط من منوط فرمودند و فرمودند چنان
 چنان تو بد فرمودی گفتند که در این سبب خبر پیدا کردیم چه میگویند که گفتند این نامه که فرستادیم
 خاموش بودیم و در هر دو خط تو جملات و درین وقت که کسی شخص را میبرد در دستش عالمی صاحب فرموده بود
 می آمد و شان شادمانی در هر دو خط شادمانی میبرد در دستش شادمانی میبرد در دستش شادمانی
 که باه شهاب سینه حضرت فخر الدین ابوالسید محمد باقر در این خط خبر فرمودند و در فائده
 میگویند که این کتاب که موصوفه مناتب است به فرموده که زیاد در این تفصیل خبر فرمودند
 از آن دیدنند از گمان آورده که کسی نشود در این کتاب باشد در کتاب به سینه سینه این
 نمی فجد که خود حضرت فخر الدین ابوالسید محمد باقر در این خط خبر فرمودند و در فائده
 زیرا که این بیان زیاد در این خط خبر فرمودند و در این خط خبر فرمودند و در این خط
 که مولانا در مقدمه خود در این خط خبر فرموده است - بیست پنج فصل است که در این خط خبر
 داده و بی گشتن سبق در خود موصوفه مناتب شریف از چند بیت از زبان حقایق بیان کرده است در این خط
 نقل فرموده که در بیان این کیفیت میگوید آن اوست بیست و پنج بیت از یک نظر شمس زمین به سینه
 کند برده و طعنه زدن بر چهره - اسیاست - از خطی در زمانه کس بیان - تا که میگوید است از یک مکر در زبان
 دل در هر دو خط خبر فرموده - این زبان بیگانه شمس و بود تا که در این خط خبر فرمودند و در این خط
 گویم چون ترا این خوش نیت - خوش چهره از جهان روزان فتن - تا که در این خط خبر فرمودند و در این خط
 از جهان بیرون چه گوید در جهان - در مکان باشد بیرون از مکان - این دو عند راجح می باید نمود
 تا به سینه در دل خود صد گشود - بلکه این صفت نیاید بر سر می - خبر تا سیدی دلی پیروی - در دو خط خبر
 از وقت خوشیش - باز درستی او هستی خوشیش - چونکه هستی خوشیش - با کم میکنی - هستی حتی بیشتر از خود
 این سخن را سینه پایانی پریده - حال فخر الدین ابوالسید محمد باقر در این خط خبر فرمودند و در این خط
 که چون حضرت قبله عالم رضی الله عنهما از آنجا از اندرون عالم کبری شریف زمانه - در دو خط خبر فرمودند و در این خط
 فرموده داشتند و بنده را از خود دور کردند و چون - در پاس روز بر آمد ناگهان میان غلام سوالی

بحضور آمده عرض نمود که حضرت قبله همه مردمان همانان را مان خورائیده رخصت کرده ایم قبله عالم رضی اللہ عنہ
 با جواب فرمودند که بهتر آسید و نیز برین امر سعی باش هر که بیاید امر و زنا شب بلکه فرود آنا ضعیفان خورائیده و او
 باشد و میان نورا حد گفته بد که آسیدگان را خورائیده از طرف رخصت کرده و او باشد و چون میان نورا
 مار و بروئی قبله عالم رضی اللہ عنہ نشسته دید پرسید که میان درویش حاله امره اشاره سلام کردم پس گفت
 که بیا که ام پارچه نانی گرفته بخور و جوالبش سرفرو بروم و فاموشش مانند تمس او برقت و بعد از ساعتی باز آمد
 گفت که میان رو و بیا و مگر گرفته بخور و دران نیز فاموشش نشسته مانند تمس از چندین باز آمد و به دستور
 سابق شوخ چشبی نمود و زبان آورد که میان بر خیز و پاره نان گرفته بخور که حرف می شود و دوم و جامی
 و پرده کن بنور و جو و فاموشش بودم که حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ بروئی نظر کرده فرمودند که میان علامت
 این غریب را بیچ مگو که از مسافت کشیده برای ما آمد باید که ساعتی نزد ما بشیند مان و جامی این را حق
 تعالی از خود بسیار خواهد داد و چنان خواهد یافت که ظالمین خواهد دید و اگر شما از سنگ فری و اونی واری
 در اینجا بیارید و که رو بروئی ما بخور و میان ند کور بدین ارشاد عالی بنجاموشی و پس رفت یک کرده از
 تنوری بی لازمه حاضر آورد و قبله عالم رضی اللہ عنہ از خود گرفته نزد خود داشت و او رخصت فرمودند پس
 از راه نوازش در خوردن آن اشارت فرمودند چون خیال خاطر ما در طبع مبارک قبله عالم رضی اللہ عنہ
 بود و دل بخورون آن میل نگرفت از خوردن آن تحمل مانند تمس نمود قبله عالم رضی اللہ عنہ دست با گرفته نظر
 شکسته دادند که بخور و دوم بلکه چندین لقمه بست مبارک خویش خورائیده و نیز آنفرا الاولیا قدس سره العزیز
 و اینجا باز فرمودند که هر گاه که ام شخص اهل پرستش یا صاحب حاجت عرضی آمدند فی الفور جواب با صواب فرموده
 و پس فرستادند و هر لحظه نظر مبارک خود با بخشیده داشتند و ما آنچه بین اشاره داشت که در نظر ما نظر داشته داشت
 و اگر چه سوائی آن ارشاد نظر ما بنظر عالی گرفتار بود و اما نخواستند که یک بر هم زده شود و نیز آنفرا الاولیا
 قدس سره العزیز فرمودند که بدان و در روز که قبله عالم رضی اللہ عنہ ما را همین وجه نزد خود متوقف داشتند
 اگر بوقت ضرورت رخصت طلبی نخواستند که رخصت بدینند و چون رخصت می دادند فرمودند که
 شام را در بوقت منظوریست و آمدن کسی غیر تو مگر زود و زود و بیایس میرتم و ضرورت دفع کرده زود آمد

ابیات موافق حال چو باشد عشق باشتی از کمالی به شو و عشوق عاشق بمقیالی به عجب تر کی نیاید
 باشد اینجا و متن مبنی و یک بیان باشد اینجا و دول چون یک شود و اسرار خیز و بهر یکتائی بسی انوار
 خیز و از ان انوار چشمان نور یابند به پیش خود همه مخمور یابند به خمار خیز و از مستی چشمان به دولم خون
 ریز و از مستی چشمان به عجب ندی شرب این چشم مخمور به دل و جانها خراب چشم مخمور به چو دیده با و دید
 شد مقابل به چو مستقی بود و در جو و سافل به فی الجمله از وقت آمدن ما در حضور قبله عالم رضی الله عنه که صبح
 روز غره ماه ذوالحجّه شد چو بی بود تا بوقت غروب و هم تاریخ ماه مذکور حضرت قبله عالم رضی الله عنه ماه
 روز یک و دوازده سپس چون نماز عصر در مذکور گذارده شد قبله عالم رضی الله عنه که بر چهار پائی استراحت داشتند
 اگر چه پنجاهت کمال بودند اما برخاسته بنشینند و هر کدام مردم که در اینجا موجود بودند از آنها فراغت درخواستند
 و چون آنها رفتند ما را قریب طلبید و به از وی چهار پائی بنشانند و فرمودند که ای فلان اگر چه برای جدائی تو
 دل نمیخواه لیکن بحسب آئین پیران کلان چون خواججه معین الدین از خواججه عثمان و خواججه قطب الدین از خواججه
 معین الدین و خواججه فرید الدین از خواججه قطب الدین و خواججه نظام الدین از خواججه فرید الدین تا آخر ما یعنی
 قبله عالم رضی الله عنه از مولینا صاحب رضوان الله تعالی علیه السلام جمعین پیشتر از وصال رخصت شدند
 از ان قرار این شمار از خود رخصت تا میم و اگر چه تو ناخن و تلقین یافته الهی هستی مگر آنچه از ما فرمان الهی
 و معالده رسول الله صلی الله علیه و سلم و صحاب و پیران خواجگان حقیقه و قادریه و سهروردیه و نقشبندیه
 و شطاریه و غیره تمامی سلاسل بنو بزم رسیده انشاء الله تعالی شما بحصول آن مقبول الحق بنظر رسول
 گشتید و خواهیمید ما نذر ان مستعد و ایا و با نمید فضل الله تعالی عالم و عالمیان جن و انسان سجده
 کنان شما خواهند بود پس عرض نمودم که یا قبله این کدام وقت است که من از حضور انور جدا
 وار شاد و شد که ما بضرورت و لا چاری شمار رخصت می و هم باز عرض کردم که من مسافر و در ستم قبله عالم
 غده فرموده که الله تعالی و رسول مقبول صلی الله علیه و سلم و جماع پیران و ما بشما بستید و سواس کنید
 و فاضله بجای ما و جمله پیران ترا حق تعالی مقبول فرموده همه شما است و جهان و جهانیان زیر پائی تو
 خواهند شد بخاطر جمع کار کرده باشی پس برین فرمود و قبله عالم رضی الله عنه لا برم ناموش با ندم خود میم

دست ما گرفته و بجای پیمانید فرمودند که برونی امان السدرین عرض کرده که بخاروم علم شد که یک سبب
 این شهر طرف جنوب بیرون شهر راه موضع چشتی است در آن برود شب در آنجا باش و اگر چه از طرف
 خبر و گیر گون شنوی هم در آنجا باشی و با این طرف نیامی پس صبح با خواهی رسید و همراه ماشوی و باز برون
 فی امان السدر و عارضت فرمودند صاحبزاده و چون باین وجه بار حضرت فرمودند خواست تا خواست حسب
 ارشاد و حضور انور قدسوسی ساخته وین گریان و سینه بران از حضور انور خص گشتم و این فتم آری بدیت
 از فاخته ل پر از غم ای گلخندان من با دیده گریان سینه بران ای چهارستان من در بیت بناله بلبل
 مسکین جواز گلزار و در افتند به قیامت آن زبان باشد که یار از یار و در افتند پس فرمودند که از آنجا بیرون
 آمده بسو آن مسجد روانه شدم باین از علما و دیگر فقرا که در راه طاقی شدند و حقیقت پرسیدند سبب و اول فر
 و پر تو جوی حضرت قبله عالم رضی الله عنه حرفی زبان ما نیامد که باز جواب باها گفته شدی بلکه فاموش رفتیم در آن
 رسیده بنشینتم هر چند که فقرا آمدند یا دیگر نماز خوانندگان با منسجمی آمدند کسی چیزی میگفت کسی چیزی
 ما با لقطه خاموش می بودیم آنوقت شب هر حال که گذشت و این بیت هم خوانند همیشه تحفت خرم مسکین از
 بوس شهباز که دیده بر کتب پانیت بند خواب رود و فرمودند که هنوز صبح نشده بود که آواز او و یا جهان بی لوز
 گشت به تمام شور و فغان به صبح رسید و التزم که قبله عالم رضی الله عنه و اصل حق شده خواستیم که بچشمور حاضر شوم
 و بچشم آدم که گریه نایم توجه حضرت قبله عالم رضی الله عنه از هر دو امر است باب گشته اما تلقی و اضطراب که روی نمود
 جای گفتن نیست پس هر چه که قبله عالم رضی الله عنه با فرموده بود و همچنین تا آمدن جازه مبارک پای من در آنسی
 جیس ماند هر گاه که جازه مبارک بدان راه سجدت موضع چشتیان بر آمد و نظری با بران افتاد چنان معلوم
 شد که قبله عالم رضی الله عنه ما فرمایند که با همراه ما بیابشتانی و دیده رفتیم و قدمبوسی کرده همراه شدم پس معینه ما
 از بزرگان علماء و خلفاء و صاحبزادگان تدبیر مکان تدفین شده مگر مقرر شد آخر جازه گذاری در مکان فاخته
 حضرت تاج الدین عمر و چشتی رسیدند تدفین مبارک حضرت قبله عالم رضی الله تعالی عنه هم آنجا شد و در آنجا
 مؤلف مناقب شریفی آرد که بروایت محققه معلوم شد که حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز بعد از تدفین مبارک
 قبله عالم رضی الله عنه بقدره ما و بر زار نور با جباب قبله عالم رضی الله عنه متوقف و متکلف ماندند و اگر چه صاحبزاده

درخواست نمودند که در ہمار شریف آمدہ متوقف شوند جناب فخر الاولیا قدس سرہ العزیز گاہ کا در ہمار
 آمدہ دیو ڈیو ہی سلام میگردند و صاحبزادگان دیگر بزرگان باقیات دہ باز ہزار شریف شریف برودن و میمانند والدہ تعالیٰ
 کہ از قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ درین قیامت اشارتی ظاہر آیا باطناً بودہ یا از کمال محبت خود اختیار کردہ
 و نیز صاحب مناقب نو بسید کہ در مدت قیامت حضرت فخر الاولیا قدس سرہ العزیز ہزار ہا نور با قیامہ عالم را اللہ تعالیٰ
 عنہ حضرت صاحبزادہ نور الصمد شہید صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ چیر برائی خوردن از آرد و غیرہ از خانہ خود فرستاد و میماند
 زیرا کہ صاحبزادہ صورت بجا فخر الاولیا قدس سرہ العزیز اعتقاد بسیار آمدہ بود محبت فراحت شدہ و پیکار صاحبزادہ
 غلام نبی فرزند کلان حضرت شہید صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت فخر الاولیا قدس سرہ العزیز شدند و حضرت فخر الاولیا قدس سرہ
 العزیز را نیز بالشیان بلکہ بفرزندان الشیان تملقات بی نہایت بود سبب آن محبت شہید صاحب عبد الرحمن بودہ
 کہ در اول حال با وجود صاحبزادگی کمال محبت خلاص اطہار ساخته بودند و اللہ تعالیٰ علم بالصبوات و کرم صایبی
 قبایہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بانفخ الاولیا قدس سرہ العزیز کہ مینا شریفہ بطریق نقل آوردہ
 بدانکہ صاحب کتاب شریف بعضی از وصایای قبایہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ برای الفخر الاولیا قدس سرہ العزیز
 ذکر نمودہ تصریح نکرده کہ از زبان خفایق بیان دشیندہ یا از کسی دیگر نقل پس بیجا ذکر او مناسبت نظر آمدہ و پیشہ
 میشود و از انہا یکی نیست کہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ در حاکم ہر چه از عیب سیدہ شہیدہ بی شد عالم
 شما بخیاں آن نرا قبول کردہ باشی کہ آن افترج الغیب نشدہ از پیغمبران اصحاب اولیا قبول نیست آموز جائزہ شدہ
 و قبول فرمودہ اند و از انہا دویم نیست کہ سواری دہشتہ باشی و از انہا سویم این است کہ ایمان جانف ما طبع شما
 از آدمی منیم اگر چه حق سبحانہ و تعالیٰ شمارا الکنخ انہ خود ساخته کہ عالم و عالمیان از فیض نفع از سبب ظاہری
 و چہ باطنی بہرہ یاب نماند شد مگر قطعہا زمین بلکہ ابائی اجہامی خود را رایگان بخوار ہی ساخت بلکہ بخود خواہی داشتہ
 دار انہا چہارم نیست کہ رینیدگان و ازہ خود از ہر گونه کہ باشند از ہند و ظاہری باطنی از خود خالی ہستہ
 نکرده باشی و ہر کسی کہ دست بگیرد او را رایگان نسازی اگر چه اردو حق تو نماند شکی بر او ہستہ
 چند ان خلتا بخود ہی اگر ضرورت باشد یقینیت کہ دروازہ فقر آوردہ خد باشد با یکل اہل عجز
 رسایل احموم نہ شدہ باشی و غراب و علما را مددگار بودہ شئی ایچہ از ما در پیران ان جناب سبحانہ تعالیٰ

یافته باشی بهر آن موجب لقیه پیران با کوشش نموده باشی و می نویسد سوای اینها صیحت های دیگر بوده چنانچه صیحت
 بود که زکوه فرود آمده بر زمین قامت خواهند داشت مردم دور نزدیک با سودگی و بهیچ بهر باب توانند شد
 و نیز والده شریفیه از خود در غنی خواهند داشت می نویسد با وجود صیحت کوحیدیه آمدن زکوه بر زمین کمال الفخر
 فذین سره العزیز شش سال در کوه گذرند و صرف بر ارض مانند ساختن والده شریفیه بود که آنهم در وصایا
 داخل بوده و بنده کاتب منتخب میگویی که بارها از زبان حقایق بیان الفخر الالباق قدس سره العزیز شنیده شد
 که میفرمودند که در حاکم صوابی یعنی حکومت حاکمان نباشد سکونت اینجا تا از غایت چون کوهستان حکومت نمیشد
 بنده خیال میکرد که از آن بسیار زکوه کوحیدیه بر زمین قامت فرمودند و الله تعالی اعلم بالکلیات صیحت حضرت
 قبله عالم رضی الله عنه نیز برای مردم و امر یعنی سهولت آیدگان زیادتی سمیت کنندگان برای عدم حکومت بود
 و در بعضی ملفوظات متفرقه که بحسب اوقات متوافقه اتفاق افتاده مؤلف مناتب شریفیه می نویسد
 که روزی لوی امام الدین سبقت خواند بعد از الفخر الالباق قدس سره العزیز بر لفظ مبارک اندک که با غلظت
 شیخی افضل من الفقهاء فی الدین حدیث است از عبدالعزیز بن عمر مرسلست و نیز فرمودند که الفقیه الواصف فی الدین
 علی الشیطان من لفت عابد و نیز فرمودند که کل شیعی عباد و عباد الدین الفقه فی الدین اذ علم فقه معرفت حقا
 سبحانه تعالی نشانه که بمعرفت احکام دین که موافق نص قرآن حدیث سنت نبوی علیه الصلوٰه و السلام باشد
 و این بیت خوانند بلیت علم دین فقه است لقیه حدیث هر که خواند غیر از این اگر چیست مطلقاً روزی
 کسی در پیش وقت خجاندن سبق مسأله از حلال خوردن انگیزه الفخر الالباق قدس سره العزیز فرمودند که حلال خوردن
 عین فلتن درجه که است هر که حلال خوردن از حرام اجتناب دارد صاحب کرامت حواری شود و بمناسبت
 فرمودند که در آن ایام که ما در کوه درگ سکونت داشتیم مردم جعفر و حسین با مردم فغانان با لای بیجا کرده بودند
 بودند پس مردی از آن فخرم که مال او شان درده بودند نزد ما آمد و چنان برین کار بود که مان از لنگر میگرفت
 بلکه آمد خود همراه در آن مسجود و ما را گفت که در خانه من یک فنز دیکه گاؤ بود که آن بر گاؤ در نیا آمد
 بعضی اسمعیل نامی خرسین که در شهابوی بگوئید که بمن باز در با و حسب استدعا او هر چند بان خرسین که گفتیم
 او قبول کرد پس ما که گاؤ گفتیم ما که گاؤ که بالغ لغت عوصان من گاؤ از بس که در گاؤ من که آن خرسین

ابا کرد ما بان لک نرگاؤ گفتیم کہ این چہ سبب است کہ تو مبالغہ از قیمت نرگاؤ زیادہ می بینی نرگاؤ طلب مسکتی
 باین مبالغہ دیگر نرگاؤ بدست تو خواهد آمد و گفت سبب آن است کہ این نرگاؤ من گمیاہ حرام خوردہ نیر لکہ
 من چنان کوشش و ہمت کہ خانہ خود دہن می لستم و در زمین ملکہ خودی کشادم از ان زمین بطریق نہ می آورد
 نیز دہن می لستم و گیاہ حرام خوردن بنیادوم لہذا در بازگرفتن چہ بسیارم فی الجملہ چون از خر سبب نرگوز
 مایوس شد و دید ہرگز نرگاؤ باز نیاید از کسان پرسید کہ خر سبب نرگوز را چہ سبب است گفت بیخ سپردارد
 و کاتب منقب را چہ ریاست آخرا و چو کی در دست آن بزرگین دن میگرفت شمار می کرد بعد
 پسران چو یک نیز و بعد از ان دانہ شد پس سپر کلان دہان در و دیگران ایام قیامہ ہر دند و فرمودند کہ این اثر
 از حلال خوردن بود موقوفہ روزی از تسلیم انبیا علیہ السلام خصوصاً ابراہیم خلیل اللہ علی نبینا علیہ الصلوٰۃ
 ذکر افتاد الفخر الاولیا ہر قدر سمرالہ عزیز فرمودند کہ ابراہیم اصلوۃ اللہ علی نبینا علیہ السلام بود کہ قوتی
 کافر ایشان در آتش نداشتند جبرئیل علیہ السلام نازل گشت گفت کہ اگر شمارا کہ حاجت ما بین شد بگوئید کہ قوت
 کنم فرمودند کہ حاجت کلی بخداوند است بشما ہیج حاجت نیست گفت کہ بخدا بگوئید گفت کہ سبحانہ تعالی شانہ خود
 بخود بی گفتمن نیکب بدانند پس من ابراہیم اورہ رضی اللہ عنہم خود میداند من از زبان چویم باید دیدہ کہ در ان وقت
 سوختن دم نبرد و تسلیم بداد حق سبحانہ تعالی ہر بکت تسلیم او آتش کا فرمان بر ایشان گزار کردہ او ہم در قرمانی
 حضرت اسمعیل علی نبینا علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ فرزند و جگر گوشہ بود با وجود گفت بشنوید ابراہیم علیہ السلام
 چہ تسلیم ساخت کار و بیدریغ بر گلویش اند و حضرت اسمعیل علی نبینا علیہ الصلوٰۃ والسلام پیچیدہ از قرمانی
 و حکم پدر خود برضا مندی او سبحانہ دم سیردن نزد از دست محمد و شد پس بہرکت آن تسلیم ہر دو پسران
 علی نبینا علیہما السلام خدائی تعالی جان اسمعیل امان داد و بجایش گو سپند از بہشت فرستادہ ہر کس
 و فرمودند کہ حضرت سمر و کاینات صلی اللہ تعالی علیہ و آلہ وسلم بوقت شہید شدن ندان مبارک خود و تسلیم فرمود کہ
 حق سبحانہ خواہد کہ کافران انرا می لاقہ بحال او شان فرماید و آن سمر و کاینات علیہ السلام اللہ اعلم
 انہم لا یعلمون فرمودند نیز فرمودند کہ حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ است کہ شد البلاء علی لابنیا و تم علی الیوم علی
 المؤمنین موقوفہ وقتی شخصی حواری خواند مشاہد در میان آمد کہ ہر فعل حق تعالی موجب خیر باشد

بروی اعتراض با پیکر و اگر چه در نظر شرع نماید در باطن خیر باشد درینجا بر لفظ مبارک نزدیک همین است
 می شنیدیم که یک نمبر دیگر و سواد ایشان لاف و دوباریده بود و مرعوت ما چنان از این تلفت شد از اعجاز آن
 و نیز دیگر خلایق از آن شکسته گردیدند و نزد کسی بزرگ شکستگی خود میان نمودند آن بزرگ با دشمنان تسلی نمود
 و گفت که در شب مسالمه خواهید دید پس درین شب اکثر مردم امتشاهده افتاد که این ملک از تلفی اومیان از
 و باز رسیدنی بود حق تعالی بر مردمان حم فرموده که عوض آن بلا این تلفی بر زرعت فرستاد و بوقت صبح آن خلایق
 نمود آن بزرگ فتنه شکرانه کردند پس اینجا این آیه خوانند عسی ان تکوه اشیاء وهی خیر لکم و عسی
 تجبوا شیئا وهی اثم و بعد فرمودند که تلف الما خلف الرجال و فعل للحکیم لا یخلف عن الحکمة پس
 درینجا فرمودند که حضرت شیخ محی الدین بن عربی رضی الله عنه و کتاب فرموده که الوجود کله خیر برین گفتگو افتاد
 که برین اعتراض واقع آمد که کفر هم جو هست پس برین خیر جا چه نه صوت بندد و در جواب فرموده که نعمت تعظیم
 اسلام از نیست کسی عرض نمود که ما حضرت قبل اگر حق تعالی موافق الوجود کله خیر همه کس صاحب سلام گرد آید
 از خزانه پدید آید چه کم شری الفخر الاولیا قدس سره العزیز بر مبارک آوردند که بدست از طریق اسلام که منظر حلال
 ظهور داد و شقاوت از اینقه کفر جایی ظهور حلال است شود دیگر درینجا جایی سکونت است مگر در اسلام
 و صامندی خود فرموده در کفر نارضا مندی خود فرموده گوید در اسلام و کفر امتحان است و سبب است بدو شقاوت
 است و سبب است شامه در کافینان علیه افضل الصلوة بجناب حق جلشانه همین سوال کرده بود که یارب اگر تو بین
 را بدایت بخشی چه خیال است کسی را که شقاوت در آید از جناب پروردگار این آینه شریف نازل
 گشت لو شینک لا یتناکل نفس هدیها و کن حق القول منی کل ملین جهم من الجنة الناس لجمعین پس درینجا
 فرمودند در بیشتر منظر حلال است و در منظر حلال پس سلام که آن نیز منظر حلال است و طلبد کفر که منظر حلال است
 حلال را طلب کند و اینجا کسی عرض نمود که اسلام و کفر بیشتر دوزخ شاید که بهانه فرار فرموده است حضرت فخر الاولیا
 قدس سره العزیز گفت مبارک درین مبارک آورد فرمود که او سبحانه و تعالی مالک تحقیقی و با شاهی تحقیقی است هر چه خواهد کند و
 این بیت خوانند بلیت است سلطان مسلم در این نیست کس از سره چون چراغ فرمود که چون در کالی نادری نیست
 چه جایی از اینها و اولیا که بر نیازی او دم زدن خوانند و این بیت بر زبان مبارک اندند

بیتابی نیازی گزینخواهد آن اله + انبیا و اولیاء نیست اه + و اینجا کسی این آیت شریفه خواند که اللہ
 بحکم الحاکمین خود بدو این بیت خواند بلیت او قادر بحکم کن فیکون + پیش از آنست طاعت چه و چون -
 ملاحظه روزی بدرالدین نامی نغان ال انحر الاولیاء قدس سره در باب سلوک و طایف پرسیده یافت بعد
 عرض نمود که بپادشاه مقوری گفته که مندی مدین او زمین تون در زمین تین با کج شوره زمین این چگونه است
 انحر الاولیاء قدس سره العزیز گفتش است مبارک غیش بزور گرفته بواپس انداختند چنانچه بقیاد و از زبان
 مبارک غی دبه تمام جوش و خروش فرمودند که برود و کما شیده که شیده به بین نغان ندر کو حیرت زده برخاسته رفت
 و مؤلف مناقب شریفی نویسد که چندین نگارنده بودند که آن خان شارا لیه باز این بند بلامتی شده خود بخود از جوش
 عشق مبرز شد که ای میا من دیدم که چه بلا شایه گفته مدین او زمین تون در زمین تین حضرت صاحب همان جا نشسته
 پرسنده را فرموده خود بر پرده مشاهده کنانیده بدینده ملاحظه صاحب مناقب شریفی نویسد که روزی مس
 محفل قدس منزل حضرت فخر الاولیاء قدس سره العزیز و صاحب زاده صاحب نواز احمد علیہ الرحمۃ سجاد
 نشین حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ و کثیرا تیر صحبت بزرگان و را وقتا و آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز فرمودند
 که الحق که صحبت نیک و زنا تیر نکو بخش چنانچه نقل است که در خدمت حضرت امیرالمومنین خطاب رضی اللہ تعالی عنہ
 یکی دشنا که فراسیر کرده آوردند حضرت عمر رضی اللہ تعالی عنہ او را تعلیم سلام فرمودند او را منظور نمود حضرت عمر
 رضی اللہ تعالی عنہ فرمود که این در صحبت قیلان اصحابی بهرند چند روز در آن جا باشند چون او چند روز صحبت
 آن اصحابی منقفی شد از تا تیر صحبت خود بخود حضرت عمر رضی اللہ تعالی عنہ آمده سلام اختیار کرد او را
 نعمت سلام حاصل شد بعد فرمودند که دست مبارک قبله عالم رضی اللہ تعالی عنہ عجب تاثیر بود که هر که دست
 مبارکشان گرفتنی فی القور تاثیر یافتی و این بیت خواندند بیت اگر فتم ساغری از دست مستی به لقا
 چه مستی و چه مستی به و هم فرمودند که حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالی عنہ پیش ازین قطب مانه و لورال انوار بودند
 نقل است که بگرد الہ شریفه حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالی عنہ بعد دو و خیران دیگر طر فی میرفتند پیش او بنام
 احمد و می که بسوا و شان نظر کرد زبان دیگر گفتند که ای میا من فخر چه می بینی میان احمد گفت که بسوا این دختر نظری کنم که
 از شکم این دختر نور برش معلوم شد از وقت شاید که شاد می کرد شریفه حضرت شایه بود که آن دختر خوا ملاحظه و اینجا مو

بیتابی نیازی گزینخواهد آن اله + انبیا و اولیاء نیست اه + و اینجا کسی این آیت شریفه خواند که اللہ بحکم الحاکمین خود بدو این بیت خواند بلیت او قادر بحکم کن فیکون + پیش از آنست طاعت چه و چون -

فخر الاولیاء قدس سره العزیز بجمیت مصادره گرفتند اهلکاران محمد صادق خان از تعلقان مولی صاحب مولی
 عبدالحق بن محمد باطنی مشهور مولی مشهور و عدم التعلقی خان می لیه بر نوشته آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز
 از خان کور بخش فرمودند و قطع نوشت خواندند بعد از مدتی قایمیه خان کور می پیش آمد که آن نظر خان کور
 آسان هم می نمود لیکن سرانجامی آن صعب شد که هر چند سعی نمودند مشکل حل نشد پس متنبه شد که این عدم کشایش
 از سبب بخش آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز رونما شد و بغیر همانندی ایشان حل این مشکل نخواهد شد بنابراین
 حضرت صاحبزاده صاحب دست حضرت قبله عالم مدینه میان نور احیاء را بمو معتبران خود بطریق میل در خدمت
 آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز فرستاد و عرض نمود که آن فخر الاولیاء قدس سره را هر طور نیاز در اینجا خواهند آورد و
 عفو تقصیرات خود خواهیم گنایند چون صاحبزاده صاحب الرحمه در توشه شریف رسیده بسبب آمدن در حضور حال
 خان کور فرستاد و ایشان بجنور آن فخر الاولیاء قدس سره العزیز اظهارات بسیار خند حضرت ایشان فرمودند که
 خان کور مولی عبدالحق خان از کار داران حج دایرا رسانیده تا بحدی که مولی موصوف جلاوطن شدند
 و ما دشما هر چند که برای عود حق سانی او مرقوم نموده خان کور بر گزیران خیال نگزیده تا رعایت اهل علم
 منظور رعایت اهل قول منظور نیست چنانچه مولی موصوف عالم کلان سیرا درست و نیر در آنوقت معامله
 شهادت حضرت صاحبزاده نور الصالحین رحمه الله العزیزان از مردمان بهاران بطور آماده جمله صاحبزادگان از
 بهاران که چیده رفته سوا مولی مشهور قاصد و سایر کار صری فنی ایشان بود پس ازین مدتی حسان مولی
 موصوف بر سر است پس حال خان کور مال در بنا حتی غصیده چندان نیرا رسانیده که او جلاوطن
 شده رفته اگر در بوقت بدو کاری و نشویم از کدام وقت بکارش خویم آمدنی جمله ما هرگز بطریق خان کور
 نخواهیم رفت مگر آنکه خان کور خوشی و در منده ساخته آوردن مولی منظور کنند بلکه اول این معنی لیسر انجامی ست
 و نیر در آنوقت فتن با بهر بوردن خواهد بلکه تا بهر اول در ملک کجاست است هم رفت اگر بهر خود آمده
 ملاقات نماید بشرایط مذکوره ملاقات خواهیم کرد والا خیریت این قدر بجمیت سناطرها صاحبزادگان است
 والا ما را بخان کور هیچ حاجت نیست فایده در اینجا میگوید که مسکین کاتب مستحق که من زوال خود یاد
 دارم که در جواب صاحبزاده صاحب این سخن عالی نیر فرمودند که صاحبزاده جید و الدشما را از نفس پیان نیارد

ہماراں برای زیارت و استفادہ از جناب قتلہ عالم ائمہ فتم در راہ شخصہ ہا ملاقاتی تشریح و سلام ادا ما با جواب
 سلام گفتہ پیشتر روانہ شدیم آن شخص گفت ایسا چو پیشتر با سیردی کہ گفتاری و حکایتی ہم منی کنی
 من گفتم کہ من پس کاری خود میبرم و ہیکار غیتم کہ در راہ استرااد و شوم گفتار با بیفائده کہم او گفت کہ مرا
 شناختہ گفتم آری تو حضرت ہستی لیکن با بوجہ چہ جا کہ کار کاری خود کہ فتن بکبرت شیخ است گفتار تو در نام
 این سخن گفتہ در آن شدیم آری مولینا جامی قدس سرہ السامی سفر یاد بلیت ہستائین و بینی از ہوس قبلا
 عشق یکی باشد پس در جامی دیگر نیز بیان اینیہا گفتہ بلیت چون بالیری ہم گیرد و بوصول دیگر کی
 کام گیرد و چون مقصود منتخب کہ الفاظ عالی حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ است بدین نکتہ قصہ اشم
 نمودہ شد کہ کسی کہ حاجت بقصہ باشد در کتاب شریفہ مطالعہ کردہ بہ بعید ملفوظ روزی
 در آن محفل قدس منزل حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ و صاحبزادہ موصوف ذکر افتاد کہ مردم دنیا داران
 از دنیا نہایت خوش باشند جناب فخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ جب الدنیا راس کل خطیہ و ترک الدنیا
 راس کل عبادۃ اصل آن است کہ از دنیا پرہیز نمودہ بعد از الہی شغل نمودہ آید چرا کہ در روز خیر دنیا
 را حساب است و عبادت را ثواب پس درینجا صاحبزادہ مسالیح را حمد ثنا علیہ الرحمۃ بالغفران سیرند کہ حضرت
 بہاد الدین کہ با حضرت سلطان التہا کہین ناگوری را در باب نیاسول و جواب بود آن جا کہ است -
 الفخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ روزی این مرد بزرگ در یک مجلس بزرگ گفتگو صفت دنیا میان آن حضرت
 بہاد الدین لغالے عنہ با وجود آنکہ دنیا نیز دشمنند بزبان آوردند کہ دنیا مثل است سلطان التہا کہین لغالے عنہ ہفت
 فرمودند کہ شما ہیئت را نیکو میدانید باز دنیا را چہ انہر خود دادید حضرت بہاد الدین جواب فرمودہ کہ ما را ہوسوار
 آید حضرت سلطان التہا کہین فرمود کہ اہل بعد از آن مخلص با کہ گاہ شہن جب لازم حضرت بہاد الدین جواب دیگر
 از روح شہاب الدین استفسار کردہ موخر بیان ایشان گفت کہ دنیا زین است و فقر را در سلسلہ جہان
 از آن نشہ شدہ حضرت سلطان التہا کہین جواب معنی از روح خواہد بود الدین قدس سرہ ہا فتم فرمود
 کہ حضرت اگر دنیا زین است و سبب فقر است پس چہاں سبب فقر در کاشیات علیہ فضل الصلوۃ
 قبول فرمودہ بودی اصحابان ہذا فرمودہ استہ بود روزی چہ کہ فقر کسی فقر نبی اصحابان ہذا

بہا والدین جو اب موش نذند ملفوظ روزی صاحبزادہ حبیبہ الرحمۃ علیہا السلام نے لکھا کہ روز بروز حضرت
 فخرالاولیا قدس سرہ خواندند بلیت اہل دنیا چہ کمین چہ مبین لغتہ اللہ علیہم اجمعین بعد از ان
 سبب پرسیند حضرت فخرالاولیا قدس سرہ فرمودند کہ ہما خبرادہ جو خود نیکو پیدا نہیں کہ دنیا مبعوض
 است ازندگان بت عاکنندہ گان اکثر از حقیقت حق تعالی محروم ماندہ بلکہ تڑشہ و کافر شدہ چنانچہ
 فرعون و مزو و دشتاد و فارون چہ جانی ارتداد و کفر کہ از دعوی خدائی کردن خدا گو یا نہیں ماندہ
 اگرچہ دنیا اندک بابت ہم مردم را دگرگون گرداند لہذا بیچ نبی اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اختیار کردہ بلکہ فقیر
 گذرانیدند و شب فاقہ را معراج دہنتہ اندازان لہذا روزم این بیت فرمود ملفوظ دیگر فرمودند کہ پادشاہ
 ریضی بوہراران دو اکسنتھماں نمودند شفا حاصل شد کسی عالم باو گفت کہ اگر کسی رگ دعا طلبید پادشاہ جستجو کما بیند
 یکی فقیر کامل یافتند از طرف پادشاہ پیشا و ہند عاہ فتنن نبرد او بر آو عا کردن کردند فقیر نژاد و رفت
 بعد چندین بختی آن فقیر عرض کردند کہ پادشاہ تمام لاجاہست او بر چہا پای بردشاہیندہ درینجا
 می آرندہ و بیجا دربارہ او عا فرمایند فقیر بہ شنیدن این قدر باندگی وزاری او نژدش رفتہ است عا
 دعا بدرگاہ حق تعالی نمود پادشاہ اشفا حاصل مد فقیر چون پادشاہ ایس گردید این لفظ بر زبان
 میزند کہ صحت لا عنیا بسم قائل فرعیوض آن لحظہ کہ در نزد پادشاہ استناد نہفت سال در حجرہ خود
 محفوظ کرد پس چہ جانی دشن دنیا کہ غنیمت اہل دنیا ہم کی لمحہ اہل اللہ منظوریت چرا کہ دنیا ہم
 در و عکوی و فریب بازی است چنانچہ ال نیاز و لا یحصل لا بالور دنیا دار دنیا دار را قابل گویند
 اہل اللہ قابل است کہ از ہمہ ستانند بختی تعالی مشون بابت ہر مشغولی عالم گوی است
 ترک گوی با خدا مشغولی است + ملفوظ نیز فرمودند کہ کسی شخص قوم بزور را از مریدان میا لیا ہا روا
 بسیار خدا یاد بود چنانچہ یکروز ملن ایدیم در غار نشستہ با ملاقات کردم دازو پرسیدم کار چیا
 روز درینجا نشستہ گفت کہ در بازار خوردن طعام اورا پرسیدم گفت کہ درین سہ روز چیزی
 نخوردم پس کینان باجرہ ہمراہ ما بودیم اورا دادم نیم خود خوردم بعد از چند روز شنیدم کہ شخص
 در قوم علمانی کہ مشہور راہ فی اندر رفتہ و از تاشیر شینی باو نشان او ہم را ہرن گردیدہ حدیثی

تا آخر خوانند و فرمودند بیست صحبت صالح تر از صالح کند و صحبت طالح تر از طالح کند نیز فرمودند
 هفتاد و یک معنی باشد تا به هم عطا یابی و با هم بیگانه گشتن تا از خندان باغ رحمت این کند صحبت
 تمام در آن کند بیست یک زبان صحبت با اولیا به بهتر از صد سال طاعت بی بر باد و طاق و طرز
 در آن محفل ذکر توکل مع افتاد آن فخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند که توکل هر شب بنویس است
 انبیا و اولیا او را اختیار کرده اند و هر کدام که بدو توکل آید او را کرم و شکر و بزرگواری و به مناسبت این
 معنی حکایت فرمودند که یکی سالک بودی از آن بندگان گفت اگر طلب داری از من تنبیا خورد و در آن
 تقاضای کن آن شخص با آن وقت تر و که خود را هفت کرد آن اهل شد طریقی روانه شد چون چند
 قدم رفت آن اهل الدبوسی سالک نظر کرد چیزی با خود داری سالک جواب داد که یک تامل
 با خود دارم که وقت حاجت بکار آید آن اهل شد فرمود که این تامل چه است او نیز بیاد و روان شدند
 و در آن سالک خشمه رفت که اگر دوان کن سست شد که گویا هم اتفاقا قادر و ال گشته ناگهان
 بود از غیب با موجود آمد آن اهل الدب با و گفت که هر که توکل خدا کند حق تعالی او را همه اشیا
 متوکل از خزانه غیب و میرساند و این آیت شریف تواند بود من توکل الله جعل له مخرجاً و مخرجاً
 من حيث لا يحتسب من توکل علی الله فهو حسبه ان الله بالغ امره قد جعل الله لكل شیء قدراً
 بعد فرمودند که آن کس که حق تعالی نیک فرموده باشد بزرگی بر او حق او موثر گرداند و نیز
 بگفته او عامل شود و زیارت و صحبت و لیا هم از فضل خدا میسر آید و اگر نیک باشد از هزار گزیده
 و اگر نیک نباشد اگر چه نزدیک باشد هم بد نشود و در آنجا فرمودند که حضرت مولانا صاحب دهر از اولیای
 در راهی و حضرت قبله عالم از مہاراجن دلی فاضل شده بیکدیگر ملاقات شدند این مثال نیک نفسی است
 که فرمودند که بنده مترجم از ویرگس پیر از زیارت حضرت قبله عالم رضی اندو و یکبار شریف قدس سره
 در راه القبا ان فتا و که این خان بہار شریف اندیادیک شهر دوشمی او دیدم کی او را دیدم که در آنجا
 پرسیدم که راه بہار شریف مریجا آن چیست آن بدست خود اشارت کرد که چون در آنجا رسید شریف شدند
 پیری نرزد او شسته پیمان میخ میسافت از من پرسید که کیا میری گفتم زیارت قبله عالم رضی میروم و باز

در آن محفل ذکر توکل مع افتاد آن فخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند که توکل هر شب بنویس است

در آنجا فرمودند که حضرت مولانا صاحب دهر از اولیای

آن بزرگوار سید که میان پهل که درها شریف میماند ضعیف است یا خوبان از شنیدن این سخن اولیا
 تعجب کردند و در دل گفتند که سبحان الله این مرد پیر را این جوار متوز زیارت قبله عالم غنی است و نصیب
 شده و مردم از هزاران کرده آمده زار جناب ایشان بوده ولایت حاصل ساخته میروند و بقدریکه این
 زیارت نصیب نمیشد مطلقاً و طروری بدکردار فساد که اهل حق تیار را بسوی نیا باشد چنانچه طالب حق بسوی
 حق گریه و ناله اولیا قدس سره العزیز فرمودند که هر که طالب نیا باشد بجز در نگاه کردن برونیا و نشانی نیست
 برود و طالب حق را نظر شدید کامل هر کار که نظیر کامل مثل نگاه انمی تاثیر دارد و چنانچه نگاه انمی بر هر چیزی که برفت
 اثر مثل انش سوخته گرداند اگر حیوانی انمی ببرد و این قسم انمی که نظر آن برین به موثر باشد چه سوخته چشمان
 خود را بوشید و در و نظره کشاید و گاهی که کشاید نظر آن چنان کند که گفته شد و آنکه عوام گویند که این اثر مذهب
 او باشد از نظر نیست محض غلط است بعد فرمودند که بزرگی تا سرید بود چه سوخته شرا بخوری و چنان این اثری کردی
 و در راه و نصیب گذرانید بر این حالت وی اطلاع رسید تا صدی بسویش فرستاد که در نجا آمد و فرمود
 را از حال سنگین حال در اطلاع کن که بوقت دیگر با را برید و طلب پیر ما فراموش برود نظر توجه کرد و او
 وقت تا شب مشغول گردید و یکی از اهل حق گشت بعد فرمودند که صحاب که انمی مثل ما این
 بود و نماز و روزه شان مثل ما این می بود و کس از اثر صحبت و نظر کرامت جناب سرور کائنات علیه
 افضل الصلوات که هر خطه بر ایشان مکتوب می بود از تمامی اهل حق همان سوای پیمبران افضل مقبول در نگاه
 صحابی جانشان بود و در حضرت قبله عالم غنی الصدیقه را هم چنین نظر اثر ناک بود که از یک نظر شان هزاران
 در جانی است از وی یافتند و این بیت خوانند بیت اولیا را هست قدرت با نظر
 شست سنگ را بسازد و کم وزر را باز بین با یک ابدال این زنده سازد و مرده صد سال است
 آنکه خاک با نظر کمیها کند و سگت اولی کنند گرسرا با کنند ایما جلتین تا آنچه صحبت اول و جان
 که کند کمیها آنجا بختند کمیها چه بود که مس از گن بر این نظر اولی بگرد و فرستاد مرده را زنده سازد کمیها
 باشد این تا نظر اولیا با نظر حون مرده زنده شود و باز آن ننده تمیر و تابنده که شان کمیها گوی و گوی و گوی
 در سالان گیاه به این مثلها به هر گولان میزند و تا نگر گولان به این راغب شوند و در نماز خدا عقول و فوهم

بتر آمد نظر اولیا عقل خری کی رسیدن فهم را به عقل کل حیرت خوروزین با بر او یک شکر و محبت
ای کیا به که شوی متراضی بشی و بسیار به مستی خود را به بازی لیسری تا که مستی او بر او آرزو سر
در نه با سنگر خود و غنود و کی شود بوجوبی اصحی بسبب خود بعد فرمودند که چون بنده در مرتبه اخیر
وصال حضرت قبله عالم رضی الله عنه در بهار شریف سید قبله عالم فرمودند که در این دنیا در این دنیا
تا مجال شامل حال را هم این خوانند بصیبت آنچه پیریز و دید یک نظر از شمس بن با شکر که در هر دو
بر حلیه با و نیز این هندی فرمودند پیری یار و جو کجی یار و پیر و نهی با چون پیر و گوئی مطلب پیر
گر چه بینی روح این خواجہ را با گم کنی هم تن هم دریا چه را با دو مبین خود خوان و و بدان به خواجہ را و
خواجہ خود محدودان بعد فرمودند که این هم مرا با اعتقاد نام میسرید بعد اعتقاد آن است که هر چه از خدا
طلبید باشد اول پیر خود طلب بعد از خدا تا مطلوبت حاصل شود و چنانکه ایستد مایان بر آری قبله عالم
رضی الله عنه از برگ وانه بهار شریف گردیدم چون بر کناره دریا رسیدم گفتم موجود و نه بود و خیرین شمع و از
حضرت قبله عالم رضی الله عنه اید و طلبیدم نگاه یک طفل بر کناره دریا ظاهر شد و فرمود که در صحف ما را بر
خود نهاد و گفت که دست خود بر کف من نه که ترا از دریا عا بر کنایم همچنان کردم و انصاف و یا از ایشان
پرسیدم که اسم پاکت شایسته فرمود که اسم من بل است چون مرا از دریا گذرنا بر قاسم شد و خود
فکر کردم که این نام سابق حضرت قبله عالم رضی الله عنه شاید که برای مددگاری من باین لباس شریف
فرما شدند و بنحوا صا جزا و صا حسیان نور احمد صا علی بن الرجمه است ففسار فرمود که ولی الله صا
دیگره اهل شوند از کلام مقام می شوند آن حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند که بعبارت خود گفت
از مقام ملکوتی هر تو که در شنگان از درجه ملکوتی بصورت انسان میشوند چنانچه بعضی اوقات جبرائیل
بصورت جبرئیل کلمی حاضر بجانب سر و کاینات صلی الله علیه و سلم می آمدند و عبارات معرفت از
مقام احدیت چنانچه شیخ عطار رضی الله تعالی عنه در میزانه فرموده است که در ملکوت من خدایم من خدایم
من خدا تقارنم از کبریا از هوا و هم مولینا روم فرموده است که در شکل آن بت عیار بر آید
دل بر و نهان شده هر دم لباس در آن یار بر آید که پیر و جوان باشد بر خواندن این بیت حضرت

در پیشی را از حاضران مجلس شریف شکرش و وقتی پیدا آمد خود حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز هم ساکتی هم
 مبارک فرمودند و خاموش ماندند عجب با نوقت ظهور گرفته الحمد لله که بنده یعنی مولف مناقب شریفه
 از آن اوقات بهره یاب است ذکر بعضی موقوفات از جنس حج اسبائل که مولف مناقب مناقب
 علیجابه آورده موقوفه مولف مناقب شریفه می نویسد که یک بار حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز پناهگاه
 حضرت قلیله عالم رضی الله عنه بر عرس شریف شریف فرما شدند که بعضی علماء از آن فخر الاولیا قدس سره العزیز
 سوال کردند که یا حضرت در گرفتن جزیه از کفار اهل ذمه و نگرفتن آن بر جا کمان وقت چه حکم است جناب
 فخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند قوله تعالی الذین لا یؤمنون بالله ولا بالیوم
 الاخر ولا یحرمون ما حرم الله ورسوله ولا یدینون دین الحق من الذین
 اوتوا الکتاب حتی یعطوا الجزیة عن ید و هم صاغرون پس امیر اسلام راجح است
 که از کفار جزیه بگیرد که خدا متعالی را نسی باشد و الا خلاف کلام الله لازم آید و خلاف کلام الله سبب
 غضب الهی است پس آن علماء گفتند که حال امیر اسلام را گرفتن جزیه بجای خود از دست ایشان
 با از خود بپنجاوی صاحب اعتبار دانند و تمام خلط با ایشان نمایند و گفته او شان منطور
 دارند و صحبت علماء را نیک ندانند و هیچ بمسئله شرعی چندان باور ندارند و مہمی که پیش آید در آن
 از پنجان بر بہمان سوال نمایند و گفته او شان را صدق دانند الفخر الاولیا قدس العزیز
 فرمودند کہ این قدر سستی دین از علماء مات قیامت است کہ برگفته علماء باور ندارند و پنجان صادق
 دانند و این بیت فرمودند صیبت رمل ہم جاو و ویم صاحب نجوم و علم حق را پنجاہین ہر سہ قوم
 ہر چه می گویند در تصو و نیست و جز ضلال و کفر و بگریسو و نیست و ہر کہ فالے بر کتاب می زنند
 در دو عالم رو سیاہی مے کند و از ارادہ حق چه دانند آن فحیر و تا نکہ حال غیب را گوید خیر و
 موقوفه وزی علماء سوال کردند کہ قبلہ ریاب جہاد و امر معروف چه گوید حکم است الفخر الاولیا قدس
 این آیت فرمودند زبان سبائک را ندید کہ قد جاءکم من اللہ نور و کتاب مبین بعد کہ اللہ من اتبع
 رضوانہ سبل السلام و یخرجہم من الظلمات الی النور باذنہ و یجدیم الی صراط مستقیم

و فرمودند که تفسیر این آیت چنان است که تحقیق آمد بشما از الله تعالی نور و کتاب روشن کننده مراد
 از نور وجود محمد صلی الله تعالی علیه وسلم و مراد از کتاب مبین قرآن مجید است راه می نماید خدا
 کریم یا محمد یا کتاب یعنی قرآن آن کسی که پیروی کند مالک الملک را به طلبد راه سلامت و بیرون
 می آرد ایشان را از تاریکی کفر و شک و جهل بروشنایی یقین و علم بار آورده و توفیق خود و راه می نماید
 ایشان را بر راه راست که نزدیک ترین راهی حق است و مراد راه شریعت است و در جاهای دیگر
 حق تعالی میفرماید یا ایها الذین امنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیلة وجاهدوا فی سبیل
 الله لعلکم تفلحون - و در اینجا کسی این آیت شریف خواند که لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل
 علی لسان داود و عیسی بن مریم ذلك بما عصوا كانوا یعبدون - كانوا لا یتناهیون
 عن منکر فعلوه لبئس ما كانوا یفعلون - پس انفال اولیا قدس سره الغریر فرمودند که درین آیت
 شریفه تهدید عظیم است آنها را که بنی نکر میفرمایند به آنچه می توانند و نیز فرمودند که ازین آیت شریفه
 معلوم می شود که بزمه علماء و زهدا منع کردن از امور غیر شرع به انداز توفیق ضرور است و اگر منع نکند
 خوف این وعید است و فرمودند که من در کتاب دیدم که امر معروف بر نه وجوب است یکی آنکه اگر توفیق
 بر مخالفان شرع غرارد و کوب و جنگ شمشیر حکم شریف جاری کند و این قوی ترین ایمان است
 اگر توفیق زد و کوب ندارد که این کار متعلق به امیر اسلام است پس بزبان وعظ و تهدید نماید و این
 درجه اوسط ایمان است و اگر توفیق تهدید بزبانی هم نداشته باشد پس در دل غیرت شرعی درباره او
 بار و خود حتی الامکان باو فطط نکند این را درجه ضعیف الایمان گفته اند و اگر این غیرت ندارد
 آن را خوف عدم ایمان است فائده میگوید میسکین بے تسکین کاتب منتخب که بنده از ناصی محمد سر
 دیره و اله یاد دارد که آنچه در حدیث شریف امر معروف لفظ و ذالک اضعف الایمان آمده معنی آن حدیث
 فخر الاولیا قدس سره الغریر فرمودند که اضعف اینجاست از اضعف بکسر ضا و است که معنی دو چیز است
 از اضعف مفتوح ضا و یا ضم آن که معنی سست و کم قوه است زیرا که امر معروف و نهی منکر است که کسی را
 بکار نیک شاغل کند یا از کار بد باز دارد و این شاغل نمودن بدست و زبان ظاهر می تواند شد و اما بدل سحای

و توجہ باطن متبصر نہ شود بلکه بغیر خود و در تہلکہ می افتند۔ وزیر فرمودند کہ چون آن شخص را قوت ہمین است ضعیف
 ایمان چگونه باشد کہ تکلیف بالا ابطاق جائز نیست پس بدست وزیران امر معروف و نہی منکر از ہر کس
 بر آید لیکن بدل از کسی حاصل شود کہ لیاقت توجہ باطن داشته یا توجہ نظر غنائیت بر او راست
 باز آرد وزیر قاضی صاحب موصوف گفته کہ شاید این معنی در کتاب بوستان تصنیف شیخ سید
 رحمۃ اللہ تعالیٰ یافتہ شود آنجا کہ گفته است **سپت** چو دست زبان را نماز مجال بہمت نمایند
 مردی رجال۔ وزیر قاضی صاحب گفته کہ این در جائی دیدہ نہ شد لیکن در اول بساچیان است
 و ہر کس کہ بہ بند یا بشنود پسند نماید میگوید کتاب منتخب کہ مولف مناقب شریفیہ آن معنی کہ از حضرت
 فخر الاولیاء قدس سرہ الغیر نقل کردہ یا از خطاسماع او باشد یا او شان محض مدار بقول از غیر ہا
 چنانچہ از لفظ در کتاب دیدم ظاہر است معنی ثانی مدار کشف حقیقت باشد کہ نزد ذات شریف شدہ
 ملفوظ یک مرتبہ آن فخر الاولیاء برائی فاش خوانی صادق محمد خان نزد محمد بہا و لجان کہ مرید با خلاص
 حضرت فخر الاولیاء بود بحسب آرزوی او بمحضی صاحبزادگان ہاروی بمکان احمد پور شریف فرما
 پس در مجلسی کہ علماء بسیار موجود بودند چنانچہ مولوی مغل الدین مولوی نور خان مولوی شا
 و مولوی عبد اللہ چو وغیر ہم کہ ذکر زیارت قبور افتاد پس ہمہ علماء مذکورین رجوع بان فخر الاولیاء کردہ
 تحقیق این مسئلہ را سائل شدند جناب فخر الاولیاء در جواب فرمودند کہ نبی صاحب صلی اللہ علیہ وسلم
 كان احی لیلۃ البراءۃ فی البقیع و کذا لک فی الا زمنۃ المبارکۃ بعشر ذی الحجۃ والعیدین عاشر
 وسائر المقام و ایضاً من مفتاح المسائل من زاد قبر مؤمن فقال اللهم انی اسئلك بحق
 محمد ان لا تغرب هذا المیت رفع اللہ تعالیٰ العذاب عنی الی یوم یفخ فی الصور قال
 الضحاک من اول قبر لیوم السبت قبل طلوع الشمس علم المیت زیارتہ قیل و کیف ذلک
 قال کہ ما فی یوم الجموعہ و کذا لک فی اللیالی المبارکۃ کاہم لیلۃ البرات البقر عن ابن عباس
 قال مر النبی صلی اللہ علیہ وسلم بقبور المدینۃ فاقبل علیہم فقال السلام علیکم یا اهل القبور
 اللہ تعالیٰ و لکم انتم سلفنا ونحن بالانتر ترجمہ فرمودند کہ بگزشت آنحضرت بقبرهای مدینہ مقابل شد

برایشان فرمودند که سلام باد بر شما ایام زود خداوند تعالی ما را و شما را شما پیش گذشتگانید و پری شما بر سیم رواه الترمذی
 ایضاً عن عائشة رضی الله عن رسول الله صلی الله علیه وسلم كلما کان لیلتی من رسول الله یخرج من
 آخر اللیل الی البقیع فیقول السلام علیکم دار قوم مؤمنین و اتاکم ما تعدون و ان عدواً محلاً
 و انا انشاء الله بکم لا یخفوا اللهم اغفر لاهل البقیع الفرقدی ترجمه حضرت عائشة رضی الله
 فرماید شبی هرگاه که بود از نوبت ما آنحضرت صلی الله علیه وسلم بیرون آمدی در پایان شب سگوی بقیع
 که نام مقبره است در مدینه منوره پس سلام میگفت بر ایشان یعنی سلام باد بر شما ای اهل سرسره
 مونسان و آمد شما را چیزی که وعده کرده شدید فردا قیامت مدتی معین مهلت داده شد بر شما و ما اگر خوا
 است خداوند تعالی بشمارنده گانیم ای خدا بیامرز مر اهل بقیع غرق در غم و خنجر است رواه مسلم مشکو
 شریف ایضاً فرمود که از حضرت عباس رضی الله عنه روایتی است که آنکه قال مر النبی صلی الله علیه وسلم بحائط من
 حیطات مکه او صدینتیم مع صوت الفاتین بعد بان فی قبورهما فقال النبی صلی الله
 علیه وسلم بعد بان و ما بعد بان فی کبیر ثم قال بلی کان احد هما لا یستنزه من البول
 و کان الاخر یشی بالنمیه ثم دعا بجریدة فکسرها السمرتین فوضع علی کل قبر کسرة
 فقیل له یا رسول الله لم فعلت هذا قال فعلت ان یخفف عنهما ما لیسبیا ترجمه فرمود که
 حضرت عباس گوید که گذشت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم باغی از باغهای کربایدینه پست بنشیند و از و آدمی که
 عذاب کرده می شدند در قبرهای خود پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که عذاب کرده می شوند و عذاب
 کرده نمیشوند و گنای که مردم آن را گیره دانند پسر فرمود آری گیره است بود یکی ازین دو پسر بود میگفت
 از بول خود و دیگر میگفت پیش مردم سخن چینی پسر طلبید شاخ خرما که برگ نداشت و شکست آن را و در
 کرد و با و بر قبر از آن دو قبر پاره پس گفته شد مرا آنحضرت را صلی الله علیه وسلم یا رسول خدا تعالی
 چرا کردی این کار را فرمود برای آنکه نشان اینست که تخفیف کرده شود از آن مرد و مغذب مادام که
 خشک نشوند یا فرمود که عذاب کرده نشوند مگر آنکه خشک شوند آن مرد و پاره شاخ و فرمودند
 که این روایت در صحیح بخاری است بعد از آن انظر الال و لیا این کلام بخوانند فالعواب زیاریم

علی وجه التبرک لان مرقد الاولیاء مظان الاستجابته ومواضع النفع والبرکت کما نزل رسول الله صلی الله علیه و آله
 و بیت الحرام و شجرة موسی و سایر مواطن الفیض والمدوح ان جمیع الانبیاء یستمدون من صلی الله علیه و آله
 علیه وسلم و فرمودند فرزند من عینہ فی کتاب الزکوة و نیز حضرت فخر الاولیاء فرمودند کہ برای کفایت
 مہمات کونین و حل مشکلات داین مرد طلبیدن انزال قبولی حکم است چنانچہ حدیث تریفی وارد است
 کہ اذا تحیرتم فی الامور فاستعنوا من اهل القبور ترجمہ فرمودند کہ وقتیکہ حیران شوید و درین
 در انجام مہمات پس مرد طلبید انزال قبولی فرمودند کہ روز جمعہ و دو شنبہ زیارت اکابر دین رود و در
 طلبید و مراد از اکابر دین اولیاء اللہ اند کہ حاکم باطن مستند و متولی فضا بیت اولیاء است قدرت
 انزالہ بہ ترحمتہ بازگرداند زراہ ہرچہ کہ او شان زنده ابد ہستند بہ بیت برگزیدہ آنکہ نشن زنده شدشن
 ثبت است بر جریہ عالم دوام ما۔ و از قبولی اور و پذیر زیارت رفتہ مرد طلبید کہ ارواح او شان خوشتر
 و مدد نمایند درینجا کسی عرض کرد کہ یا حضرت چون از عامہ اہل قبولی و میرسد از پیرمات زیادہ مدد
 رسیدہ خواهد بود آنفخ الاولیاء قدس سرہ الغریز فرمودند از فی افضل مدد از پیرمات میرسد چنانچہ در کتاب
 نفحات مذکور است کہ مولیناروم در آخر مرض گفت کہ از رفتن من غم کنید کہ نور منصور بعد از صد و پنجاه
 سال بروج شینہ فرید الدین عطار علیہ الرحمۃ تجلی فرمودہ اند کہ یاد داشتن ولی اللہ شرط است چنانچہ
 مولوی نظامی گنجوی در سکنز یادگفتہ اسپاست بیاد آوری تازہ کباب دی کہ چون بر فراک
 بگزی گیاہ بینی از خاکم انگینتہ سرین سودہ بالین فروریختہ بہی دست بر شوشنہ خاک من بہار
 آوری گوہر پاک من و نشانی تو بر من شرک زدور و فشانم من از آسمان بر تو نور و دعا تو بر هر چه
 آرد و ثواب من آمین کنم تا شود مستجاب و در دوم رسائی رسانم درود و بیای با ایم زگین زود
 درازندہ پندار چون خوشترین من ایم جان گز تو آئی من بدان خیالی از ہم نشینی عطر کہ پیغمتر اگر نبی مرا
 لب از خفتہ چیز ناموش مکن و فرخفتہ گان از دانش مکن و چو ای جاری می در فگن بجایم سوخو خوابی نظامی
 خرام و مرکت کہ سر و یک روح مغفور بر آرد و ازہ ہزار شکر زنده مقرر است و بیجا کسی عرض کرد کہ اگر روح بر تبار میرسد
 بخشیدن کلام پس بیجا و طلبیدہ آید رفتن بر تبار بیجا و الاولیاء اللہ اللہ الغریز فرمود کہ در نفحات آورده است کہ

همین سوال کرده که چون بدن را از مفارقت روح در خاک دفن کردند و بدن سوئی روح ادراک ندارد و روح
 در عالم بالا حجاب ندارد بلکه از عالم بالا بر نماید هر جا که یا کرده شود در اینجا حاضر آید پس بر خاک رفتن چه سود دارد
 خود کلام بخشیده مرد طلبیده آید شیخ علیه الرحمته فرمود فائده سود بسیار است یکی از آن چون کسی زیارت
 رود چند آنکه رود توجه از رویا و یا بدینا پنج شخصی برای کار خود کسی آتشاء بمقام او رفته سائل شود و البته
 زناقت زیاد کند بدین موجب چون کسی بر خاک او میرسد و بخت مشاهده کند خاک او را یعنی حس او نیز با او
 مشغول شود و بکلی متوجه شود فائده بیشتر باشد پس اگر چه روح را حجاب نیست و همه جهان او را یکی است اما بدن که
 هفتاد سال صحبت داشته باشد و نیز روز حشر در آن محسوس گردد و ابر الیها و دوران خواهد بود آن موضع آن بدن
 نظر او و تعلق بیشتر خواهد بود که بموضع دیگر اما شاید که در مشغولی حس بر سر خاک تقصیر نکنند و الا موجب حال شود
 و نیز از خرقه مشایخ فوائد یافت شود و در دفن او از خرقه نزدیک تر است پس فوائد زیارت آن بیشتر است
 و اگر کسی در اینجا بود و حاکمیت حضرت سرور صلی الله تعالی علیه وسلم توجه کرده سائل شود و بهتر باشد اما وقتی که
 در مدینه مسطره رفته پاک بخت بنید و روضه را که دید حضرت صلی الله علیه وسلم را دید چنانچه خود فرمود من
 نماز قبری فقد رأی من رأی فقد رأی الحق فی نفیته حاصل کرده باشد پس فوائد زیارت
 قبور اولیاء الله بر همین وجه باشد موقوف درین وقت ذکر آنست که ارواح چند قسم اند و بعد از خروج از بدن چه طور
 می مانند انوار الاولیاء اقدس سره فرمودند که در خلاصه الفقهاء هفت قسم مرقوم است قسم اول ارواح بیچارگان
 و فقیکه از جسم جدا شوند و در شکم پندگان سفید و آینه و جامی سکونت ایشان در بهشت است میخورند و می نوشند
 از تشبیهای بهشت و جامی گاه ایشان شب و روز بعرض باشند و همراه خود عین می مانند و دوم ارواح
 علما یعنی اولیاء چون از تن بیرون آید و اهل شوند در پندگان سبز و میباشند در بهشت و می خورند و می نوشند
 نعمتهای بهشت را و جامی گاه ایشان شب و روز بقندیلها باشد که سلق اند بعرض امامی نشینند
 عین سویم ارواح شهیدان که کشته شده و اندر راه فدای تعالی چون از بدن بیرون آید در شکم پندگان
 پندگان عریض و سکونت ایشان در بهشت است و می خورند و می نوشند و گفتم و قصه قیامت باشند پیام
 ارواح مومنان که مطیع باشند و فقیکه از جسم ایشان بیرون شوند و آینه در شکم پندگان در و سکونت

شان در بهشت است اما خوردن نوشیدن ندارند و دیگر فتوی آنست که ارواح مومنان برسد خود بسیار
 گاهی گاهی بچهار روح مومنان که عاصی باشند چون از بدن بیرون روند در آنجا در شکم پرندگان تیره
 و حلق باشند در میان آسمان و زمین یعنی در هوا نیست قرار ایشان را تا قیامت است ششم ارواح
 کافران سخنی از جسد که بیرون روند در شکم پرندگان سیاه و آبی و سگانت ایشان در دوزخ است اما سخن
 ندارند و سومی هم ندارند و بمقام همین باشند هفتم ارواح کافران قسماً بیرون آید از قالب خود داخل
 شوند در شکم پرندگان سیاه و کونت ایشان در دوزخ است می سوزند و عرف کرده می شوند در سنت الشکر
 درین نماز عصر شد خود انظر الا اولیاء مع سفار مجلس تهنیت نماز با جماعت گذاروند - گاه امام بعد از نماز و
 غیر خوانده انظر الا اولیاء به حسب عادت قدیمه و سه مرتبه دعا خوانند انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء
 یا خیر بخوانند چون انظر الا اولیاء از نماز و دعا فارغ شدند مولوی عبد السلام پوری که یکی از مدعیان طریقت
 قاضی صاحب در بود و در آن جماعت حاضر بود و جناب حضرت نحر الا اولیاء عرض نمود که یا حضرت دوست
 ترتیب دعا خواندن که معمول هموار است چه سبب است جناب حضرت نحر الا اولیاء فرمودند که مولوی صاحب

موجب عجز است نیز در حدیث شریف قال النبی اذا فرغ العبد من الصلوة ولم یثقل فی الدعاء
 یقول اللہ تعالیٰ طمأننته انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء
 الی وجیه و هم فرمودند الدعاء تعالی العبادۃ انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء
 تعالی من الدعاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء انظر الا اولیاء
 و اذن یجیب المنظر اذا دعاء چون بندگان هر وقت در هر کار عاجز و این طریق هم عجز است پس باید
 که هر لحظه مثل گدایان جناب اوسائل برای شغل دعا خیر بوده باشد تا که از فضل او اجابت یافته شود
 پس مولوی مذکور در دیگر علماء که حاضر آنست بودند برین جواب حضرت نحر الا اولیاء بسر بسجود و مفر شند
 که الحق حق چنین مملووظ بعد ازین کسی عالم عرض نمود که یا حضرت شخصی تنگدست را در آنجا
 رفاقت بندار مکان برای فرساده شد او بنمود و بشود بعضی آن ثوابی عامل آید انظر الا اولیاء فرمود
 که در سحر یا حدیث شریف آمده است قال النبی من لقی عن عوصن کریمه من کرب الدنیا -

نفسی اللہ تعالیٰ عنہ کو بہتہ یوم القیمۃ و من یسر علی معسر سیر اللہ تعالیٰ علیہ فی الدنیا والآخرۃ
 و من ستر مسلماً سترہ اللہ تعالیٰ فی الدنیا والآخرۃ واللہ فی عون العبد ما کان العبد
 فی عون احبہ والیہ حدیث شریف است قال علیہ السلام من رفع عن احبہ المسلم کو بہتہ رفع
 اللہ تعالیٰ عنہ یوم القیمۃ سبعین کر تہ من کوب یوم القیمۃ ہر گاہ کہ این اجوبہ مسائل از
 زبان گوہر نشان الفخر الاولیاء با تمام رسیدہ علماء حاضرین دست بستہ عرض نمودند کہ حق تعالیٰ سایہ پناہ
 حضور انور بر سرہ مایان عالم عالمیان تا یوم قیامتہ نخلہ دست ام دارد و ہر چو یکہ مثل شکلات دینی نومی بلبان
 از لوجہ حق درہ این جہان سے فرماید آن جہان نیز از کل شکلات آنجا خاصی بخشد و نیز سایہ ذات شریف
 محفوظ و محفوظ دارد و بیت خوانندہ بیت سایات کم باوا از سر باہ بسط اللہ ظلمک ابد این بیت ہم
 گذارش کردند بہ بیت خزانہ تو ام و جہان پناہی نیست ہر سہ ہر بجزین در حوالہ گاہی نیست ہا آن
 فخر الاولیاء چون لفظ استان ازان علماء اصفیاء بلفظ مبارک راندند کہ این استان بامیت استان حضرت
 قبلہ است رضی اللہ تعالیٰ عنہ ما را و شمارا چنان پناہ جناب او نشان است و شرم ما و شما بحق سبحانہ و بحضرت
 قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ حاضرین عرض نمودند کہ الحال برای ما قبلہ عالم ہر ذات بابرکات شماست حق تعالیٰ
 ما ان را نیز سایہ ذات عالی بخیزد و از و پس الفخر الاولیاء را از راہ کرم دست مبارک بدعا بردشت و فرمودند کہ غم
 از خدا بیجان خوانندہ باشد پس خود بدعا مشغول شد و دیگر بآمین میگفتند وین ایک نماز مغرب شروع کردند
 خود و علماء در میان نماز فرض جماعت وارد شدند پس خود بدعت گوشہ تنگول شد اللہم سدد علی ذکابہ - قائم علی
 مؤلف مناقب شریف و بیجاوی نویسد کہ این مائل کہ از زبان گوہر نشان حضرت فخر اللہ اولیاء در اوقات مختلفہ
 تشبہہ اگرچہ دیگر لیاقت داشتہ لیکن ہر گاہ در آن وقت قلمبندی کردم شاید کہین سبب بود کہ در ارادہ ازلی
 جمع کردن ایجاب نام این نیاز آئین منور بود و محمد علی ذکابہ و نیز نویسند کہ بیان علم ظاہری آن فخر الاولیاء
 در امکان بشتر بیت فضلاء عن البانی بیت علیہ از ہر علمش قطرہ الیت ہا چہ خود شیخات یہاں فرمود
 کہ کسی در علم صدیقان بود ہمیش علم کاملش نادان بود ہا بیت آن نہ رویت کہ با وصف علمش
 گوئیم ہا این حدیث از و گزشتہ کہ نام گوئیم ہا ملفوظ نیز مؤلف مناقب شریف زنجانی آرد کہ

بیت

یکی مرتبه که حضرت فخر الاولیاء بر عرس شریف حضرت قبله عالم بر فائقه منبر که او نشان شریف فرمایند
 که کسی عالم چند سوال از مسائل بخدمت آن فخر الاولیاء عرض نموده و جواب با صواب یافته و در آن مجلس
 حضرت مولوی صاحب مولوی خدائش خیر لوری که عظیم حضرت عاقل صاحب فطرت جمال متالی رض
 است موجود بود و چون جوابهای مسائل از آن فخر الاولیاء منقذ نمودند مولوی عبدالغفار برادر زاویه ایشان
 و نیز از شاگردان او نشان بودند که این مسائل اگر چه در کتب فقہ در بابهای متفرقه موجود اند اما در وقت
 که بکجا میسر آمده نوشته بگیرید مولوی مذکور بموجب رسوای او نشان هاندم کاغذها کرد و تحریر و جمع نمود و بنده
 یعنی مؤلف مناقب شریف که حاضر بود و اگر چه خود همه جوابهای مسائل شنیده لیکن مولوی عبدالغفار گفت
 که این نوشته که رساله شتمل بر سوالها و جوابهاست بمن مهربانی فرمائید - و خود دیگری بنویسد که بنده
 خواهد نوشت او نشان نیز عنایت نمود و هچنان کردند اکنون آن رساله بعینہ درین کتاب درج نموده
 شده و بنده کاتب منتخب نیز آن را بعینہ نقل میکند - و ایضا علم و الموفق بالانعام - و بعد از اسم الله الرحمن
 الرحیم و سلام علی عباده الذین صطفی اما بعد این چند مسائل اندک شخصی بخدمت با عظمت حضرت صاحب
 و المواب عارف معارف حقیقت واقف و کاشف اسرار ظرفیت جامع علوم و علوم شریفه و معرفت قبله اش
 و الاولیاء قطب الزمان و غوث العارف اعنی حضرت سید و اله صاحب الله تعالی غلام علی رؤس الخدام الی
 یوم القیام فرستاده و جواب یافته بتقریبی که حضرت شیخی و سندی و استاد می و مستندی و ام فیضه وجود
 بنده را ارشاد فرمودند که اگر چه این مسائل در کتب فقہ موجود اند لیکن بیامی علیجده علیجده و از حضرت صاحب
 یعنی از آن فخر الاولیاء بکجا صادر کرده بترکان آن را نوشته بگیرید بنده در گاه حسب ضرورت کلام شناسی
 همیاساخته تخریر آید و من الله تعالی التوفیق - سوال کسی آدم که مؤمن چهار یاری را یعنی سنی مسلمان را
 از نماز فرض یا واجب یا سنت منع کند که شهادت جماعت مانیا میدو پس بیان شمار آنقدر کردن نمیدهم و نه
 امامت کردن و هم شمار پیش خود که شمار طریق دیگر و طریق بابان دیگر است و شرح شریف بر آن شخص که
 کلام مذکور ساخته و در میان مسلمانان تفرقه انداخته و چند جا نماز عید بعضی را از رفتن عید گاه و نماز عید باز
 دارد حکم نمر اچیت و بعد ازین کلام نمودن سوامی نوبت است است یا نه یا کرده و امین سخن

و مسلمانان را در تفرقه انداختن جایز است یا نه و اگر چه این عبارت بعینه نیست اما مضمون آن امنیت است که اگر
 شخصی امامت کردن یکی مسلمان چهار یاری را وقتدار کردن و جایز ندارد و در و ندارد و حکم آن شخصیت
جواب امامت کردن مسلمان اگر چه فاسق باشد یا مبتدع باشد جایز است و مابین یعنی معشر مسلمانان
 امت سید المرسلین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم مامور هستیم باقتدار کردن پس هر مسلم نیک باشد خواه فاجر بمقتضا
 این حدیث شریف صلوات خلف کل بر و فاجر پس اگر شخصی اعتقاد کند که امامت مرد فاسق و اقتدار
 کردن بوی جایز نیست مخالف سنت باشد و مخالف سنت بدعت است پس شخصی این چنین اعتقاد کننده
 مبتدع باشد **سوال** امامت کردن آن شخص که عورت خود را از رفتن بازار و خرید و دخت نمودن بازار
 منع کند پرده داری عورت خود را کند بلکه در خانه های غیر محرم وقت ناموقت شب در در برای گرفتن حساب
 مزدوری و فرض با وجود فرزندان با وجود وقت رفتن خود و عورت را بفرستد و اجازت دهد که از فلان خانه چیزی باری
 و فلان کار کرده بیایی در شرع شریف درست است یا نه و این چنین کردن رواست یا نه **جواب** عورات
 حره را نتر کردن و خود را از نظر اجانب محجوب داشتن فرض است بحکم این آیت کریمه قل المؤمنات یغضن
 عن ابصارهن و یحفظن فروجهن الا ینس اگر شوهر زن خود را پرده کردن نیگوید از نسبت مبالغت
 با حرام خود و چنانچه شیوه جاهلان است یا آنکه میدانند که نتر کردن فرض نیست و نمیکند آن شخص گناه باشد چنانچه
 بعضی ادعای صلوٰۃ فی البیض میکنند با وجود آنکه بر مردمان و زمان فرض بودن میدانند همچنین مرد گناه گار است و
 امامت گناه گار جایز است و اگر عیاداً با اللہ تعالیٰ کسی شخص چنین میدانند که پرده کردن عورات حره فرض نیست
 این کفر است امامت این شخص جایز نیست **سوال** بر عرس بائی بزرگان که اهل الدین اند رفتن جایز است یا
 از بزرگان صاحب ثروت فائده حاصل شود یا نه **جواب** غرض از رفتن بر عرس اولیا و زیارات مزارات
 ایشان و کلام خواندن تصدق کردن با ارواح ایشان باشد و زیارت قبول است بحکم این حدیث شریف
 فی المشکوٰۃ الشریفین عن ابی هریره رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ و آلہ وسلم اذا
 خرجوا الی المقابر السلام علیکم اهل الدیار من المؤمنین و المسلمین انما انشأ اللہ لکم الاحقوف
 فی موضع اخر من المشکوٰۃ الشریفین قال رسول اللہ تعالیٰ علیہ و آلہ وسلم تعینکم عن زیارت القبور

فالان مروها یعنی نبی کرده بودم شمار از زیارت کردن قبول کنون زیارت کنید آنهارا که حکم نبی منسوخ
 گردانیده شد و گفته اند که سبب نبی قرب عهد جا بلذیه بود و خوف آنکه گوئید و بکنند آنکه در جا بلذیه میگفتند و میکردند
 پس چون تحقیق مقرر و ثابت شدند قواعد اسلام و سبب نبی بر فاست پس ما ذون بلکه با سوره شدند آن و
 اخطا نسا کرده اند و آنکه بعضی گفته اند که خصت مرموان راست و زنان باقی اند بر نبی مگر زیارت حضرت
 رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم و بعضی گفته اند که خصت شامل است رجال و نسا را همیشه فارسی شیخ عبدالحق
 پس ثابت شد ازین احادیث که زیارت قبول است کلام خواندن بارواح اموات هم مشروع و مسنون است
 ذکر النواوی فی الآذکار ان احمد بن حنبل قال اذا دخلتم فی المقابر فاقرا و اذا غمتم فی المقابر فاقرا و اذا غمتم فی المقابر فاقرا
 الا خلاص للمعروفین و اجعلوا ثواب ذلك لاهل المقابر و غیره که بارواح مومنی تاوده شود و ثواب
 آنهارا هم میرسد حکم این حدیث عن عائشة رضی الله تعالی قالت ان رجلا قال للنبی صلی الله تعالی علیه
 وسلم انی اقبلت نفسها کفنت عائشة رضی الله تعالی عنہا عن ابیها که مروی گفت مر آن حضرت را رضی الله تعالی
 علیه و سلم که ما درین مروه است برگنا گهانی و قتل معنی ناگهان شدن کاری و اظنها لو کلمت تصدقت و گمان میسر
 که اگر سخنی بگوید و در ثیاری مروت تصدق بیکر و پیچیدگی و وصیت می کرد بدان فهل لها اجر ان تصدقت عنها پس
 است او را ثوابی اگر تصدق کنم از جانب می قال نعم گفت آنحضرت صلی الله علیه و سلم آری میرسد ثوابی تصدق
 که میکنی از جانب می تحقیق علیه این حدیث دلیل است بر آنکه ثواب صدقه میرسد بیت **سوال** آیا
 بیکر در حسن شخصیت است که آن روزی که در روی وفات او لیاری شود و آن روز را فاضل متشدد برای آنکه کلام خواند
 شود و تصدق نموده شود بارواح ایشان آیا این که امام چه معقول است یا اثری از آثار دین باینست قول
جواب ذکر کرده است بروایتناشد المحدثین شیخ المحققین اعنی الولی الاعظم شیخ العظیم شیخ عبدالحق
 و بلوی فی رساله ثابت بالنسبه فی ایام السنه انه سئل عن اوتادی سید السادات من الثقات حجة المحدثین سید
 عبد الوهاب المنقی الکی المدنی انه هل جاء فیما شاع بین الناس من تعیین یوم وفات الاولیاء بحفظ اعراضهم اثر من
 الآثار فاجاب لا لکن ما استحسنه المتأخرون و یفهم من قول استحسنه انه بدعت حسنة و البعدت العتنة فی حکم سننه
 و اخلت فی عموم قوا علی الصلوة و السلام من تنفی الی الاسلام سنه حسنة فله اجره و اجر من عمل بها و قول علیه

والسلام بارأه المسلمون سنا فهو عند الله تعالى احسن ان اردت زيادة التحقيق في ذلك الباب فارجع الى تحريرنا للتعليق
 في اجوبة سؤالات علماء ديلوبى فان الله تعالى اعلم بالصواب مدعى الى ان صاحب قبر فائز حاصل شود با
جواب شيخ عبدالحق محدث ديلوبى عليه الرحمة وشرح فارسى مشكوة شريف نوشته كه امام شافعى عليه الرحمة
 گفته است كه قبر امام موسى كاظم تزيان است مجرب در اجابت دعا حجة السلام امام محمد غزالي گفته هر كه سوال كرده
 شود بوى در حيات استمد او كرده شود بوى در وفات انتهى و تحقيق اين مسأله متضمن تحقيق استمد او اوليا الله است
 آنچه بايد دیدگار اين حديث شريف صحیح است قال النبى صلى الله تعالى عليه وسلم من مشى لزيارة
 قبورنا والعلماء والشيوخ الكبار والعليل او تفقد ذى رحم او على غناء الكفار او تعاون
 الاعمار بعين قدماء اعطاء الله تعالى على كل قدم عشر حسنة و ما محى عنه عشر سيئات ولم
 يرجع الا مغفورا **سؤال** اگر مسلمان اهل سنت جماعت كه حلال حق را حلال دانند با وجود صفات مذكوره
 نسبت كفر دادن با وجاز است يابى و پس انچنين مسلمان افتد اكر دن جائز است يانه اگر انچنين مسلمان را كافر گو
 گویند و با حجة حديث صحيحه قرآن مجيد عقيدت است و از چنين مسلمان فرجه طلال است يا درام و اگر فرجه اهل سنت چهار
 حرام گوید در شرح شريف چه حکم است چه تغزير دارد و بر مسلم گمان بدرون و نسبت كفر دادن جائز است يا برگه كند و كند
 آيد يانه و ديگر سخنان كه درين ملك بسع شماريده باشد و درين مسائل روايتها موافق قرآن مجيد و احاديث و ترجمه
 از كتبهاى مشهوره ضرور براى خدا المده و عند الرسول قبول صلى الله تعالى عليه وسلم خود بدولت و از علماء و ديگر محققين
 بهر بارگ خوشين علماء ديگر و سوال با بيان جواب شود شرح دارد مفصل تبار و ثبت كنانين و عنایت فرمايند و الا بربك
 بعض مردم مساد و خرابى نواهند از اخت **جواب** مبناى اين اسوليه كى است مسلمان را كافر بودن اطلاق
 بر مسلمان كردن با زانيت و اگر كسى شخص مسلمان را كافر اعتقاد كند اعتقاد كند خود كافر شود و اگر كسى شخص مسلم را
 كافر گويد ارمى نشتم و سب من غير اعتقاد انه كافر چنانچه بعضى مردم بعضى را از مزاده سيگويند باراده آنگاه چنان است
 و نه با معنى كه دلالت الزمانت پس اطلاق كفر بر مسلم باراده معنى سب و ستم موجب فسق گویند است موجب كفر نيست
 و اطلاق كافر بر مسلم با اعتقاد انه كافر موجب كفر القائل منطبق بده روايات في جامع الرموز في خلاف العلماء و محقق
 بمهذه الخطاب سبها لا يفر و او اعتقاد الخطاب كافر لانه ان اعتقاد الخطاب كافر لاسلام كافر كما سبوا بعبادى

موسى كاظم و امام محمد غزالي و انچه در مشكوة شريف نوشته است

پس ازینجا مفهوم می شود که اگر کسی شخص مسلم را کافر اعتقاد کند اعتقاد کند و کافر شود و چون کافر شد امامت او
 جائز نیست و بیجا و حرام است **سوال** پنجمین پاک گفتن جائز است یا نه چاره معصوم گفتن جائز است یا
جواب پنجمین پاک گفتن بآن معنی که روایتی جناب حضرت سرور عالم صلی الله علیه و سلم در جامی از نبیل
 یعنی گلپی بزخود انداخته اشراحت داشت اتفاقاً شامه را و کان یعنی حضرت امام حسن حضرت امام حسین رضی الله
 تعالی عنهم آمدند آنحضرت ایشان را زیر گلیم متصل سینه مبارک خود نشاندند پس در آنوقت حضرت خاتون غما
 هم حاضر آمدند ایشان را هم زیر گلیم مبارک نشاندند پس حضرت علی کرم الله تعالی وجهه فی الفور را بخارید ایشان
 هم پیش پشت زیر گلیم شریفه جا دادند و بعضی طعام خوردن نقل نموده پس همانوقت جناب سرور عالم صلی الله
 تعالی علیه و سلم بجناب الغضامین دعا خواست که یا الهی این بیت ما را پاک کردی این چهارم از من اندوم
 پنجم هم گویا اهل بیت من ایشان هم هستند ایشان را هم پاک کردی حضرت جبرئیل علیه السلام آمد و آیت آورد و بطرف
 قطبها را بدین معنی پنجمین پاک گفتن جائز است که آیت کریمه بیان ناظر بر آنکه این آیت اگر چه در ذکر
 از واج مطهرات جناب سرور عالم صلی الله علیه و سلم صادر بود و چنانچه در تفسیر حسینی تمام ذکر مرقوم است لیکن در آنوقت
 نیز آمد با جمله پنجمین پاک بدین معنی تحقیق گفتن جائز است کسی عرض نمود که یا حضرت قبله ما بقرار حال پو
 بوجه دیگر اظهار نمایند فرمودند که گفته اوستان از روی علم نیست و در کتاب تفسیر حسینی پنجمین مرقوم است چاره
 معصوم گفتن نیز با معنی درست است که حق تعالی سبحانه و تعالی جلشانه ایشان را از جمیع گناهان بفرار
 و کبار محفوظ داشته چنانچه بعضی اولیا و اغوات اطباب را از کبار و صغار هم محفوظ و حمایت خویش
 محفوظ داشته و میدارد و درست است و با معنی که صدور کبار و صغار از ایشان از قبیل مسجلات و متنجات است
 چنانچه صدور کبار و صغار از آنها بعد از لغت محال است اطلاق معصوم با معنی درست نیست **سوال**
 در حق توحید و قائلان حدت و جو و کثرت و لا یعنی گوینده را چه حکم است **جواب** قائلان حدت
 وجود از زمره مسلمین و مؤمنین محققین موقنین اند بر جمیع مدعای خود از آیات و احادیث صحیح و لائل
 برای می سازند و قد صح ان القرآن ظهر و بظنا - وقد قال رسول الله صلی الله علیه و سلم من عمل بما علم
 او ربه الله تعالی علم ما لم یعلم و کثر محدثین علم ما لم یعلم ابعلم توحید تفسیر فرموده اند **سوال** اول

چهارده فاندان امامت حضرت علی مرتضی کرم الله تعالی وجهه است یانه و در مرتبه امامت و وصایت نوبت دارد
 یانه **جواب** بنو از مشایخ کرامه اولیا ذوی الاثر ام منقول است که تمامی سلاسل جناب مرتضی علی کرم
 وجهه منتهی می شوند و اینکه در سوال مذکور است که در قرب و وصایت نوبت دارد یانه جواب اکثر محدثین چنانچه
 شیخ عبدالحق و غیره محققین تصریح فرموده اند باین معنی که اگرچه تمام صحابه کرام و خلفاء اعظام با استناد و حکام
 شریعت غزوات و ملت به پیغمبر از جناب رسالت صلی الله تعالی علیه و سلم متساوی بودند آنحضرت صلی الله
 تعالی علیه و سلم جبر بلوغ فرمودند که هر یک را به تبلیغ احکام شریعت تشریف فرمایند لیکن آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم بکشف اسرار حقایق بعضی را به بعضی اسرار خاص و تمساز می فرموده اند چنانچه مستقول است که حضرت
 خدیجه رضرا عالم امارات منافقین مختص فرموده بودند تا که حضرت خدیجه بجز و چشم انداختن خود میدانست که
 این مومن است و این منافق است تا که روزی حضرت عمر بن خطاب رضرا خدیجه رفت و گفت که این مومن
 فی من امارات المنافقین ثانیاً قال لا والله ذی منقول است که حضرت مرتضی علی کرم الله تعالی وجهه این چنین علم
 اسرار مختص و تمساز می فرموده بودند آنحضرت علی کرم الله تعالی وجهه همان احکام و اسرار را که بدان مختص شده بود و وقتیکه
 ساخته و پیام و الفقار محفوظ و مستحکم نزد خود میداشت کسی را بدان مطلع شدن نمیداد و گفته اند که در آن
 علوم و حتی رسول الله تعالی علیه و سلم حضرت مرتضی علی کرم الله تعالی وجهه و الله تعالی بالصواب صلی الله
 بال بیت محبت و دشمنی است یانه **جواب** محبت اهل بیت محبت آنحضرت صلی الله علیه و سلم بعضی
 اهل بیت بعضی آنحضرت است عباداً با الله تعالی و قد ذهب اکثر المفسرین الی ان الاما د بالمد و است فی الترف
 طایفه کریمه قبل کلا استلکه علیه اجرا الا المودة فی القرب دورت اهل بیت است بنا علی ان الاما د صلی الله
 قوا به رسول الله تعالی صلی الله تعالی علیه و سلم **سوال** داخل شدن در وازه نیش آرزو حضرت
 نطب الا قطاب و است است یانه و در حق منکران اولیا چه حکم است **جواب** داخل شدن در وازه
 متر که با این معنی که مکان منتهی که موجب جا به است است درست است باین معنی که بجز در وازه
 همه گناهان ساقط می شوند و یا دخول کننده قطعی بهشتی میشود و درست است من القفع به قول الجنته لیس الا
 فی حق الانبیاء و العشرة البشرة و فی حق غیرهم من الصالحین المؤمنین لیس الرجا کما یدل علیه هر که در وازه

اللعنه من امرهم كلام آخر يشرح منه قلوب المؤمنين وقد ثبت في علم العقائد ان ولايته الاولى باهية وكرمهم
 من انكارها عن اهل السما ورتها افتح بنيا ودين تو منا بالحق وانت خير الفاضلين اللهم اننا الحق حقا وارزقنا
 انما هو ازاننا الباطل باطلا وارزقنا اجتنا به امين يارب العالمين - ثم تمت الرسالة المكتوبة من مولانا
ملفوظ مولف سناقب شريف مي نويسد كه انچه اولياي قدس سره الغر بعد از قائم محبوبه سلطان لفظ
 مبارک را نماند كه اگر چه در عوام بكلام فاضل قطعي هستي آن عشره مبشرين مقرر و بلا شك ثابت اند اما در ايشان
 بحقيقت منحصرتيند چنانچه جناب سرور كائنات عليه افضل الصلوة واكل التحيات چون در جنگ بدر شريف
 فرما شدند شكر اصحابه اندك بودند بجهت بعضي همتا و مرگفته اند و كفار بسيار بودند حضرت نبي صاحب صلي
 تعالى عليه وسلم آنها را فرمود كه ما و شما اندك و كفار بسيار و جنگ چگونه دل نهاد شد پد صحابه رضوان الله تعالى
 عليهم عرض نمودند كه انشاء الله تعالى در راه خدا بفرسوده او در رسول او جان فشاني نمايم حضرت نبي صاحب صلي
 الله تعالى عليه وسلم خوش شدند و درين جبرئيل عليه السلام آمد و از حق تعالى درباره آن صحابه نهميث آورد
 كه يا اهل البدر اعلوا ما كنتم فقد غفرت لكم يعني اهي اهل بدر عمل كنيد هر چو پايه خوايد پس تحقيق بخشش كردم
 براي شما بوجب اين حديث اهل بدر نامي واقعي هستي قطعي گرديدند **ملفوظ** روزي از يكي ازان جريان
 بعد ازان جنگ كه نام فعل نا شائسته بظهور آمده بود و شخصي ازان جناب سرور عالم صلي الله تعالى عليه وسلم
 شكائيت گذارش كرد و در جواب او فرمودند صلي الله تعالى عليه وسلم كه فاموش باش او ازال بدر است
 و براي بديان شد مغفرت از جناب حق تعالى ثابت است از اينجا محقق شد كه سواي عشره مبشرين
 ايشان هم هستي قطعي اند و بعد ازان فرمودند كه از بعضي اولياي برائي بخشش بر ايمان و ايمان و
 رندگان بر و روزه ايشان هم سندا است چنانچه نقل از حضرت بهاء الدين زكريا عليه الرحمه هم
 كه روزي پرسيد او را از ايشان بشيده و هستي شد و هم فرمودند كه در ملفوظ حضرت خواجه بزرگ صاحب
 نوشته است كه شخصي فوت شده بود حضرت خواجه بزرگ ضرر معمول بود كه بر هم جلازه تشريف ميروند
 بدان موجب بران جلازه حاضر شدند و تا تدفين او نشسته ماندند بلكه ساعتی بعد از رفتن مردم سر و روزه
 متوقف ماندند و را وقت و پيد كردن فرشتهگان عذاب آمده آن بيت را و گرفتند و عذاب نمودن سرور

پس پدید که فی الفور حضرت خواجہ عثمان ہر دلی رضی اللہ عنہما آوردند و فرشتگان را از عذاب او مانع
 فرمودند کہ این مرید است پس فرشتگان بجناب الہی عرض کردند تا آمد کہ عثمان بگویند کہ این برپرو
 اش نبوی حضرت خواجہ رضی فرمود کہ اگر برپروئی ما بود شما خود بخود بخشیدہ بودید حال ہامی بخشا بیند او کہ مرید
 است ما آمدہ ایم ہرگز او را عذاب کردن نہ ہم از جناب رب الارباب ندا آمد کہ ای فرشتگان اینرا بگذارید
 کہ عثمان بخشیدم بلکہ وعدہ در میان آمد کہ ہمہ مریدان عثمان بلکہ مریدان مریدان عثمان را بخشیدن تو انم حضرت
 خواجہ بزرگ صاحب فرمایید کہ ما اورا از مریدان بر خود نمیدانستیم اتفاقاً معلوم شد بجان اللہ خود را بپوش
 کسی بستن موجب تنگاری و دوجہان است پس حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریب بعد ازین ذکر فرمودند کہ
 فاضل فائدان ما القیبت اہل بہت بدان متصل است ملفوظ - روزی در محفل قدس منزل
 حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریب بجا جزا وہ میان نور احمد صاحب علیہ الرحمۃ و الغفران ذکر افتاد کہ شد کہ فخر
 مرید غائب ہم جا از خواہد بود حضرت فخر الاولیاء فرمود کہ نہ تا بسیار و جہارت اول شد مرید غائب از
 حضرت رسول کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ثابت است و تحقیق آن نیت کہ مرتبہ حضرت سرور
 کائنات صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم برای عمرہ و زیارت کعبۃ اللہ جہا اللہ تعالیٰ بمہ اصحاب و بطرف
 کہ شریف زاوہ اللہ تعالیٰ شرفا شریف فرما شدہ بودند چون در مکان حدیبیہ کہ قریب بکہ شریف است
 رسیدند کہ بیان یعنی قوم از تریش ازین غم حضرت صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم مطلع شدہ گفتند وقتا
 کہ ما شام را در کہ شریف آمدن داخل شدن نمیدہیم و این واقعہ پیش از فتح مکر بود پس حضرت صلی اللہ علیہ
 وسلم حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ بطریق و کالت برائے صلح نمودن بقریش بنجینی کہ حضرت عثمان عمرہ
 می آیم و شمارا چہ ضرر از ما نخواہد بود فرستادند و چون عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ از باز آمدن فرصت نمود و از
 آواز افتاد کہ کہ بیان حضرت عثمان رضی اللہ عنہ را شہید ساختند و چون این آواز رسید شریف بزم
 علیہ وسلم رسید بجزو شنیدن آن خبر جمیع اصحاب را کہ ہمراہ بودند طلبیدہ فرمودند کہ اگر ہر شہادت سابق
 است و شہادان ثابت قدم ہستید و در فرمان خدا و رسول راہ و راہ جنگ غیبہ حاضر آید باریعت من
 ناسید کہ ثبوت و محاکمہ شہادت خدا و رسول افتادہ و تصدیق شود و در جہا کہ بیان بران حال جمع آید

پس تمام صحابہ موجود بیت دوبارہ کردند پس آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند کہ کدام صحابی مانده که بیعت
 نکرده باشد عرض کردند کہ ہمہ کردند حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ موجود بیت و خبر شہادت اور سیدہ فرمود
 کہ بیعت عثمان ہم دوبارہ می باید شاید کہ درین وقت بنور نبوت معلوم کردند کہ حضرت عثمان زنده است پس بہت
 چپ مبارک خود را بر آوردند فرمودند کہ این دست عثمان است و دست راست مبارک خود را بر آوردند
 و فرمودند کہ این دست مبارک رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم است پس دست راست را بر چپ نهادند و بیعت
 فرمودند و ہونم آیتہ شریفہ لقد رضی اللہ عن المؤمنین اذ یبايعونک تحت الشجرة الاية نازل شد چون
 حضرت عثمان رضی اللہ عنہ بعد ازین امر بیعت بکم فرست سلامت رسید آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بیعت غائبانہ
 اور جائز و شنند و بیعت دیگر خیر کردند پس درند بیعت غائبانہ شد تومی است و فرمودند کہ اگر شخصی از حاضر
 آمدن لاپرواہ باشد و دلیل در خدمت بزرگے فرستد برای عوض بیعت بزرگ اور امید نماید او ہم مرید باشد از حق
 بزرگان ترکیب سرمودہ کہ نقش دست خود را بر چہ پا بگذارد از صندل یا زعفران پاک چسپانیدہ بفرسند و کپل
 ہم بفرسند بزواجی اہل ارادت گفتہ میفرسیند کہ برین نقش دست نماوہ بگوید کہ بر پیر فلان در سلسلہ فلان
 شدم و در وظائف کہ پیرو شتم بفرسید عمل نماید پس او تحقیق مرید باشد و ہم فرمودند کہ اگر پارچہ رومال
 فرستد و آن اہل ارادت بران رومال دست خود نہاد مریدی اختیار نماید آن ہم بزرگان جائز نمودہ و اما
 برای دوران و آیین ہم طریق است کہ اگر مردم بسیار جمع شوند بزرگی کی جامہ دراز کردہ او شان را
 بگوید کہ ہم این جامہ را بگردانند و بزرگی کی بیعت نماید نیز بیعت دست باشد خصوصاً برای زنان اینست
 تا پیش طور است ہم حضرت فرمودند کہ مرید شدن بیعت و بیعت او دست است و او مرید باشد چنانچہ شخص
 و یا از بی بیعت فوت شدہ و سر او می چسپید آرام نمیکرد از فلما پریدند جواب سبب او معلوم نہ شدہ آخر زود
 بزرگی کہ در پیوستہ بزرگی کہ این مرید کسی نیست و کماہ و شجرہ ہمہ پدید آید پس کماہ بر پیش نہادند و شجرہ
 بر پیش نہادند پس از جنہ ان آرام گرفت بر زود مریدی ہم دست است و ہم فرمودند کہ در سبب حال
 آنست کہ در پی نامدار ہست است چنانچہ سید نقی نامی ہاکن زہر پور را فرزند تولد شد پیش
 از تینتی بزرگی کہ در پیوستہ خواست شجرہ بزرگی را در یافت کہ او را پنج پیر خواہند شجرہ

و بیخ شجره اورا داد و گفت که این همه مرید است و بهو نظور شد و سید الشرف جهانگیر می فرمود که کسی را مرید یا زلم
 که نام او در مریدان خود و لوح محفوظ می بنویسد و مغفور یا بم و بعضی مریدان می فرمودند که دو سه پشت سفلی شمار قبول
 کردیم و در آن نوشته که چندان مردم از قوم فلسطین بدست ایشان مشرف اسلام یافته و مریدان ایشان مع
 اولاد نژاد نازاوه شدند و ایشان قبول فرمودند از انجام بید نازاوه پشت بپشت عالمی دیدن بپشت آنکه
 بزرگ چنان نظر بصیرت و نور دل داشته باشد که لوح محفوظ را در نظر در آرد و پس در اینجا فخر الالاولیا فرمودند
 که این بزرگان که انجمن بیدین لوح محفوظ و مغفورت در مریدان آورده افضل آما و خاندان حنیت
 ازین فضیلت زیاد و تراست چرا که هر مرید که بیاورد درین سلسله بیعت کند و اصل شود و بجز و اصل شدن
 مغفوری نشوند و برای مغفورت مریدان همانند آن بی خواندن سلسله شریفی کافیت بعد فرمودند که در هر
 غائب این سلسله است که در حق کتب فرموده نمی صاحب عملی الله تعالی علیه و سلم گفته شد اما مریدان کسی
 بزرگ راه خواب گویند اگر بزرگ ازال حیات ظاهری یا در وقت انتقال کسی را مرید بکنند بزرگ بختگی این سخن
 مرتب باحوال مرید است چندان را از ان اشتهار شده گویند که میان سلطان با هو و رنگ میان عبد الخالق
 بزرگ از ان جهت است الله تعالی اعلم بالصواب و ملاحظه فرمایید روزی ذکر و رو یا افتاء و انفا الالاولیا
 فرمودند که عز فرمودند که مشایخ و صورت بزرگی در خواب برحق است که شیطان بطنش نتواند نشاید بکین سلسله
 بیخ شجره خواب سرور کائنات صلی الله تعالی علیه و سلم را مثلاً در خواب یک دندان شکسته بنید و دست
 نمیدانید است که علیه بنویس صلی الله علیه و سلم یا درون واجب است و نیز طایفه بزرگان فاصد پیر خود
 حضرت دارو که پاره شود و ملاحظه فرمایید ذکر افتاء که از ان جهت و مشیت چه انفا الالاولیا
 فرمودند که از ان است که اولیا را بران طلع برون جا راست نبرد مشیت انبیا و اولیا که خوشنما
 مانند از ان باشد که در مشیت قبول یار و از ان در لوح محفوظ مکتوب است مشیت و ان کتاب
 درین کتاب را غیر خدای تعالی کسی نداند ملاحظه فرمایید روزی کسی را نشان قیام که از ان جهت
 چند بیست که از حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه و سلم باصحاب رسید و از اولیا بر بیان میرسد چنانچه از پیغمبر
 فرمودند که فرقه بخواب او حسین رسید و یکی فرقه حضرت علی کرم الله تعالی علیه و سلم رسید و نیز که ام

پارچه‌های دیگر که از سرور کائنات علیه افضل الصلوة اکمل التحیات ازین علمچیده بر اصحاب متفرق رسیده و
 فائده ما ترس یافته از ان اولیا الہد مریدان را رسیدند آنحضرت الما اولیا قدس سرہ الغزیز فرمودند کہ آری خرقہ شیخ
 یکی خرقہ ارادت و دویم خرقہ محبت سویم خرقہ تبرک چهارم محبت پنجم خرقہ حقیقی - خرقہ ارادت آن را گویند کہ بز
 روز محبت بریدان بدیند و بتوبہ و تقوی امر فرمایند و خرقہ محبت آن را گویند کہ مرید را بعد از ارادت از
 کلاه یا دستار یا چادر بدیند و این نیز عالی از برکت و منت میباشد و خرقہ تبرک آن است کہ شیخ مرید خود را
 بعد سافت قابل نعمت‌های دیگر داند و از پیش کمال صحبت فرماید تا صحبت آن شیخ کند و آن شیخ آن را خرقہ عطا کن
 خرقہ حقیقی است کہ شیخ مرید خاص بہر و مصالح و کار نظام و باطن دینی و دنیوی قلیل و کثیر این مرید را تکفل
 و بر نحو و لازم گیرد و آن مرید را بحق رساند کسی نداند کہ این خرقہ شیخ بکہ و بر این حق شیخ است و تواند بود کہ
 مرید قابلیت ازلی داشته باشد پس شیخ روز ارادت خرقہ حقیقی بدید و اگر نہ بتدریج محالیت رساند بعدہ خرقہ
 بدید **ملفوظ روزی در محفل شریف حضرت صاحبزادہ میان نور احمد جو علیہ الرحمۃ بر زبان مبارک آورد**
 معرفت حق تعالی بجاہات شاقہ و ریاضات نامہ حاصل آید حضرت فخر الما اولیا فرمودند کہ قبلہ ام الحق
 حصول حق بفضل از و مطلق او بر تو ہم پیش محبت است و از ہمہ افضل آنکہ پیر را بر مرید محبت صادر
 شود و چنانچہ حضرت قبلہ عالم رضا برین بنده صدور یافته است کہ با کاری و گیر با جناب حاضر شدم و از
 محبتا کاری و گیر با عنایت شد چنانچہ از صد نام و سنگیر بنده شدند و ہر چه عنایت از سو و نداد محبت خود
 عنایت فرمودند و الا نہ از ما چہ آمدنی بود صاحبزادہ علیہ الرحمۃ فرمودند کہ اگر چہ اولاً از جناب محبت آن
 لیکن در حال حضور عالی در ان محبت گرفتار است فرمودند کہ این ہم از ان است و این بیت خوانند
 بیت اگر از جانب معشوق نباشد کشتی با کوشش عاشق بیچارہ بجای زرسد بوندہ انظار اولیا ابر
 ہم فرمودند کہ اگر مرید پیر عاشق باشد ان بدرجہ برسد و چنین طور ہم بطور آید و کمال پیر پیر عاشق
 پس برایت عشق پروردگار عالم شود بگاہ ان اگر زیادت گیرد شایان است و بیجا فرمودند کہ اول
 قطب صاحب بابا اسحاق انان دیدن خود و نحو و رسیدن کرامی میان دہ شمس بنحوالی بابا صاحب
 کتاب نافع گفته فرمودند کہ شیخ بابا اسحاق این از محبت خواجہ قطب صاحب بود - محبت پیر پیر پیر

ما دیگر را با نام اسحاق عطا کنند در ان نیز فائده است و خرقہ محبت است کہ جناب شیخ مرید خود را بسبب

حقیقاً او باشد پس نصیباً با صاحب از آنجناب بود که رسید لیکن با صاحب را چنان بر آن حضرت محبت
 عائد شد که در خدمت شان چشم بر آورده و او را این از محبت او نشان بود که در چشم را محبت پر هیچ نفهمیدند
 و حضرت سلطان المشایخ که هنوز زور و پودند که حضرت با صاحب بنظر اول برایشان عاشق شدند و محبت
 یاب گردیدند که این بیت فرمودند بیت ای آتش فرقت دلها کباب کرده + سیلاب اشتیاقت جهانها خرا
 کرده - و چون کلاه حصول معرفت حق بر سرشان نهادند ملاحظه فرمایید روزی در میان افسوس از بازماندن
 از رفتن بهار شریف بسبب ضعف بدن در کالمه و بروی صاحب زاده خواجہ محمود صاحب علیہ الرحمۃ این بیت
 فرمودند بیت یاد آن روزیکه در میان منزل داشتیم + جام زمی در دست جانان در مقابل داشتیم + توتاه
 که شمول فیض میر می فروکش + بود حاصل تمنا می که در دل داشتیم + و این لفظ هم فرمودند که صاحب زاده
 جو مصراع قابل است و جان در کوی دست - ملاحظه فرمایید درینا یعنی مناقب عنقیه حضرت فخر الاولیا
 و در جناب پر خرد قبل عالم رفیع مؤلف مناقب شریف حکایتی از حال خود میکند پس چون آن حکایت تتضمن
 بر فوائد کثیره بود و نیز بمقتضی و منتخب که ذکر ملاحظات است شکل بود بنابراین درینا نوشته می شود حکایت
 چنین می نویسد که نیاز آگین مرتبه اریا کپشن بر عرس قبله عالم رضو بوقت شام که در اندم هو اگر در شمس و زیر
 بر خانقاه مبارک رسید زیارت خانقاه قبله عالم رفیع مشرف شد درین عرصه تاریکی شب و نیز از آن هو اگر در شمس
 آینه زیاده روی و او پس نیاز آگین بعد زیارت قبله عالم رفیع برای زیارت الفخر الاولیا که هنوز بمکان لنگر خان
 و دره سیکر دند رفتیم و چون آنوقت مشغولی بگوشه بود و شب نیز تاریک بود بلحاظ وقت مشغولی جرات نکردم که
 خانه مشوم پس بنزد مولوی قادی بخش مرحوم که او هم در گوشه مشغول بوظائف بود و جانی نشست او در
 ویرانه آنحضرت بود رفتیم و چون که مولوی صاحب بنده واقفیت داشت در آن توغل شکل طاقی شدند و ملتفت شده
 غیر و عاقبت پرسیدند پس گفتند که بر زیارت حضرت صاحب کبر گفتیم که وقت نازک است قاریک است
 گفتند ضالقه دار و ضرور بر و حاضر باش بنده که بگفتند او پیشتر رفت بر چند قدم استادم حضرت فخر الاولیا
 خود قسم موند که ناظر چرا استاده پیش بیاید حاضر شد حضرت صاحب باز ما محبت فرمودند که چرا
 استاده بودی عرض کردم که وقت نازک داشتیم و تاریکی شب خیال کردم که مبادا در شناختن حضرت فرماییم -

پس از راه شفقت فرمودند که ما شمار از ان وقت که زیارت قبله عالم رضی ساخته آمدی شناخته شستم پس بنده سحر
 نهاده قدمبوس گردیده فرمودند که خوب کردی که زیارت قبله عالم رضی را کرده آمدی همین طور کرده باشی پس خجسته
 پرسان شدند و نوازشش نمودند که من دائم یاد دل من بیت نیاید شرح اندوختی با قلام و کجا
 در قول آید ذوق عالی بدینده و در وقت در دل داشت که از حضور به رسم که در پیر زوید محمد زوید یار خان افغان که
 سابق واقفیت او و ششم سبازم آنجناب خود بخود فرمودند که شما پیر زوید یار خان مکنید و فرمودند که مولوی
 قادر بخش بلوکه کسی آدمی بشما همراه و به شمار از زوید خان مذکور رسانیده آید پس نیاز آگین قدمبوسی کرده
 رخصت شده فائز و میگویم یکسین بی تسکین کاتب منتخب که این نسبت شش احوال مریدان اثر نماستی
 است زیرا که در نما مغیره تبدیل صفات است که از صفات بشه پنا انتقال کرده به صفات حق موصوفت میشوند
 و بصیر حق مجید به جرات در علم و حقیقت حقی و چه ظاہر که واللہ علیم بذات الصدور
 و بعد صافی التسمی و الکی الا و حق درین فنا اولی مرتبه از مراتب ایشان است و چون تدریجاً
 بخود و واجب است از این کسی که می آید تجلیل ساخته می پرسند که کدام کسی و از کجا آئی که گاهی باشد
 که پیش کسی غایب این امر را بر غیر نمیدانند و در کرسی آسمان کون در زمین می بود و در شرف
 پیش شیخ دین به حال در اول همه ازین به بشر به بیند و می آید از وی با خبر و مع به بشر در اول
 از حق بود و از کون در حق فانی سلاق بود و چون کبری میسر و در شرف عیان و در تالیفین قدم بسیار
 حال متشر شده به بنید و عیان و در باشد با که نزدیک است آن و در بلایاری و هر جمعی کند و با نگیز از وی
 جواب آدمی کند و طالبان را با غبار رساند او و از کون در اول حق را و اندا و اگر تالیف و در غفلت همین
 باش و اطمینان و همیشه را زمین و نان گر بر حال تو رحمی کند و جان تو از قید هستی و از هر مصلحت
 روزی در تذکره عشق انوار الالباب این آیات خواهند اسپیاست نشتر بیکو ان شرک است معبود
 این بدعت من آوردم به عالم و حدیث عشق را گوئی گناه است به گناه اول زحوا بود آدم و اگر دعوی
 کنی پوز گاری و سلم و راست و السلام و مصلحت نظر روزی در احوال خود شرف از اول معیت بنظر نماند
 چنانچه گذشت که من توقف در حضور نبیواستم حضرت قبله عالم رضی به علم خواندن نزد خود توقف کردن

بیت

نمیدانند و در جای آرام نمی آید و در اینجا کسی از علماء این بیت خواند بیت ز عشقی چون در آید در ولی رانند
 گجا مانده قرار و صبر و ساز پس آنفخر الاولیاء قدس الغریز فرمودند که این بیت را در سیر الاولیاء دیدم لیکن
 بان متنی دیگر هم هست پس آنرا خواندند بیت سکون و راحت آرام دل جان همه بروند معشوقان
 یک ناز - و هم فرمودند که بیت چو شوق و عشق در دل جانماید قرار و صبر شکل نماید صاف و
 روزی آنفخر الاولیاء فرمودند که عشق این بیت خواندند بیت بیچارگان عشق تو بر بوی زلف تو پر باد
 داده جان دل و خاتمان خویش پس در اینجا فرمودند که عشق عجب چیز است و عشق آن است که حاضر غایب
 یکسان بوده باشد بلکه در غیبت ترقی گیرد که این بس افضل است فرمودند که مراد از ترقی آنست که در بر دگر
 باشد یا نباشد بسیار محبوب قایم بوده باشد بهر جا و بر حال و بهر وقت و بهر خیال معشوق یکدم نکند و فرمودند که از
 ذکر مراد از عشق و محبت پرست بهر کسی که نصیب گردد و فرمودند که شخصی هر یک تمام روز مجاهده سازد و یکدم
 محبت پر شاغل باشد آندم یاد پر افضل است از آن مجاهده تمام روز زیرا که مقصد حقیقی از یاد پر و در سیر آید
 و این بیت خواندند بیت یک ناز صحبت با اولیاء بهتر از صد سال طاعت بی ریا و فرمودند که علامت محبت
 آن است که هر دم بگذراند و در هر لحظه همان ذکر از جاری باشد چنانچه گفته اند که من احب شیئا فاکثر ذکرها
 و فرمودند که شخصی از سلطان المشایخ پرسید که شخصی در وقت پاس مجاهده شاغل ماند و شخصی پر ریا و نماید
 بخواند کدام افضل است فرمودند هر آنکس که پر ریا و نماید و فرمودند که ولایت رویت جمال حق تعالی از محبت و ولایت
 رویت جمال پر حاصل آید و باین اندک عملی عیب نبرد و یانته شود و آسیری صاحب فراید بیت جمال با چون خوردند نور
 نجیب و جان سرستان بر آید و فرمودند که در محبت همین شرط مقرر است که بحسب بران الهی در بلاغات عبادت
 با متابعت حضرت نبی صاحب صلی الله تعالی علیه وسلم جان بازی نماید تا وصل مقصد و حقیقی گردد و چون
 بیعت کند پر ریا بجائی حضرت نبی صلی الله علیه وسلم بلکه بجائی خدا تعالی تصور پدید بر فرموده او جان بازی
 کند و عشق پذیر همین است که اطاعت کند فرموده او را عین اطاعت حق تعالی و رسول الله صلی الله علیه وسلم
 و فرمودند اگر چه درین غم و درد بسیار لاحق باشد بلکه در و ما جاندهی باشد اما درین آخر آن شگفتگی چون گلهایست
 و یافتن حیات ابدی است که فدای تعالی از آن خبر داده اند **فکن حیاة طیبة** که مراد از حیات طیبان

ابدی است و فرمودند غم دور و نیز برای آدمی است برای حیوان تحقیقاً و فرمودند خلقنا الا انسان فی کبد کرم
 سجانہ و تعالیٰ غم دور و ذات خود عطا فرماید که در آن غم اگر چه جانمزی باشد لیکن آخر عمره او شگفتگی است و غم
 و غیره که چیزی نیست محفوظ روزی فرمودند که شخصی در خدمت قبله عالم رخصت کرد که یا حضرت چیزی
 با فرماید لیکن آیا سائیدن نباشد حضرت قبله عالم رض از او پرسیدند که در آیا چه سائیده شود او عرض
 کرد که خانه مائی غله فرمودند که بهائی درین آسپان سائیدنی باشد اگر مرضی باشد پس فرمودند که
 عشق آسپان جان بنده و آن است تا که جان در آن خرج نخواهد عشق کجا که عشق و آمان جمع نه شوند و اگر
 خواهد که عشق باشد و آمان باشد این گاهی هرگز نباشد و هر که سوائی جانمزی دعوی عشق کند لاف بازی
 باشد بیت عشق لے و نین بقا و عشق است بلکه با در غ فنا سوختن است - و نیز فرمودند که عشق
 احسن شیئی است که نفعی به احسن میر آید عشق با اختیار بنده آمدنی نباشد بلکه عشق لطیف الہی است با هر کسی که عطا شود
 و این ہم است که آمد از حرکت شیطان ثابت نماید از ان بمطلب نرسد و فرمودند که سوائی بی عبادت
 چاشنی و بدو عشق مخصوص عبادت سوائی عشق چاشنی ندهد عشق سوائی پیر زیرا که شیطان چندت
 عبادت کرد از سبب عدم چاشنی عشق مردود شد که سجدہ او مکر و بیت طاعت البیس اگر چاشنی بود
 عشق و در خطاب سجدہ بیشک چون سلیمان آبدی و برتر کرد سجدہ کسان بحدود نور سوال کردند
 که قبله من سجدہ بحضرت آدم از چه پیش فرمودند حق تعالیٰ فرمود الا انسان تری و انما ستره و این بیت
 خوانند بیت گرنودی ذات حق اندر وجود و آب و گل را کی ملک کردی سجود و این ہم
 فرمودند که الانسان مرآة الرحمان - و این ایات خوانند ایات برات وجود جمله ذرات
 ہو بدین جمال حضرت ذات و بر پرده چون هر ذره پنهان و جمال جانمزی روی جانان و چون
 بر خیزد از این پرده از پیش و مانند جز جمال یاد در پیش و من و تو چون مانند در میان و چه کجاست
 و در خانه و پس فرمودند که نور زیند مثلاً هر کسی را که چشم روشن است نور خورشید بیند
 نه بیند و بیت کور چه دانند که در آئینه صییت به عکس در آنگذرد و آئینه کیست و فرمودند که نور از نور
 پیدا آید و یافته شود و بیت نور چو بنشین نور شود و تیرگی از میان دور شود - فرمودند که این صاب

نور اولیاء الله اند که ایشان نور از نور حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم حاصل دارند چنانچه اشاره آیه
 یحیی الله النور من یشاء و نور رسول الله صلی الله علیه و سلم خود نور خداست و فرمودند که اولیاء الله
 که آن نور دارند فلائق از آن هم نور یاب شود و مثلاً چنانچه از یک چراغ چراغ دیگر روشنی پدید و نور اولیاء
 از نور یابی دیگران کم نشود اگر چه هزار کسی از نور یاب شود و مانند چراغی که از هزار چراغ روشن کرده باشند
 اگر آنکه تیل و بتی و چراغها موجود باشد و فرمودند که هر نور الهی و نور محمدی مانند چراغ روشن است و مرید
 اگر چه هم چراغ است که روشنی بتیل بتی خواهد یافت و تیل و بتی مرید عبارت از عشق و محبت پرست هر یک
 و عشق باشد مجاهده نماید خواه نماید ضرورت سبب آن عشق نور یاب خواهد شد یعنی وقتی از نظر لطف او بهره مند
 خواهد شد و فرمودند که هر قدر که از نظر مرید حاصل آید از مجاهده و نه از چله حاصل آید و این بیت خوانند
 بیت آنچه بتیر بزرگ نظر از شمس زمین به طلسم زنده بود و پنجه کند بر چله - و این بیت هم فرمودند بیت
 آنانکه فاک را بنظر کسیا کنند و سگ را ولی کنند کس باها کنند و فرمودند بر روشنی فیضیه مرید چون
 پروانه شود تا بوی صفتش برسد و این نداند که عشق پریشانی بنده است بلکه عشق پریشانی خداوند و اند چرا که عشق
 برنج است برای وصل معشوق هر گاه که عشق پر برین غالب آید این خود پیر و چون بر یقین حاصل باشد
 از آن این نیز وصل فایز گردد و بیت بعد از آن که درود عاشقی گام به معشوقی بر آید آخرش نام
 مملو طر و روزی بتقریب گفتگوی تکیه کردن از زبان مبارک فرمودند که تکیه گوی بر خداوند تعالی باید کرد
 بر اولیاء که تکیه کردن بر دوستان خدای تعالی هم تکیه بر خداست بفرمودند که تکیه کلی بر عشق و محبت کامل
 کرده نشود و تکیه کلی آنست که هر کس که کرده شود سومی و دیگران گفتند نشود و فرمودند در کتابی دیدم
 که نبی صاحب صلی الله علیه و سلم فرمود عشق من غیر بر کفاره الذنوب هر گاه که عشق غیر کفارت گناهان
 شد عشق پر که همین عشق خدا صاحب است بگدام مرتبه خواهم رسانید پس اگر چه عشق آمدنی است آموختنی است
 الا درین حلیه و کار است لازم که چون عشق نباشد باطل عشق است و شایسته است که انشاء الله العزیز از تفسیری ایشان
 شنیدم عشق حاصل آید که زنگان گفته اند بیت با عاشقان نشینان در میان عشق ازین باهر که بیت
 عاشقی کم شو باو ترین و فرمودند که بی عشق مردن حسب است شایسته است علیه السلام گفت - بیت

عشق

جنب بود مردن بی عاشقی به تانفسی که داری در عشق کوشش به بزرگی فرموده بیت رویاه آنکه بر
 خوشش چون مردار مرد و سرخ رو آنکس که فزیت خور و از بازوی دوستی دوریجا این دعا بخوانند
 اللهم ارزقنا حلاوت الحب فی محبة الله و نبیه و حبیبه و اولیائه مملووظ و قتی آن
 فخر الالویا قدس سره العزیز تذکره محبت و دوستی فرمودند که اگر شخصی عاشق بحال طامری پیر باشد آنهم تعلق
 بعتن و محبت الهی چنانچه در تمهیدین القصات نوشته که هر محبت که تعلق بمحبوب دارد از شکرک نباشد بلکه
 او نیز از آثار حب محبوب باشد مثلاً اگر عالم قلم و کاغذ را دوست دارد و نتوان گفت که عاشق عالم نیست بلکه محبوب
 لذاته بگی باشد پس اگر چیزی دیگر از متعلقات باشد نیز از محبت محبوب باشد پس زبان ندارد و نیز فرمودند
 که محبت پیرین محبت خداست و نشستن با پیرین نشستن بحق است پس اگر تو خواهی منشینی با خدا و رویشین
 در حضور اولیاء و فرمودند افسوس است هر آنکس که نه محبت دارد و نه پیر لازم آن است که اگر عشق فایز نداری
 عشق مخلوق میماند تا ترا او از او حاصل آید عشق آن مقام است که در آن مقام سوائی آن در گفتن و
 نوشتن در آید بیت نیاید شرح عشق اندر عبارت به بجا در گفتن آید ذوق حالی - و فرمودند که در تمهیدین
 القصات همدانی دیده شد که عشق آتش است هر جا که باشد جز او دیگر نخت به بند و دم سوز و دم سوزاند
 و رنگ خود گرداند چنانچه امیر خسرو فرموده بیت عشق چو آتش عشق چو نهر عشق چو شمشیر عشق چو عازگی
 عشق بسوزد عشق ببرد عشق نباشد بازی - و بعد ازین امیر خسرو این ابیات بزبان مبارک فرمودند
 ابیات در عشق قدم کسی ز ندرش جان نیست به با جان بودن از عشق سامان نیست به و اما نده عشق از آن
 در آن نیست به کائنات بهر چه بی عشق آن نیست به و فرمودند که سجد صاحب رسیدن لابد است و سوائی
 عشق سجده ای رسیدن مشکل است از نمینی عشق در زمین فرضی لابد است بیت کارین از عشق مشکل
 می شود به خانام در سوزل میشود به هر زبان خواهیم که بگریزم از عشق به عشق پیش از من بمنزل میشود و طالب
 باید که بجز عشق فرج و نه طلبد و جو و عاشق از عشق زنده می شود حافظ شیرازی گفته مرصع زنده شد از
 عشق تو دل بر و دام با - و فرمودند که در هدایت عشق عاشق را آن کمال باشد که معشوق را فراموش کند
 و زود و زود فراموش کند و معشوق یعنی به بند و حال باشد و نه در غم بجز آن زیرا که نواز وصل او را شاد

باشد و نه غم هجران دارد بیت چون از تو بجز عشق بچویم بجهان هجران وصل تو مرا شد کیسان هجران بلای
 عشق تو با مان بودم ندارم خواهی تو وصل جو خواهی هجران هجران و فرمودند جناب غوث الاعظم رضی
 و عنایتہ الطالبین نوشته که عشق بر سه قسم است یکی مثل پروانه و دیگر مثل بلبل سویم بصورت شمع پروانه
 که از عشق بر چراغ خود را زندان آن سوخته شود اگر چه در عشق سوخت لیکن حفظ مشاهد نیافت و بلبل هر دو
 موسم پریشان بموسم شگفتگی گل بر وصال او نالان باشد که هی این شگفتگی قائم نیست مرا باز هجران
 است و بموسم پروردگی آن از آن هجران نالان باشد پس فرمودند که عشق بصورت شمع باید که خود را برضی شمع
 دارد و اگر روشن کند روشن شود و اگر او مرده سازد مرده شود و بهر وجه بود و بود در سوخت سر و چه در
 سوخت هجران فرمودند که در تمهید مهدی صاحب مرقوم که عشق سه گونه است عشق صغیر و عشق کبیر و عشق میانه
 عشق صغیر عشق با خداست با خدای تعالی و عشق کبیر عشق خداست تعالی است با بندگان خود و عشق میانه همچو شانه
 که سر زبانه نهد که زلف محبوب برسد و فرمودند که آنچه عاشق با نشد شمع گفتیم که پس هر گاه او روشن
 شود بجزار مجلس از در روشنی برابر باشد و روی او همه کسان برابر و مراد از آن عاشق اولیاء الله اند که در علم
 و عالمیان از نور الهی که روشنی بخش اند و همه مخلوق برابر تو به فرما باشند و از بخش که با او از ظاهر یا باطن بوسی
 آید و آن سلم انقلاب بوده باشد و همه امور خود را بحق سبحانه سپرده دارند و بخاین بیت فرموده بیت
 پر دم تو بیا به خویش را نه تو دانی حساب کم و بیش را - **ملفوظ** یکی وقت آن فخر الاولیاء فرمود زبان
 مبارک را نندمیت پر دم جمله کار خویش با تو و بدادم اختیار خویش با تو و الهی جمله عالم بنده است و زیر
 منت افکنده است و کرم بخش بکجا جان غریبان و وی مقصد مراد بی نصیبان و فرمودند که این اولیاء الله
 را عالم و عالمیان سلام نمایند و این را از رب العزت در جهان و جهانیان تصرف بدست دیده باشد چنانچه
 مولیاً صاحب فرموده بیت اولیاء است قدرت ازاله پذیر جنبه باز گرداند ز راه - این چه چیز است باز
 که اولیاء الله چونکه در عشق و محبت و بولایت حقیقی فائز شود تصرف او در عرش هم میا شد این بیت خوانند
 بیت بر اول که در مهر تو آویخته شد و او عاقبت از کنگره عرش آویخته شد - فرمودند و الله تعالی
 نماز بنیاز به نظر بیاید بیت دارد سر این رشته یکی جزو گزناز همین سو همه عجز آمد و زان سو همه نماز و این از

وگفته عشق معشوق دارد و عزیز و نیاز بجانشین و درجه و حدیث عشق معاشق و معشوق و آرزوی ننگی از کنگه عرش

در لفظ امام احمد با هم و بجای با اعظم ثانی صادر و ما ذکر شد و در جواب سرب ارفی انظر الیک لن تزانی

عزیز و عزیز و از ان بنیت الیک ثابت است فرمودند که هرگاه حضرت موسی علی نبینا و علیه الصلو

و السلام الی نبیت الیک گفت بعد از چندی از عرض نمود ای انا الله با و شنواید و از شجره

منازل رسید و فرمود سلیم القلب است که پیش معشوق از پیچ و خم نماند نه خواهش خواهش خیال سوال کند

و در پی دیگری در کتابی دیدم امام الفقیه لا یتجاج الی الله و ریجالی کسی عرض کرد که یا حضرت کار ما بگذرد

سوالی سوال الی الله کجا عامل آید فاعله انما ان را که از حضور بدوند رسد کار ما تمام خرابی رونماید -

فرمودند که مندی کوی مرده کوی حیوانی و تنه اول تباست بیرون - لیکن از فرمودند که هرگاه که فقیر

کسی سوال کند از سلیم القلب سوال نکند پس چون حق سبحانه و تعالی واقف احوال هر کسی حاجت او ای

تعالی عالم است و بگویند سلیم القلب فقیر در زمین رحمت فرماید حاجات طالب و از فرماید سلیم القلب مدد در وقت

از سر غریب ساری بنده مکتوب و در روزی روزگار خانقاه حضرت قبله عالم حضرت تعالی عنده ایام عز

سازد او عثمان مولای نورجهان بیان صاحب پهلوی از سبب تذکره عشق بر زبان آورد که عشق چه چیز است

از زبان عنایت بیان حضرت خیر الاولیاء که عشق تشنه است که در جامی که جلوه کند غیر معشوق را بسوزد

و این کلام خوانند که العشق نار یحرق ما سواک للحبیب که خیر این کسی راست که باو نصیب شود

نار الله الموقد فی النبی تطعم علی الاشد - چنانچه روانه که درین پرده چه راست است بیت آسوده

ولا حال ولی زاری وانی به خوشخواری عشاق جگر خوار چه دانی به هرگز نخلبیده کیف پانم و غاری به آرزوی سینه

انکار چه دانی - فرمودند که عشق یک آزار است که امیر خسر علیه الرحمه گفته است - بیت عشق چو آتش عشق

چو آتش بر شمع چو غازی به عشق بسوزد عشق بر آتش نیا خد بازی - فرمودند مولویا بیت عشق

عشق سوزاند دل و جان را به بل چه جامی جان و دل روح روان را به فرمودند عشق درین زمانه

حضرت قبله عالم ختم شده و حال از عشق حرفه و نامش کسی نداند پس خود عشق کجا فرمودند در

کتاب معنی لفظ عشق را دیدیم که کسی محقق نوشته که در لفظ عشق سه حرف است معنی عین عنایت

برو چنین اسرار اند که اگر زده ازان انوار بیرون افتد همه عالم از روشنائی او منور گردد و پس انبیا آنست که خود را فیه و در
 تا جملگی انوار و اسرار الهی را واقف شود زیرا که در اظهار آن بندش است فرمودند که درین راه عاشق صادق آنست
 که هر چه از عالم غیب از اسرار الهی بر و نازل شود ازان ذره بیان نسازد تا صد هزار اسرار محبت دوست در آن
 نازل گردد و این بیت بخوانند بیت سرت مراد درون جان از عشقت پسر برود ای دوست گویم با
 فرمودند که حضرت خواجہ حسن بنجری رضی اللہ عنہما که اسرار دوست صاحب جمال است و آنچنان جمال ترا گیرد
 که در دل عاشق اندوہناک فرمودند که در آن دل که اسرار الهی و انوار تجلی و انوار الهی سر گیرد او را سوا
 عشق بحکایت دیگر چه کار۔ بیت عاشقان را جز حکایت عشق نیست : فاسقان را جز حکایت عشق نیست
 فرمودند که وقتی در لوائح قاضی حمید الدین ناگوری دیدم کہ حضرت بابا صاحب تذکرہ عشق این بیت خوانند
 بیت عشق تو مرا بر سر میران کردی است : در کوی خرابات پریشان کرده است : باین مہربان عشق ای دوست
 : بین پناسر تو در قلوب پنهان کرده است : و درینجا فرموده اند کہ بابا صاحب وقتی چشم پر آب کرد فرمودند
 کہ یکی ازان اسرار ہم چنین است کہ او بازگشت کسی را ذوق آن بازگشت است او را بالفت غیبی کہ کار۔
 پس فرمودند کہ قدر این سخن کسی داند کہ او در پائی محبت عشق غرق باشد فرمودند کہ دعوی محبت عشق کسی
 کہ جان و دل خود در کسوت کالبه معشوق بندد وقتی کہ شاد شود البتہ بمقام برسد فرمودند کہ کواخ حمید الدین ناگوری
 دیدم کہ فرمائی قیامت ندا آید کہ محبون را حاضر آرید ہم او شان را کہ دعوی محبت مایکروند چون ہم را حاضر آوردند خطا
 آید کہ دعوی چنین باید کرد کہ محبون کرد کہ در حیات خود غرق در دوستی سبیلے ماند بعد از وفات ہم در دوستی او
 گفت مصراع پر دایت کجا وارم بجز سبیلی پناہ و محال دانست پس این رباعی بخوانند رباعی عشقی کہ عشق باوید
 است : بازیچه شہوت جوانی است : عشق آنبا شد کہ کم نگردد : تا باشد ازان قدم نگردد : فرمودند کہ بآن
 زاید کہ عشق نباشد بران چه اعتقاد فرمودند در روش چون عاشق شود بران ثابت قدم باشد زیرا کہ یک ذرہ
 محبت بہ از طاعت جملہ آدمیان و پریان است فرمودند کہ ہر آن عاشق کہ ثابت قدم باشد پیر چید کہ بر سنگ محبت
 زند عیار صاف بر آید یعنی ہر چه از اسرار دوست بنید از خود بیرون نهد فرمودند کہ چو کمالان کار خود از ثبات
 قدمی بکمالیت مانند سیدہ او شان بر انوار تجلی گردد پس اگر خاک را نظر کنند و یاد دست گیرند نگردد۔

و اسرار الهی را از سر تا قدم او کشاده کنند و فرمودند که عاشق در عشق معشوق همه وقت آرزو مند تقای دوستی باشد
 و از آتش عشقش چنان گداز شود که زرد و بونته بگردد و فرمودند که سوای عشق حضوری معشوق نیست اگر چه زیاده
 و نماز خوان است و فرمودند که هر جای که محبت آید دوی از میان بریزد و این بیت خوانند سمیت تالفس من
 ز عشق دوست زوم : فاست از ما دوی از کرش دوست : ملفوظ روزی آنفخر الادبیار فرمودند که
 وقتی که زینجا بعد از یافتن عقد خود بحضرت یوسف علی نبیاء و علی الصلوة و السلام از پیش ایشان بعبادتخانه
 بگنجت حضرت یوسف علی نبیاء صلی الله تعالی علیه و سلم رسید که این صیت کردی بدینا که من آمدی و حال از پیشتر
 من بگریزی گفت هر جا که عشق آمد دوی مانند رنگام عشق تو جز تو در دم نبود و حال که عشق دیگر آمد اگر چه از
 طفیل تو میر آمد گنجایش تو هم در دم مانند سوای محبوب حقیقی که چه جانی تو اگر صد هزار یوسف همچون تو
 بنظر آید جز پرستش در دم جای نیاید و فرمودند که عشق آتش است هر کس که تزار گیرد اگر او از سینه آه
 برآرد مشرق و مغرب هر چه در دست همه سوخته و ناچیز گردد و فرمودند که وقتی که حضرت موسی علی نبیاء و علیه السلام از
 عشق بانوار تجلی مشرف شد برقع بر روی خود کرد آن برقع در دم بانوار عشق سوخته شد زمان آمد که ای موسی
 اگر چه برقع بر پیشی سوخته خواهد شد بر و از خرقة زنده پوشی پر کاله در خواست کن در آن برقع باز و بر روی
 خود بیا و چون حضرت موسی علی نبیاء و علیه الصلوة و السلام آن را پوشید تباری ازان سوخته نشد ملفوظ
 و فرمودند که در زاو المجین مرقوم است که چون حق تعالی خواست که اهل عشق را در عالم وجود آرد بی زمین پیدا
 کرد و ازل زمین بنظر شوق و اشتیاق و انوار و اسرار عشق بیدیان زمین جنبش آمده در عالم سگرافتار و فریاد
 کرد که المشتاق فی تقارب العیالین نگاه اهل عشق را ازان زمین پیدا کردند یعنی عاشقان را از خاک
 عشق و انوار تجلی سرشته اند و هر چه در وجود ایشان است در نور تجلی سرشته شده است پس ولوله در ایشانست
 از اینند انا انجام در عالم شکر و سوریای محبت غرق اند و فرمودند مسلمی بوجه مناجات کرد یا الهی اگر تو مایل بودی
 ای بسوزی بیک آه و دوزخ رنای چیز که دائم کسی سوال کرد او گفت پیش آتش عشق و محبت او اگر صد هزار دوزخ
 باشد از یک آه سینه عاشق سوخت و ناچیزش بیست که آتش عشق و سینه عاشقان از هر صعب تر است روز
 قیامت حق تعالی کسی عاشق را از راه آرزایش بدوزخ خواهد فرستاد و دوزخ از آوازه قدم او فریاد کند که خداوند

این را برای سوختن من ز ستادی با آتش این شخص از من برواشته نمی شود پس دوزخ از او گریزان باشد و اگر
 عاشق مبادا از سکر شعله بیرون و بدعا عشق همه چیز بسوزد و این مصراع خوانند مصراع در سینه عاشقان همه درد
 دهند و فرمودند که بابا صاحب غیب این مصراع بخوانند و بیوشش شدند و از زبان مبارک این لفظ را نهند که
 در سه وقت نزول رحمت است اول در وقت سماع بر اهل سماع و اصحاب آن دویم در وقت قصاصنندگان
 در رویشیان و صفتهائی ایشان سویم در وقت فروشیدن عاشقان در عالم تجلی بر ایشان و فرمودند که
 وقتی که گویندگان در مجلس خواجہ قطب الدین بختیاراوشی و حمید الدین ناگوری رضی اللہ تعالیٰ عنہما این بیت
 گفتند آن هر دو صاحبان را در جد بود و حضرت بابا صاحب هم موجود بود و آن هر دو دست ایشان گرفتند
 و قصه میفرمودند و در هوا ابیات این است ابیات من ندانم که از عشق تو پائی پس دارم اگر تیغ کشتی
 در تنم بکشتی در تو نگذارم پیرس از شب بچران که چون بیدارم مباد و هیچ کسی را قبولت دشوارم
 من از جمال تو ای سر و باغ ندیدم مہوس نشد که گهی دل رود بگلزارم اگر دهند تو را بخت با
 چیز بجهت نخرم من که مست دیدارم و فرمودند که از حضرت بابا صاحب منقول است که دروشی در عالم
 شوق داشتیاق رسید او را وجد آمد خود بخود این بیت خواندند و بر تمامیت آن هر پایه سجده میکردند و بازی
 اتناوند و بیت خواندند و سجده میکردند و ما شمار کردیم که هزار بار قدری کم و بیش بخواند و سجده کرد و آن بیت
 بیست جان و هم از برای جانان من مگر بود صد هزار جان و تن در نیجا کسی بزرگ در خدمت
 آنغز الا اولیا اقدس سره الغریز عرض کرد که یا حضرت سجده اولیا چگونه است در جواب او این ابیات خوانند
 ابیات سجده گاهی کاندرون اولیا است مہ سجده گاهی جمله است آنجا خداست چشم نیکو باز کن
 در من نگر تا به بینی نور حق اندر بشر آن مجاناست این حقیقت غیر آن نیست مسجد خرد درون سر دران
ملفوظ روزی آنغز الا اولیا اقدس سره الغریز فرمودند که من بگوشه نشسته بودم ناگهان شخصی پیش من آمد
 و قرآن مجید از بغل خود بر آورد و پیش من نهاد و گفت که کییا اگر بتجدید مرا کییا آموزانید من حیران
 شدم که این چرمی گوید آخر نیز از شدت و سنت او را از خود بر کنار کردم بعد فرمودند که شاید هر کس که خدای
 تعالیٰ بے اسباب ظاہری رزق و طافز ماید و افاقیت کییا گر میداند و سائل شوند که ما کییا بیاموز چنانچه

شنیده بودیم که یکی افغان بخدمت حافظ محمد جمال صاحب علیه الرحمۃ عرض کرد که شما کیما گرسهتید ما را از راه مهربانی
 بیاموزانید او شان در جواب از فرمودند فان جیو یاکیمیا گرسهتیم انکر م قبله عالم رضی اللہ عنہ کار و امی داریم اد
 بحدی دانشش شد که هزار شدت از و خلاص گردیدند نیز فرمودند که یکی بزرگ محمد نه نام او می در شهر
 فرید لکھ پور رسید او شان را آئین بود که پانزده درویش همراه می داشتند و خرج نان و باره آنها از خود
 میکردند فرید کور بدین این وجه در پی او شان تقاضا ساخت که شما کیما گری دانید ما را هم بیاموزانید
 آن بزرگ بکلمت عملی از و خلاص گنا منیده رفتند و فرمودند که حق تعالی کسان را که توکل بخشند بخوبی نشان
 روزی دید که عوام الناس را در آن فکری نرسد توکل عجب چیز است بلکه توکل نشان مومن بودن است
 که توکلوا علی اللہ ان کنتم مؤمنین در قرآن مجید صادر است اگر توکل صادق باشد ضرر در حق تعالی روزی عیب
 و بی خرج بهر اهل توکل و از عطا فرماید این بیت خوانند بیت بر توکل گر بودی و غیر ذمیت به حق دیدمانند
 مرغان روزیت و فرمودند که متوکل صادق و اهل شریعت و صاحب طریقت هموست که برای روزی ابا
 ظاہری نه سازد و در آن جستجو کند بلکه با فراغت دل دریا و خداستغالی و عبادت او حاضر ماند و هر چه از غیب باورسد
 مدقوت خود صرف کند و زیاده را بشد بدید که معنی الدنيا مرقة الآخرة همین است یقین دانند که هر چه مقدر است ضرور
 خواهد رسید جستجو کند یا نه کند بیت گزنی صد هزار باری جست و نخوری پیش از آنکه روزی تست و درینجا کسی عالم
 دیگر موجود بود و این ابیات بخواند ابیات شغل جهان بیخ برین چه سود که روزی نیاید یکوشش فرود
 بدنبال روزی چه باید دید و تو بنشین که روزی خود آید پدید **یا فقیر الی اللہ** و لیا قدس سره الغر زبشیدن این
 بزبان مبارک راندند که اگر روزی را جنبه شود و و پنی او دیده آرد و روزی از و به پہلو و و اگر بر توکل الہی نشین
 و بخیر روزی خود بخود بر پہلوئی او در آید و این سر فرمودند که روزی و پندہ حق سبحانہ و تعالی است که آن اللہ
 هو الزاق ذو القوۃ المتین **ملفوظ روزی آنفقیر الی اللہ** و لیا قدس سره الغر ز فرمودند که مصنف سیر الاولیاء
 از حضرت سلطان المشائخ زہمی نوید و للمؤمنین مشرة الوار نور الروح نور العقل نور المعرفة **للعلم**
 نور الیقین نور التوفیق نور البصر نور الحیا نور النجاة نور الشوق فرمودند که خونی الی جہات و جبک شوق
 المرین الی لباس عافیت یعنی شوق من بسوی روی تست چنانچه شوق بیمار بسوی صحت نفس می باشد

و این سرودند که قال الحکیم لایچوز فی دور القلب لانی ترکیب الطباع و لانی التقیاس و لانی الفهم و لانی المحس
 و لانی الممكن و لانی الواجب انیکون محب لیس لمجور الیه میل یعنی حکیمی فرمود که روانیت نزدیک هیچ ولی
 و نه در ترکیب و نه در قیاس و نه در فهم و نه در حس و نه در ممکن و نه در واجب که یکی را دوست دارد و محبوب او را میل
 سوی او نباشد یعنی سالک بعشق الهی و محبت او تعالی و شوق جمال کمال از روی جان خود را صرف کند
 و حق تعالی او را وصل خود کند و اندک قلب مع القلب تیشا بدین سخن موافق سخن است که از حضرت الشایخ
 رضی الله سوال کردند که از فلق و اضطراب محب محبوب را چه روشن شود و فرمودند که این هم از آنست که آدمی
 کشد مصراع ای بخیر من میروم او می کشد قلاب را به بیت عاشقان هر چند شاق جمال دلبر اند و دلبران
 بر عاشقان از عاشقان عاشق تر اند عشق نیاز و محسن و حسن مینازد عشق آری آری این دو معنی عاشق
 یکدیگر اند - مؤلف مناقب شریفی نوید چون حضرت فخر الاولیا قدس سره الغزیرین کلام و این حکایات
 بر خواننده بود و نندودی جان نثار یعنی مؤلف مذکور می دید که فخر الاولیا و چشم مبارک نمی از اشک بطهور آمده
 و ساعتی بسکوت شدند و در سمع رسیده که باز کسی مولوی عرض نمود که یا حضرت عشق چه چیز است و از چه
 در کار فرمودند که یکی سابق گفتند که عشق آتش است بهر که رسد بسوزاند و دیگر همه را بر آخیر معشوق بیت عشق آرز
 شعله است که چون بر فروخت به هر چه بر معشوق باقی جلد سوخت - ایضا بیت ابجد عشقت چه بیا سوختم
 پیر من محنت و غم و ختم و حاصل عشق من سخن و پیش نیت سوختم و سوختم و سوختم مگر باز فرمودند که عشق اگر چه
 آتش است لیکن از لطیفه الهی است و هم فرمودند که یعنی سالکان عشق را ذات حق گفته اند تعبیه الفخر الاولیا
 قدس سره الغزیرین دعا بخوانند اللهم انی اسئلك حبک و حب من یحبک و العمل الذی یؤدی
 الی حبک و اللهم اجعل حبک احب الی من نفسی و اهلی و علی و من البار و الی العطشان
 و محاضران مجلس اشاره فرمودند که در پیش را باید که این دعا بعد از نماز خوانده باشد تا محبت الهی فائز گردد
ملفوظ درین اذکار حضرت فخر الاولیا قدس سره الغزیرین فرمودند که در اذکار عشق و محبت و شوق
 دلوه عشق پیدا آید یعنی دعوی عشق از دل پیدا آید چون سوختگی عشق از دره کمال بدل لاحق شود و هر چند
 آن را پنهان داشته شود و آخر روزی از درون بیرون میزند و این ابیات خواننده بیت چند پنهان عم

عشق تو چون طاقت نیست به وقت آن شد که بیرون آید صد شور بهم دیگر او کثاوه از صنم طاقت عاشق
 ببری به چون پس پرده شوی پرده چرام پیری به بجهه فرمودند که اگر چه ولوله عشق هم در اختیار نیست لیکن اصل
 و کمال مرتبه عشق آنست که حوصله وسیع در عشق بیاید تا سر او دست را شاید هر آن کسان که در عشق از کمال
 حوصلگی قدم برده و بران مرده اند در صفت شهادت یافته اند چنانچه پیغمبر صاحب علیه الصلوٰۃ والسلام فرموده است
 من عشق و عفو و کتم و مکت و قدیمات شهیدان و در صفت کمالان و مرتبه اوصیان اینست **ملفوظ**
روزی آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزیزین بیت بزبان مبارک رانند بیت ای عشق تو بے نشان جان
 داری به دراصل وجود خود کمالی داری به هر لحظه مثالی و خیالی داری به ای عشق درینجا چه خیالی داری به
 در روزی این بیت فرمودند بیت نظامی این چه اسرار است که خاطر بیرون راندی به ندانند گشت و بیشتر
 زبان درکش زبان درکش به و هم فرمودند که بیت آنم که بدینم زره ما خوش کردم به در نیمه نیم زره دلکش کردم
 از آب لطف تو زخمی دارم به دریا بمراد گشته آتش کردم به **فانک** بدانکه مؤلف مناقب شریفه در تمامیت
 عشقیه آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزیزین در عشق مطلق عشق حضرت فخر الاولیاء بسطی عظیم نهاده و بیات کثیره
 منقول قدری از خود هم بطریق تشریح عشق و عاشقان آورده که مطالعه کنندگان را از آن فائده خواهد شد
 و عشق فی نفس الامر نچنین چیزی نیست که بحد و صفت تحقیقت آن فهمیده شود زیرا که این امر وجدانی است
 بیانی نیست و نیز در سابق مؤلف مناقب شریفه خود از زبان حقایق بیان آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزیزین
 منقول نموده که بعضی سالکان عشق را ذات حق گفته اند پس چون ذات حق را کیفیت در بیان نیاید
 عشق را چگونه خواهد آمد لیکن چون کسی را نصیب از لیب بهر مندا ازین نعمت بوده باشد و جاوزه عشق و درون
 او بگیرد از آن واقف از اسرار و حقیقت او شود و بداند که عشق اینست دیگری را از آن هیچ آگاهی نباشد
 اما محل ورود آن که ذات عاشق است بعلا متبانی عشق از همه کس ممتاز باشد چنانچه آنحضرت الاولیاء قدس
 سره الغزیزین که فرد کمال از عشاق حقیقی ذات باجمال و الجلال است از همه عالم و عالمیان چنان ممتاز و
 بودند که بمجرب و مشاهد جمال با کمال ایشان هر فردی و انسان بلکه ملائک آسمان فهمیده میکردند که عشق حق
 تعالی از درون ایشان چون آفتاب جهان تاب روشنی بخش عالم و عالمیان است تا بسجدیکه اگر خاک طلال

عالم و اہل ایشیاں کہ ہرگز نام و نشان عشق ہم نشینہ ہووندی بواجبات مشرف بدیدار فیض آثار گشتند
 چنان رفیق القلب جان نثار گشتندی کہ گفتی از قدیم اثر محبت در دل ایشیاں قائم و دائم بودہ و اگر فاضلی
 یا عالمی یا دیگرے کہ پیش از دیدار فیض آثار جمال با کمال ایشیاں در دل خود انکاری بر داشتی عیاذ
 باللہ تعالیٰ منہ چون از بر روزی فائز ب مجلس قدسی شد بجز در سیدن و مشاہدہ کردن عقیدہ او بعقیدہ
 بدل سے شد کہ ہر قدم انداختہ بی اختیار طالب راہ شدی بلکہ بسا واصل بالشد شدندی و ازین علامت
 عشق آنفخ الاولیاء قدس سرہ الغریب امید کہ کسی را از بنیدگان آن محفل قدس منزل انکاری نباشد
 و دیگر علامت آنکہ اگر کسی را در کائناتے جد و کوشش میدیدند و یا کسی را از امری رفیق القلب در گمان
 دیدند خواہ آمران شخص از امور دنیاوی بودی خواہ دینی آن را بجمع بعشش میفرمودند کہ این ہم ظہور
 عشق است چنانچہ میان محمد سرل کیکی از علما مان قدیم آنفخ الاولیاء قدس سرہ الغریب است و را دل
 از عشق مجازی بہرہ داشت و آخر بحقیقتہ از نظر کیمیا اثر فخر الاولیاء قدس سرہ الغریب قاز شدہ چنانچہ بعد
 از فراغت شغل اشغال مراقبہ و مشاہدہ ذات شریف کہ از یکینیم پاس روز بقدر قریب نیم پاس در عبادتخانہ
 نشستہ می باندید کہ در آن نیم پاس مذکور کسی را رخصت آمد وقت برای سوال حاجات می بود لیکن
 شاب حاجت خود عرض کردہ و جواب با صواب یافتہ ترخص شد و در آنوقت بیان محمد مذکور کہ وقت
 رخصت او را از نشستن در حضور مانعت نمید و بلکہ بگوشہ عبادتخانہ می نشست و حکایات الثری عشق آمیز
 و قدری دیگر عرض میکرد و اکثر بجا ب مسرور القلب و سر فرازی شد و این رخصت نشستن او در خدمت
 در چنین وقت ہم از سبب مزاج عشقی او بود و الا درینوقت کسی را رخصت نشستن نمی بود پس میان مذکور
 روایت می کند کہ یکی روز من بعبادت معبود در خدمت بگوشہ عبادتخانہ نشستہ بودم کہ میان عبد اللہ مذکور
 کہ او ہم یکی از پیر برادران است و در آن ایام تمام غریب و ناوار شدہ بود بخدمت حاضر شد و قدمبوسی کردہ
 کہ یہ وزاری آغاز کرد و نالہ زار و زار برداشت ذات آنفخ الاولیاء فرمودند کہ ای میان عبد اللہ ترا چہ سبب
 کہ چنین نالہ داری میکنی او عرض کرد یا حضرت یک محبت زرگاؤ داشتہم کہ بان زراعت میکاشتم و وجہ
 معاش می نمودم الحال یک زرگاؤ آزان حفت بر و دیگر از کجا آرم کہ معاش خواہم کرد پس او را تسلی داد

فرمودند که خدا خواهد و او اثر این دعایم در اندک زمان ظاهر شد که بعد از آن در صحبت تنگی نداشتند و سبب
 چون میان عبدالمداد عا فرمودند در حضرت فرمودند و بیرون رفت بر زبان حقایق بیان آوردند که ای
 میان محمد این چه بود عرض کردم که یا حضرت این میان عبدالمداد بود که برای درگاه فرموده می گریست فرمودند
 که ای محمد این هم عشق بود من باز عرض کردم که یا حضرت شما دانید لیکن این میان عبدالمداد برای نگا و گریه
 میکرد و باز فرمودند نه بنیام هم عشق بود چند بار تکرار این سخن کردم و خود حضرت می تکرار می فرمودند اگر چه عرض من
 از تکرار آن بود که چیزی زیاد تفصیل خواهند فرمودند لیکن خود از آن زیاد چیزی فرمودند عرض این حکایت
 آنکه آنکه اولیای ائمه پس از ائمه رجوع به عشق می فرمودند از کمال شفقت و عشق ذات جل جلاله و علما
 ایشان اگر شمرده شود و قری و دیگر الاما با یکدیگر لیکن از خوف تطویل محل دراز نمودن مناسب نمود اگر در
 سزای سعادت کس است حرفی بس است فاصح و دیگر بدانکه در عشق و عاشقان انجام پذیر نیست لیکن
 هر کسی را که از فیض انزل نصیب از آن برسد در هر وقت هر آن ثنا خوان او بشنود و چون او در راه حق
 رسیده اعظم است پس ایشان یعنی طالبان حق بلکه و صلحان نیز با ایشان شفقتی دادند و بسبب سبب عظمی بود
 او آنست که هر ریاضت که درین راه در کار است چنانچه قلت طعام و قلت تمام و قلت کلام و عدم خلط
 با نام و ترک دنیا تمام بلکه ترک هر دو عالم عشق تمام آسانست که ازین امور زهره جرح بعاشق نمیرسد بلکه بغایت
 عشق همه خود بخود حاصل می شوند و این نعمت غالباً فاصح با خواجگان حقیقت عشق شریک است که ایشان
 اکثری باین راه عشق طی مقامات عالی باندک زمان بلکه در یک آن نموده باشند و ازین جهت اکثر اهل
 سلاسل بقیه ایشان قائل اند و این حکایت کاتب منتخب از خود نمیکوید بلکه از والد بزرگوار خود یاد و از
 که ایشان از زبان حقایق میان حضرت فخر الاولیاء قدس سره العزیز حکایت فرمودند که یکی روز در مجلس حضور
 فخر الاولیاء حاضر بودم که فرمودند نام این سلسله شریفه ما از قدیم عشقیه است زیرا که اصل کار این سلسله شریفه
 عشق است و نام حقیقی آن شیخ ابواسحاق رضی الله عنه و مشهور شد و مشهور نیز این است که از سلسله شیخ مدوح رضی
 نور می بود و نور وقت چاشت در روز و شب تابان می بود از آن سبب لقب ایشان حقیقی و نام سلسله شریفه

اوشان ختیہ معروف و مشہور گشت چنانچہ نام سابقہ رسوائی غاصان کس نداند پس این طائفہ چنان بعشق
حق مشہور بودند کہ نامہائی سیادت و ذریتہ و نحو ما ہمہ در عشق کم و نحو ساخته بان شہرت گرفتہ و چون صفات
عشق و عاشقان با بیان پذیر نیست پس برین چند ابیات اینچکالینت عشق را ختم کرده ہمین ہم - ایما

کس نداند مع عشق اندر جهان	بی نہایت را چه و اند کس بیان	کس نداند مع عشق اندر جهان
ہفت درایم مداوی بھر این	تا ابد بنویسد این اسرار را	ہفت درایم مداوی بھر این
آن تمام آید زین عشر عشر	و نہاید در کتاب دور صریح	آن تمام آید زین عشر عشر
و کتاب مستطاب مشنوی	شرح عشق از من گویم بروم	و کتاب مستطاب مشنوی
قول لا اخصی ثنا و روی روست	زانکہ بر رخ خویش را او خود سزا	قول لا اخصی ثنا و روی روست
چونکہ عشق آید گوید کہ بسم	یک عاشق را علامت با بود	چونکہ عشق آید گوید کہ بسم
زانکہ است بر ہمہ گلشن بود	کہ ز عشق حق دلش روشن بود	زانکہ است بر ہمہ گلشن بود
بلکہ نور مطلق است از ارنیت	صد ہزاران جانفدائی عاشقان	بلکہ نور مطلق است از ارنیت
لا ابالی از ہمہ عالم زمین	زانکہ مقبولی حق را لایقند	لا ابالی از ہمہ عالم زمین
روح و وصف خواجہ خود کنیم	یک محل خوشتر آید در میان	روح و وصف خواجہ خود کنیم
خوشتر آن باشد کہ ستر دلبران	گفتہ آید در حدیث دیگران	خوشتر آن باشد کہ ستر دلبران
می سرایم من بعنوان و گر	کو چشم بد ازین حسن جمال	می سرایم من بعنوان و گر
چونکہ مع عشق نبود قریب	ختم کن و ابد علم بالصواب - ملاحظہ روزی بمفوض	چونکہ مع عشق نبود قریب

آن بحر الالہیہ و قدس سرہ الغرر و ذکر توحید و فتاویٰ الفخر الالہیہ از فرمودند کہ در کتاب لب لباب دیدم
کہ توحید عبارت از آنست کہ سالک را در کونین مشہور و نہ کرد و الا ذات حق تعالی شانہ و توحید بر تہ
قسم است توحید شرعی و آن اثبات کردن وحدت است مر حق را و توحید عقلی و آن اثبات وجود
مر حق تعالی را و نفسی و جوہ از غیر او و توحید کشفی و آن اثبات وجود است فاعل مر حق تعالی را
و ہم الفخر الالہیہ فرمودند کہ در توحیات مرقوم است کہ سالک را واجب است کہ این نہ چیز اختیار کند

تا کامل شود الجوع والسهو والصمت والغرلة والصدق والتوكل والصبر والعز واليقين فهذه تسعة
 اہیات الخیر تتضمن الخیر کلہ وہم فرمودند کہ صاحب عوارف نوشتہ است کہ سالک راست چہ واجب است
 کہ اختیار کند تا اور از تہ حاصل شود الاول الايمان بالمدورسولہ والثانی التوبۃ النصوحۃ والثالث
 الزہد فی الدنیا والرابع تحقیق مقام العبودیتہ بدوام العمل اللد تعالیٰ ظاہراً وباطناً والخامس
 قلۃ الطعام والسادس قلۃ الكلام مع الناس والسابع قلۃ المنام والثامن العزلة من
 الناس - وہم فرمودند کہ الحق سالک توحید ربانی را این امور ضرورت کہ جمہلی اختیار کند تا بتوحید حق
 ناز شود و این بیت خوانند بیت اگر خواهی تو توحید خدا را بپدم داری شریعت مصطفی را بملفوظ
 مؤلف مناقب شریف نقل مے کند کہ مولوی امام الدین در نافع السالکین مے نوید کہ روزی شخصی الفخر الاولیاء
 قدس سرہ الغر عرض نمود کہ غریب نواز اچیان میگویند کہ اولیاء اللہ تعالیٰ خدا تعالیٰ را بچشم می بیند
 شما ہم بیند فرمودند کہ الحال ہا ہم مے بینم و بگر شخصی عرض کرد کہ غریب نواز من نبی صاحب صلی اللہ علیہ
 وسلم فرمودہ است من را فی فقد را فی الحق حال با علما مان چہ باشد کہ با بیچارگان بگو نہ زیارت
 بنی صاحب بکنیم فرمودند کہ شما مارا بینید **ملفوظ** روزی در حضور الفخر الاولیاء قدس سرہ ذکر معرفتہ
 اوفنا وکی عالم عرض نمود کہ یا حضرت قبلہ ما معرفت چیست در جواب فرمودند کہ معرفت نام مرتبہ است
 ومعنی معرفت شناخت ربوبیت است و شناخت ربوبیت رسیدن بحق است بلکہ خود حق بودن است
 و آن حاصل نہ شود مگر بحیوۃ قلب و علامت حیوۃ قلب است کہ در وی مشاہدہ ظہور تجلیات و انوار الہی یا
 و قلب آئینہ است مگر اور اصفا فی مثل صفای آئینہ در کار است و صفای سوائی مستقلہ شکل پس برای آئینہ
 قلب مستقلہ باید و مستقلہ او ذکر حق است چنانچہ در حدیث شریف آمدہ لکل شیء مستقلہ و مستقلہ القلب
 ذکر اللہ و نواز ذکر حق مے شود کہ قدم بر شریعت و طریقت و حقیقت کما مینوی داشتہ باشد بزرگی پرسید کہ
 فرق درینا چیست فرمودند کہ الشریعۃ ہی اقوال النبی ص چنانچہ در حدیث شریف است **الشریعۃ اقوالی**
والطریقۃ افعالی و المحققۃ احوالی و فیل الشریعۃ ہی الطریقۃ الوضیحة و الطریقۃ ہی التقوی و المحققۃ ہی
 التوجہ الی رضا المولی و بعضی انیمینی اولی و افضل گفتہ اند بیت شریعت مقدم دارا کنون

حقیقت از شریعت نیست بیرون کسی که در شریعت راسخ آمد و حقیقت راه بروی خود کشاید و بیست
 محالست سعدی که راه صفا بتوان رفت جز در پی مصطفی پس فرمودند که هرگاه محب و حق استقامت
 شریعت و طریقت و حقیقت حاصل کرده بند کرب حق تعالی شاغل شود فوائد پذیر باشد اما در ذکر محبت شوق
 در کار باید که ذکر با محبت و شوق و اشتیاق نموده باشد و فرمودند که ذکر انواع دارد این را آن ذکر است
 که بدان اجازت داشته باشد و برای ذکر آداب نیز در کار است اوقات طریقت نشستن بر فاسدن مطلوب
 آنهم از اهل اجازت باید فهمید و تقوی و پرپیروکاری از جمله معاصی کردار و میری حاصل ساخته بر امور حسنه شریعت
 و طریقت و حقیقت خود را مواظبت پذیرد و اندر پنج مولوی صاحب محمد عرض نمود ذکر تمام باید یا لا اله الا الله یا
 الله فرمودند که این معنی بدارج دارند اول کلمه لا اله الا الله باز صرف الا الله باز صرف الله بعد از آن صرف
 حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه را وقتی آنحضرت صلی الله علیه و سلم با هوای بی هم فرمودند که آن
 باختر و چه است **ملفوظ** روزی ذکر روح افتاد مولوی صاحب مولوی نور الله بنده بواله بزرگ
 آورد که اگر چه حق سبحانه تم در قرآن مجید سیلونا عن الروح قل الروح من امر ربی فرموده لیکن کیفیت
 معرفت آن از بزرگان چگونه ثابت است در جواب آنحضرت اولیا قدس سره الغر بزرگان مبارک را ندانند
 که طریق معرفت آن عقل است نه سعی لیکن آن عقل معاش نیست عقل معاد است که منه البدر و الیه المعاد
 را دانند و فیه فرمود که در کثر العباد و مرقوم است که انبیاء و بعض اولیا و علماء او را دیده اند لیکن ادب شریعت
 نگه دارند و از آنچه بر علیه الصلوة والسلام ساکت مانده اند خاموش مانند و با غیر مستحق صفت روح نمکند
 در بیوقت کسی شخص خدا یا نامی حکیم مشهور که غلام و مرید حضور بود و موجود بود بیان کرد که قبله من سئل
 روح در علم حکمت نیز مندرج است آنحضرت اولیا قدس سره فرمودند ما دیده ایم که در شرح نام حق بیست
 اول در معنی مصحح ثانی چیزی بقالب حکمت نوشته گرامی حکمت علییه در ای عرفاء علییه و هر چه امر ربی
 است آن علییه تحقیق امین بر من عرف نفسه فقد عرف ربه منحصراً سوای آنکه آن حیرت و غیرت است نهایت
 بر آن شد که شرح نام حق حاضر آورده حکیم مذکور برای خبر حکمت را در ذکر آنحضرت اولیا قدس سره بخواند چون
 تمام کرد فرمودند علیاً و قالاً درست و عرفاناً و مشابهت مقام سکوت است **ملفوظ** وقتی بحضور آنحضرت اولیا

و کرافتا و که آنچه از بعضی بزرگان لفظ حق حق حق که سه بار بعد از نماز فریضه میخوانند خاصه در خاندان صابریه
 بسیار استعمال میکنند مگر گویند است خود حضرت فخر الاولیاء فرمودند که تیس بینی و بین بلی فرق مگر شاید که نظر
 بر عدم وجود خود بوده باشد و آنوقت نتواند بود که مرلوب را در حضرت رب وجودی نباشد و او در مقام شهوات
 مطلق خود را بلکه کل ماسوائی وجود را عدم محض دیده باشد بعد ازین بگوید الا انی تقدمت بالعبودیت یعنی اسم
 عبودیت بر من است و الا موجوداوست کما قبل سبب نامیت ز من بر من باقی همه اوست به مافی الوجود
 و احد الا الله به تیس فی الدارین الاربی به دان الوجودات کلها معدومه - اما گفته اند سبب این سخن گ
 عاقلی گویند خطاست به یک از دیوانه و عاشق رواست - سبب اینجوهر مرتکب شدی بر عاشقان
 ختک زدی به خصم خداوند خودی کشتی گشتی با خدا پس فرمودند که در عهد هجرت سلیمان علی نبی و علیه الصلوٰة
 کنجشک بر کنجشک عاشق شده بود با معشوق خود گفت در مجلس سلیمان علیه الصلوٰة و السلام بر من سر در و الا
 ملک سلیمان بر هم زخم سلیمان علیه السلام شنید و گفت چه گفتی کنجشک در جواب گفت ان للعاشقین تسرحل
 این سخن آنکه این سخن مجذوبانه است توقف در ان اولی است الالبو حبی که شرح رجوع یابد - ملفوظ

روزی بعضی از علماء از حضرت فخر الاولیاء قدس سره عرض استفسار کردند که من عرف نفسه فقد عرف ربه حدیث
 است در جواب او فرمودند که در جواب هر اسرار دیده ایم که این کلام نزد بعضی بزرگان فرموده امیر المؤمنین علی
 کرم الله وجهه است و بعضی حدیث گویند امام نووی بعد م صحته آن تصحیح کرده لیکن اگر چه حدیث ثبت
 مگر در کتاب مشایخ و علماء مستشهد است و موافق او در قرآن مجید و احادیث بسیار رواست کقولہ تع

و فی انفسکم افلا تبصرون ستر هم ایتنافی الافاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق و دور

اخبار انبیاء علیه السلام آمده حالیکه عن الله تعالی که یا انسان اعرف نفسك حتى عرف ربك و قال
 صلی الله تعالی علیه وسلم اعرفکم و بکم اعرفکم بنفسکم - ملفوظ روزی بحضور شیخ الماد

قدس سره الغزیری در مکان احمد پور در محکمہ علماء و نیزه ما خبر او در میان احمد صاحب غایب الرحمن در بیان
 طائفه که نسبت تصوف بخود میکنند و بغیر ازین جمعیت کنند و مردم را در پیشانی و زینت اولیاء
 قدس سره الغزیری فرمودند که چون مرید سلوک مقامات بعد و پیر کند خیال گرفتن تفاوت نکند و هر چه از پیر

پسند کند زیاده هوس بخند و در عبادت باری تعالی مستقیم باشد و مقام توکل و مجاهده بخون جگر راست کند که نقل
نقل کتب و قول بزرگان همین است و این بزرگان که من الله و من الشیخ مجاز بوده اند خود را بخوشی درین کار
نیاموده اند و خود بخود شروع درین کار البته کنی که کار خود را بنا بکار کرده باشی بلکه با خدا مبارزه کرده باشی
و آنگاه در یاد حق و یاد پرستش با شد و گرفتن خلافت از پیر چون خیال کند بیت بی یاد روزگار تو اگر
یک نفس زخم به تصبیح عمر باشد و تعطیل روزگار - ملفوظ وقتی در تصوف از زبان مبارک آنحضرت الاولیاء
قدس سره الغزیزین لفظ شنیده شد که تصوف حسن خلق است انصوف هو الاخلاق الحسنة ملفوظ
وقتی چنین ذکر فرمودند که اهل سلوک را مدافعت نیک باید اول آنکه سوگند خدا کنند نه بحق نه بناحق نه بغصب
و نه بغفلت که موجب ظهور انوار است و دویم دروغ نگویند نه بجد و نه بهزل که موجب شرع صدر است سیوم
و عدو خلاف نکند که موجب جمع اجبار است و مرتبه عروج عند الله است چهارم هیچ چیز را بغفلت نکند و جاندار
را نیازارد که اهل دنیا در امان ماند و نیز در عقوبت و رحمت حسن باید و مقرب بارگاه حق باشد چیم و عا رب کند آن را
که لائق آن باشد اگر چه مستم کرده باشد ششم حکم کفر و شرک و نفاق نکند با اهل تقیبه که موجب قرب خداست و
است هفتم نظر بغیر محرم نکند نه آشکارا و نه پنهان بلکه همه چو اس را نگهدارد و هشتم به پروردگار از آنکه معرفت باشد و با
خود بر دیگران نه از خویش و پوششش و مانند آن اگر چه اندک باشد محتاج بود و یانه که زمین عابدان است و شرف
مستقیان و باین عمل قوت می یابد بر امر معروف و نهی منکر و همه مردم در چشم او یکسان باشند چه اغنیاء
و چه فقراء و یقین و توکل کامل شود و بهم طمع نه کند به پیشیری که در دست مردم است که غنا ابر است و غنا
خالص ملک عظیم و فخر جلیل و هم تو اضع که این خصلت اصل همه طاعتهاست ملفوظ روزی در
حضرت آنحضرت الاولیاء قدس سره الغزیز که علماء بسیار موجود بودند ذکر اوقات و که از مرتبه حق سبحانه و تع حیات
قلب و شاهده انوار تجلی الهی حاصل می شود و آنحضرت الاولیاء فرمودند که چه بانی قلب که از مشرق تا مغرب
همه نمودار گرد و مگر معرفت حق سبحانه و تعالی سوای ورزش ذکر و کار و شغل اشغال فرموده به شکل است
اگر چه طریق ذکر جبری و خفی و سری و روحی و کتب بزرگان مرقوم است مگر حصول آن بجز پرورش و نظر
مبارک پر حاصل نباید که هر چه هست در فرموده پیر حضرت است پس از فرموده اوقات صبر نماید شد تا که زود بمقصود

خود فائز شود و انوار الهی را حجابی نیست و نظر خاصان خدا از هر جا بطرح عجائب و نماگر و و چنانچه حافظ
 شیرازی علیه الرحمته فرموده است و در اجابت مغان نور خدای پیغم به این عجب بین که چه نوری از کجا
 می پیغم - در اینجا مولوی حامد نامی چند ذکر کرده صاحب سیر و از حضرت فخر الاولیا قدس سره العزیز فوائد باب
 بود عرض نمود که یا حضرت انوار از نگها بسیار گویند حضرت فرمودند که مولوی جیو اول این امر گفتنی نیست
 تعلق بمشاهده دارد لیکن در کتاب مرغوب القلوب نوشته است که سالک را در هر منزلی عجایب است پدید شود
 و در آن عجایب نور طالع گردد و دیگر نور را مقام علیجه و مرتبه علیجه است کدام نور قلبی و کدام روحی و کدام
 طلی و کدام ناسوتی و جبروتی و کدام مرشدی و کدام نبوتی و کدام حقی و شناخت و فهم آن وقتیکه از ورزشش آنها
 در مشاهده درآمدن گیرند از مرشد صاحب رشد ساخته شود تا که نور حقی را شناخته خود را بران قائم گردانند نگاه
 فرمودند که در تمهید عین القضاة همدانی نگاشته که هرگاه حق سبحانه و تعالی بنده را دوست خواهد اول
 برای او دوازده ذکر شاید بعد در ضرب بعد بر کسی توحیدش اند بجه بر دار و از پرده تا که بیند
 حق را بمشاهده بعد در آرد او را در خانه یگانگی بعد ظاهر کند و کشف شود از آن کبریا بحق و بیند جمال او
 و چون افتاد نظر بر جمال باقی ماند بلکه آن حق گردد پس آنوقت گردد بنده از خود فانی و بحق
 باقی پس آفت در کجا باقی خدا تعالی در پیرایش شود از دعوی کردن ذات خود پس فرمودند که درین باب
 شکر حق را آورده است که چون بنده یکبار حمد خدای گوید بر شود بنور آن زمین و چون دوبار شکر حق
 گوید بر شود از نور آن آسمان و چون سه بار گوید بر شود از نور آن آنچه در آسمان و زمین است پس در باز
 باز ذکر نور آفتا و فرمودند که نور شکرانه علیجه است و آن نور که بذر کار و شغل اشغال و مراقبه بردگاری
 پر سالک منجلی گردد و علیجه است و رنگهای او سنج و سفید و بنر و سیاه هر بنده از اسرار الهیه بوده باشد اما
 فهم رنگها و مقامات ظهور آن محقق از پیر یافته شود و فرمودند که مباد آن همه در آیتة اللہ فی السموات
 تا خود علی نور است در وقت مولوی عبدالعزیز که شرح این انوار و کشف است و رساله
 نظامیه در ساله حفات اجمیری صاحب است که حسب فرموده حضور مطالع کرده ام حضرت فخر الاولیا
 قدس سره العزیز فرمودند که مولوی جیو آری در کتب رساله های بزرگان جزفا کبره احوال موجود است

گر سوامی در زش تو جوہر حاصل نیاید و تسلی بخر حصول نمیشود مصراع شنیدہ کے جو وہاں دین
 فرمودند لوز حق را لوز سیاہ گفته اند کہ مقیم دست دیگر ہمہ سا فرمولوی عالم این خواندہ سیت
 سیاہی چون بہ بینی نوزوات است پو تواریکی درو آب حیات است حضرت فرمودند گفتن نہا حاصل
 کردن باید پس اینجا بقدر فرمودند کہ چون آمینہ دل بتدریج از تصرف معتقد لائلہ الا اللہ صفائی
 باید مظهر پذیرائی الوار غیبی شود و در بدایت حال آن الوار پتیر بر مثال برق پیدا آید و چند آنکہ صفائی
 زیادہ شود الوار قوی تر مے گرد و بعد از بروق مثال چراغ و شمع و شعله و آتشہائی افروختہ شام
 شود پس الوار علوی پیدا آید و در ابتدا و صورت کو اکب خورد و بزرگ بعد از ان بصورت قمر و بعد از
 مثل شمس و بالا تر از ان الوار مجرد از مثال نمایان خواهد شد لیکن طالع صبا و قہم یکے از ان الوار
 سرزود نیار و منشرح نہ شود۔ **ملفوظ مؤلف مناقب شریفی نویسد کہ در وقتی بر عرس حضرت**
بابا صاحب قدس سرہ الغریز مولوی محمد خلیل لاکھیا نوالہ و مولوی عبدالرحمن سکندہ موضع ملکاتہ
آمدہ از بندہ است دعا دیدن تالیف بندہ کردند و چون در ذکر الوار نظر کردند گفتند کہ بایست سخن در نیاب
بائیز از زبان گوہر نشان الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریز شنیدہ داریم تبرکاً از ہم درین برج باید نمود پس
او شان رو بروئی خود چنان نویسانیدند کہ روزی حضرت صاحب در ذکر حصول معرفت وصول
مشاہدہ الوار چنان فرمودند کہ اگر چه پوزش ذکر کار و شغل اشتغال و مراقبہ و تصورات الوار الہی بہر
رحمانی بر آمینہ دل بقدر صفائی آنقدر ایراد یابند و بہکاشفہ و معائنہ و ضمیر در آئیند لیکن مدعی آنست
کہ شغل و تفکر و تصوری صورتی پیش گیر و ہستی وہمی و خیالی خود را در ہستی حقیقی حق سبحانہ تعالیٰ
کہ با وجود لیس کثرت شئی ذات بحت او نیز موجود است محو گرداند و اقامت خود بذات بی صورتی
درجات مقرر داند چنانچہ بزرگی گفته کہ مرصعہ کہ ما قائم ہستی خدائیم۔ درینجا کسی عرض نمود کہ
آنچہ حافظ شیرازی علیہ الرحمۃ گفته کہ سیت غفا شکار کس نہ شود دام باز چین کا اینجا
ہمیشہ باو بدست است دام را۔ ازین مفہوم شد کہ آذات یافتہ نمی شود و الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
فرمودند کہ معنی آن چنین نیست کہ ہرگز یافتہ نمی شود بلکہ حافظ شیرازی علیہ الرحمۃ این ازان گفته

کہ ذاتِ حق بمراتب در الوری است بران کسی محیط نمیشود که ہو علی کل شیء محیط چون است ازان بکلیه
 اوریدن مشکل است چرا که ذات ابدار و نہ انتہائی او معلوم و نامعینی ہم حافظ علیہ الرحمۃ فرمودہ بیت
 ماجرای من و مشوق مرا پاپان نیت * آنچه آغاز ندارد و نپذیرد انجام - یعنی آنچه ذات بحت است
 بہ نہایت وی فکر نمیرسد لہذا در حدیث شریف آمدہ لا تفکر وافی ذاتہ و تفکر وافی صفاتہ پس باعتبار
 بحت کہ در الوری است حافظ علیہ الرحمۃ این بیت گفته و اولیاء را بہر مقامی کہ بپس آید ازان چہ
 گویان باشند در یکجا این بیت گفته است بیت کس ندانست کہ منز لگہ ولد را کجاست *
 اینقدر است کہ بانگ جرس می آید - بالجملہ حق را از روی صفات یافتہ می شود مگر بہر مقام کہ می
 کردہ میرسد در ان مقام ازان صفات مشاہدہ یابے شوند و نیز فرمودند کہ در رسالہ دیدہ ایم کہ
 حق سبحانہ و تعالیٰ من حیث الذات دیدہ نمی شود و من حیث الصفات دیدہ می شود و از روی حجب
 صفات مگر صفات بذات تعلق دارد و اگر ذات نباشد صفات از کجا آید و حصول اسمعنی بر نفسی وجود
 خود منحصر بہ بیت قلم بہستی خود زن بینی آ زمان او را * درون خود و فکر کن کہ سزا پائی تو را
 بطون خود و مصفا کن بشوق فالغ بہر جایی * قدم در ما مرادی زن بر و در بحر عمانی بد بخوانی لا الہت
 اگر فہمی تو الا اللہ * درون فکر کیاعت بین ہر جایی سلفانی - تمام شد کلام حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ
 منقول از زبان آن ہر دو مولوی **ملفوظ** وقتی از زبان آن کان حقائق شنیدہ ام کہ فرمودند
 کہ چون روح اولیاء کمال پذیرد و بہر شکل کہ خواهد ظہور کند و کمال روح موقوف است بر متابعت حضرت
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم و اجتناب نمودن از مناسہی - **ملفوظ** وقتی فرمودند کہ اولیاء
 عین حق اند و ہدایت در دین ایشان بستہ شدہ است توجہ ایشان عین توجہ ذات حق اگر چہ
 اولیاء خدا خدانہند لیکن رضا خدانہند - **ملفوظ** روزی بحضور آن فخر الاولیاء ذکر کمال عرفان
 و عارفان و اتم درجہ معرفت افتاد و بہر زبان حقائق بیان آوردند کہ در کتابی دیدہ ام کہ علامہ **معرفت**
 نہ رسد تا کہ از تعارف با دنیا یاد و عارف کسی بود کہ ہر چہ سوائی او بود از دل بہار و تا جگاہ نہ رود
 چنانچہ دوست جگاہ است و عارف آنست کہ فاموش باشد اندوہ گین ماند عارف در راہ محبت کسی

کہ دل خود را از کونین باز آرد و عارف ترین خلق بحق آن بود که تمیز تر باشد علامت عارف دست
 داشتن مرگ است و ترک راحت و انس گرفتن بذر موی و عارف کسی است که چون با باد و بر خیزد و از
 شب یا دوش نیاید عارفان مانند آفتاب اند که بر جملگی سے تا بہ از نور ایشان ہم عالم روشن
 پس فرمودند چنانچه حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ از آفتاب نیز ضیاء زیادہ داشت کہ جملہ
 عالم از شرق تا غرب و عجم و عرب بلکہ از عرش تا تحت الثری از نور فیضان او شان پر نور روشن
 است و در بنوقت کسی بارگوشیدہ حاضر بود گویان شد ہندی جگ سارے نون روشن کنیا
 ہا کہل سہاری + جگ روشن کنیا نور محمد کن ہا ملاک سار - باز گوشیدہ گفت ہندی الف ارا و عشن
 کنیا آن طہور - وچ سیالین و ہمان مر جا والہ نور - جناب حضرت از شنیدن این سکوت و زید شہت
 بودند مگر یکد کس را و جمدی بود و این امر در وقت پیش از قبلولہ بود و آخر بعد از لحظہ خود آسجناب
 بر چہار پائی قدم مبارک برای قبلولہ دراز فرمودند و از حاضران مجلس شریف یاران و درویشان
 کہ برای تبرک و ہمین غرض دست و پا مبارک شروع نمودہ بودند سخن طہور یافت کہ اولیاء اللہ را
 قدرت است کہ چیریکہ از حق بخواہند بیابند از زبان متعلق ترجمان آنفخر الاولیاء قدس سرہ الغریر
 کہ یک سال در کوستان باران نہ شدہ بود و گیاہ پیدانہ شدہ خلق اللہ و مالدار کہ از گرسنگی مال
 تنگدل شدند پیش یکے ولی اللہ آمدند و عرض نمودند کہ عدم گیاہی مال بگرسنگی ہا کہ شونند و عام
 فرماید کہ بارش شو و تا گیاہ پیداشود و مویشی آسودہ شونند آن ولی اللہ در جواب او شان فرمودند
 کہ شمارا باران در کار است یا گیاہ او شان عرض نمودند کہ سوائی باران گیاہ از ہجا پیداشود و آن
 فرمودند کہ حق جل شانہ قادر است اگر گیاہ بی باران پیدا آرد و عجب نیست پس دعا خواستند و شب بسیار
 آمد چون مردم علی الصباح از خواب بیدار شدند و در کوستان نظر کردند ہمہ جائی کوستان کہ جائی
 پیدایش گیاہ بود پر از گیاہ سبز شدہ دیدند کہ از ہر قسم زیادہ از طراوت باران تر و تازہ و لایق چریدن
 گردیدہ اتادہ بود پس بخدمت آن ولی اللہ اس شکر الہی و وصف احسان آن ولی اللہ بخواہند
 و اموال مویشی را از آن گیاہ چرانیدند گرفتند باز حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریر بلفظ مبارک فرمودند

از آن روز آن ولی اللہ را بلکه تا حال اولاد او را غرضین لقب افتاد که همه خلق اللہ و شان را با این لقب
 خوانند زیرا که غرور زبان افغانی کوه را گویند و شین گیاه سبز را گویند و اینجا کسی عالم بر زبان آورد که انبیاء
 سرحق است خود آن فخر الاولیاء قدس سره الغرور در جوابش این بیت بخوانند بیت گرنودی سحر
 اندر وجود آب و گل را که ملک کردی سجود - نشنیده که الانسان سری و اناسره در باره او صیاد است
 باز کسی دیگر عرض نمود که یا حضرت آن ولی اللہ غرضین لقب که گیاه سبز از حق تعالی خواست پس
 این را کرامت گویند یا اجابت دعا در جواب فرمودند که ولی اللہ را کرامت و دعا هر دو باشند کرامت
 از توجه دلی و دعا از زبان در هر دو امر و مختار است که از کرامت چیزی ظاهر آید یا بوساطت دعا و بگاز
 اهل شریعت چنان نمایند که در باطن از دل توجه نمایند و در ظاهر دعا فرستند تا بعد و کاری آمد
 لفظی سوال او مقبول شود که در شریعت و طریقت کتمان کرامت آمده است و هم فرمودند که کرامت از
 نور باطن و صفای قلب ظهور یابد و اجابت دعا و تاثیر لفظ از پاکیزگی زبان و طلال خوری پس آید
 پس در اینجا کسی سوال شد که بعضی امور از مردم منهد و ان فقیران ظهور یابند آن چگونه است در جواب فرمودند
 که این امر بر چهار نوع است یکی معجزه و آن از خوارق انبیاء و رسل است و ظاهر نمودن آن بر ایشان
 فرض است چنانچه از ولی اللہ خوارق ظاهر شو و آن را کرامت گویند چنانچه از غوث الاعظم و خواجه گان
 چشت اهل شرع بطهور آسمان مگر کتمان آن ضرور و بعضی خوارق از مجددان و مجانبین پیدا آید آن را
 معونت گویند که اهل شرع را علم و عمل برود و ایشان را علم باشد نه عمل و آنچه از منهد و ان ظاهر آید از
 اندراج نام دارند که از مجاهده پیدا آید و فرمودند که اگر کسی خواهد که خود را از محبان اولیاء خدا کند متابعت
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم بر خود لازم کند و متابعت شیخ را عین متابعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ
 وسلم نپارد و **ملفوظ** وقتی ذکر افتاد که بعضی از اولیاء اللہ کار بدعت ظهور یابد بران چه خیال کرده
 شود فرمودند که از اولیاء اللہ که کامل کل اند اول بدعت ظاهر نشود و اگر شود بر کل کار او نظر باید کرد
 که بدعت همیشه از و بیاید یا گاهی کاتبی و بدعت نیر بر دو قسم است حسنه و غیر حسنه اگر با کل غیر حسنه است این
 بدل دارد و بر او کار نکند و اگر حسنه است از کرده و فرموده او حکمت اند و اللہ تعالی اعلم کدام بدعت است

و این امر را دلیل نباید ساخت و نباید پرسید **ملفوظ** روزی در حضور آنفخ الاولیا قدس سره الغریز که
 نذر معین و غیر معین و متونی بزرگان اهل حیات و اهل وصال و اقامت و فرمودند که همه درست است لیکن
 فرق آن نحوست که نذر معین آنست که قدری نذر الله و نذر بزرگان با آنکه یا سالانه مقرر کرده باشد
 ادائیگی آن ضرورت دارد و غیر معین آنست که گاهی بحسب توفیق فی سبیل الله از طعام یا نقد بپردازد
 بجناب بزرگی چیزی از طعام یا شیرینی بخرید برای اهل وصال ختم خواند خاصه بر روز عرس و بعد بایشان
 اهل حیات بپرد و آنچه بر طلب خود نذر الله یا برای بزرگی متونی کند بحصول مطلب از اهل وصال
 و اینجا شخصی از علماء از یازدهم که بنام پیر صفا علیه الرحمة مقرر است پرسید که آن چگونه است در جواب فرمودند
 که در کتاب سخاوة الانبیاء اجرائی آن خود از رسول کریم صلی الله تعالی علیه وسلم آورده و نیز از پیر صاحب
 علیه الرحمة آورده که اکثر یازدهم پیر صفا می نمودند بعضی آن را از عرس رسول مقبول صلی الله علیه وسلم
 نوشته که جناب پیر صاحب یازدهم پیر صفا میگرداند اگر چه عرس در ماه ربیع الاول مقرر است اما ایشان بیست
 و سه پیر صفا چیزی موجود از طعام و شیرینی و شیر ختم خواند صرف میفرمودند پس بدینصورت جائز فایده
 و اینجا مؤلف مناقب شریفه بعضی وظائف که برای حل مشکلات کسان سوال کنند گان آنفخ الاولیا
 قدس سره الغریز فرموده نوشته لهذا کاتب منتخب نیز به تبرکاً و متابعت بعضی رامی نویسد که مخلصان آنرا
 دیده عمل نمایند تا فوائد یاب شوند و از فیض آنفخ الاولیا قدس سره الغریز بهره یاب گردند **ملفوظ**
 مؤلف مناقب شریفه می نویسد که بالمشافعه این نیاز مند یکم و نابینا بحضور آنفخ الاولیا قدس سره الغریز
 عرض نمود که یا حضرت من نابینا شدم و عاقل خیر خواهم غور فرمایید که طریقی بازمیائی حاصل شود و با وجود
 که درود شریف بسیار بخواند و بر چشمان دم کرده باشد بفضل الهی تعالی روشنائی چشمان خواهد یافت
 آن شخص نابینا باز عرض کرد که یا حضرت در سابق ازین درود خواند میماند فرمودند که درود شریف
 اینچنین خیر نیست که تو آنرا بخوانی و چشمان تو روشن شود و درود شریف بسیار بخوان ضرورت روشن خواهد
 شد و درین فرمودند که کسی شخص میان قبول نامی از آشنایان با بود روشنائی چشمان او گم شده بود و
 درود شریف خواندن شروع کرد تا که نه لکن تمام کرد و چشمانش روشن شدند و هم فرمودند که کسی از اقربا

صاحبزادگان مہاروی مغدور شدہ ہو و درود شریف خواند بنیاشد فی الجملہ آن شخص خدی درود شریف بخواند
بعضہ یک ماہ بنیاشد **ملفوظ** وقتی از زبان حقائق بیان آنحضرت اولیاء قدس سرہ الغر ز شنیدم کہ
فرمودند ہر کد ام را مہمی و صعبی در پیش آید یا کد ام مقصود و داریں در اول وار و سلسلہ خستہ بنام پر خود بکشد
دستی دو بار در تہ روز و در دستگاہ ہر روز سیزدہ بار بخواند بمطلب خود فائز خواہد بود **ملفوظ** روز
شنیدم کہ بر روشی فرمودند کہ این دعا ہر روز بکشد یا بخواند ہاشمی در دین و دنیا مسرور خواہی بود دعا ایست

اللہم انی استلک برکتہ فی العز و صحۃ فی البدن و زیادۃ فی العلم و وسعۃ فی الزرق و عباتا علی الایمان و نور
قلوبنا بنور العرفان بحرمت نبی آخر الزمان صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم برمتک یا ارحم الراحمین۔ **ملفوظ**
یاری فکر کرد کہ من از تنگ دستی خود در حضور انور عرض کردہ بودم ارشاد شد کہ این کلمات خواند با اثر
ہر روز بکشد مرتبہ بفضل تعالیٰ محتاج بکسی نباشی پس عامل شدم ازان روز فراخ دستی یافتہ کلام ایست

اللہم یا رب الارباب و یا مسبب الاسباب و یا مقلب القلوب یا غیاث المستغیثین یا اهل المسخرۃ نصرن
العد و فتح ترب و بشر المؤمنین فالمد خیر حافظا و ہوا ارحم الراحمین۔ **ملفوظ** روزی شنیدم کہ فرمودند

بسم اللہ الرحمن الرحیم سبحانک لا الہ الا انت یا رب کل شیء و وارثہ و رازقہ و ارحمہ ہر کس برای مطلب خود
ہر روز مہندہ بار بخواند **ملفوظ** کہ مرتبہ در پاکپنن کسی بزرگ ازان فخر الاولیاء قدس سرہ الغر از وظیفہ
مبغات عشرہ سوال کرد اورا فرمودند خواندہ باش چونکہ فدوی حاضر بود فرمودند کہ شما ہم مبغات راورد
میدارید عرض کردم کہ قبلہ خیر ارشاد شد کہ شما بجای مبغات این دعا خواندہ باشید کہ جا بجای مبغات است

بسم اللہ الرحمن الرحیم انت ربی لا الہ الا انت علیک توکلت و انت رب العرش العظیم یا شاد القدکان
والمیشاء لم یکن ولا حول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم و اعلم ان اللہ تعالیٰ علی کل شیء قدیر و ان اللہ قد
احاط بكل شیء علما اللہم انی اعوذ بک من شر نفسی و من شر کل ذمی شر و من شر کل دابۃ انت آخذ

بناصیتہا ان ربی علی صراط مستقیم۔ در پنج وظائف بگزیر نقل نمودہ لیکن تبرکات برای عموم خواندہ اینہا
ساختہ و بگردان کتاب مناقب شریفہ باید دید **ملفوظ** روزی فرمودند کہ اللہ ہر کسی گوید لیکن
گفتن اولیاء و بگزیر تاثیر دارد و این بیت فرمودند بیت عام میگونیید ہر دم نام پاک + این اثر کند چون بود عشق پاک

پس فرمودند که اولیاءِ راجح سبحانہ و تعالیٰ ہمہ قوت از جنابِ خوشتر عطا فرموده است کہ ہر چہ ایشان کہ بند
 بکنند اختیار دارند ما بد و سبب ایشان در عام ظاہر نمیشوند چہ آنکہ از اظہار کرامت بمابقی درجات نمیرند
 بلکہ بندے شونند و دیگر آنکہ اگر چہ ایشان راجح تعالیٰ منظر رحمت خوشتر و راجح عالم و عالمیان فرمودہ لیکن
 ایشان ذاتِ اوسبحانہ تعالیٰ را در افاضتِ رحمت زیادہ و فضل دانند کہ رحمتی وسعت کلتبی و اوست پر
 فرمودند کہ از اولیاءِ کرامت برحق است ضرور بروقت ضرورت بظہور آید لیکن حتی الامکان کشف آن
 نباید کرد کہ نزد بعضی صوفیہ کرام منع نمایند بلکہ اظہار آن را کفر دانند و درینجا مناسبت مقام قصہ حضرت
 و توفی کہ مشہور است بیان فرمودند بعد از آن فرمودند کہ زو اہل کمال در درجہ تسلیم است و فرمودند
 در فنانی اللہ شروع در اسلام است و در درجہ تسلیم سالک مسلمان حقیقی شود و از ہمہ مدارج اعلیٰ مقام تسلیم
 است اگر کسی از اہل اللہ غارت عادت بقصد کند کا فر گردد و اہل تسلیم ہمہ کار بحق سپارند و خود تصرف
 نکنند کہ حق تعالیٰ مالک ہمہ اشیا است ہر چہ مرضی او باشد بکنند و این بیت بخوانند بیت ما من جلمہ پیش او
 نہید ہا مالک ملک اوست ملک او را وہید۔ **ملفوظ** روزی بزبان مبارک راندند کہ مقصود اصلی
 از ذکر و فکر حق است و آن بعزت و تنہائی حاصل می شود و در دستان حق از انبیاء و اولیاء اگر تملوت تنہائی
 اختیار داشته اند بلکہ نبی کریم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم را کہ رفتن و شستن و غار چرمانطور بود برای ہمین
 مقصود بودہ و فرمودند کہ ذکر آنست کہ یکدم بغیر آن بیرون نباید کہ آنچه در بغیر ذکر است زندگی نیست۔
 و فرمودند کہ مراد از ذکر یہ کہ دم خالی نرود پاس انفاس است و مراد از فکر و توقف قلبی است و سالک
 باید کہ در سہ چیز مداومت نماید یکے پاس انفاس و دویم توقف قلبی سوم شغل درود و صلوات و این بیت
 خوانند **بیت** اگر تو پاس داری پاس انفاس ہا سلطانان رسانندت ازین پاس ہا ترا بکنند
 بس در ہر دو عالم ہا کہ بر ناید ز جانت بی خداوم۔ و فرمودند کہ اولیاء اللہ منظر خدا اند و فیض رسانی
 بچو فیض سلیمانی یعنی ہر چیز کہ از ایشان صادر آمد از حق سبحانہ و تعالیٰ باشد اولیاء مثل ناودان
 اند و ان ز شرف است کہ آب از جاری ست و اولیاء را شرف است کہ حق سبحانہ و تعالیٰ در ایشان
 کمال اسما و صفات خود ظاہر فرمودہ کہ مظاہر ممکنات مثل اوست **ملفوظ** ازین بعد فرمودند کہ

که صاحب فتوحات می نویسد که کشف کرامت هیچ چیز نیست بلکه کشف کرامت آنست که سالک در جمیع اوقات
 خود را بعبادت حق تعالی معهود دارد و هیچ دم بصلوات و غفلت نگذارد که در طاعت ذوق لذت
 یابد و هرگونه برضای ایزدی راضی بوده باشد و این بیت خوانند بیت اگر شاه روز را گوید شب است این
 بیا بگفت اینک ماه و پرورین - **ملفوظ** روزی شخصی عرض کرد که یا حضرت قبله دعا فرمائید که حق تعالی
 تقصیرات با بیچارگان از فضل خود و بهین تو جهات محبوبانه حضور معاف فرماید و وقت نزع بالخیر گرداند
 حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز این رباعی خواندند رباعی روز و شب میخوایم از رب این دعا
 از گروه مومنان کن ای خدا پررره شرم عمده محکم قدم بهم بکلمه ورود وقت نزع دم - و فرمودند که اول
 دعا از خدا تعالی سلامتی ایمان بعد رفع بار بعد بیکوی اولاد و رزق باید طلبید - **ملفوظ**
 مؤلف مناقب شریف می گوید که در اینجا قصه دیگر از فرموده فخر الاولیا قدس سره الغریز یاد دارم و آن
 اینست که شخصی گورینجان نام بلوچ از مریدان قاضی صاحب کوط منهن بود و در ملازمی سرکار
 محمد بهاولخان با اتفاق کدام خدمتگذاری سرکار در سنگه شریف رفته بود بخدمت حضرت فخر الاولیا قدس
 سره الغریز قدمبوسی نموده بتقریب گفتگوی عرض کرد که یا حضرت آنچه چشتی بهشتی لفظ مرکب کرده میگویند
 واقع چشتی بهشتی باشد حضرت غریب نواز بجوش عشقیه دوش او را دست مبارک گرفته بجنبانیدند
 فرمودند که شما هم چشتی بهشتی شما هم چشتی بهشتی چند روز گذشته بود که در جنگ در موضع دیره غازیجان از طرف
 سرکار فاند کور بکمان در عمل نخبیت سنگه میدان آمدوران جنگ آن گورینجان از دست سکهان
 شهید شد و موافق مسله شرعی شهید را بهشت واجب است چون آن بلوچ داخل سلسله چشت بو چشتی
 بود شهید شده بهشتی گشت و فرموده و آنذات فخر الاولیا چون معجزه رسول المدصلی اللہ تعالی علیه وسلم
 ظاهر آمد و محقق شد **ملفوظ** روزی ذات الفخر الاولیا قدس سره الغریز میفرمودند که اگر کسی
 سلسله دیگر باشد باید که سلسله چشتیه فروریخته باشد و اندک پیش کلام اللہ خوانده بار و اح ایشان
 بخشیده باشد که انشاء اللہ تعالی از نیمه مدارج و برکت نام رفتن و نشان ایشان در بهشت جامی خواهد بود
 و این ابیات خوانند ابیات هر که خواند شجره پیران چشت + او باندا و دیدن ماند بهشت + بود هر یک چشتی

ای قتا بر قدمگاه محمد مصطفی هم تبفیر حدیث و هم اصول به عالمی بودند هر یک از رسول اگر بخوانی فاتحه
 بارواح شان در روی قوزخ رانہ بنی بکمان به الحق و برحق اگر از ایشان باشیم از ایشان گیرند و اگر بدایم
 ایشان بخشد - ذکر بعضی الفاظ متبرکه آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم سر الغزیز کہ بوقت ملاقات بعض
 فقراء صاحب نسبت اتفاق افتاد - محفوظ ازین حکلی یکے آنکہ متبرک بر حسن شریف
 حضرت بابا صاحب آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم سر الغزیز در پاکستن شریف تشریف آوردند و سجاد و یونان
 صاحب شیخ میان محمد یار رضو و سجاد و نشین صاحب و یک صاحب جزادگان بابا صاحب بیعت
 بابا صاحب منظر کمالات صوری و معنوی میان محمد یار صاحب کہ شیخ خاندان صاحب بیعت از سلسلہ
 میران سید بیکہ قدس سرہ کہ مشہور است و معرفت میداشتند و بیابان صاحب موضوع در اینجا بر
 مبارک موجود بود و اتفاقاً در ایام شریف روز جمعه درآمد چون نماز جمعه در مسجد خاتقہ شریف می باشد
 و مخلوق نمازیان فراہم شدند میان صاحب میان محمد یار رضو نیز در مسجد شریف حاضر شدند و ذات
 آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم سر الغزیز کہ هنوز در تجدید وضو شاغلی بودند میان صاحب موصوف علیہ الرحمۃ منتظر
 تشریف آوری ذات آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بودند و نیز میان صاحب سر مود کہ کسی برود و حضرت در آن
 کند کہ نماز تیار است در بوقت صاحب جزادہ میان گنج بخش صاحب خلف حقیقی دیوان صاحب
 دیوان غلام رسول صاحب علیہ الرحمۃ است و مرید میان صاحب سر مود کہ گفت حضرت میان
 الی بخش چینی کہ از مریدان او شان است از فرستادہ شود کہ پیوستہ خواندہ بیار و تا نماز ای کرده
 شود لیکن صاحب جزادہ مرحوم در گرفتن اسم چینی مرحوم نسبت مریدی با حضرت آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
 سر الغزیز طرحی کتبی داشت کہ دیگر چراغیان بیعت میان صاحب علیہ الرحمۃ داشتند و چینی بخش
 مریدان خود در خدمت حضرت صاحب بیعت داشت و درین امر مظهر انجمن حکایت از ایشان اکثری
 پس میان صاحب شاید کہ ہمین معنی را ہمیدند بصاحب جزادہ مرحوم فرمودند کہ اینچہ گفتی کہ میان الی بخش
 مریدان او شان است و شما و ما مریدان او شان نیستیم گفتن این لفظ بشما چه ثایان است و بدل و جان
 بدانید و تصدیق کنید کہ ما و شما مریدان او شان هستیم چه از روی عقیدہ و چه از روی حقیقت پس گفتن

این سخن صاحبزاده مرحوم لاجواب گردید فائز بدانکه کاتب منتخب یکدیگر از زبان پاری شنیده ام
 که او را میان صاحبی مرحوم فرموده بود و آن بانیست که گفتند صاحبزاده جویمایان که پیش ظهور فیض
 این حضرت از هندوستان بخیلب حضرت بابا صاحب می آمدم در راه در شهر باد و موضعها کسی
 نماز خوان هم نمیدیدیم و اکنون که می آییم اگر در وی پایشهری اتفاق شب گذاری می افتد خالی از
 تجد خوانان نمی یابیم این همه فیض ظهور نور دین و برکت ذات شریفین حضرت است شهادت دانید
 در حق این حضرت درین امر دلآوری نکرده باشند که بی ادبی است فی الجمله درین سخنها حضرت فخر الاولیا
 قدس سره الغرور رسیدند و نماز قائم شد بعد اوائی نماز چون بجای خود باز گذشتند آن گفتگوی
 صاحبزاده مرحوم میان صاحب علیه الرحمته کسی در سماع عالی رسانید فرمودند اگر در خانه پیری باشد شاید
 که مثل این میان صاحب باشد که مثل آفتاب و فلانان صابر و روشن شده است و نیز میان صاحب
 در بعضی اوقات و درج نظامیه برای زیارت حاضر می شد و نیز حضرت فخر الاولیا قدس سره الغرور
 جره او شان که صاحب نام دارد و تشریف برده بودند و نیز کسی شخص از احوال میان صاحب
 علیه الرحمته فرمودند که در بعضی سلسله صابریه بود ایشان است پس چنین
 باید که نام و نشان جدا و نسبی و پیرایه ایشان روشن کند فائزه و اینجا این مسکین بکنین
 کاتب منتخب نکته از زبان میان حاجی خان کاتب جمعه الله تعالی که غلام خاص و مرید با خلاص حضرت
 فخر الاولیا قدس سره الغرور مردی صادق القول بود و یاد دارد و نوشتن آن مناسب مقام فهمیده
 می نویسد که گفت در آن ملاقات آن فخر الاولیا قدس سره الغرور و میان صاحب محمد باقر علیه الرحمته و
 مولوی صاحب مولوی قادر بخش علیه الرحمته که معتمد و مخلص خاص حضرت فخر الاولیا بود و گفت که
 ای حاجی خان بایکبار بخدمت میان صاحب میان محمد باقر علیه الرحمته رفته علییده از حضرت صاحب
 نیز زیارت کرده آید پس بنده یعنی حاجی خان باتفاق مولوی قادر بخش مرحوم بخدمت او شان رفتم
 و او شان چون معلوم کردند که از غلامین آنحضرتیم بسیار بلا طفت و مهربانی مسرورند فرمودند و تنویر
 محاکات و حکایات بزرگان بطلب مولوی صاحب گفتند در شنای حکایات گفتند که مولوی صاحب

شماره مقام پیر خود معلوم است مولوی صاحب مرحوم دست بسته عرض کرد که یا حضرت مام و مظهر
 اسوایی استقامت شریعت و طریقت از مقامات بزرگانہ چو خبر پس آن بزرگ علیہ الرحمۃ فرمود
 کہ مقام این حضرت بسیار عالی است و نام آن مقام مقام محبوبی است کہ فوق آن مقام مقامی دیگر نیست
 بعد ازین مقام سیرین بزرگان در عین این مقام باشد کہ از انہایت نیست پس میگوید مسکین است
 کاتب منتخب کہ الحمد للہ کہ آنچه در دل این نیاز منزل از قدیم عقیدہ و عقد محکم شدہ بود از زبان این
 بزرگی کہ وصف اور از زبان حقایق بیان الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریر شریفی نظامی ہر وہویدا و روشن
 شد و این مسکین بعد از دستخط کنائیدن سلسلہ شریف از الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریر بطریق سند
 عرض نموده بود کہ یا حضرت آنچه ذات بابرکات در دستخط کردن سلسلہ شریفیست میفرمایند خوانند
 آن بر عقیدہ مرید است یا این را خواندن ضرورت امید کہ از عقیدہ بندہ واقف شدہ فرمودند
 مرضی مرید است ہر چونکہ خواہد بخوانند پس بندہ از ان روز بقلب محبوب بارگاہ رحمان میخواند الحمد للہ
 علی ذلک و بیجا تفصیل بسیار است لیکن از خوف تطویل محل محل گذار شد بزرگی در مدح آن حضرت
 فخر الاولیاء قدس سرہ الغریر گفتہ اسپات بعالم جلوہ گر شد صورت اسرار رحمانی و باین فخر و باین
 باین شان سلیمانی و تعالی الشذری شانی کہ ذات پاک تو دار و پدید آمد کہ سبحانی و یا محبوب سبحانی
 ہمان نور جهان آرا کہ شد اندر عرب پیدا و ہمانا در عجم آمد بگردن آفرغانی - **ملفوظ** دیگر از سخنان
 آن است کہ یکبار ذات الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریر در ایام عرس شریف حضرت بابا صاحب علیہ الرحمۃ بحضور حضرت
 منورہ بیرون سوا از طرف بالین شریف استادہ ختم شریف بخشیدہ بدعا فاتحہ خیر عزت رخصت یافتہ از بوی
 قاد بخشش رسیدند کہ میان صاحب میان غلام قادر سنوری کہ آنہم از مشائخ صاحب بریہ بود و بر عرس
 حضرت بابا صاحب حضور بود و او شان سابق در خدمت حضور و چہ منورہ بیچ نظامیاتی و فیضیاب
 صحبت شدہ آمدہ بودند کجا باشند کہ سنت و داع ادائی کردہ شود مولوی مذکور و خیرہ کسان عرض
 کردند کہ قریب و بیکی خانہ است پس از اسجا و النظر تشریف فرما شدند و فدوی یعنی مولف مناقب
 شریفیہ کہ حافظ النخست بود ہمراہ آمد ہنوز ذات الفخر الاولیاء قدس سرہ الغریر قریب جود او شان رسید

بودند که سان او شان را خبر کردند که حضرت صاحب برای ملاقات و رحمت شامی آید آن بزرگ
 که اندرون حجره بود با تملع این خبر فی الفور از اندرون حجره بیرون آمد که آنحضرت تریب حجره او
 رسیدند از طرفین بطرفین ملاقات گردید میان صاحب عرض نمود که امی قبله درین زمان سلسله
 خواجگان چشت اهل بهشت ذات بابرکات آفتاب جهان تاب است از روشنی و توجیه یادگیری مایان
 را فراموش نفرمائید و هر لحظه مایان را از سلاک دعا طلبان و فیض پذیران ذات خویش متصور
 میفرموده باشد حضرت در جواب فرمودند که امی میان صاحب ذات شما خود از چشت اهل بهشت است
 و این جانب صرف از نام گویند و اسم داشته چشتیان است حضرت ایشان را بامهریابی خود مشمول انطاف
 دل میداشته باشند بدین کلام حسن التیام بدعا فاتحه خیر از یکدیگر خصت گردیده حضرت صاحب هموندم سوار
 شده روانه بطرف خانقاه حضرت قبله عالم رفتند و ذکر بعضی اسوله بیان غلام محی الدین قصوری
 واجوبه حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز - ملفوظ دیگر از انجمله آنست که مرتباً میان صاحب
 میان غلام محی الدین قصوری که از مشایخ خاندان نقشبندی مشهور است در پاک پتن شریف بر عرس
 مبارک حضرت بابا صاحب علیه الرحمته بذات شریف الفخر الاولیا قدس سره الغریز شرف اندوز صحبت شده بود
 و از بعضی نکات مرتبات عرفان الهی متعلقه خاندان نقشبندی و غیره در خدمت ذات فخر الاولیا سوال
 کرده ذات شریف ایشان که بفضل الهی درین زمان بدارج غوثیت و قطبیت ارتقا بخش بر چهار خالوا
 چشتیه و قادریه و نقشبندیه و سهروردیه و غیره کلمه بود و هر جواب خاندان چه از علم ظاهری و چه از علم باطنی
 ایشان را الاجاب و بند ساختند و چون او شان بعد از خود بجواب هر سوال از جناب ایشان استفاوه
 پذیر شدند در آخر سائل شدند که یا حضرت شنیدن مرود و سماع خاصه بخواندن چشت بکدام مراتب و کدام
 واسطه مغرب است حضرت فخر الاولیا قدس سره الغریز بر زبان حقائق بیان آوردند که سبحان الله که
 شاید که بزرگان نقشبندیه را ازین بیخ آگاهی نیست کمی پرسند بعد فرمودند که صاحب سرود و بابت چشت
 تعلق دارد و سماع آن در و مندان عشق را و دایست حضرت ذوالنون مصری فرموده است السماع
 ورد الحق نزع القلب الی الحق پس آئینان صاحب عرض کرد که در مایان عشق و آن در و الحق نیت خضره

فرمودند که خبر شما بشماست لیکن بیت منزل عشق از مسکن دیگر است و مرد این راه را نشان دیگر است
 او عرض کرد که منزل عشق که حاصل است در جواب فرمودند مصراع عاشقانِ خواجگانِ حقیقت را
 باز آئین میان صاحب عرض کرد که اهل عشق را در کار عشق مرتبه تسلیم حاصل آید و بعد از این بیت خوانند
 بیت کشتگانِ خجرت سلیم را چه هر زمان از غیب جان دیگر است - در وقت میان صاحب مذکور عرض
 نمود که یا حضرت مشهور شده که خواجہ قطب الدین بختیاراوشی در شنیدن این بیت وصل بخشند و پیر از غیب
 او شان بجان دیگر مدون یافتند و این سماع و اندرون این جناب کارگر گشت حضرت فخرالاولیا قدس سره
 در آن لحظه خاموش ماندند و شاید که ایشان را تعجب آمد که این بزرگ چه گوید و چه پرسد پس بعد از ساعتی
 فرمودند که میبایستی اینجکایت را چه بیان کرده شود و نمیدانید که مصراع اول را مقام ثانی اللہی است و مصراع
 ثانی را بقا باللہی است پس هر گاه گویندگان مصراع اول گفتندی حضرت خواجہ صاحب در مقام ثانی اللہی
 عود یافته از خود فانی می شدند و وقتی که مصراع ثانی میگفتندی بمقام بقا باللہی جان نو میگرفتند گویند
 خروج و نزول متقرب و نجات آخر که تقدیر از روی بر این مقرر که بر رخ وجود عنصری و لباس بشریت ظاہری
 آنحضرت که چون وجود مسعود جناب حضرت سرور کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و افضل التحیات که صرف
 برای و بیدار و فواید عامه بود و الاله در اصل بعد از امانت عدم سایه و عدم مس گس و غیره سوا نور علی نور است
 و صفت حقیقی نبود و آن هم از مظهر و صورت ظاہری بود و احدیت و بیدار بیدار احدیت انتقال یافت پس
 دیگران را اگر که بر زبان چه فذر و حکم بزرگی گفته است اگر عالم بیک دستورماندی بوسه الوارگان بستند
 و چون اوقات این امر تقدیر از روی منحصر بر وقت که برای کسی مقدر بر آن موجب مثل آن سرور صلوات
 علیہ وسلم خواهد یافت و اگر چه خواجہ صاحب در مقام محبوبیت کلی در ذات محبت و افاضت وصل دائمی
 سابق از آن نیز لحظه لحظه حاصل و این مقام و آن درجه وصال پیوسته مانند امان الموت جسم بر وصل الحمید
 الی الحبیب هم صادر است و نیز جناب خواجہ صاحب با خطاب شہید محبت شدنی بود یعنی مرتبه شهادت
 یافتنی بود زیرا که این مرتبه پیش ازین حاصل بود لیکن در شورش و ارتفاح پذیر آمدنی بود و لهذا
 بار او را الهی گویندگان را مصراع اول بر زبان باو ماند و مصراع ثانی که معجیات بشری بود از زبان

او شان بلکه از همه دانشمندان و دانشمندان و دانشمندان شهر دہلی کی بارگی اہل قضا و قدر گرفتند و فراموش
 کنائیدند ہر چند کہ تفحص کردند حرفی ازان نیافتند تا سجدیکہ سہ روز حضرت خواجہ صاحب راضی ہمار
 حالت ماند پس لا جرم ذات خواجہ صاحب بدان لفظ کشتگان خیر تسلیم سلم القلب بود و بذات اہل
 سراسر محویت یافتہ رفتند لیکن انا کہ کشتہ خیر تسلیم متذرت بشریت اینجہاں را چہ کنند و بچہ کارشان
 آید و میآنجو شنیدہ باشد کہ بعد چند مدت مصراع ثانی کسی را یاد آمدہ بود با و شالان دہلی بطریق مجلس
 ہزار مبارک خواجہ صاحب ہمان ابیات را گویا نیدند و سہلیدن شروع کنائیدہ بود و گفتن مصراع
 ثانی کہ ہر زمان از غیب جان دیگر است ہزار مبارک شان و جنبش و تحرک آمدہ بود و بلکہ از پائین ہزار شریف
 سوراخی و جنبش ظہور یافت و ہمان تحرک و زلزلہ پائی مبارک ازان سوراخ دریافتند پس علامہ و بین
 و دانشمندان حاضر المجلس فی الفور گویندگان را ضبط کردہ خاموش کنائیدند تا کہ ہزار مبارک آرام
 یافت ازان تا الآن و ایام عرس شریف آنحضرت ہزار مبارک مجلس بچنانند بلکہ جایی دیگر است
 بان درجہ کہ آواز سر و دوساز گویندگان ہزار مبارک زرد و اسنا مجلس عرسانہ می کنائند و علما
 آن سوراخ در پائین ہزار مبارک تا حال نمودار و زیارت گاہ غلائق است بروز عاشورہ قادیان ہزار نواز
 صندل و مشک آمیختہ ہزار و آن سوراخ نشانند و انداختہ می ماند فائدہ مسکین تسکین کاتب منتخب
 میگوید کہ مؤلف کتاب مناقب شریف بعد از حکایت میان غلام محی الدین قصوری بسطی عظیم و سماع
 از اہل و اباحت آن آوردہ کہ کسی چنین بسط نمودہ باشد و تا ویات اہل تحقیقات کہ در باب
 مدح و خسار و خد و خال و زلف و خط و قدر و باوہ و می و بیجانہ و دیگر ہر چہ در غزلیات و قصیدہ مانند کور
 می شود کہ برای مبتدیان سبب حل می شود و ذکر نمود و سوال و شبہ مجربین را جواب دادہ لیکن از
 تطویل کاتب منتخب ازان نیادردہ و اسنا باید دید اما حال و خلاصہ این سئلہ آنکہ شیخ عبدالحق
 قادری دہلی رحمہ اللہ تعالیٰ اور مدارج النبوة ذکر کردہ و آن نیست کہ بعد از بسط بسیار فرمودہ کہ اہل
 کہ بران اعتماد و حرمت کردہ شود و از احادیث و آثار یافتہ نہ می شود پس بعد از تحقیق بسیار ترجیح حل و
 اباحت سماع نمودہ بلکہ بقلہا ہی صحیح از امام اعظم ابو حنیفہ عنہ سماع ثابت نمودہ کہ خود آن امام

اصفا می آن نموده اند و دیگر این مسکین از والد بزرگوار خود بیاد دارد که فرمود من کجیار برکاب حضرت فخر الاولیا
 بر خانقاه حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ زفته بودم و در آنجا دو نسخه شخص از علماء ائمتی دست حضرت فخر الاولیا
 قدس سره الغریز آمده قدس سره شد و عرض نمودند که غریب نو از ما بیان در ملک شمال سکونت داریم و از قلم
 مرید و دامن گرفته این خاندان تشریف هستیم و بر عرس شریف حضرت قبله عالم رضی اللہ عنہ آمده باشیم مسکین
 علماء آنجا ما را منسوب به عدت میدارند و میگویند که شما به سوی بدعت میروید که در آنجا سرودی شود شما
 هم می شنوید و دو نسخه کتاب فقه موجود داشتند آنها را بخشا دهند و عرض کردند که در کتب نیز سزاوارتر
 گفته آن علماء موجود است پس باین که علماء آن حضور نور هستیم و شان را چه جواب گوئیم خود مهربانی فرمود
 ما را تعلیم فرماید جناب حضرت فخر الاولیا قدس سره بر زبان حقا لوق ترجمان آوردند که شما با ایشان
 هیچ جواب نگویید که این اختلاف از سر نو نیامد بلکه در آن تقدم و ارفع است و این مسئله مختلف نیست
 و فرمودند که سماع نمودن بخود نه وجه حل و نه حرمت دارد و حل و حرمت او موقوف بر خیال و تصور شنوندگان
 زیرا که اگر خیال حرام چنانچه زن میگانه و اما در شراب ظاهری شود حرام است و اگر کسی غریب بر خیال
 خدا تعالی و رسول صلی اللہ تعالی علیه و سلم یا بر خیال پر خود می شنود و از آنچه گناه و کدام حرمت پیدا
 آید که این سماع و صوت حسن اقرانینده تصور می کنند که آن تصور در دل کسی جا گرفته باشد پس
 بگوید که کاتب منتخب که این تفصیل سماع که از این فخر الاولیا منتقول شده موافق حاصل ایات شیخ صدوق
 است جمله اللہ تعالی اگر گفت ایات بگویم سماع امی برادر که صیبت به اگر مستمع را بدانم که کعبیت
 اگر مرد و لهوست بازمی و لاغ به فزون تر شود و پوش اندر و ماغ و راز او بی معنی بر دظیر او به فرشته
 فرودماند از سیر او به در بیان حقیقت صوت حسن و آواز درود - ایات

فیض روح غلام است این بانگ و	نفس صوری زوچ باشد یک سرود	نفس صوری مرده تن زنده کند
بانگ رو گو جان پائینده کند	روح جنبش خورد و بر یاد آنست	گفت لبیک با استقبال حبت
جسته خورد و جوش در و وصل یار	سپه قطب الدین اوشی بخدیتار	لی مع اللہ انشائی زو بود
ایتنی از کن فکافی امور بود	نسبت پنهان است و صوت حسن	با جمال با جمال ذمی المنن

جان صافی از کدورت هوا	فہم آن نسبت کند این نعمتھا	فہم چون گیر و سپرد از بدن
محو گشت ورستہ شد از ما و من	فہم از نسبت این خوش ندا	کس نداند غیر عشاق خدا
عشق پاک لایزال بے مثال	چونکہ جان را پاک کرد از ہر وبال	کرد آسان فہم و راز غیب را
بلکہ فہم نامہ لاریب را	گفت پیغمبر خدایا بلال	یا و مادہ انجھال بے مثال
تا رہد جان از ندایت از عنا	در مقامی بی قاسمے فنا	گر چہ دل و ایم از ان شد با خبر
لیک در بانگت بود ذوق و گر	لذت عشقت چون بود ایچوان	لحن و آو دت بگیر و در روان
صد ہزاران جان پیش آن بنی	محو و ذات بھنہ غیبی	مرغ و ماہی آب و بادی پیش او
می پھیدند از دم بے خویش او	منکر حال است و ایم در عنا	گرچہ شمس بازغہ و اندک شاد
این نوامی بینیویا نیست و بس	لب بندای بلیہ امی خوش نفس	ملفوظہ وقتی میان حساب

میان نجم الدین ہندوستانی بحضور آقا علیہ السلام سرہ الغزیر عرض کرد یا حضرت قبلہ من مارا مارا عشق
 معشوق گذیرہ است اگر مراد صال معشوق کنائید بہتر و اما جان خود را بر دروازہ حضور عالی خدا خواہم
 ساخت در جوارش این رباعی خوانندہ شہر - اسعت جنتہ الہوی کبدمی ہذا طیب لہ ولا زانی ہذا
 العجیب الذی شغفت بہ ہذا عمدہ زمینی و عمدہ زبانی ہذا پس فرمودند کہ عشق باہر عظیم است و فہم
 می سوزد و مناسب این حکایت فرمودند کہ بیان حسن علی ثوب والاقصہ جام چہسیر و لیلیان
 ہندی ذکر کردہ است کہ تقدیر الہی کیا از نبی در میان ایشان جدائی واقع شد چون بعد از
 چند مدت ایشان ملاقی شدند بچہ و دیدن یکدیگر ہر دو جان بحق تسلیم کردند پس بلفظ مبارک فرمودند
 کہ المجاز قسطرۃ الحقیقۃ و نیز فرمودند من کانت لعشوق مات شہیدا - والیضا فرمودند کہ در زبان
 بایکہ بگراشتنالی و اشتہی کی از دیگری پرسید کہ عشق بچہ طور حاصل آید آن دیگر جواب گفت
 اگر تو طالب عشق بودی با من مشورت نیکردی و این بیت فرمودند **ایست عشق** نے کار جلا
 ساختن است ہذا بلکہ تقدیر دل و جان با ختن است ہذا عشق نے دل بقاد و ختن است ہذا بلکہ با ختن
 فنا و ختن است ہذا عاشق آن دال کہ از خود بازرہد ہذا نمونہ ترک خود می سازد ہذا ہذا در دولت

نہ سوئی نعمت عقیقی نگر و بہ قبارہ حاجات او دوست بود و ہر چہ جزو دوست ہمہ پوست بود و درین وقت
 پیش نامی تعالیٰ کہ از غلامان الفخر الاولیا قدس سرہ الغریز موجود بود بطریق قوالی این بیت خوانند
 گرفت بیت در چشم مجنون بودہ لیلے شدہ ہمووہ ہیلے کجا مجنون کجا خود بودہ خود بودہ
 متصل آن حضرت صاحب فرمودند شعر لا آدم فی الکون ولا المیس و لا ملک سلیمان ولا بلقیس
 فالکل عبارت وانت المعنی و یا من ہو قلب الخلق مقناطیس و پس پیش مذکور این ابیات را
 قوالی کردن گرفت ابیات دل داغ ترا بجان گرفتہ و درونو جاودان گرفتہ بہترن چیزانی کلام
 کافور بہ کاسین شعلہ در استخوان گرفتہ و دیگر شخص این بیت گفت بیت گاہ نقش دیو و گاہ آدم کش
 گاہ نقش شادی و گاہ غم کند و حضرت فخر الاولیا قدس سرہ الغریز شنیدن این بیت بزبان حق بیان
 رانند کہ ذات محبت است کہ در ہر لباس ظہور میکند ملاحظہ فرموی در مسئلہ تصوف اندکی ذکر افشا
 خود ذات فخر الاولیا قدس سرہ الغریز این مصراع ہندی بر لفظ مبارک رانند مصراع ہابیل قابل
 آدم کے بیٹے آدم کن کجا یا - و این بیت متصل آن بخوانند بیت ہر قوم راست را ہی دینی و قبلہ گاہی
 من قبلہ راست کردم بہت کج کلا ہی پس بدین تقریب صاحب زادہ صاحب خواجہ محمود صاحب کہ در
 تونہ مقدس درین مجلس موجود بودند و این آن زمانہ بود کہ خود ذات فخر الاولیا از ضعف طبیعت بطرف
 بہا شریف و خانقاہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ خیر شریف سرامی شدند عرض نمودند کہ اگر طوراً
 ذات مبارک کیر تہ شریف بخانقاہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ میردند چہ خوش بود و در جواب فرمودند
 نہ صاحب زادہ جوہ دل ہا ہر خطہ منجوا کہ مثل مرغان سپریدہ ہستند بر خانقاہ مبارک رسیدہ باشند لیکن چہ
 چارہ کہ یہ بیخلف شدہ ایم و بیت بخوانند بیت جوانی شد و زندگانی نماند بہ جہان گومان چون جوانی
 نماند و جوانی بود خوبی آدمی و چون خوبی رود کہ بود خرمی و ملاحظہ فرموی بحضور الفخر الاولیا
 قدس سرہ الغریز ذکر استغوا لی ظاہر و باطن و مراقبہ و پاس انفاس و ذکر سری جفی و اخفا و افتادہ
 الفخر الاولیا قدس سرہ فرمودند کہ ہر نفسی کہ از بندہ برمی آید جاری باشد گوہری پاکیزہ است باید
 کہ آن را رازگان نکند یعنی در بیرون آمدن و اندرون رفتن آن تامل نماید و ہمہ وقت در آن متوقف

شود که این استغراق در وجه عبادت کلی دارد بلکه اگر کسی دیگر در مجاورت او باشد آنگاه در محل عبادت است
 اگر چه چفته باشد و اگر این نباشد اوقات ضائع زفته باشد بعد فرمودند که برای مشغولی سفت وقت
 است سه روز و چهار در شب در روز از یاد او تا اشراق و از اشراق تا پاشت و از عصر تا شام
 و در شب از شام تا عشاء و از عشاء تا تهجد و از تهجد تا صبح و از صبح تا صبح **ملفوظ روزی آنحضرت**
 قدس سره الغریز فرمودند که خلق بر چهار نوع یکی آنکه ظاهر ایشان آراسته و باطن ایشان خراب و فرمودند
 که مشغولی باطن زود کار باشد لیکن اول مشغولی ظاهر در کار است زیرا که این بجای عشق مجاز است
 و آن بجای عشق حقیقی مجاز بحقیقت برساند که **الحجاز فنظرة الحقیقة** و سوائی و زرش باطن بهقامت
 نیاید و فرمودند و زرش باطن مراقبه است و در اصطلاح مشایخ مراقبه رویت قلب مرحق تعالی را
 و ذکر خفی بالاتر است از مراقبه بقاء و در وجه که مراقبه رویت قلب است مرحق تعالی را و ذکر خفی علم بند
 حق که طالع است بزطایر و باطن و درین حال بنده را شعور است بدین رویت و این علم بر دل
 بنده مستولی شود و از شعور بی شعور ماند و ذکر خفی خوانند و نیزجا سوال شد که مراقبه مرید حضرت غایت را
 و حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه وسلم را و مرشیخ را هر یک علیچه می باید یا جمع تیر می شناید و فرمودند
 که جمع نیز ممکن است و علیچه هم اگر خواهد که جمع کند چنین باید کرد که بدانند بین بدی الدعاء حاضر است
 و پیغمبر صلی الله علیه وسلم برین است و شیخ بسیار و چنان نشیند که به بخوابش موش نشین
ملفوظ از میان صاحب بیان نجم الدین هندوستانی شنیدم که مرتباً در حضور حضرت فخر الاولیاء
 قدس سره الغریز عرض کردم که یا حضرت بدین بنده توجه فرمایند و جواب فرمودند که هنوز تو بهیجا
 درباره خود نشناسی که از صد گروه بهر سال دو دیده دو دیده می آیی سوائی تو بهمانی آیی پس
 برین فرموده حضرت چشم کشا و شد که الحق سوائی تو به ذات شریقی ایشان آمدن از من بیان
 ندارد ایبایت جدیدی که بسا نازنیند زیر فلک : سبق برود و قریب حق برکات به تمام اعیان است
 و دست شان : که یزدان مختار کرد دست شان : کسی را که خوانند آید بدی کسی را که رانند از قدم
 که مقبول ایشان ز راه ادب : پیشو و ز و مقبول در گاه رب : سفیدی که از پیش سشان رانده شد

زحق گشت مرود و دوا مانده شد - ذکر بعضی ملفوظات سخنان عالی انفع الاولیاء که این مسکین
 بی تسکین کاتب منتخب بگوش خود از آن کان حقائق شنیده و در کتاب مناقب شریف
 نیافتند - بدانکه چون ملفوظات مذکوره در کتاب مناقب شریفه که غرض اصلی از انتخاب آنها بود و تمام
 شد پس بعضی سخنان عالی انفع الاولیاء قدس سره العزیز که در کتاب موصوف مذکور نبودند و کاتب
 منتخب از آنحضرت یادداشت که ذکر آنها مناسب دیده مذکور می سازد و بتوفیق موفق حقیقی و توجیه
 آن غلام صغیر الاولیاء قدس سره العزیز ملفوظ روزی این مسکین بے تسکین در مجلس شریف آن
 فخر الاولیاء قدس سره فرمودند که هدایت خاص در قبضه قدرت حق تعالی است جلشانه و بگری درین
 دخل ندارد و قوله تعالی بیدی من یشاء و درین قصه یاد فرمودند که روزی حضرت سرور کائنات
 صلی الله تعالی علیه وسلم افضل الصلوة و اکمل التحیات محفل آرائی صحابه رضوان الله تعالی علیهم
 اجمعین بودند که شخصی اجنبی که پیش ازین کسی او را درینجا ندیده بود داخل محفل قدس منزل شد
 و بیدار مبارک آن حضرت صلی الله تعالی علیه وسلم فائز گردیده در قفس کردن چنانچه عادت
 باویشینان عرب است که در وقت شرم میکنند شروع کرد و بعد از ساعتی که قفس او باخر رسید
 بگوشه محفل شریف بنشست و گریه زار زار آغاز نهاد و چون از هر دو امر یعنی قفس و گریه فارغ شد
 خود آن سرور صلی الله تعالی علیه وسلم استفسار فرمودند که ای جوان چرا بادل آمدن اظهار سرور
 نمودی و در آخر تعبنا کی و گریه نشانغل شدی آن شخص در جواب عرض کرد که یا حضرت صلی الله علیه
 و سلم چه شادی و غم در قفس و گریه من واحد است آنکه حق تعالی بهیئت با اختیار خود نهاده است
 زیرا که من شبانی ام که بچرانین مال در جنگل مشغول بودم که یکی تنه سوار راه رود در نزدیکی من گذر
 کرد و او چیزی از اشعار عرب می گفت که در آن نام مبارک شالود من از او پرسیدم که ای شتر واله
 صاحب این اسم شریف کجاست او مرا با نظرف اشارت کرد من همان نقطه مال در آنجا دران جنگل
 گذارشته باینصوب صواب روانه شدم و چندین مسافت بود که بعد از سه روز با قطع منازل شجرت
 شریف و دیدار پر الوار فائز شدم بیقین است که شما در آنجا موجود نبودید بلکه حق تعالی موجود بود

العزیز قدس سره که سخن در باب هدایت افشا و انفع الاولیاء قدس سره العزیز

کہ مراد ہدایت نمود پس من ازان حجت مسموہ و رشدم و قرض نمودم کہ اللہ تعالیٰ جل شانہ ہدایت را
 بہست خود نہادہ است اگر بہست شما بودی مرا کی امید شد و گریہ من نیز از انست کہ چون در بخاریم
 معلوم کروم کہ شویشان واقربا حضور انور با حضور عدوت مینمایند بلکہ سجنک می آیند پس بر احوال ایشان
 غمناک شدم کہ کاشکی ہدایت بہست شما بود کہ ایشان را برای رعایت خوشگی و قرابت پیش از ہمہ
 مخلوق ہدایت می بخشیدید و چون ہدایت بہست قدرت حق جل شانہ منحصر ماند ایشان را حاصل نہ شد
 پس سبب قرض و گریہ من کی باشد **فائدہ** بدانکہ در قصہ این اعلیٰ الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
 تفسیر این آیتہ کریمہ اورائی فرمودند کہ انک لا تغدی من اجبت و لکن اللہ عہدی من لشیئا
 بہست حکم سیدی من پیش از پیش دار بہ کار خود و نفوس کن با کردگار و اہل بارگوا از و توفیق خواہ
 جنگلی با بندگانیم اوست شاہ بہر کہ را خواند کس اورا نراند و کسی را نراند کس اورا نخواند **ملفوظ**
 دیگر روز نیز ذکر ہدایت افتاد بندہ نیز حاضر مجلس شریف بود الفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز فرمودند کہ ہدایت
 متعلق بوقت باشد ہر گاہ کہ آنوقت بیاید پیادگان ہدایت از غیب حاضر آیند و اسباب ہدایت میباشند
 برین نیز حکایت فرمودند کہ شخصی بود میان گل محمد نام کہ با ما نیز آشنا بود او حکایت حال خود میکرد
 کہ من در سن جوانی پیشہ ملازمتی و چاکری میکردم و قدر علم خواندہ بودم و کتب نقد از کسر قدوری
 و شرح وقایہ ہر جا کہ بان علاقہ نوکری سے بودم ہمراہ خود میداشتم و گاہی کہ فراغ می شدم مطالعہ
 مسائل سے کروم لیکن چون سعادت ہدایت ہمراہ نبود نماز گاہی میگزاردم و گاہی فوت میکردم و چون
 وقت خواب کردن می شد کتب مذکورہ را زیر چہار پائی نہادہ خود بالای چہار پائی میختم پس چون
 وقت ہدایت پیدا شد از غیب روی نمود آنکہ روزی نماز مغرب و رکعتی مسجد ادا می نمودم دیدم کہ یکے مرد
 ساوہ طور اجنبی در آن مسجد نماز میخواند و دل من خیال آید کہ شاید این مرد زائل اللہ و صاحب کتبت
 باشد کہ نماز را تمام اخلاص و سچوب طور ادا می سے سازد پس خیال آنکہ چیزی از او بچسبند
 بعد از نماز و سچا شدت ماندہ کہ یہ نمازبان بعد از ادا نماز بخاند خود رفتند و وقت آن مرد دفاع
 افتتم نزدیک اورفتم و گفتم کہ در شما برکتی بنظر سے آید چیزی از وظائف بر بند عنایت فرمایند کہ

حق جل شانہ ذوق و شوق باو گیری خود عطا فرماید پس آن بزرگ چیزی و روغنایت فرمود پس
 من بر جانی خود رنتم و فرموده او را عامل شدم و چون وقت خواب رسید بحسب عادت تدریکه خود کتب
 زیر چهار پائی نهاد و بالا می چهار پائی خفتم بکنت آن و در فرموده آن بزرگ بجز خفتن خیال آن
 که بحسب بی ادب هستم که کتب فقط زیر افتاده و من بالا خفته باشم لیکن انخیال را خیال داشته بر خاستم
 باز آن تصور و دل جولان گرفت باز در و م باز آن فکر باز آمد تا بعدیکه مرا خفتن ندا و بر خاستم و کتب را
 برداشته بر آن چهار پائی نهادم و خود زیر چهار پائی بنمیدم پس الفخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند
 که چون وقت آید پیادگان هدایت بیایند چنین اسباب میباشند و بعد از آن میان گل محمد صاحب
 بود و ما را نیز آشنابود پس چو از حق نیک باشد قسمت کسین بود و رعایت زان بهر اش بس
 ولی مرمون باوقات است هر کار به چو وقت آید شود زان بهره بردار **ملفوظ روزی این مسکن**
 حاضر الخدمت بود که سخن و صنف علم افتاد الفخر الاولیا قدس سره العزیز فرمودند که عالم نیز هدایت نیکو چیز است
 و اگر هدایت همراه نباشد خود علم سبب وبال و کمال شود و فرمودند که این همه طریق و مذاهب باطل است
 و هو از رو نفس و خوارج و معتزله و دنا بیه و غیره از همه علماء پیدا شده اند نه حمال و فرمودند که عالم تنها بطریق
 و جبهتی نخواهد رفت بلکه بهر طرفی که رود و هر از تابعان همراه او باشند یعنی خواه بهشت رود خواه
 بدوزخ زیرا که اگر هدایت از حقتعالی یافت بسبب علم او دیگران نیز هدایت یاب شوند و بهشت رود
 و اگر در ضلالت افتاد دیگران نیز از سبب اغما و بر علم او تابع او شوند و در ضلالت او افتاده در پس او
 بدوزخ خواهند رفت لغو و بالکمالی عنده و نیز فرمودند که علم چون شمیری است که قیمت آن هر روز
 باشد پس هر کس که در دست او را بخمین شمیر باشد اگر دل او بر جاست و در تقابله دشمن بر دل نه شود
 سر دشمن خواهد برید و اگر دل او بدست نماند و در دل او بر غلبه کند دشمنش سر او بشمیر او خواهد برید بخمین عالم که
 با هدایت باشد دشمن او که نفس و هوا باشد یاد گیر ضلکها از مغلوب شوند و اگر هدایت یار او نه شد
 دشمنان مذکوره باین علم او را در ضلالت و غوائت خواهند انداخت بلکه در چاه ضلالت باک خواهند گردید
 بیت علم هاست که پائیده هاست که از اثرش قالب دل زنده است پر روشنی جان دل از بود

چیرگی عقل هم از وی بود و علم که آن تابع نفس و هیئت و علم تامل را در خدایت به چهل ازین
 علم بسی بهتر است به علم بلبسی است از و به تر است به صلیح و خط شخصی بود علی محض نام که در تونسه شریف
 تحصیل علوم شاعری میبود و کتاب تو فیح و تلویح اصول میخواند و در خانه کسی تریب نوشتن که در موضع لعمدا
 سکونت داشت کاتبی بود که در خدای بدختر او کرده بود و او شد اعلم که از محبت علم خواندن با از سبب تصور
 قوت رجولیت بدنی خیال رفتن بجان و صحبت ز و به خود کرد و بعد از ایام کثیره خدمت او در تونسه بفرستاده
 او را در گوشه برد و گفت که ای فلان اگر در رجولیت تو تصور بود این کار که خدای چو کردی و چون که کردی
 پس دوامی خود کن و گویند که این نیز گفت که والا از بعد از خلاص کن یعنی طلاق ده و چون نصیب
 از ازل نیک نبود تدبیر کار بدست او نیامد بلکه از غم و سوز و طعنه خصم از دست او شکر کبیر شده بقدری مسامت
 و پس بیکسو که تریگ رفته در گردن و نیز در شکم خود کز آنکس قلمزاش برود و در پا ک کرد که پیش شده
 افتاد و قدری رقیق در وبائی او که اتفاقاً شخصی بر سر او رسیده و حال او دیده در سر سر خیر رسانید پس
 علماء و فقرا او را از آنجا برداشته بر جای او آوردند و احوال او بحد و رانند و او را با آنکه در سر الغریز گوش
 گذار کردند آن حجت عالمیان فرمودند که او را بگویند که ازین گناه شنیع تو چه کردی که حق بدشانه او را
 بیامرز و فرمودند که چاک او را بدورند و در ز کنند شاید که حیات او باقی باشد و صحت یاب شود پس بر
 فرموده مبارک کار بند شدند و او را پیغام حضور در باب تو به رسانیدند و او بجان و دل قبول کرد
 امید که بعد حضور تو به با بیان سلامت رفته باشد لیکن آن در چاک او نفع رسانید و جانش تمام
 شد و بود پس بدین دشیدن این احوال علی محمد و حرم چندان غم و الم و آسوس برین سگین طاری
 شد که بانی گفتن نیست و همیشه در خیالات آنکه از چندین عالم که در شوقی و در برونی بود چنین فعل و افعال
 شد از علم خواندن به حاصل شد و این سگین نیز در آن ایام در تونسه از علم نیامد و در تونسه
 خلوت انفرادی او بسیار و ستیغ حقیقی زود عیشی رسان کردید که با حضرت روز و شب بماند و از آنروز این
 تا کی در میان شود که در خواندن علم و مطالعات آن بخت تسامین سازند و حال علم نیست که علی محمد با وجود
 چندین علم او با خود و چه که در زبانانی سبب بود و کاری نداشتند که با آید و در بعضی سبب از چشمان

این مسکین ظاهر شدند و چون آند شکیب عاجزان شکستگی احوال این شکسته دل را ملاحظه فرمودند بجلدی
 هم میانی تامل و کرم قدیم دستگیر شده از ورطه غم و الم بساطل نجات خوشدلی مغرز فرمودند و از زبان
 گوهرشان فرج و جواهر ازگان حقیقت برآورد و بر جان این خاکسار انعام فرمودند مولانا روم خوش گفته است
 بیت تا نگرید طفلک علوه فروش به بحر نجاتش گجا آید جوش به تا نگرید بار کی خند و چین به تا نگرید طفل
 کی جوشد لیلین - فی الجمله خطاب شد که ای پسر هدایت در علم هدایت بود پس علامه زحمتی
 که مصنف تفسیر کشاف است و هیچ عالم مثل او قبل او و نه بعد از او در جهان موجود شده هدایت بود
 و چون هدایتش بود معتزلی بود و بوقت نزاع عذره از دین او بر او نه آید لیکن امر ما بخواندن از هدایت
 است که علم نیکو چیز است اگر هدایت نصیب کسی از حق تعالی باشد علم بجای آید و حق پسر با تسلی باشد و در
 خواندن علم مشغول و سرگرم باشد که او تعالی جانشان فضل خواهد کرد پس ازین سخنان عالی که سطر به حیات لیبی
 بودند دل نیاز منزل قرار گرفت و باز بخواندن علم بتسلی خاطر مشغول گشت امید که از برکت فرود آمده ایشان
 هدایت عنایت خواهد شد امیر خسرو رض خوش گفت بیت هر که زول و من پران گرفت به گنج بقا زین
 ده ویران گرفت - **ملفوظ** روزی این مسکین حاضر خدمت و مشرف مجلس بود که سخن در مجذوبان
 که در هدایت مسلوبان و مجنونان میان شد افتاد و انفع الا و لیبی اقدس سره العزیز بر لفظ مبارک راندند که از صحبت
 و مجالست ایشان دور باید بود زیرا که از ایشان نفع نمیرسد بلکه اکثر مضر است میرسد و اگر بالفرض نفع
 رساند که در همه همچون خود خواهند کرد و پس اختر از از صحبت ایشان لازم بلکه صحبت اهل ارشاد و که صاحب
 شریعت اند لازم باید گرفت که از صحبت ایشان سراسر نفع باشد و ضرر هرگز نمیرسد **ملفوظ**
 روزی این مسکین داخل مجلس شریف بود که سخن در شفقت اهل العبد بر جمیع خلق الله افتاد و انفع الا و لیبی
 اقدس سره العزیز فرمودند که بزرگان گفته اند که درین راه کسی چیزی لازم است رغبت الی الله تعالی و لیبی اقدس سره
 در آوازه شفقت علی خلق الله تعالی و فرمودند که شفقت مجذوبان و مسلوبان را نیز بیاید چنانچه
 یکسب مجذوب بر همه در و پل شریف بود یکی روز دیدیم که بیرون از شهر شریف یکسب مجذوب را دیدیم و نام
 سبک و کسی شخص نزد او رفته استفساری کرد که ای فلان این کار چه میکند و جواب گفت که این افسوس من

زیرا که بر شهر دلی حادثه عظیم واقع شدنی است که هر خلیق خراب خواهد شد از آن بر حال ایشان نوحه میکنم و
 خاک بر سر میاشتم و فرمودند که آنچه پیش شفقست مجذوبان را که بالکل آزاد باشند میباشند پس شفقست این بحال را
 ازین قیاس باید کرد که چه مقدار باشد محفوظ روزی این مکتب حاضر الخیرت بود که سخن در صفائی
 مجذوبان افتاد و آنحضرت الاولیاء بر لفظ مبارک را در نزد ایشان را بسبب سلوک یا بسبب نظر کسی از اهل الله
 مرتبه از صفائی و غیره حاصل شود پس بعد از آن بکدام سبب عقل ایشان سلوب شود و آن صفائی که
 قبل از سلوب عقل حاصل شده باشد بعد از آن نیز باقی ماند پس بدان صفائی چیزی از امور آئینده و بپایند
 از حس ایشان را معلوم میشود و بعضی اوقات چیزی که بر زبان آورند از سبب آن مرتبه شتاب ظهور یا بدین
 برای این صفائی ایشان اینجکایت فرمودند که بعد از دوری گل محمد یعنی صاحبزاده صاحب قبول بارگاه
 صمد صاحبزاده گل محمد حکایت میکرد که من یعنی حضرت صاحب فخر الاولیاء قدس سره العزیز و رشک
 نادر شاه ملازم چاکری بودم و در آنجا یکی مجذوب از آوده طور میبود خدمت او از زمان خوردن و غیره
 میکردم و او التفات کسی نمیکرد و خدمت را نیز چیزی نمیدانست لیکن من به سبب این آزادی او از خدمت
 او دست بردار میشدم بدلی برین میگذاشت یکی روز آن مجذوب نزد من آمده مرا گوشه برده گفت که شب
 آئینده که در پیش آید نادر شاه از دست کسی خویش خود کشته خواهد شد و حادثه عظیم واقع شود و کسی
 کس کشته شوند و غارت عظیم خواهد شد تا چنین کنید که اسباب را بسته و تیار نمودن بدارید هرگاه که شغ غنچه منید
 سوار شده اسباب را برداشته از اینجا اگر بخت بر روی که از غنچه امان یاب شود برین از آن مجذوب باز پرسیدم که سبب
 کشته شدن باو شاه چیست گفت که فریاد یکی نظامم بدگاه چون حق جانشان متحول شده و قطعه نظامم
 چنین است که شخصی صاحب غنچه بود در آن مساعده عظیمه با حق فرار کرد و او را در حال زنیات و غیره
 البیت فرود خسته در آن مساعده و او از غنچه که می برد آمد لیکن چیزی باقی بود که در آن
 باو شاه لغات ساخت نمودند و زد و کوب کردند پس غنچه را در آنجا بردند و در آنجا در آن
 و بر زمین عرض کردی شخص صاحب کنت خریدار او را گفت نیست بر ذلت او پس از آن
 خریدار آن غنچه را گوشه برده بر زمین کرده بدیده باز آمد و گفت این است غنچه است او چون غنچه فرود آورد

آنحال را دید و بار اوزان خون شد بطرف آسمان روی آورد و گفت ترا هم پند است این فریاد و بر گاو
 حق جلشانه رسید و مقبول شد و حکم قتل باو شاه از باو شاه بی اشتباه حقیقی صادر شد فی الجمله من که برگشتاد
 اعتماد و کلی و هشتم از و حضرت شده بطور خفیه ایران و رفیقان خود را اطلاع داده بطریق خفیه و تیارگی
 اسباب شاغل شدیم تا که تمام مهیا شده پشیم چون شب رسید نظر و در پشیم تا که غوغا و شور و فغان
 شروع شد ما بلا زحمت سوار شده اسباب برداشته برگزیدیم و سلامت بوطن خود رسیدیم پس از گریختن
 ما چنان فتنه و لشکر واقع شد که اکثری یکدیگر را کشتند و بسام و دم تجارت تیار شدند و ما به سبب برکت قدرت
 آن مجذوب مال و جان سلامت آوردیم **موقوفه** روزی بنده کاتب منتخب در محفل قدس منزل خود
 بود که سخن در صعوبت و سهولت معرفت حق جلشانه آمد مولوی صاحب مولوی محمود که یکی از جلساء محفل
 شریف بود عرض نمود که یا حضرت معرفت حق جلشانه آنچنان چیز است که برابر و چیزی نیست اما حصول
 آن چنان صعب بنظر من آید که بر کوه بلند بی پایه صعود مشکل است ان فی الا اولیا قدس سره العزیز فرمودند
 که مولوی جیو اگر این یعنی بنده خیال کند که من باین مرتبه می رسم این مشکل است زیرا که این یعنی بنده
 چیزی نیست و پیش فضل حق جلشانه هیچ صعوبتی ندارد بلکه بسیار سهل و آسان است فائز میگوید مسکین
 کاتب منتخب که گوید این تقریر مضمون ابیات مولانا نظامی قدس سره السامی ادا فرمودند اسپاست
 نشاید ترا خبر بتو یافتن به عثمان آید از هر روزی تا فتنن پشرد دهند را با و در آن شد کلیه که اندازه خوشترین و
 دید که کسی که تو در تو نظاره کند و در قهای بی پرده پاره کند با بسی منزل آید من تا بتو نشاید ترا یافت
 الا بتو **موقوفه** روزی این مسکین در محفل شریف و محل سخن آخر رسید که فرمودند که اول و آخر
 اسلام فنا فی الله و آخر مرتبه اسلام درجه تسلیم سخن برین تمام شد و الله تعالی اعلم که از چه تقریب سخن
 افتاده بود **موقوفه** روزی این مسکین حاضر مجلس شریف بود که فرمودند که هر جا یک مسلمان
 جمع باشند یکی از ایشان ولی الله باشد و ولی بر سه طریق میباشد یکی آنکه آن ولی الله خود را ولی
 و دیگر آن نیز میباشد که این ولی الله است و دیگر آنکه خود را میداند و دیگر آن نمیدانند و سوم آنکه خود را
 خود میداند و نه دیگر همچنین هر جا یک مسلمان باشد که از این چهار باب خود را ولی الله باشد

ملفوظ روزی سخن در قصورین درین زمانه افتاد الفخر الاولیا قدس سره بزبان مبارک را نذکره درین
 زمانه هر که هر پنج نماز همیشه سباعت بگذارد ولی الشد باشد **ملفوظ** روزی این سکین در وقت وضو کردن
 برای نماز ظهر حاضر الخدمت بود و میان محمد اکرم خادم حضور انور آبی وضو بر اعضا مبارک میرسخت آن خادم حرم
 عرض کرد که یا حضرت ولایت چیست و ولی اگر گویند الفخر الاولیا قدس سره الغریز اولاً خواستند که سواش را
 بنحو طبیعی تبدیل نمایند لیکن آنجا دم یعنی میان محمد اکرم بطریق الحاضر رسان شد که سوال هر غلام را
 جواب باصواب حاصل شود و این بنده هر سوال که بکند بنحو طبیعی مبدل شود پس برین سخن او کشته و پیشانی
 التفات فرموده بر لفظ مبارک آوردند که حق تعالی استغاثی در اول بنده پیدا کنند که از هر کس مستغنی شود
 استغاثرا ولایت نام است و این صاحب استغاثرا ولی گویند **فاس** بدانکه در هر سخن عالی الفخر الاولیا قدس سره
 رمزها و نکته نامندرج و از خوف تطویل میان آنها معطل گذاشته شود و اما درین تفسیر ولایت که فرمودند رمز است
 باشمال ولایت جمیع مراتب کمال را و چنان غنایت فرمودند که بفهم سائل بوجوب استغاثرا و او هم قریب باشد
 و معنی ولایت هم بطریق کمال او شود پس باعتبار آنکه غنا و صفا کما حق تعالی است این تفسیر اثرات
 بتوحید کمال اعمل میکند و رمز توکل کمال که از مقامات عالی است و این تفسیر بر هر کس ظاهر و غنایت باشد
 تسلیم که اعلی از هر مقام اولیاست و بزرگان در مقام فرموده اند **الفقیه لا یتحتاج الی المددنا سلیمان** نیز میست
 چون برین اسم را این کلام معجزه نشان مثل است از دیگر مقامات ولایت بطریق اولی نمیشود باشد و اگر
 سکین اگر چه از مقامات اولیا بالکل ناواقف لیکن بحسب ظاهر عبارت است و استغاثرا و فهم ناقص خبری گفته می
 شود و معانی فراخ و حصول این استغاثرا در ذات الفخر الاولیا قدس سره الغریز بطریق کمال موقوف
 بر مشاهده این آثار مذکوره و غیره است که مصلح شنیده و کسی بود مانند دیده - اسپاست چون که بنوازد
 کسی را سعادت متعان به آزا و مستغنی شود و از هر دو عالم در جهان حاجتی و نیاندرد و فارغ از غم و آرزو
 و اصل مویس بود پس عیبت حاجت غیر آن - **ملفوظ** روزی بتقریبی این لفظ بزبان عالی بیان
 آوردند که یک از هم کس است که خود را از هم کس بداند و بدتر است که خود را از هم کس نیک داند **ملفوظ**
 روزی این سکین حاضر الخدمت بود که میان محمد یونسی که غلام خاص حضور انور بود و در وقت حاضر بود و بزبان

کہ این جهان را بسیار از مویم و گرم و سرد اورا حشیدیم الحال دل سنجاید کہ آن جهان رفتہ احوال اورا پیچیدہ کہ بہت
 احوال دیدنی ست و کل جدید لذت و غیرتظار رفیع خواهد شد آنفخر الاولیا ز قدس سرہ الغریز فرمودند کہ ہر کہ
 نوشتہ آنجہاں تیار کردہ باشند آن شوق و طلب او باشد و ما کہ نوشتہ و اسباب آن سفر چیرہ نداریم شوق
 رفتن ہم نداریم درینوقت آن محمدا را ہم حوم عرض نمود کہ یا حضرت اگر چہ ایندگان نوشتہ راہ ہیج نداریم لیکن
 آئینہ و حال نیز بہ گناہان بارخو زیادہ می کنیم پس ازین زیادتیاں بارغلاص شوم خود حضرت در جواب فرمودند
 اگر چہ گناہ میکنیم اما سید و ارستیم در آئینہ کہ حق تعالی توفیق توبہ دمد و ما توبہ خواہیم کرد تا کہ گناہان پشیمانم
 آمرزیدہ خواہند شد کہ توبہ بکفر توبہ است سبحان اللہ چہ منہ بلقین غلامان آنفخر الاولیا ز قدس سرہ الغریز
 را میسہ بود کہ ہر یک را براہ راست بانگ گفتار می آوردند بزرگی خوش گفتہ بیت تو میکن تو میکن
 باز باز بد تا کہ باب توبہ اکنون است باز ہذا فوظ روزی بندہ مجمل شریف موجود بود کہ شیخ حسن
 نامی قریشی حضور عرض رسان شد کہ از غلامان دو من گرفتگان حضور نورستیم و بیان صاحب بیان ہو
 محمدا را کہ از استادزادگان حضرت قدس سرہ الغریز بود نیز ہمچنین غلام حضور است و وقتیکہ او او شان را
 گفتگوئی باشد عایت مولیہ صاحب در حضور از ما زیادہ می شود و سبب معلوم نمی شود آن فخر الاولیا را
 فرمودند کہ آری ہر دو از بیان ما ہستید و لیکن فرق عظیم است و درینجا حکایت بسبب تمثیل فرمودہ
 کہ در زبان پیشین طالب علمی بود کہ بخدمت کسی او تباد علم بیخواند و بعد از فراغت علم بخدمت کسی درویش
 صاحب معنی رفتہ از تلقین ذر حق جلشاندہ گرفت و چون او را از ان ذکر تاثیر پیدا شد اکثر اوقات بخدمت
 آن درویش برائی استفادہ میبود و اندر رفت بسیار سے کرد و استاد علمی را باز یادنیاد و بخدمت او
 باز رفت اتفاقاً یک روز در کوچہ با یکدیگر او تباد و شاگرد ملاقی شدند او تباد گفت کہ ای من ترا علم بخشید
 ملکی شد کہ پیش من باز نیادی و شنیدہ و دیدہ می شود کہ پیش فلان درویش اکثر اوقات حاضر می باشی
 او ترا چہ می دید کہ چنین فریقتہ او شدی شاگرد گفت کہ اسے حضرت آن درویش را چیرہ نمی دید و لیکن
 او مرا نام خدا تعالی آموختہ است او تباد گفت ای کم مت اینچہ لفظ است من ترا نیز در ہر کتاب کہ نزد
 من خواندی ہزار ہزار جا ہم خدا تعالی آموختہ ام شاگرد گفت کہ آنخدای دیگر است کہ آن درویش نام او

آموخته است یعنی در اسم آموخته تو و آموخته او فرقی عظیم است **ملفوظ** کہی کہ در جناب آنفخر الاولیا
 از قسم بی ادبی کردی و آن کس را حاجتی دنیاوی پیش آمدی کہ بجز وسیلہ گرفتن آنفخر الاولیا روایتی
 آن حاجت و شکل کشائی بنظر نیامدی۔ آن صاحب حاجت با وجود آن بی ادبی خود در حضور آمدہ طاعت
 مدد ظاہری و باطنی گردیدی بجلدی برای مشکل کشائی او از ہر قسم کہ بود دعا یا از ترقیم مراسلہ مبارکہ
 سعی فرمودندی و اگر کسی در آنوقت یاد نمودی کہ یا حضرت این ہمان شخص است کہ نسبت جناب
 فلان بے ادبی نمودہ بود و حضور در حق او چنان توجہ صرف فرمائید در جواب فرمودند کہ انتقام ما ہمین است
 کہ ہر کس کہ در حق ما بدی کند ما در حق او نیکی کنیم شیخ سعدی علیہ الرحمۃ خوش گفته است۔ بیت
 بدی را بدی سہل باشد جزا بہ اگر مردی حسن الی من اساء۔ **ملفوظ** در سالی باران در دو سہ ہفت
 دیگر دہ بود و مردمان سنگم کہ گذران ایشان بہ زراعت بارشی مے باشند جمع شدہ در حضور آن
 فخر الاولیا استغاثہ آوردند کہ یا حضرت دعا فرمائید کہ خدا تعالی بارش باران جاری کند و الا مال مویشی
 ما ہلاک می شوند آنفخر الاولیا فرمودند کہ سب طاقت خود و سب زمان و گہ گریان خیرات و صدقات پہنید کہ
 او تعالی جل شانہ بہرکت آن خیرات تقصیر شما عفو فرماید و باران بفرستد و فرمودند کہ در کوستان ما عادتست
 کہ بوقت بندش باران خیرات از قسم ذبح بسیار کنند حق تعالی باران بفرستد چنانچہ شخصی بود کہ
 کہ بیت گو سفند در ملک خود داشت و زراعت او از بندش باران خشک میشد او ذبح گو سفندان
 شروع کرد کہ یکے ہر روز میکشت کسی گفتش کہ ای فلان واللہ علم باران آید یا نہ باری این گو سفندان
 بدست خود ہلاک میکنی او جواب گفت کہ اگر باران آمد و زراعت من سیراب شد گو سفندان دیگر بسبب من
 زراعت بدست نخواہند آمد و الا این گو سفندان خود از گرسنگی نخواہند مرد اتفاقا بہرکت آن خیرات چو ز
 نوبت گو سفند نیز ہم رسید باران جاری شد و زراعت او سیراب شد و او نیچاہ گو سفندان دیگر
 بہ حال آن زراعت خرید و نیز فرمودند کہ عادت مردم کوستان اینست کہ بوقت دیر کردن باران مالداران
 جمع شدہ پس ہر سربال دیگرے چنانچہ شلماں بال تو و تو بال من رفتہ یک گو سفند کہ فریب و
 برگزیدہ باشد از مال حیدہ بر آوردند و ہمہ گو سفندان حیدہ کہ جمع شوند ہمہ را در اندام تعالی ذبح کنند و ہمہ

بخورند و بدیند تا که حق جلشانه بفضل خود از برکت آن فرخ بدان نازل فرماید **ملفوظ روزی**
 بنده حاضر الخدی مت بود سخن در فریاد و مظلوم افتاد و خود آنفرا الا اولیا فرمود و ند که فریاد مظلوم فوراً مقبول
 بارگاه حق جلشانه شود و ظالم را پاداشن ظلم بدیند و برین حکایت آوردند که شد او کا زر که دعوی خدای
 کرده بود و باغ ارم در مقابل بهشت بنا کرده چون شنیده داشت که محلهها و غزه ما بهشت از خشت زر بودیم
 بنا کرده شد آمد همه سیم و زر که بر روی زمین بود و بدست او آمد از هر کسی غصبیده در تعمیر سازل ارم
 خراج کرده و عوانان را بر گماشته بود تا از هر کسی که از جنس سیم و زر چیزی بیایند غصبیده بیارند و در آن
 کوچه که پیچ بود که گو ساله نامی کسی به اجرت چر نیکنگد و از اجرت آن دو حلقه انگشت بقدر وزن
 در سیم با قدری کم و بیش از سیم خریدید و در انگشت داشت و نزد او بس پارغریز بود زیرا که از اجرت محنت خود
 حاصل کرده بود پس کسی از عوانان شد او آن سیم در انگشت او دید و غصبیده گرفت و آن کودک از این سبب
 بسیار درو مند شده بگریه درآمد گفت بعضی مردم میگویند که خدای دیگر غیر شد او هم است اگر من مکان او
 بد آستنی نزد او رفته فریاد این امر رسانید می شاید که او نمودن کردی و انتقام من گرفتی کسی که این سخن
 عوانان کودک شنید او را فهاشیش کرد که آن خداوندیت که هر جائیکه باشی و فریاد بجانب او کنی او شنید
 و غور فریاد پس آن کودک باه و مال گفت ای خداوند من جفت حلقه را بسیار دوست داشتم و
 ایشان از من غصبیده بردند بجانب تو استغاثه میکنم و تو انتقام از ایشان توانی گرفت پس با او رفت
 زاری او اثر کرد که شد او در آن ساعت که یکپای او اندرون ارم بود و یک پای بیرون تمام متعلقا
 خود از او میان و اسپان و شران و حران و گاوان تا بسجده بنویس و کرد از جنس زندگان مقبول شد
 آن چیزی از متعلقان او زنده ماند سعدی علیه الرحمته خوش گفته ایات خدا کن زدود و درو نهائی
 ریش بد که ریشی درون عاقبت سوزند چه هم بر من تا توانی و لے بد که آبی جهان را سیم برزند
 براغی که بپوه زنی برتر و خت با بسی دیده باشی که شهره بسوخت **ملفوظ روزی بنده حاضر الخدی**
 بود که کسی شخص تقریب سخن آورد که قاضی قطب الدین دیر و الهیقا در و پید در سر کار بطریق رشوت داد
 که عهده قضاء بر دستم دارند خود آن فخر الا اولیا شنیدن این بیت بلفظ مبارک رانند **حسین**

بہا و اولی آن فرمایند و ہر کہ از ہرہ و بیاد ہرین بہا و سوز بہا اوقات کہ ذکر رشوت و قضا افتاد
 فرمودند کہ ہر کسی را کہ تپ لاحق و گاہی تپ نوبتی فرمودند اگر بگوید ای تپ از من دفع شود و الا ترا
 و تپ قاضی رشوت خود خواہم انداخت تپ دفع شود **ملفوظ** روزی این مسکین در وقت خلوت
 بر درازہ عبا و تخانہ فاص رسید و از شکاف دری نظر کردیم کہ یک شخص مخلوق الاس کلان و ستار
 کہ نسبتہ بشکل جوانان یک دل مستقل و رزقت حضور و روزانہ نشسته سر فرادگندہ چہری عرض مینماید
 پس گوش با صفائی عرض او نہادیم کہ می گفت کہ یا حضرت توجہ فرمائید کہ حق تعالی بر بندہ
 عشق خود عطا فرماید و چون ہر کسی را از صحبت نشینان حضور معلوم کہ طبع مبارک آنفج اولیا بشنید
 نام عشق تمام در کشادگی و درخشندگی مے آمد تا بشخص توجہ فرمودہ بزبان مبارک راندند کہ او
 فلان تو عشق مے طلبی و ما خود میخواہم کہ اگر ما وہ خری عشق ما را لت میزدی خوشبودی و درین فرمودند
 بکشا وہ روئی و فرزندہ پیشانی مشت مبارک بر پشت آن میزدند و بار بار آن سخن تکرار میفرمودند میفرمودند
 سبحان اللہ چہ محبت عشق در دل آن محبوب بارگاہ رحمان جا گرفته کہ با وجود این کمال عشق
 کہ بہ مرتبہ محبوبی رسیدہ بودند نہوز تشنگی عشق باقی بود شیخ سعدی علیہ الرحمۃ خوش گفته است
ایبات حریفان خلوت سرائی آست بہ پاک جودہ تانفخ صورت + دلارام در بر دلارام جوہ لب
 تشنگی خشک بر طرف جو + گویم کہ بر آب تا در نیند + کہ بر ساحل نیل مستقی اند + بہ وقت نشان خلق
 کی راہ برند ہ کہ چون آب حیوان بظلمت درند **ملفوظ** یک مرتبہ کسی شخص یک بچہ گوزن نہمت
 حضرت صاحبزادہ صاحب گوہر درج ولایت اختر برج کرامت الطف نش حضرت سجادگی روشن میان صاحب
 میان اللہ بخش صاحب ادا م اللہ تعالی لال لال الطف علی مفارق المشرشین آورد و او شان اورا
 بخدمت مالوف نمودند و نزد نمود و داشتند تا کہ چنان مالوف و عادت و تربیت پذیر شد کہ بلایند
 درین در محلہ کوچہ نام و دیگر مکانات تا کہ بیرون شہر نیر میگردید و میرفت و باز باز خود بخود ہر جایی می
 آید و یک جرس خورد و نیز در گلوئی او انداختہ بودندنی بجلدنی برین برآمد کہ آن بچہ گوزن قدری
 بزرگ شد روزی شاید کہ بان عادت از شہر بیرون رفتہ بود و در وقت غامی کانر چنین نام

از طرف ناظم ملتان در سنگمِ حاکم بود اتفاقاً از تونسیه تقدیر بطرفِ نگر و سوار شده میرفت که آن
 بچه گو وزن از بیرون شهر در نظر او آمد و اللہ عالم کسی سپاہی را گفت یا خود سپاہی آن را تو فنگ
 راند و زخمی کرد و بعد از زخمی شدن او را فوج کردند چون او را گفتند که بچه پرورده حضرت صاحبزاده
 است و خود بخود نیز مشهور بود که دیگر کسی بچپین چیر در و آن کوہ کجا پیدا شدت القصه بعد از آن
 فریب کرده آن کشته شده را بخدمت آن فخرالاولیاء قدس سرہ العزیز فرستاد و گفت از باطل
 و مانده استیم کہ این ملک منور انور است خود آن فخرالاولیاء چپین امور چپین التفات خیر شد
 پس بعد از تحقیق آنکہ این بچه پرورده صاحبزاده صاحب است باز طرف آن کافر فرستادند کہ
 این را چون کشتید خود بخورید یا باین چه کار داریم پس چند ایام برین گذشتہ بود کہ یک روز منہ
 نیز در مجلس شریف مشرف بود کہ یکی بلوچ بر خورد از نام کہ فرابت خالیتہ باین کاتب منتخب داشت
 در حضور عرض رسان شد کہ یا حضرت در زبان حیات حضرت دین پیادہ علیہ الرحمۃ یک خروس ملکہ
 حضرت دین پیادہ علیہ الرحمۃ بعضی مروان بطریق وزدی و حقیقتہ خوردہ بود و ند پس آن خر
 برانی قضیحت آن وزوان در شکم او شان آواز دباگ میکرد تا ہنوز گو وزن حضور را شاخ بیرون
 پیدا نمیشود یعنی اگر شاخ بیرون در شکم خوردندگان گو وزن پیدا شدی البتہ شکم آن بدکشان در پیدہ
 و او شان ہلاک گشتندی در جواب آن فرمودہ کہ او شان یعنی صاحب خروس مانند آنہر یعنی فعل بلوچ
 و ما خصی ہنیم - فائدہ بدانکہ درین لفظ خصی اشارتی ظاہر است بمقام تسلیم کہ فوق آن مرتبہ از مراتب
 عرفان متصور نیست و صاحب این مرتبہ راضی باشد و مسرور گردد و از جان و دل با بچہ از حق آید از گرم
 و سرد و خود را و خلی در ہیج کار نگذار و نہ از راہ کرامت و نہ از راہ ظاہر لیکن حق تعالی منتقم حقیقی است
 انتقام او از دولت نگذار و چنانچہ باندک زبان اثر آن شاخ گو وزن ظاہر شد کہ فرنگیان در خاک
 غلبہ کردند برای حمایت فرنگیان مردم مسلمان نوم کہوسہ آن کافر پید را بعد خواری کشتہ و مردار
 ساختند و دیگر عامل کاران پیشہ کفار کم کسی کشتہ شدہ باشد مگر این را نہر ای آن گو وزن رسیدنی
 بود پس محقق شد کہ دوست صاحب تسلیم و دست حق است و دشمنش دشمن او اہمایت جدیدہ

صاحب تسلیم چون تسلیم شد فارغ رواز امید و پیم شد دوست او پس خاصۃ اللہ بود اگر چه ظاہر پاری عبد اللہ
بود دشمن او ہم عدو حق بود و چونکہ او فانی ست و باقی حق بود و حق نیابت او کند در جملہ کار پیم بود
و ایم بحفظ کار و کار چونکہ رفت از میانہ و حق بماند و حق بد اللہ فوق ای پیم بماند پس توسل او مکن سے
مروکار پیم ناشوی و اصل بذات کردگار پیم گرشوی تسلیم او ای بوالفضل بآن مایلی کہ نیاید و عقوق
ملفوظ روزنی سخن در دعا خوانستن از حق تعالی در آمد و آن روز قریب ایام و مال حضرت مقبول
بارگاہ صمد حضرت صاحبزادہ گل محسن صاحب رضی اللہ تعالیٰ عنہ بود کسی شخص شاید کہ بسا جری
و صاحب حوصلہ بود عرض نمود کہ اگر خود حضور انور برای صاحبزادہ صاحب دعا فرمودند امید کہ البتہ
اوشان راشفا حاصل شد کہ دعا همچون شام و نہ شود در جواب فرمودند کہ این لو کہ در دعا خوانستن ہم
منظر افون می باشد نشیندہ امید کہ حق جلشانی نبوح علی نبیا و علیہ الصلوٰۃ والسلام خطاب فرمودہ اند
قوله تعالی لا تسکن مالیس اک بعلم چون رحمت نیابت از دعا باز ماند و کر بعضی ملفوظات
منقولہ از دیگران بروایت صحیحہ ملفوظ حقائق و موافق آئین استاذ پیم حضرت مولینا مولوی محمد
رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ یک روز حضرت فخر الاولیا برای ملقین بندہ یعنی آن مولینا فرمودند
کہ برای وصول الی المدیہ طریق است یکے سلوک و دیگر جذب و سویم صحبت پر کامل لیکن فضل و
اسهل ازین ہمہ طریق صحبت است حتی الامکان صحبت را از دست نباید داد و پیت آنچه صحبت کرد
باجان حزمین و ابرنیسان ہم کردہ بازمین پ آفتاب سنگ را گوہر کند و سنگ آہن را بصحبت زر کند
قلب قلب خویش را نہ پیش بار پیم پیش قلب تو کرد و عیار پزندہ پائندہ گرومی از دش پیم بر اور
شو قیرین و ہمدش پ موافق این سخن آنکہ در وقت طاہر علمی کہ بندہ در تونہ معزز علم خواہ سید سن
عسکری ہندوستانی و ہلوی کہ از مجازان آن حضرت بود بخدمت حضرت فخر الاولیا آمد طالب لب
شد و اورا در نزد یک مدرسہ حضرت او تا فریم دادند و او قدر سال در آنجا بماند و از سبب نزدیکی ویرہ بایان
کہ طالب العلمان آن مدرسہ بودیم آشنا پیداشت و حکایات بی عجا بانہ بیکدیگر بیکفیتم و اورا و پیم مشغول
اشغال از ذکر و جہیز پیم نزد و کر باطن و مرقمہ نیز از دیگر ساکنان آن وقت اندک میدیدیم لیکن در اکثر

اوقات بوقت مشغولی و غیره از بار منجواست و بخدمت عبادتخانه حضور عالی میرفت و بعد از ساعتی دو ساعت
 باز می آمد این بنده و سعید محمد که آن طالب العلم بود از سبب بی حجابی بخدمت سید مرحوم گفتیم که شما برای
 دریافت معرفت حق سبحانه بخدمت آنحضرت الاولیا را از چندین مسافت آمده اید و ما شمارا چون دیگر سالکان
 ذکر اذکار و شغل اشتغال نمی بینیم این عجب است آن سید فرمود که من عرض وظائف خود حضور کردم خود
 آنحضرت الاولیا فرمودند که وظیفه اعظم تو این است که ما را باز باز دیده میفرستد باشی از آن سبب من اکثر
 اوقات در روز و شب رفته از دور استاده نظر بحال جهان آرای او شان خواه وقت استراحت
 و خواب او شان باشد خواه دیگر شغل و مراقبه بگیرد یا باشم مولینا و من خوش گفته است یک نظر کردن
 بروئی اولیاء بهتر از صد سال طاعت بی ریا - موقوفه نیز از او ستادیم یاد داریم که فرمودند
 که مولوی صاحب مولوی محمد حیات دهلوی که او نیز از مجازان حضرت فخر الاولیا بود و او ستادیم
 صاحب بفرموده حضرت کتاب شرح مواقف بخدمت او شان خوانده بود و مرا گفت که بعضی معارف
 که بخدمت آنحضرت الاولیا کردنی دارم و بالمشافه نتوانم کرد شما یعنی او ستادیم صاحب از بنده
 گذارش کرده جواب با صواب حاصل نموده مرا باز گویند من قبول کردم عرض اول آنکه
 نشست بر خاست رو بروی حضور متزود می باشم که چگونه بشنیم و چگونه بر خیزم بهر بابی تلقین
 شود و چون این عرضی رسانیدم فرمودند که مجلس با فلندارانه است هر چونکه همیشه در انتظارند از
 بنشینند مقصود ازین جواب آنکه چونکه دل مشغول و نیاز مشاغل باشد اعضای ظاهری هر چونکه باشند
 باشد عرض دویم آنکه من هر چه و نام ذات شمارا دانم هر چه مرضی باشد جواب فرمودند
 که او شان را بگویند که اعتقادکم نفعکم عرض سویم آنکه درین دستان که می باشم بعضی مردم
 چیزی از اسباب دنیاوی از نقد و پارچه و غیره بامیدمند در گرفتن ذکر گفتن آن چه حکم است در جواب
 فرمودند که سوال نکنید و خیال نکنید پس اگر بدون این وجه بدیند در قبول کردن مضائق نیست
 که آن فتوح است درین جائے گوید مسکین کاتب منتخب که چون موقوفه شریف را او ستاد زاده
 میان محمد فاضل دید گفت که من از والد بزرگوار خود که استند بنده کاتب نیز او شان بودند بطریق

نقص بود باز مولوی مذکور نام کسان بزرگان شپینه گرفت هم همان جواب شنید پس خاموش گشت
 و بنده در آن مجلس موجود نبود و چون این حکایت حضرت ادا و میصاحب شنید فرمود که آنرا در حدیث
 که شیخ هم این چنین نوشته است که مروان است که می خورد و دست نه نشود و ملفوظ مولوی حسن علی که
 یکے از پیر برادران است حکایت می کند که روزی من بیرون از عبادتخانه آنفخر الاولیاء شسته بودم
 که مولوی متین الدین بہا و لپوری کہ از پیر برادر بود از عبادتخانه او شان تمام فرحت طبع و خوش شده
 بیرون آمد و گفتم ای مولوی جو امر روز از خلوة حضرت تمام خشنو و بیرون آمدید باعث آن صیبت
 گفت بسیار نیز خوشتر خواهم کرد و از دست مرا گرفت و بر جاسے دیرہ خود با خود برد و گفت ترا بشارت می دهم
 آن سخن مبارک امروز حضرت بمن عنایت فرمودند گفتم بیان فرمایید گفت کہ من در حاوت آن
 فخر الاولیاء رفتم و عرض نمودم کہ یا حضرت غریب نواز ما غلامان کہ در خانه و وطن خود میباشیم ہمہ سال
 نام مبارک حضور در و ما باشد و بعد از سال کہ بخدمت برای زیارۃ و استفادہ بہر امید و انجامی آیم
 و چند روز کہ قسمت باشد ببارت مستفید شدہ باز بخانہ و وطن خود روانہ شویم حال ما یہاں باشد
 کہ بان حال آمدہ باشیم شاید کہ ما مصداق این بیت ہستیم کہ بیت تہی دستمان قسمت را چه سود
 از راہبر کامل من ہم مصراع خواندم مصراع ثانی مغز خواندہ بودم کہ آنفخر الاولیاء بجز بے تمام فرمودند
 کہ پسر خاموش باش و این چنین گلو کہ بی نصیب بر دروازہ من ہرگز نیامد است و نخواہد آمد
 و اگر تو بے نصیب بودی و بسوی ما ہرگز نیامدی و خود این آمدن تو نصیب تست دیگر چہ میخواہی پسر
 مولوی متین الدین گفت کہ فرحت و شادائی من ہمین است کہ نصیب خود را معلوم کردم و شمارا ہم
 بشارت می دهم باین نصیب کہ ہر پیر برادر باین بشارت داخل است در بنیاد سخن دیگر کہ خود این
 مسکین کاتب منتخب از زبان حقائق بیان آنفخر الاولیاء شنیدہ یا و آمدگی آنکہ شخصی از اقربا بعید
 این مسکین بود و مرا گفت کہ فلان مراد حضور حضرت صاحب ہمراہ برودہ مشرف بہ بیت کنان لیکن
 بطریق خفیہ کہ دیگر خویشان اقرب من برین مطلع نہ شوند کہ طعن خواہند کرد و بندہ ہمراہ او شد رفتہ
 بخدمت عرض بہ بیت او کرد پس بہ بیت کردہ ملقین استقامت و مداومت بر نماز و روزہ و دیگر حکا ئیر

فرمودند بعد از آن شخص برپائی مبارک آن فخر الاولیاء سر نهاده عرض کرد که البته حفاظت ایمان خواهند فرمود
آن غریب نواز دست بر پشت او زد و فرمودند که برادر من ایمان سلامت است خاطر حقدار و چون بد
برین بگذشت اجل او فرارسید و بعد از وفات او زن او شاید که از بیعت او خبر نداشت پیش
بنده آمده اظهار کرد که ای میان جیو این چه سبب است که من شوهر خود را گاه گاه که در خواب
می بینم با گروهی که کلاه او شان قادری می باشند همراه و همدم می بینم و یکی از ایشان باشد گفتم
سبب این است که بیعت حضرت کرده بود بطریق خفیه از شما پس او را در گروه و طائفه خود داخل
فرمودند و دیگر آنکه یکبار که حضرت او ثناؤیم صاحب معارف آگین مولوی محمد امین صاحب بیمار
شدند و بیماری او شان تمام غالب بود که امید حیات منقطع شده بود و جناب فخر الاولیاء هر روز
برای عیادت او شان بر مکان او شان تشریف می آوردند و یک روز که او شان ضعیف تمام شدند
و خبر غلبه ضعف بسامع عالی رسید و یکبار پیش از آن عیادت کرده زفته بودند و دویم باز تشریف فرما شدند
به سبب آن عنایتی که در باره او شان داشتند که آن مولوی صاحب هم عالم لائالی بودند و هم سالک
حقیقی پس چون بار دویم داخل مکان او شان شدند او شان تمام ضعیف شده بودند لیکن
هوش و زبان بر حال خود بود پس آن فخر الاولیاء بر چهارپائی نشسته پیش احوال کردند و این بنده
نیز حاضر بود حکیم را که همراه آن غریب نواز بود فرمودند که به بعض ایشان معلوم کرده معالجه ایشان
بکنید و آن او ثناؤیم صاحب بجز و نشستن حضرت فریاد شروع کرد که یا غریب نواز نگهبانی ایمان
بنده بنده حضور است چند بار حکایت ایمان تکرار فرمودند آن فخر الاولیاء بر لفظ مبارک راندند که ای
محمد امین آری لیکن دل من خواهد اما پیش ازین چیزی خیر فرمودند که دل چپمی خواهد و بعد از لحظ
که برای معاودت برخاستند مولوی صاحب دست و امین تشریف انداخته باز تکرار سپید ایمان
در میان آوردند فرمودند که آری آری این کار ما مرمان است -

ملفوظ کسی یار حکایت از زبان مولوی صاحب مولوی غلام رسول بیابانپوری کرده
بود بعد از آن که این سکین را الفغان ملاقات مولوی صاحب مذکور وقتاً و مجلاً پسیده شد
که فلان حکایت از زبان شما مستول است می کنند راست است یا غلط مولوی فرمود که من
در خلوت تنهایی این حکایت نشنیده ام بلکه در بسیار مردم که بقدر ثقتا و بایشنا و مرد تخمیناً محو

لیکن وقتیکہ بندہ این سخن از مولوی صاحب موصوف پر پیرہ جامی تفصیل نمود کہ در محفل شریف
حضرت صاحب نشستہ بودیم بعدہ اتفاق پر رسیدن نیفتا و لیکن ہر چوچنگ از پیش از آن بارشیدہ
بودم نقل سے کنم و بیانش آنکہ مولوی صاحب مذکور می فرماید کہ روزی در حضرت غریب نواز
سخن در بیعت نمودن خلفاء و فقیران زمانہ افتاد آن فخرالاولیاء بہ بندہ یعنی مولوی غلام سول
خطاب فرمودند کہ مولوی جیو درین وقت بیعت وارثا و بر مردمان سہل و آسان شدہ
است و در آن زمان کہ حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ ما را برین کار آوردند یکے روز
ما در خلوت طلبیدند و فرمودند کہ حکم از جناب سرور عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہ وسلم چنین
صادر شدہ کہ شما بر سجاوہ پیران خود نشستم گمشگان باوئی ضلالت را بر ما مستقیم ماوی
و را ہنما شوند و طالبان حق را بحق رسانند من دست او بستم بہ نیاز تمام عرض کروم کہ یا
حضرت مرا ازین کار معاف فرمائید من طاقت این بارگران ندارم و ما را محض کرم و شفقت
حضور کافیت و نیز کسی کہ نزد من آید و من عقد بیعت بند و ندانم کہ باو در آخرت چه خواهد
کرد پس مباد کہ بہ سبب او سز و کردہ باشم پس قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ فرمودند کہ الحال
بروید کہ این عرض شما بجناب حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نمودہ شود پس باز
روز دوم و در خلوت طلبا بندہ فرمودند کہ ارشاد سرور کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و افضل
التحیات و بحق شما چنین صادر کہ شما ضرور برین مستعد شوید و آنکہ گفتید کہ حال آئیدگان
و بیعت کنندگان ندانم کہ چه خواهد شد از ان خاطر جمع را رید زیرا کہ ہر کہ دست بہ دست شما آرد
مردیشود و او را بہ شما بخشیدم شود ہر چوچنگ باشد نیک باشد یا دیگرگون باشد پس برین باز عرض
کردم کہ یا حضرت جناب خداوند سبحانہ غالب و بے نیاز و لا اہالی ست حضرت نوح علی نبینا
و علیہ الصلوٰۃ والسلام کہ برامی سپر خود سوال کرو کہ ان النبی من اہلی وان وعدک
الحق خطاب آمد کہ اند لیس من اہلک اند عمل غیر صالح پس اگر چنین حکم ہر مردان
و ارادت آئیدگان بندہ صادر شود و طاقت دمزدن باشد پس باز قبلہ عالم رضی اللہ عنہ فرمودند
کہ باز عرض کردہ شود پس باز روز سوم در حضور طلبیدہ فرمودند کہ با شما از جناب حق جل
و سرور کائنات علیہ الصلوٰۃ والسلام وعدہ فرمودند کہ ہر کہ ہر وازہ شما آید و شما اورا

قبول کنید و حق او شمارا لبس من اهلك تم نگفته شو و شمارا برین کار آمدن ضرور است پس
من و گریه زار زار آمدم حضرت قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمودند کہ ای پیرا این کار را
بخندہ و نجوشی کسی اختیار نہ کردہ برہر کسی کہ این بار نہادند بدین طریق بگریہ زاری و خوف
بزر و اختیار کنائیدند لیکن شمارا مبارک باد کہ بشا و عہدہ عظیم فرمودند کہ کم کسی را با این چنین
صیح و عہدہ سرفراز ساختہ باشند و اللہ اعلم بالصواب و العہدۃ عن النافل۔

ایپات جدید کن توصل با سلیمان زبان : تا کہ از دیوان بمانی در آمان : نر م شو
وزیر مہریش : بچو موم : تاری دو ہر دو عالم از ہوم : فارغ از ہر مکر و تہر بپس شو : پیش حکمش
رام چون بلقیس شو : تا نواز دین سلیمان مرزا : محرم رازت کند در دوسرای : اگر تو
موری نامور گروی از ان : گر گیری دانش از صدق و جان : منکرش در دوسرای ملعون
شدہ است : زانکہ از سحر حق مشحون شد است : سحر حق را ہر کہ او منکر شود : تہر حق را مہبط و
منزل بود : منکر نور است چشم موش کور : بلکہ ظلمت را بداند عین نور : ہر کہ فارق نیست
در بوم و ہما : این سلیمان را نہ بنید از عمی : بغیرت حق چشم بندی می کند : پردہ بر روی
سلیمان مے تند : چشم ہر نا اہل را ز و کور کرد : تا کہ فارق شد میان مار و مرد : رحم فرما
ای سلیمان زبان : تا کہ ہر مشکل شود آسان از ان :

ملفوظ باری نقل کردہ کہ یک روز آن فخر الاولیاء قدس سرہ در مجلس عام
بہ تقریب بلفظ مبارک آوردند کہ مارا در دادن اسباب دنیا از نقد و غیبہ ثوابے
مرتب نیست و چون در مجلس شریف اکثر علماء می بودند عرض نمودند کہ یا حضرت در قرآن مجید
و حدیث نبوی صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ذکر مدح سخاوت و اسخیا ہر جا واضح تا بعد یکہ از
ہر وصف نیک اورا ترقی دادند و خود ذات شریف کہ این سخن فرمودند مفہوم مانہ می شود
پس آن فخر الاولیاء فرمودند کہ حق جل شانہ در قرآن شریف فرمودہ قولہ تعالیٰ
لن تنالوا البرحتی تنفقوا ما تحبون۔ پس مارا چون اسباب دنیا محبوب نیست باتفاق
آن بر ہم حاصل نباشد الحق محبت بجائی خود بلکہ از دنیا کراست چون کراست کہ از پیری
باشد و گرانبار بطبع مبارک حضور النور می نشست چنانچہ از گفتار آن دنیا نیز در پیشانی نورانی شان

کرامت یافته می شد و برای این کرامت مثالی که مشت نمونه خروار باشد بگویم که یک مرتبه
 شخصی حافظ نور احمد نام افغان که یکی از پیران بود و دوازده هزار روپیه بطریق ندرت
 آنحضرت اولیاء آورده بود و بعد از نماز مغرب بحضور پرده تسلیم نمود و آن حضرت
 آنحضرت اولیاء فرمود که الحال شب است نزد صاحب پرده بدارند که فردا تدبیر آن
 در میان فقراء و علماء نموده آید القصه روز دیگر بعد از نماز اشراق و وظائف و لائل شریفه
 دوات و کاغذ آورانیده نوشتن فرود تقسیم آن شروع کردند چنانچه هفت هزار روپیه
 بصاحبزادگان قبله عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ بتفاریق هر یک دادند و فرستادند و باقی
 پنج هزار بر علماء و فقراء و دیگر وابستگان حضور و طایبان مواضعات سنگه شریف تقسیم
 کردند لیکن متعلقین لشکر شریف را از آن یک بهلولی هم ندادند بلکه بالا بالاتف تقسیم کردند
 و مقصود این حکایت آنکه چون اذان فارغ شدند بر لفظ مبارک راندند که از بار این بلا شب
 ما را آرام و قرار و خواب نیاید عجب است که اذان کسان که این اسباب دنیا زد و یک اوشان
 بسیار باشد و اوشان بفرحت و آسودگی می گذارند چگونه اوشان را آرام باشد پس معلوم
 شد که این همه کلام مبارک برای کرامت و گران باری دنیا بود پس اذان چیز که کرامت
 باشد چگونه آن محبوب بود فهم من فهم سال دنیا حقیقت و طالبها کلاب فرمودند و حب الدنيا
 رأس کل خطیئة روایت مشهور است **ملفوظ** قاضی نور محمد بگوید که یک روز بوقت خلوت
 آنحضرت اولیاء بزیارت فائز شدم شاید که وقت خوش بود بجز و داخل شدن من در بنگه شریف
 فرمودند که ای قاضی مردان خدا خدانیند لیکن از خدا جدا نیند و بدانند حق تعالیٰ جلشانه
 بحر بائی حمت خود حواله کرده است لیکن کسی نشنه پیش ما نیاید که اذان بهره گیر و فایده
 بدانند این سخن از علو همت آنحضرت اولیاء خبر میدهد که با وجود چندین مردم نوی استعداد که
 بخدمت بهره یاب معرفت حق سبحانه شدند لیکن به نسبت استعداد آن جناب بمنزله
 کم همتان بنظر اوشان می آمدند ایست هاگر چه عالی طواف است و ولی بنفش بر عتقا
 کذاف است و چونیل و در جمله هم بحر طویل اند و بر فو خارا نهالست قلیل اند و فلک گر چه
 زمین را محیط است و ولی عرش عظیم آنرا محیط است و کر بعضی ملفوظات که در ایام

عارضه اخیرہ از ان فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز واروشدہ یادروقت فریب
 وصال۔ بہ نقل صحیح بہ ثبوت پیوستہ کہ چند روز قبل از وصال بہ ذوالجلال آنفخر الاولیاء
 قدس سرہ العزیز این بیت را بار بار تکرار می فرمودند بندہ کاتب منتخب کہ بروز جمعہ بعبادت قدیم زیارت
 فائز گردیدم ک نیز چند بار آنہا را شنیدم کہ چند مرتبہ در یک مجلس مکرر این بیت یاد می فرمودند۔
 وبت این است بیت آہن کہ پیارس آشنا شد فی الحال بصورت طلا شدہ لیکن بہ
 این سخن کسی را معلوم نہ شد اگرچہ بعضی علماء وغیرہ چہری میگویند لیکن بمقتضای ظن و تخمین
 میگویند و با ایشان راز نامی اولیاء اندہ مفہوم نہ می شود و اللہ العالی الرشاو۔
ملفوظ از سجاوہ نشین اولین و دیگر بزرگان حاضرین بتواتر رسیدہ کہ در دو سبتہ
 روز آخرین در عارضہ اخیرہ این بیت را بار بار تکرار می فرمودند بیت اگر تو پاس داری
 پاس انفاس بہ سلطانی رسانندت ازین پاس بہ تا کہ یک بار صریح فرمودند کہ این روز
 پاس انفاس دردی ست پس عظیم الشان و تاثیر عظیم دارد و نیز وقت نزع بسیار
 نفع میرساند و باز با وصف این ورد شریف میفرمودند تا کہ شخصی از غلامان حاضر بود عرض
 نمود کہ یا حضرت این بندہ را رخصت این ورد شریف عنایت شود فرمودند کہ شمار رخصت
 است و دیگری نیز عرض کرد او نیز رخصت آن شرف گردید تا چند کس کہ در آن وقت
 طالب گشتند ہمہ را عنایت فرمودند زہی طالع او شان و چنین اوقات آگین برکات
 حاضر و فائز گردیدند **ملفوظ** چونکہ حضرت سجاوہ نشین اولین درین عارضہ ہر وقت
 حاضر الخدمت می بودند بلکہ خدمتہا کہ در آن حاجت می افتاد بدست خود می کردند تا ہی کہ
 ہر خدمت کہ از دست ایشان می آمد حوالہ دیگر غلامان و خدمتکاران نمیفرمودند و اگر از دست
 ایشان نہ می شد دیگران مینمود و قرب حضور را از دست ہرگز نہ می دادند لہذا اگر کسی
 حاجتند حاجت می آورد بوساطت ایشان عرض مے نمود و بطلب رسیدہ اگر کسی
 التماس دعا و خیر مے کرد او شان عرض می ساختند خود فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز
 میفرمودند کہ فاتحہ خیر را ہی تمام بیان ما کہ حاضر اند یا غائب بگوئید و دست مبارک بر پشت
 دعا می فرمودند و در چنین وقت کہ وقت کمال توجہ بوصول خوب حقیقی بود حاضران از بیوقوف

بہرہ یاب می شدند غائبان و مہجوران را نیز بی بہرہ نمیکذاشت سمیت زہی نجت و سعادت آن نکو کار کہ کرد
 دست و فادر و این بار ہچہ پاری بلکہ شاہ و وجہانی کہ دار و سر و عالم را ضمانی بہ سلیمان ہستی و احمد نشانی
 کہ گوید امتی در ہر زمانی ہچہ پناہ و عصمت امیدواران کہ کشت آرزو را اوست باران ہچہ محفوظ و نیز
 حضرت سجادہ نشین صاحب متع اللہ المستفیدین بطول بقائہ میفرماید کہ وقتی دران ایام عارضہ حیرہ
 میان خدا بخش لا انگری حضور انور سجادہ فائز شد تمام گریہ و زاری شروع نہاد و در مہجوری و وزاری
 احوال خود یاد میکرد کہ آنفخر الاولیاء با والتفات فرمودہ فرمودند کہ این کلام است عرض رسان شدیم
 کہ این خدا بخش لا انگری حضور است درین اوراست درین اورا تسلی وادہ التفات عنایت بطرف
 یعنی سجادہ صاحب فرمودہ بطریق سپرد بلفظ مبارک راندند کہ میان خدا بخش آدمی لائق کار بار است
 و با بسیار معتقد بود و با بر و اعما و تمام داشتیم این از طریق و قابو و بخلامان و والبتگان موقوف چون
 روز بروز عارضہ بند کو غلبہ نمودن گرفت و بر ہر کس خوف لاحق شد ہمہ کس برای خود فریاد و زاری
 با سجادہ رسانیدند و عرض معروض اغراض خود نمودند پس چون ہمہ غلامان متعود بفیض و کرم
 ظاہر و باطنی آن فیاض حقیقی بودند بجان و دل عرض رسان شدند کہ غریب نو از غلامان و مریدان کہ درازہ
 ذات را دیدہ و عادت بفیض ظاہری و باطنی حضور گرفتہ چنان دل منجوا بد کہ بدر و ازہ تائی دیگران نروند و
 چنان عنایت بصاحب جزادگان خود فرمائید کہ ہمہ غلامان تا ابد سرآستان ذات شریف نہادہ مانیم خصیاً
 در حق میاں صاحب کرم نش حضرت میان المد بخش صاحب جمیع متع اللہ المستفیدین بطول بقائہ کہ
 ہمیشہ بخند نگاری و فریبنداری حضور جان فشان و دل فربان میماند و نیز در ویشان حضور این جناب
 در و بجزا بہ شاہدہ جمال او شان کہ از اجزائی ذات شریف است معالجہ پذیر خواہند گردید پس فرمودند
 کہ اللہ تعالیٰ جلشانہ فضل کند و خواہد کرد و ما از میان المد بخش صاحب نشود و راضی و خشنود ہستیم و نیز
 این بیت بر زبان حقائق بیان آوردند سمیت اگر گیتی سراسر باو گیرد ہچہ چاغ مقبلان ہرگز نمیرد۔
 موقوف و نیز از یاران محقق شدہ کہ بوقت دیگر با حاضران در بارہ حضرت صاحب جزادہ صاحب عرض
 نمودند کہ در حق او چنان عنایت فرمائید کہ از ہمہ حوادث زمان و حاسدان و درامان و در پناہ شما
 محفوظ ماند باز بلفظ مبارک این بیت آوردند سمیت چراغی را کہ ایزد بر فرزند و ہکسی کو تلف نہ
 ریش بسوزد ہچہ محفوظ و از زبان در فشان حضرت سجادہ صاحب شنیدم کہ فرمودند

کہ وقتی در شب اہل پردہ از اندرون گفتند فرشتاوند کہ مروان حاضران را کیس و کنند کہ مالعی اہل پردہ بزیار
 و عافیض یابی فائز شویم چون جائی از خادمان و غلامان فارغ کردیم اہل پردہ تمام پروانہ آن شمع جمال
 حقیقی گردیدند و ہم صاحب ہزارہ صاحب میان خیر محمد حبیبو ہمراہ او شان بود اورا زبردہا من فیض مہاسن
 حضور انداختند و برای او عرض رسان کردیدند کہ برای ایشان دعاء اجابت پیرانی مصروف
 فرمائید و او نیز فریاد و زاری آغاز نہاد و فرمودند کہ فلان ہستی اللہ تبارک و تعالیٰ فصل در رحم
 فرماید باز صاحب ہزارہ صاحب عرض کرد حق تعالیٰ سایہ حضور بر سر غلامان متادم دارا و فرمودند
 کہ سایہ بسا عظیم است اگر کسی زیر سایہ بنشیند تاثرہ و راحت آن بیاید بعد از ان برای بایستی
 سجاوہ نشین صاحب اہل پردہ سوال نمود کہ ایشان را بدعا و عنایت حقیقی خود سرفراز فرمائید
 و عادت شریف در آن عارضہ چنین بود کہ اگر قدر از برای استراحت میفرمود من یعنی سجاوہ نشین
 صاحب از چهار پائی زیر آمدہ باز وئی چہار پائی سے نشستم و اگر ارادہ بر خاستن و نشستن سے
 فرمودند من بر چہار پائی زیر آمدہ می نشستم و بسینہ خود تکیہ می دادم و گاہی پشت مبارک از سینہ
 من جدا کردہ تکیہ خود استراحت می گرفتند و در الوقت کہ اہل پردہ برای من عرض سان شدند
 تکیہ خود جلوس فرمودہ بودند بان عرض او شان التفات کما حقہ فرمودہ بر لفظ مبارک
 را ندند کہ ما از و راضی و خشنود ہستیم و نیز پشت مبارک خود بسینہ من چسپانیدہ فرمودند کہ ما ہمیشہ
 ہمچنین بسینہ او خواہم بود و از وجد انخواہم شد۔ **ملفوظ** از بعضی یاران معتمد علیہم بہ ثبوت
 پیوستہ کہ چون ضعف بدن عنصری آن فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز زیادہ بر زیادہ بہ نظر
 آمدن گرفت و خوف آتش فراق زمانہ زدن آغاز نہاد حضرت سجاوہ نشین صاحب متع
 المستفیدین بطول بقائہ کہ او بسینہ مبارک خود آن فخر الاولیاء را تکیہ دادہ نشستہ بودند کہ یہ
 وزاری آغاز نہادند تا کہ اشک از چشمان مبارک بردوش و پیراہن مبارک ذات شریف
 افتادند معلوم فرمودند کہ آن نونہال باغ معرفت ہمچنین حال از خوف فراق رسید
 التفات بجانب او شان کہ پس پشت مبارک بودند فرمودند در پیش مبارک او شان را
 بدست حق پرست خود مساس فرمودند پس بر لفظ مبارک را ندند کہ چہاچنین غمناک شدی
 بروی خود در پیش کمان شدہ داری ہوش بر بجائی خود دار کہ جسم با جسم تو بدل تو در دنیا

بروح تو همیشه همراه خواهد بود و بالتسلی باش و گریه کن بعد ازین لفظ تسکین بر او شان بتصرف و در تسلی
 دادن دیگران بتساعی شدند **ملفوظ** و نیز از حاضران آن وقت و خاصه از حضرت سجاد و
 نشین صاحب و استاد زیم صاحب حضرت حقایق آگین مجاہدین بہ ثبوت پیوسته کہ در شب آخرین
 نیز مردمان خاصه میان محمد اکرم خادم حضور باز برای حضرت سجاد و نشین صاحب متبع الشد
 المستفیدین بطول بقائے و فیض معروض رسان گردیدند و بسیار کوشش و مبالغه نمودند خود آن
 فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز بعد از تسلی دادن او شان بر لفظ مبارک این آیت شریف را نند
 و نفخت فی من روحی و بندہ این معنی را از استاد زیم صاحب تحقیق نموده او شان فرمودند
 کہ متصل قبل و قال عرض معروض برای حضرت سجاد و نشین صاحب این آیت کریمه خوانند
 و در آن وقت ہر کس را یقین بود کہ در بارہ او شان صادر گشتہ بود بعد از آن اگر کسی شک
 آرد او داند انتہی کلامہ پس میگویی مسکین بے شکین کاتب منتخب کہ چنین نواز شات
 از آن فخر الاولیاء قدس سرہ العزیز و بارہ نقاؤہ و دو دمان ولایت نہ تھا و در بوقت عارضہ اخیر
 واقع آمدہ بلکہ قبل ازین بارہ این عنایت و رحمت او شان مصروف می شد کہ آن فخر الاولیاء
 قدس سرہ العزیز را زوان اسرار الہی بودند و معلوم داشتند کہ نصیب او شان از حق تعالی نیک
 است چنانچہ یک نوبت صاحب جزا و صاحب قبلہ عالم رضو سجاد و نشین او شان صاحب جزا و
 حضرت خواجہ محمود صاحب رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ از برای زیارت فیضیابی از آن فخر الاولیاء قدس سرہ
 العزیز در تونہ مقدسہ آمدہ بود و در آن ایام حضرت صاحب جزا و صاحب میان خیر محمد حبیبی مرضی
 حضرت صاحب بطرفی رفته بود و بعضی آدمیان خود را برای باز آوردن او شان در پی او شان
 فرستادہ بودند و بندہ یعنی کاتب منتخب در محفل قدس منزل کہ در آن صاحب جزا و صاحب
 میان خواجہ محمود صاحب موجود بودند حاضر بود کہ صاحب جزا و مرحوم رسید کہ یا حضرت خبری
 از میان خیر محمد صاحب آمدہ باین جناب حضرت فخر الاولیاء فرمود کہ خبری نیامدہ لیکن دعا فرما سپید
 کہ حق تعالی او شان را بدایت عطا فرماید صاحب جزا و صاحب علیہ الرحمۃ عرض کرد کہ یا حضرت خود
 فرماید کہ تا او شان را بدایت شود باز حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ فرمودند کہ ما را ہمہ نیاز و سوال
 بجناب حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ و سبحانہ است شما دعا فرما سپید فرمودند کہ صاحب جزا و حیوان دیگر کلام

ما را تسلیم است نمایان را و عاقلانند و بنده کاتب منتخب که در آنوقت موجود بود و لفظ تسلی و در باره
 سجاده نشین صاحب مشع الهدی المشرقی بطول بقائمه از زبان حقائق بیان شنیده و دانست
 که ایشان نواخته حقیقت عالی و خاصان حق جل شانہ اند باز از آن روز الحمد لله که خطره شیطان
 چون بعضی دیگر کسان در دل بر راه نیافت و اینچنین نوازشات در شان او شان را دیگر
 کسان نیز بسیار منقول است و بنده نیز در خواب بسیاری دیده لیکن برای مشت نمونه خروار
 برین اکتفا کرده شد بیست از ازل هر که بختیار بود و هر مرد پیش در کنار بود و لطف حق
 چون باور فین بود و خواه بحق باو شفیق شود و چون خدا را باو نظر باشد و تر و خاصا نشود
 تر باشد و رحم خاصان عین رحم خداست و رحم حق زنها بر راه است - **ملفوظ و نیز از تمام**
حاضران آنوقت که شب وصال آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند و منقول و خاصه از زبان حقائق
بیان حضرت سجاده نشین صاحب مشع الهدی المشرقی با اشاره ثابت که یکبار بعد دراز استرح
بودند که اراده بر فاستنشستن فرمودند پس بر فاستنشستن در وقت بر فاستنشستن این مصراع
بندی بر لفظ مبارک را ندیدم تمام شوق و چشمان ز گسین را زنگار فرموده مصراع
مونه تون بلژا دور گرگان کر این ریح - پس حاضران ذی عقل دانستند که ثمره این شوق
خودصال محبوب حقیقی نخواهد بود و بر هر کسی در و خوف فراق غلبه آورد و بگریه و ما هو پیوستند
و خود آنجناب بهر کسی تسلی میفرمودند که با کلمی غیر است و نیز درین شب چون شب از نصف
گذشت نوافل تہجد او فرمودند و بعد او را و دیگر که بعد از تہجد عادت شریف بود شروع
فرمودند و بعضی تہجد او تسبیح و بعضی بغیر تسبیح و بعد از آن تہجد او شروع و نوافل فرمودند
پس حضرت سجاده نشین صاحب می فرمایند که من عرض کردم که یا حضرت نماز تہجد او نموده ای
فرمودند که خیر و شفعه دیگر هم میگزارم و چند بار که در شفعه تمام می شد باز عرض میکردم که یا حضرت
میفرمودند که مرا بگذارید که در شفعه دیگر گزارده شود و گاهی میفرمودند که وقت را بیدار بماند و چون
کسی بیرون از عبادتخانه رفت باز می آمد و گفتم که در وقت بانی است باز نماز شافل می خوانند

ہا کہ ضعف طبع بشری عنصر علیہ نمود و وقت نیز نزدیک رسید بعضی انفار از عالم ملکوت از حوران
 وغیرہ برای استقبال روح قدس از کمال شوق محبوب النسی آمدن و جلوہ نمودن گرفتند تا بسوی
 برکبٹ شریف بقدر رازی استراحت بودند کہ التفات بمن یعنی سجادہ نشین صاحب فرمود و برنفا
 مبارک راندند کہ این زمان بجای آمدن ایشان را دفع کنید مآیان کہ در اول و ہلکہ گنہ آن فرسید
 حیران شدیم و عرض نمودیم کہ غریب نو از زمان و پنجایچ نیستند فرمودند کہ اینک نگاہ کروہ پیر
 کہ چندین جمع شدہ اند ما برستون حجرہ شریف ساس کروم و گفتیم کہ این ستون است و این مآیان
 فرمودند نہ اینک نگاہ کنید برآن محل می آرند ایشان را برنید و دور کنید پس ما فہمیدہ یا نا فہمیدہ
 شدیم و ہمہ حاضران بیگوئید کہ اگر چه موسم تمام زمستان و سرمایہ و تا کہ اگر کسی از عباد و سخنانہ شریف بیرون
 میرفت از سرمایہ براندیش می افتاد و لیکن اندرون عباد و سخنانہ شریف چنان گرمی و سوزش
 کہ از گرمی دل تنگ آمدی و جان و بدن سوخت می شد تا بحدیکہ بعضی بایران تحمل آن گرمی
 داشتند باز بیرون می آمدند شاید کہ این چنین گرمی درین موسم از شوق الفخر الاولیاء
 یافتہ بود کہ بزرگان گفتند اند سیت و عدہ وصل چون رسد نزدیک آتش شوق نیزنگ
 بعد از ذکر زمان الفخر الاولیاء قدس سرہ الفریز ساعتی خاموش شدند و چشم مبارک نیز
 پس سجادہ نشین صاحب متع اللہ لترشدین بطول بقائہ میفرمائید کہ حاضران بمن گفتند کہ
 باید کرد کہ چو شد کہ خود حضرت خاموش شدند پس عرض نمودم کہ یا حضرت غریب نواز چشم
 کشادہ نظر عنایت نہ سوی من فرمودہ بودند ہون یعنی چہ می گوی بگو عرض کروم کہ خود
 خاموش شدہ اید حال طبع مبارک چیست فرمودند بطبع ما خیریت است خاموشی برای شغل یا
 است خاطر جمع دارید بجدہ باز خاموشی در دیدند لیکن اثر پاسبانہ الفاس بر رخ مبارک ظاہر
 باز بعد از ساعتی برای امتحان پریش احوال تشریف نمودیم باز ہمان جواب با صواب فرمودند و
 از دو سہ مرتبہ معلوم کردیم پاسبانہ الفاس چنان جاری ست لیکن انفاس گرمیہ بدیاد
 گرفتند تا از جناب لطیف مطلق خطاب متطاب یا ایہا النفس اللطینۃ ارجی لی ربک راض

مرضیه فادخلی فی عبادی و ادخلی جنتی - در رسیدن روح طیب مطیب بشوق تمام پرواز
 نموده باصل خود که قدس مطلق است آمیخت و جهان و جهانیان را با آتش فراق و دلغ بجزان خود
 بسوخت - ایات فراق آمیز پاریا چون برخ نقاب کشید و تیرگی هم آفتاب رسید و اهل
 کرسی و عرش ارض و سما را همه گفتند گاش و او پلا و کان بهای و دو کون و رشک ملک و برخ برپوشید
 ز اهل ارض و فلک و بود عالم از و چو بلخ بهار و او چو رفت است ماند چون بن خار و آنجال که
 رشک حوران بود و رفت در قدس کو از آنجا بود و عاشقان سینه چاک و جگر گریاب و ماند چون
 ماهیان خشک سراب و چون نگریم خون درین دور و جان گذار است در و هجوری و غاصه
 بعد از وصال دلبر یار و کو بود دستگیر در همه کار و چون سموم ز هجر یار بوزید و سینه بسوخت و زهره
 بدرید و ای درینجا که شاه محبوبان و ان سہی سرد سرد و جوان و ماند ما را بدین پریشانی و بفر آه
 آه و حیرانی و روز شادی چو باد صحرا رفت و شب و بچو را تم آمد رفت و او چو وصل یار ساغر یافت
 جگر عاشقان چو آذر یافت و بزرگی گفته - بیت کارم از دست رفت دست از کار و دیده بے نور
 ماند و دل بے یار و دل نگارم چو انگریم خون و سینه زارم چو آنا لم خون و ذکر بعضی عجبها از
 قسم خوارق آنفخ الاولیا قدس سره العزیز بعد از تمهید و طوطیه تمهید نیست - بدانکه آنکھا
 خوارق و کرامت متصور آنفخ الاولیا قدس سره نبود بلکه کرامت اعظم آنجناب استقامت بجا و
 شریعت غرابو که بیک نفس بے متابعت سنت ازان جناب بر نمی آمد بزرگی خوش گفته رباعی
 راه سنت گیر اگر خواهی طریق مستقیم و کز سنن را ہی بود سوئی رضای ذوالسنن و هر شره در دیده
 چون سنان نیره باد و کز ضمان زندگی خواهد ستامی بے سنن و هم چنین وجه استقامت سنت نبوی
 علیہ الصلوٰۃ والسلام بود که علماء و سرور دئی زمین کشیده بر دروازه و آستانه آنجناب حسین نیاز سوز
 تا که بار ما این مسکین نیاز آگین کاتب منتخب بگوش خود استماع نموده که میفرمودند اصل کار
 متابعت نبی علیہ الصلوٰۃ والسلام و هر که مخالف شریعت غراب شد اگر در دیوار پدید آید همچو گوزی خراست که
 هیچ اعتباری ندارد و وزیر مولینا جامی قدس سره السامی در نعمات الامس از بزرگی نقل آورده که

ہر کہ بقصد خود اظہار کرامت کند معنی است و ولی اللہ انکس است کہ بی قصد از و کرامت ظاہر شود و حقیقت
 این اظہار کرامت بی قصد در آن فخر الالہیاء ہویدا بود چنانچہ بیان آن بیاید پس بقصد اظہار خوار
 از خود و آنجناب بجای خود کہ اگر از دیگر غلام آنجناب بطریق سے آمد اور نیز بیان تہنیه و تویج واقع می شود
 و در عرض خطاب و عقاب رسیدگر چه ^{بہ} تہنیه های شنیده و ارم اما برای نشانہ آوردن بکبر
 مکتبہ گفته شود کہ دعوی با اولی نہ باشد اول آنکہ مولوی عثمان قوم لند کہ یکے از پیرا در آن بود
 از ویدہ و شنیدہ خود حکایت کرد کہ در آن طالب علمی در خدمت مولوی صاحب مولوی محمد باقر
 کوٹ فقیرانی علم می خواندیم و یکی جوان نور محمد نام مدرس بالو و او را مرض صبح لاحق اگر دیدم چہ
 در مجالس او سعی نموده شد او ہمیشہ را یعنی طالب العلمان مشورت کردیم کہ اگر بخدمت حضرت صاحب
 عرض کنیم پذیر شو و یا نہ شو و اگر پذیر نہ شد بار دیگر کسی را طاقت عرض نہ باشد از ہستی کہ دار نہ لیکن
 ہر گاہ اتفاق آمدن حضرت خلیفہ محرابان صاحب رضی اللہ تعالی عنہ در نوشتہ مقدسہ افتد بخدمت
 اورفتہ عرض نماییم کہ غالباً از و نشان بدعا و با بطریق کرامت شکل این فقیر آسان خواہد شد کہ
 اینچنین امور از ایشان بسیار مشہور است القصہ بعد از مرور بعضی ایام خبر شنیدیم کہ خلیفہ صاحب در
 شریف آمدہ است ما آن فقیر بخور را ہر او کردہ بخدمت حضور حاضر شدیم اتفاقاً آن روز عرس بزرگ
 بود کہ بعد از فراغت وظائف مغرب جناب فخر الالہیاء قدس سرہ الغریز خود در جائی لنگر شریف نشین
 آورہ بر کسی نشستند و روبروی خود تقسیم طعام گوشت و برنج و نان فرمودند و ما نیز در آن استاد
 بودیم کہ بعد از فراغت از تقسیم آن طعام لنگری را رشتا و شد کہ در اعلی الصبح کہ گو سفند کشتنی است
 پوست یکی گو سفند شتاب گرم گرم در خانہ فلان جعفر خواہند فرستاد کہ اور بخور است اورا خواہند پوشانند
 یکے کو دک در میان مردم در اینجا استادہ بود عرض نمود کہ یا حضرت بخور من بودم مرا صحت شدہ ہست
 حاجت فرستادن پوست نیت بطریق تعجب فرمودند کہ ترا چگونہ شفا شد عرض کرد کہ خلیفہ صاحب
 مرا مصری دم کردہ دادہ است مرا بخوردن آن شفا رسید باستمع این فرمودند کہ میان صاحب
 یعنی خلیفہ صاحب را بخوانید چون بخوانند و او نشان حاضر آمدند الفخر الالہیاء قدس سرہ الغریز بطریق

غتاب فرمودند که میان حیومن شمار افغان و پنهان پیدا شده بود هم شاید که تو بافنده بودی زیرا که حق جلشانه
 به بندگان خود در حیم و لطیف است ترا چه مطلب که این چنین از طرف در بندگان کنی اگر نیز کسی با بنام
 من و هزار با بنام یعنی از همین و بسیار من بطریق و میر و سر انگشت دست مبارک بروا شده فرمودند که
 این حضور را هم پر و اوی نباشد که خدایتعالی نسبت بندگان خود در حیم و لطیف است باز فرمودند
 که من دانستم تو پنهان هستی شاید که بافنده بودی پس بعد از تشبیه بسیار بر فاستند و روان شدند
 و مولوی عثمان سے گفت واکه در اینجا حاضر بودم تمام نگار شدم که خون کاری ما هم خواهر شد که خود
 جناب حضرت صاحب خلیفه چنین بخش فرمودند و کسب و دست در زبان انداخته و فرصت نموده
 چون حاجتمند بودیم خدمت خلیفه صاحب علیه الرحمه فرمودند که دریم که این خیر طالب العلم است و یک
 سیرت است و چنین مرضی اهل گرفتار است و حق او و ما عیانت شود که حق تعالی او را شفا عطا فرماید
 پس خلیفه صاحب علیه الرحمه برین نظر لحظه سکونت و زین بعد از آن فرمودند که اگر چه دل بفتح رسانیدن
 کسی میخواهد لیکن مرضی حضور درین نظر نمی آید ساعتی باز فاموش شدند بعد از آن فرمودند که اگر شمار
 بفهیم خواهیم کرد و با خود ندی گفتیم که بر چشم خواهیم کرد و در چشم گفتیم که شفقت آمده است لیکن پرده میکند
 پس چیزی سهل فرمودند چون یکبار آن را استعمال نمودیم آن تغییر و شفا کلی حاصل شد و در وقت
 آن خلیفه صاحب رضی الله عنه برف فائقه شریفه او شان شریف فرمادند بوجبه عاوت تا فدییم با او
 شریف نشانه و رفته در آن ایام خبر مشهور و متواتر شده که لشکر غلزان از طرف خراسان با این ملک می آید
 و عادت این ملک چنان بود که بوقت آمدن لشکر خراسانیان مخلوق این ملک از خوف و ترس
 که تمام ظالم بودند از راه بسیار میسازند و کوچیده که در میان میفرستند و از شهر او شان بنیاد میگرفتند و رفته
 نیز هر کسی از مواضع خود کوچیده برفتند لیکن ما را مجذوب خبر داده بود که لشکر خراسانیان در آن
 داخل نخواهد شد از راه از شهر و هوا باز پس گردیده خواهد رفت بر آنها خبر آن مجذوب که خلیفه بود
 مقدسه نشسته ما ندیم قصه مطابق آن خبر مجذوب لشکر تا شهر و هوا آمده باز خراسان گردیده برفت
 و مخلوق که کوچیده رفته بودند باز آمدند فی الصلح چون جناب مستطاب الفخر الامام لیاقوس سره نیز از آن

در وقت آمدن لشکر خراسانیان در آن ملک می آید و عادت این ملک چنان بود که بوقت آمدن لشکر خراسانیان مخلوق این ملک از خوف و ترس که تمام ظالم بودند از راه بسیار میسازند و کوچیده که در میان میفرستند و از شهر او شان بنیاد میگرفتند و رفته نیز هر کسی از مواضع خود کوچیده برفتند لیکن ما را مجذوب خبر داده بود که لشکر خراسانیان در آن داخل نخواهد شد از راه از شهر و هوا باز پس گردیده خواهد رفت بر آنها خبر آن مجذوب که خلیفه بود مقدسه نشسته ما ندیم قصه مطابق آن خبر مجذوب لشکر تا شهر و هوا آمده باز خراسان گردیده برفت و مخلوق که کوچیده رفته بودند باز آمدند فی الصلح چون جناب مستطاب الفخر الامام لیاقوس سره نیز از آن

مساوت فرمودند و خبر کو چیده رفتن مخلوق ملک سنگه و نشنه ماندن ما بسمع عالیہ رسیدند و را و طوت
 طبعیدہ فرمودند کہ چون دیگر مخلوق المد کو چیده رفتند شما چرا انکو چیدیدین عذر پیش آوردم کہ غریب
 شتران با برادر ہست نمی آمدند فرمودند کہ شتران را چه می کردند عرض کردم کہ آومان ڈیو ڈی
 حضور را بغیر شتران چگونه میبردیم فرمودند کہ یک چوبہستی در دست کردہ آومان را بان در پیش رانندہ
 می بروی باز عرض عذر دیگر آوردم کہ کتب لنگرا چگونہ میبردیم فرمودند کہ کتب در اینجا انداختہ میرفتی
 چون عذرماند خاموش ماندیم پس بر لفظ مبارک رانندہ کہ میا پنجو شمارانیز در کدام ملک بودنی ہست
 دوران ملک عالمی نیز البتہ می باشد و حاکمان را البتہ کدام حاجت نیز می افتد و چون شما اینچنین تصرف
 کردن گرفتید و باین مشہور شدید اگر وقتی حاکم وقت را حاجت افتد شمارا بگوید کہ این امر ضرور کردنی ہست
 و خدای تعالی کہ جناب لا اوبالی ست سوال شما پذیرہ نفرماید و حاکم زور کند چہ خواهید کرد پس بہتر
 آنست کہ ہر کاریکہ دیگر مخلوق کند شما نیز آن چنان کنید کہ راہ سلامتی این ست میگوید این مسکن
 بے تسکین کہ آنچہ ظلیفہ صاحب گفتن مجذوب پیش بایران گفتہ بود و انہم بطریق انخفاہ عمل بود و اگر
 آن تصرفی بود از ایشان کہ شکر را بازگردانیدند چنانچہ از کلام الفخ الاولیاء مفہوم شد پس حالتہ شد
 کہ چون غلامان خود را با طهارت امت چنین تہیہ فرمودند خود بقصد چگونہ کردہ باشند و نیز بارہا بلفظ
 مبارک می رانند کہ بر کشف کفش می بایزد و اما چون آنجناب محبوب حق بودی قصد او شان ہزار ہزار
 خوارق حق جلشانہ برای اظہار کرمت او شان کہ عند المد بود ظاہری فرمود و اگر برای حاجت دوائی مخلوق
 و شکل شامی ایشان شفقت و رحمت مقتضی می شد بہ پردہ عذر دوائی و طائف کہ در شریعت عزائم شہور
 و بہ مذکراتین پیش حضرت قبلہ عالم رضی اللہ عنہ و بہانہ پس خوردہ خوراندین مریضیان را کہ از
 ہم پردہ شریعت است بمقتضای سورۃ المؤمنین تنفاہ وغیرہ چنانچہ دوا فرمودن میفرمودند و سخن کہ از
 پردہ بیرون بود ہرگز بزبان حقائق بیان نمی آوردند چنانچہ کبیر تہموسم بارشش قریب بانقضای
 رسید و بایان نیاید مخلوق المد جمع شدہ تمام بخیر و نیاز کردیہ و زاری عرض رسان شدند فرمود کہ
 ہفتاد و لکہ ہر دو شریف بخوانند پس چون مردمان تمام از بی بار شتی تنگ و بجان آمدہ بودند و یکتہ

از کور زیادہ درود شریف بخوانند باز جمع شدہ بخدمت عرض رسانیدند کہ وظیفہ فرمودہ حضور انور نام کریم
 پس باران بد آمد و تمام تنگ گرفتند و فرمودند کہ از من بگفت بگمانکنانید اکنون از خدائی تعالیٰ
 و رسول صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم یافتنی بہندی لکنے والا شدم حقتعالیٰ عنایت خواهد کرد پس در
 همان روز بوقت ظهر بیدار شد و باران درود کوہی کہ اکثر گذران این ملک بر آن است جاری و نادر و
 درود کوہی جاری مانند تاکہ ہر کس شکر گزار شد و برای مریضان کہ طبعیان از صحت ایشان بایوس کنند
 و بباران بحضور استغاثہ نمودند میفرمودند کہ برگفتہ طبعیان اعتمادی نیست کہ ایشان تابع ظن ہستند کہ
 خوانین طب ہمہ ظنی اند خدا شفا خواهد داد چنانچہ یک مرتبہ حاجی خان کاتب مریض بود خود آنجناب
 برای سعال و میان واصل کہ در آن زمان طبیب مشہور و فہیم بود از منگروٹہ آورند چوں طبیب
 تذکور بر سر آن مریض رسید کہ آب نیز از حلق او تمام عسرت فرو میرفت بخدمت حضور آمدہ عرض کرد
 کہ جائی و وقت علاج نماند کہ مریض موصوف از حد علاج نمودن گذشتہ است فرمودند کہ شما این
 مرد بایوسی از ظن بیان کنید خدا تعالیٰ قادر است کہ شفا دہد پس بوقت طعام مشاء کس پس خورد و خود
 کسی را دادند و فرمودند کہ این لقمہ چند بدست خود حاجی خان کاتب را خورنیدہ بیا و او پس خورد
 لبر و بمانند کور کہ از حلق او آب فرو میرفت گفت کہ مرا حضرت صائب فرمودہ کہ بدست خود
 این بتو بخوریم حاجی خان دانست کہ شفقت آمدہ است غدیر بلع در میان نیار و وائتارت
 کرد کہ بیار او و او ن شروع کرد و آن خوردن تا کہ چندا نگ بود و خورد و بنیادیت پس چون تمام شد
 مریض ندکور گفت کہ مرا فی الحال تمام صحت است پس صحت کامل حاصل شد ہم چنین قادر بخش نام
 بلوچ کہ یکے از پیر برادران بود اورا لاحق شدتپ وق در تونہ شریف آمدہ از حکیم خدایار کہ در آن
 ایام حکیم ندکور برای علاج عارضہ الفخرا الاولیاء قدس سرہ العزیز و تونہ متقدیمہ پاندا دویہ و علاج
 شروع نمود لیکن صحت رونمانہ شد تا کہ بعد از مرور ایام کثیرہ حکیم ندکور گفت کہ تپ وق از مرزبہ
 سویم گذشتہ قابل علاج نماند پس قادر بخش ندکور حضور آن حکیم حقیقی یعنی الفخرا الاولیاء قدس سرہ
 عرض نمود کہ یا حضرت حکیم مرا از علاج کردن جواب صاف دادہ و گفتہ کہ مرض تو از حد علاج گذشتہ است

فرمودند کہ برکت طیب چه اعتبار کہ طیبان سخن از رطلن میگویند خدا تعالی شفا خواهد داد پس گویند
 کہ اورا نیز پس خوردہ نمود خورائید شفا کلی یافت و نیز یکے طالع الصلیم بود گل محمد نام دین جوانی اورا
 تب لاسحق شد تا نہ ماہ اورا این مرض لاسحق ماند بعد از ان طیبان و طیبان شفق شدند کہ تب از روز
 تا شب گذشتہ قابل علاج نہ آید آن گل محمد کہ بحضرت نورالطیحا احوال خود و بایوسی طیبان عرض نمود
 و در وقت کہ وقت طلوت آنقدر الماء یاقدم سر و الخیز بود و یکے خربوزہ خورد کہ کسی شخص آوردہ بود
 و پیش داشته بودند فسر نمود کہ این را بخور کہ او تعالیٰ بہ شفا شفاء عطا کند گل محمد کہ میگفت
 کہ بر مکان خود آمدہ اورا قطع کردہ خورد و ہم بچہ خوردن آن مرا معلوم شد کہ صحت آمدہ است پس چون ہوم
 خربوزہ بود خریدن و خوردن آنها شروع کردم و ان ایام قلبا تندرست شدم و توانا گردیدم و این ہوم
 برای تشیل پروہ داری او نشان ذکر کردہ می شود نہ برای ذکر است زیرا کہ این چنین کار با نسبت
 آنجناب از تیبہ مکرانہ تیرت و مثال پروہ پیشتر ذکر کنائیدن آنکہ کیم تیبہ در حرم استوار ہوم معارف
 آگین مولوی صاحب مولوی محمد امین را عرضی بہ ہلک پیدا شد کہ امید زندگانی او نشان قطع کردہ
 بود پس چون احوال بخوبی او نشان در حضور انور طیبان نمودند فرمودند کہ ہندہ جناب حضرت تیبہ عالم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ تذکر کنید چون کہ وندی احوال او نشان را شفا کلی حاصل شد و چون رفتہ دیگر تیبہ
 برای زیارت ہوت طلوت فائز شد آنجناب فرمودند کہ ای فلان معلوم کن کہ مزہ صاحب ہندہ
 نوشتہ را باز گردانید و گاہی بطریق خوشطبعی خبری میفرمودند و در ان مردمان کار بند می شدند زیرا کہ
 معلوم داشتند کہ عاوت شریف ایشان پروہ داری است چنانچہ اگر شرح پیادہ کہ آن را در ہندی شری
 گویند راحت مردم را بخورد و استغاثہ می آورد بطریق خوشطبعی و ہومی فرمودند کہ ہندی شری
 گویند کہ قوت و غذای تو گیاہی است تو گیاہ را بخور و زراعت قوت ما است آن را بگذار چون دند
 رفتہ این پیغام میرسانید ہندی زراعت را گذاشتہ گیاہ خوردن شروع میکرد و چنانچہ شخصی در حضور
 آمدہ عرض کرد کہ در فائز من موران موران میکردند و چندان بسیار شدند کہ گذران ما از آنها تنگ شد
 بہرانی شود کہ دفع شوند بطریق خوشطبعی بہ نقطہ مبارک آمدند کہ بر موران را بگو کہ از فائز من دفع شود

والا فوج غارت بہاولپور ننگر پال پشما بنید ازم و نام بہاولپور کی ازا میر ذوان غارت کنندگان بود
 ہمیں آن فرمودند کہ او در آنوقت در مجلس حاضر بود و با وزیر بطریق خوشطبعی حکایاتی غارت
 نمودن او میفرمودند القصد آن شخص نزدیک سورخ موران رفته پیغام حضور انور ادا نمود و بجز
 رسانیدن آن پیغام موران در دخولی سورا جہائی حاکم نمودند تا امر نزدیک سور در خانہ او باز
 مایہ نہ شد و گاہی برای پرده داری کاری بندہ دیگرے میگردند چنانچہ بہ سمع آمدہ کہ شخصی خانقاہ
 حضرت قبلہ عالم رضی اللہ تعالیٰ عنہ جناب حضرت فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز گذارش کرد کہ این بندہ
 بامر برفتنہ ماری گزومن ازان عاجز آمدم غور شود در آنوقت مولوی صاحب مولوی امام الدین ابوبکر
 کہ گوئید از مجازان آنجناب بود و در مجلس حاضر بود او را ارشاد شد کہ این شخص را بر خانقاہ گلو کا
 کہ مارانوال مشہور است ہمراہ پرده آنصاحب خانقاہ را بلو کہ معرکہ خود را یعنی مارن را بلو کہ این غریب
 و گداز کنند مولوی موصوف بموجب ارشاد کار بند شد بعد ازان آن شخص را ہرگز باز نگزید چنانچہ قاضی
 نور محمد میگوید کہ باہل پرده من دہل در گلو پیدا آمد چنانچہ آب از طلق فرو نمیرود و نزدیک بود کہ راہ
 دم زدن بندہ شود آن را بر اسپ نشانہ پیش جناب فخر الاولیاء قدس سرہ الغریز آورد و عرض کردم
 مائتہ آدمی بگردن این ہمیریم زیرا کہ یکے این زن ہمیر و دویم طفل کہ بر پستان او شیر خوار است او ہم
 خواہد مرد و سویم من عاجز شدہ ہمیرم غور فرمائید کہ این را شفا شود و ہر تہ سلامت ہا ہم برین عرض من
 روی انور تغیر کردہ تمام ہیبت فرمودند مرا شریک خدا مقرر کردہ کہ چنین گفتا میسکنی پس اگر چه
 با ہیبت فرمودند لیکن چون چارہ دیگر نبود جزات کردہ باز عرض کردم کہ شمارا شریک خدا مقرر کردہ
 ولیکن محبوب خدا میدانم اگر مہربانی فرمائید و در نہا شدہ باز تمام شسوخ چہرہ فرمودند کہ دفع نشوند
 این سنگ کہ نزدیک منت ترا خواہم زد گفتیم کہ این امر سهل است کہ مراد حضور خود سنگ زد و قبل
 رسانید پس چون دانستند کہ دفع نمیشود فرمودند کہ باری ووائی کہین گفتیم کہ تا دو کردن اوقات
 نیار و لیکن اگر حضور عدہ شود پس سعی دوار خواہم کرد پس فرمودند کہ برو ووائی کہین کہ خداوند
 تعالیٰ شفا خواہد کرد پس فرمودند کہ در موضع ہمیر وکی زنگ در دوار دہل خوب میرسد او را بار

الفعلة اور آوروم چون و نبل را وید گفت که بقدر پانچتہ وین و نبل ریتم تیار شدہ استاودہ است کنون
 چیزیں برین بہ بندم علی الصبح آن ریتم را بہ دست کاری بر آوردہ شود پس چیزی بران و نبل
 بست و وقت عصر آب از حلق فرورفتن گرفت و وقت عشاء چیزیں نخورون شروع کر دے علی الصبح
 کہ آن طبیہ پرائی دست کاری تیار شدہ آمد و آن بہتر اکتشادہ چہینہ کہ اثری از آثار و نبل نہ بود گویا
 ہرگز از اصل نہ بود پس آن حیران شد و گفت نامی قاضی جو این امری و بگراست و ترا مبارک باد پس
 من در انوقت برای نخورون او تدارک کروم و چون دیدم کہ طوالم بی آزار بخورد پیش حضور العز
 رفتم از دور ویدہ فرمودند کہ قاضی جی حکایت حال عروس خود کو عرض نمودم کہ رسید و اون
 آمد فرمودند کہ الحمد للہ حق تعالی بار از شر تو امان داد و عروس ترا با دو بیہ شمار حامل شد و تخمین طریق
 پروردہ داری پیش آوردند و نیز اگر کسی بکرت جن گرفتار شدہ و در حضور آنجناب استغاثہ کردی
 اگر وقت خوش بود و پیغام بکہ حکم نافذ سلطانی بان جنیان فرستادی آن جن دفع شدہ رفتے
 چنانچہ میان حاجی خان کاتب حکایت کرد کہ چون فرزند گلان من کہ غلام محمد نام داشت بجدی
 رفتار و قوم پروراشن رسید و هنوز کلام کردن نیاموختہ بود بعضی اوقات کہ با بیرون خانہ نشست
 می بودیم و دروازگان خانہ باز بود اندرون خانہ پرشتی و چون باز بیرون آمدی چیزی از شیرینی نختہ
 نازہ درو آن پیرا بن می آورد و ما حیران می شدیم کہ از کجا آوردہ کہ در خانہ ما ازین جنس چیزی
 حاصلہ این نازہ نختہ و گرم است شہ چہا مرتبہ کہ این احوال را مشاہدہ کردم از خوف اذیت و حضور
 او از انفق الا و لیا تقدس سرہ الغریز عرض کردم کہ ما لایح آزاری و نقصان گاہی نہ رسید اما این احوال
 چہا مرتبہ دیدیم آئینہ مالک اند فرمودند کہ این جنیان است تو بر دروازہ خود استاودہ بگواز
 کہ از خانہ من دفع شوید و الا شمار ایک نباشد پس من رفتہ گفتم کہ حضور جناب حضرت فخر الا لیا
 تقدس سرہ الغریز چنان میفرمایند بعد از ان اثری از ان امر ندیدم چنانچہ مولوی صاحب مولوی الحدیث
 حکایت می کند کہ روزی شخصی بکان با آمدہ بنشت مابان شکل چہرہ و بدن او دیدہ از و پریدیم
 کہ ای شخص ترا بد عرض است کہ این مالک است و گویا او گفت کہ از مالک کچی می آیم

ومن بجزکت جن گرفتارم و بز فائزاه پیران گردیدم و حیلہ با کردم از من این بلا و وقوع نشد الحال در اینجا
 آدم یکین واقفیت کسی ندارم اگر کسی از شما لقمه غزو و بل بهره من کرده بخد مت جناب حضرت صاحب
 عرض حال من کند شاید که مرثقا حاصل شود و ثواب باشد پس حاجی پالان نزد ان شسته بود و او را
 گفتیم که این کار این مسافرند است پس آن حاجی مذکور او را همراه گرفته رفتند و بعد از ساعت دو ساعت
 باز آمدند و دیدیم که در چهره آن شخص فرق بسیار از حالت پیشین ظاهر است احوال پرسیدیم حاجی مذکور
 بیان کرد که من این را در حضور بر دم و عرض احوال او کردم شاید که وقت خوش بود فرمودند که
 این شخص را بر فلان کوه ریگ که درخت الگ است او از طرف باکو که این غریب را چرخ بر کردید این
 این را خلاص کنید من همان پیام بگو حکم نافذ سلطانی رسانیدم پس از این شخص پرسیدیم که از شما
 کردیم او گفت که بمیرد رسانیدن از دوش من گویا صد تن بار بود که بقیه او و ما ثوتی در بدن پیدا آمد
 و من از آن حال خود میدانم که مرثقا حاصل شده است پس اینچنین امور بر پرده پیام رسانیدیم
 و اگر کسی فریاد میکردی که دریا زمین بارانی بر روی کسی را میفرمودند که نام الی القاسم است
 برگلوخ خوانده و در دریا بنید از چون اینچنین کردندی دریا از آنجا برگشت رفتی پناخچه یکبار بواله
 بزرگوار این سکین چنین فرموده بود و چون کار بند شد میفرمود که یک گلخ بعد از آن از زمین
 دریا میزدخت کسی را خود گلخ و م کرده میدادند که این را در جانی بیرون دریا در زمین بنید از
 و چون عمل کردند مراد بر آمدی و دیگر از کشف قلوب که در هر مجلس چند بار مردم معلوم می شدند
 پرده هر کس مقصود خود از سخن عالی ایشان که در جواب خیال خود می شنید فریده میرفت باز
 عمل می کرد و مقصود می رسید لیکن کسی را طاقت آن نمی بود که گوید که تا جواب فرموده که بیست
 خدای و مزدون نید او چنانچه این سکین کاتب منتخب در آوان طالب العلی که در آن وقت
 میماند خلق را س نمیگردد و موی بر سر داشت روزیکه ماضی خدمت بودم گویش چشم یک بار این
 عنایت شد پس روی نور جانب دیگر کرده فرمودند که انا که موی بر سر من است کند کار ایشان
 نمیشود و خیال کردم که با وقت مثل جنابت کوشش تمام مری دارم که تحت کف جنابت خوانده ایم

در بیان اشیا و استنباط
 در بیان اشیا و استنباط

پس آنحضرت اولیاء قدس سره العزیز از چه باعث میفرمایند که نماز ایشان با عزت و بجزو این خیال باز نماند
سرفراز فرموده بر خط مبارک دارندند که صاحبان موی تسبیح غنم که از بقالان میخند و بان موی سر را تر
مینمایند آن روغن تمام پیدا باشد زیرا که دست او شان و هم آوند های او شان تمام پیدا نمایند و
هرگز از کافران کجا این رعایت که استیاء او شان پاک باشد پس بنده چون چنین جواب شافی
نمید یقین معلوم کرد که روغن اگر چه از دوکان بقالان نباشد هم پاک بدست نیاید برین متبذ
شده در همان روز پیش از آمدن وقت نماز صلیق سر کرد و چنانچه روزی در وقت قبل از آنحضرت اولیاء
قدس سره العزیز حاضر بودم بر چهار پائی استراحت فرمودند و مردم برای تبرک مساس عضای
مبارک شروع کردند بعد از ساعتی فرمودند بروید و آرام کنید من که از انبوهی مردم جامی برای
غمز نیافتی بودم بستون بنگله شریف برابر رخ مبارک استاده بودم خیال میکردم که حضور میفرمایند
که بروید آرام کنید جامی آرام در جهان غیر این مکان شریف کجا است که در آنجا می زفته آرام کنیم
بجز آمدن این خیال چشم مبارک که بهم نهاده بودند باز کرده بنظر سرفراز کرده فرمودند که فروالی ادب
پس این چنین کشف قلوب و جواب با صواب در هر مجلس چندبار می شدند لیکن چون به پرده بود
کسی پیش کسی ظاهر نمیکرد و این چنین امور که بعضی از آن بقلم آمدند اگر تفصیل ذکر کرده شود در دفتر
بهم گنجد لیکن بعضی از آن از بعضی اجناس برای تمثیل پرده داری آنحضرت اولیاء قدس سره العزیز
ذکر نموده شد و امثال آن چیزها را نیز غیر آنها را چنانچه یکے را از حکومت جهان معزول کردن و دیگر
بر تخت نشاندن و غریق را از غرق رهایی دادن و دوران را در بیداری برای مشکل کشائی ملاتی شدن
و خود در بجا بودن و در خواب تسلی دادن و مطابق آن ظاهر شدن و وظائف و جواب فرمودن
و چون در بیداری برای تکرار آمدند گفتند که کیا گفته بودیم بران اعتبار نداشتید و محض بدعا و در روز
کسان افزودن کدام کدام را شمرده شود که زبان بیان را طاقت تفصیل نیست اگر چه نسبت دیگر
فقیران و بزرگان کرامت عظیم نمبر می آید لیکن آن کسان که طبع و قریب آنحضرت اند از قسم کرامت
هم تصور نمیکند پس چون از تمهید فارغ شدیم بتوفیق او تعالی جل شانزه چهارم از قسم چهارم

وغائب الفخر الاولیاء قدس سره الغریز کہ بعضی مشہور و بعضی غیر مشہور بطریق شست نمونہ خروار ذکر کرده شود
 تا کہ این منتخب نیز از ذکر آن خالی نباشد و نیز بعضی آن را صاحب مناقب شریفیہ ذکر کرده آن را بمطالبت
 علم خود تخلیص نموده شود انشاء اللہ تعالیٰ عجیبہ اول آنکہ یک مرتبہ الفخر الاولیاء قدس سره الغریز بموجب
 عادت قدیم بر عرس حضرت قباہ عالم رضی بظرف خانقاہ اوشان تشریف فرما شدند بعد از انقضای عذر
 تشریف مساوت فرمودند و نیز در آن ایام در تونہ مقدسہ برای تحصیل علم میبودم فی الجملہ چون
 خبر در تونہ تشریف رسید کہ امروز الفخر الاولیاء قدس سره الغریز از دریائی سسندہ باین سوی آب
 عبور خواهند فرمود بسیار مردم حسب عادت معہود برای استقبال روانہ شدند منبذہ کاتب منتخب
 نیز بموافقت بعضی یاران برای استقبال روانہ شد چون کبنا در پیاہ برابر گذر رسیدیم در موضعی کہ
 آن را شاہ والی بستی میگفتند دیدیم کہ الفخر الاولیاء قدس سره الغریز زیر درخت سرشن کہ درختی
 عظیم در آن موضع بود منزل فرموده بودند پس فائز بقدمبوسی شدیم و چون بعد از آن بلا تاقا
 دیگر درویشان و علماء کہ بر کباب حضور معالی بودند رسیدیم شنیدیم کہ می گفتند امروز عبور دریائی حضرت
 صاحب با جمیع قافلہ درویشان و خادمان بطریق عجیب واقع آمد پس در پی استفسار و تفحص تفصیل
 افتادیم از ہمہ یک طریق مستفید شدیم و آن اینست کہ گفتند کہ در بار مذکور در دو جایی شدہ روایت
 یعنی دو حصہ شدہ است یکی بطرف شرق و یکے اینکہ کبنا مغربی است لیکن چون موسم طغیانی است
 در ہر دو جا برابر و در کمال موج آوری است و کشتی نیز در ہر دو دریائی باشد پس چون حضرت فخر الاولیاء
 بجمیع درویشان از کشتی مشرقی گذر و عبور فرمودہ بر کنار این دریا رسیدند دیدیم کہ کشتی برگذر
 بنظر نئے آید پس خود حضرت آنجناب پریدند کہ کشتی کجاست بعضی مردم اطہار کردند کہ غریب نواز
 ملاکان برای حضور کشتی را برگذر بستہ بودند کہ راہی زاوہ پہرہ و پال کہ حاکم سنگہ بود و از طرف ناظم ملتان
 و کافر سخت و بد خو بود و درینجا آمدہ کشتی را بزور گذارستہ بردہ ہر چند کہ ملاکان و دیگر کسان گفتند یکدو
 ساعت فرصت کن کہ برای حضور حضرت صاحب کشتی تبادہ است ہرگز بگفتہ کسی التفات نکرد و
 کشتی را بسر و چون موسم تابستان دور میان دو دریا ریگستان کہ آن را بندہ بنیگ گویند ریگستان

گرم شده بود و درختی سایه دار موجود نبود گرمی روز و یک تمام تنگ کرد و در ایشان و غاوان حضور
در سینه چوب بصدقه تقصیر و شفقت بدست آورده بر پانمودند و دوم و گنگلو بر وجه هماد بود و در بلخی چوبهاست
انداخته قدری سایه بلخی حضور الوری تیار کرد کسی باید با وزن در دست کرده می جنبانید لیکن گرمی سخت
بود و اثر تمام کرده بود و بران انتظار علاوه شده پس آنجناب غارنجان گویا لای را که از غلامان مریدان
با غلامان آنحضرت بود و برکناره دریا در کسی موضع سکونت داشت و در آنجا موجود بود و همراه بود و در
که کسی را بطرف آن حاکم نفرینند اگر گشتی و در بهتر و الا چند مردمان ماه صنعت شادری یا سناها همراه خود
کرده پیار و که اگر گشتی بدست نیاید اسباب فقیران بر بناها عا برکنانند و نیز در ایشان را بر سناها نگذا
القصه آن حاکم که بسجای و مژد بود و از دادن گشتی جواب صاف داد و هنوز غارنجان مذکور و او را
رسیده بود و ندکه بیان فخر بخش لاگری حضور الوری عرض رسان شد که یک دو سنا که از سبب موسم طغیالی
همراه ما هستند یا از جایی بدست آمدند اگر مرضی حضور پر نور باشد بعضی چیز شکیبای فقرا بر بناها عا برکنانند
و عبور شروع کنیم ارشاد شد که بهتر شروع کنید که حق تعالی آسان کند بعد از آن مصحف شریف طلسم
با وجود آنکه عادت شریف تلاوت در وقت ظهر بعد از نماز بود و در آن روز بخلاف وقت عادت شریف
مصحف شریف کتابة تلاوت شروع فرمودند و سبب آن ارشاد یک دو سنا و از حلقه در ایشان
که قدری عالم شادری داشتند سنا بر داشته قدری از اسباب پارچه و غیره بر سر نهادند چون برکناره
آمدند دیدند که دریا بصورت اول که تمام نرو با موجها و هیب بود و بطرف نمی آید لیکن چندان تشبه نشد
و در دریا آمدند و بر سر قدم رفتند و تصور کردند که هر جا که عمیق باشد بر سنا سوار خواهند شد و رفتند
تا بکنار غربی رسیدند دریا در هیچ جا عمیق نیاید بلکه از کم گذشت و نیز تیزی در دریا نبود که شکی
شد پس چون دیگر در ایشان که برکناره استاده بودند این حال را مشاهده کردند و نیز امانا که سنا
چیزی از اسباب برده بودند باز آمده اظهار کردند که آب دریا در جایی عمیق نیست بلکه از کم بالا نیاید
در و شفقت تیزی است بلکه چون آب استاده آسان و در و گل ولای هرگز نیست که قدم باسانی
بر داشته شود و چنانچه نام دریا در و در هیچ خللی نیست پس چون در ایشان این احوال

و شنیدند همگی اسباب خود را پارچه و غیره بر سر نهاده در دریا آوردند و عبور نمودند و اگر کسی صاحب اسب بود
 اسب را در دست گرفته عبور کرد و آب تنگ اسب را از طرف زیرین تر نمود و اگر شتران بودند نیز
 باسانی که هرگز در جامی لغزش نبود عابر شدند و بعضی بیابان گفتند که دو سه خر همراه بودند آنهم بهمان
 طریق عابر شدند و عجب آنکه یاری نقل کرده که مرد طولی و قصیری را فرق نبود بلکه همه را آب تا کمر می آمد
 چنانچه آن یار گفتند که نور حسن بلان که تمام طولی قامت بود و احمد علی بلوچ که با سم رو در شهر بود و تمام
 کوتاه قامت بود چون هر دو ساکن شهر سوگند بودند با یکدیگر در دریا آمدند و دیدیم که پیش و پس یکدیگر می آمدند
 و هر دو آب تا کمر می آمدنی الحاقاً که غازیخان مذکور آومان شنناورد و سارا الفحص کرده بدست آورد
 و بر کنار دریا رسید همه درویشان بلکه همه همسایگان قافله آنجناب عبور کرده بودند گرفتاری عالی
 حضرت در آنجا و سایه آن دو شهر با بعضی بیابان قایل شمشه بودند پس غازیخان مذکور یک کبک
 آورده و سارا دوم داده و وزیر کبک محکم کرد و آنقدر الا و لیا قدس همه الغریز را بران نشانند و خود را
 خود آن کبک و سارا را گرفته باین کنار آوردند و در آنوقت که باین کنار رسیدند و بر اسب سوار شدند
 سرداران تنگوانی نیز شاید که آن خبر شنیده بودند و با آومان شنناورد و سارا حاضر شدند مگر کسی را هیچ چیز
 در یاری نقل کرده که در آنوقت که خود آنجناب بهلادت شامل بودند و درویشان از دریا
 میگذشتند میان واصل که منشی حضور بود و نزدیک آومان سایه اتاده بود و احوال دریا را دیده گفتن
 شروع کرد که امروز حضرت صاحب دریا را گشته کرده است یاری دیگر نزدیک او اتاده بود و شاید که
 بهمین و ذی عقل بود دست بر زمین او نهاد و گفت ای بهیوشن بخوابی که همه مخلوق غرق شود و در این
 موردی که است الحق آن یار دست فمیده که تقنای عهدی صلی الله تعالی علیه و سلم
 بهمین پرده داری سنت و او درم چاکر فان و دیگر مردان قصه کردند که مانند آنوقت آمدن در دریا
 سارا گرفته آمده بودیم در آنوقت الفخر الا و لیا قدس همه الغریز از طرف دریا بسوی آن دو شهر سوار
 فرمود و شریفی میداشتند و دیگر قافله درویشان پیش از آن در دستنی مذکور داخل شده بودند
 و دیگر که شمشه غلیظان نام تو افغان که آن را می شنناورد و در سارا سگوار و علاقه داری

هم میداشت و بنام حمید اشتهار بود و در نجارید و گفت که من با نروب رفتی است بعضی درویشان او را
 گفتند که آب دریا کم قامت است که بگر میرسد ما هم از دریا بغیر کشتی و سنا گذر کردیم پس با غنا و گفته
 درویشان او بطرف دیارفت و از کسی پرسید که از کدام جا درویشان گذر کردند چون معلوم کرد
 جامه های بر سر داشته و دریا قدم نهاد و باول قدم در عمیق افتاد و شجقت تمام بیرون آمده بر درویشان
 رنج خاطر شد که با من استنزه کرد کسی گفتش که ای بهوش آن گذر درویشان ستری از اسرار حق
 بود تو صورت دریائی نه بینی که چه سوجهای عظیم دارد و موسم را هم ملاحظه نمیکنی درین موسم کم قامتی
 دریا کجا متصوری شود بنده مسکین کاتب فتنه میگویی که مابعد ازین همه امور رسیدیم لیکن چون در
 تازه بود و تو شخص از یاران دریافت نمودیم و معلوم کردیم اما بعد ازین منظر آن شدیم که آیا از جناب
 فخر الاولیاء قدس سره الغریز نیز سخنی درین باب وارد شود یا نه پس چون بعد از قیلوله نماز ظهر را
 فرمودند و در سایه آن درخت محفل و کچه ری فرمودند کسی شخص قیل و قال دریا ضبانید الفخر الاولیاء قدس
 سره بر لفظ مبارک راندند که امروز غازیخان دریا را کم قامت و لاته کرده داده است غازیخان نیز مشرف
 محفل شریف بود و چون طریق خوشطبعی را ملاحظه کرد گفت که یا غریب نواز ما که همیشه بر کنار دریا و در
 داریم و همسایه یکدیگر هستیم و چندین آشنائی بدریا هم پیدا کرده باشیم و بطریق اخبار و حقیقه گفت که
 ما و غازیخان را هم این توفیق بود و بعد از لحظه بر لفظ مبارک راندند که دریائی نیل فرعون را نیز فرما
 می برد و البته ما کلمه شریف هم میخواهیم **فأندک** بدانکه این لفظ مبارک الفخر الاولیاء قدس سره الغریز
 ولالت می کند بر آنکه همچنین امروز در آن جناب از قسم کرامت هم نباشد بلکه محض سیرت خواندن کلمه
 شریف که هر کس میخواهد مشیرو و نیز صورت بی قصدی آنکه اگر کرامت از سیاق قصه هر کس را مفهوم
 و ایضا معنی حاجت روائی تمام جان که صد ما مردم در یک تفسان می طپیدند و در معنی است مگر آنکه
 این مسکین که این را از عجایب شمرده نه از ان جهت شمرده که خود آن جناب فخر الاولیاء قدس سره الغریز
 از چنین دریائی کشتی گذشتند که اگر چنین بود هیچ عجب بود همچنین امروز از بسیار بزرگان معروت
 اما عجب آنست که خود آن جناب پرده اسباب شروع را از دست گذارنده زیرا که بر کسب که صورت ترکی داشت

و از اسباب عبور و ریاضی باشد گذر فرمودند و صد نام مردم قافل که اکثری عوام الناس بودند همچون اولیاء کجکل
 سبکت کمال آن کجکل از چنین دریا متواج بر سر قدم بے اسباب عبور باسانی کمال عبور کردند گو یا
 همه کمال بودند و ظاهر چنین بفهم قاصری آید که این امر از قبیل ادب دریا بود و از جهت انتظار آن
 محبوب بارگاه رحمان از حق جلشانه اذن یافته با درویشان و غیره همایان آنجناب راه داده
 تا که انتظار ایشان که برای مشقت گرمی بنسبت درویشان بود دفع شود و آب سودگی و خوشدلی
 بر ساحل سلامت برسد **اسیات جدیده** مرد چون شد راست بفرمان رب + ارض و سما
 باشد از و با ادب + بحر ادب و زرد و فرمان برد + نار شود سرد ز نورش کند + شکر تائیدی این
 باد شد + بیکن شکر آن عاود شد + موم کند این داود را + باد شکر است خط هو در + عاقل و فرزاد
 همیشه رب + دوست در دوست شده با ادب + عقل و ادب گریب و باریشان + بهره گردید ستون
 پریشان + فائده دیگر آنکه بتقل صحیح بیبوت پیوسته که این امر چون پیش درویشان آنجناب است
 شد تا که این خبر بسبع قدوة الاولیاء مولینا مولوی خدا بخش ملتانی ثم خیر لوری رسید فرمودند
 آفرین بر حوصله و فراخی علم آن که در یاد هم باقی گذاشتند و کار درویشان هم سرانجام فرمودند
 و اگر نه یعنی حوصله چنین نفرمودند و اندر یا چنان خشک شده رفتی که تا قیامت بقدر آب خوردن
 کجشک در آب نیافته شدی - فهم من فهم عجم و کعبه تر از اول آنکه کعبه تبه در یاد هم در و انهم
 ماه ربیع الاول که سن آن بزره رایا و کانده مخلوقات است که طرف شمال از نون شریفه که مشهور است
 و اما آن مکل و او است چندان هجوم و انبوهی در نون تقدیر کردند که شاید در موسم حج بزرگه منظر و بینا
 میشد با شد و مردم پروانه وار خود را بر شمع جمال جهان آرا و آن اولیاء قدس مرد غریب و مستحق
 بلا تشنه و از بر آن چشمه سار فیض الهی از یکدیگر سابقه می کردند چنان در آن زمان بیکدیگر
 دوش بدوش میبودند و قدم بر قدم یکدیگر می نهادند و از آن منع و کتاب و بیعت و مسائل
 و ممنوع نمیشدند پس اگر چه انبوه عاشقان دیدار نورانی میبودند و لیکن از این در میان مردم نجاران
 و نادان حضور را تعجب بد که یارب آنچه رو نما شد که در آن آنک از مردان زمان لیبارگی حلا آورده

کہ جایی مانعاً در میان هم نمائند و نیز آب چاه و جایی سکونت و آرام نمائند و همه و گهائی ریگ آن
 آو میان پر شده به نظری آید البته این امر عالی از حکمت نباشد پس چون در پی استفسار
 افتادند از هر کسی که می رسیدند همین جواب می دادند که در فلان شب بعد از نماز مغرب قبل از
 شنیدیم که سادوی ندای می کردند استیم که آن ندا کننده کدام شخص است مضمون ندا آنکه در
 ما و ریح الاول که آن تاریخ وصال حضرت سرور عالم علیه افضل الصلوة و اکمل التحیات است
 زیارت و دیدار فیض آثار جناب حضرت خیر الاولیا اقدس سره العزیز فائز گردان و آن بهشتی
 و آتش و وزج بر و حرام داین ندا در شهر و قریه درین یک وقت مسموع گردیده تا که اول
 و هر قریه چنان پیدا شدند که خاص درین یک شهر یک موضع است و بس و چون ندا گوش
 کسی رسید چنان تاثیر داشت که بجز شنیدن ندا بقراری نیگشت تا که صبر نتوانست کرد تا بسوی یک زمان
 طفلان شیر خوار و در آنجا در خانه گذاشتند و روان شدند و چون وقت نچتن طعام بود و بسوی زمان
 آرد آیین می نمودند و این ندا مبارک گوش شان رسید دست از آرزو شسته بر فاسته روان
 شدند و چون وقت نچتن طعام بود هر کس از شهر و قریه می خورد روان شد و در راه انواع انواع
 از شهر می دیگر باو شان ملاقی شدند و از یکدیگر با حال پرسیدند و معاوم کردند که ندا ساعت از
 از غیب بود و با یک شهر و قریه مخصوص بود که در وقت خاص به شهر و قریه مسموع گردید القصة
 چنان کشش و جذب باهل آن ملک رسید که آن نهاد و یا هتاد کرده یا کم و بیش که روان شدند و
 راه استراحت گرفتند و نه خوردن و آشامیدن او شان را یادماند بلکه روار و و پایا و ده بی زیاد
 و رفعت هشت پاس خود را در توشه متفرد رسان فاعده مطلوب گردیدند تا که او شان پاس
 آبله آبله کرده بودند لیکن در راه از آن خبر نداشتند چون درینجا رسیدند پس طاقت رفتار و قدم
 نهادن نداشتند فی الجمله بچین شب با نچین اثر و عامه گذشت و روز آمد چنان هجوم و اثر و عامه
 که بو طائف اول بهار شاغل شدن می دادند و اگر در راه را میزدند و محکم می کردند و در راه
 شکست پس بعضی متفرقان و خادمان حیات کرده عرض کردند که غریب نواز خود و حضور و نچین

میفرمایند و بعد از آن طبع نازک تنگ می شود این مناسب بگرم و در جم حضور بقرن می آید فرمودند
 که شما که همیشه هم صحبت با منی مرا عادت آنچنین امور کجا لیکن بار و ده ادتعالی جلشانه می شود و هر چه
 می شود اما اکنون طریقی فکر کنید که وظیفه ما فوت نه شود پس عرض رسان شدند که اگر حکم و مرضی
 حضور باشد خود ظاهر بر سجاوه شریف بلوس فرمایند و بواسطه خود شاعلی شوند و ایک دروازه بنگله
 بنوبی و یک شمالی باز کنیم و بران هر دو دروازه با سیمس آیندگان را از دروازه جنوبی داخل نمایند و نیم
 که بدیدار منور گردیده از دروازه شمالی بیرون روند فرمودند که بهتر چنین باید کرد تا وظایف فوت نشود
 پس خیابان انبوه شد که بعد از ده هشتی بابا صاحب زمینها شد از جنوب داخل شده بشمال بیرون میشتند
 چون بعد از وظایف مهوده فارغ شدند عادت شریف مالوف قریب دو پاس روز اندرون و یو و بی
 شریف شریف فرما شدند از مستورات و محذرات آن ملک که پامپاوه و پایی از اب خون شده آمده
 و در جوی شریف چنان بر شده بود که نشستن کجا که جای قدم نهادن هم نبود الحمد للہ که همه میدواران
 مردان و زنان بهره باب شده و بیشتر قطعی گشته باز بوسن خود روانه گشتند فائده بدانکه بود
 در و حام و سبب آن ندایب از عجایب چنان از طم من الشمس که بر بیچس پوششیده نیست برانکه
 این چنین واقعه از کسی ولی الله منقول و نه در کتاب از کسی مکتوب و آنچه بعضی و هم میکنند که آنچنین
 سخن از بابا صاحب یا از بها والدین مکر یا ملتانی رفته و واقع شده محض و هم است زیرا که حضرت
 والدین ذکر یا علیه الرحمته و نحو و نظر این معنی گشتند و خود برای ناشای حمال خود و مخلوق در کجا
 بنام آنگشته اند که حق جلشانه مخلوق را ندانستند و بنام او آمدند و این محبوب بارگاه
 من هرگز آنچنین اظهار از خود مکر و ند با عنایت الهی متفقی آن نشد و نحو و مخلوق العدا از سب
 چندین مسافت کشیده آمد سر باستان نهادند پس در میان آن و این فرست عظیم پیدا
 و اما حضرت بابا صاحب قدس سره العزیز اتفاقاً حکایت حال مختفی خود فرمودند و آن مختص
 معنی که در گوش دل من این ندای شنوا شدند آنکه مخلوق شنوا شدند و مخلوق جمع شدند
 ما اینجا و امرتند که جایی سوال اندکیه آنکه وجه تخفیس آن یک ملک بشا و این آن ندر

جان افراچیت دویم آنکه در تفسیر تاریخ و از و هم ماه ربیع الاول میباشد پس افضل و جلی است
 که تفویض اینچنین امور را به حق تعالی و واقفان اسرار او بایست نمود که کاویدین اسرافیب و ظن و تخمین
 حکم کردن مناسب حال ظاهر بیان نیست **سپس** سر حق را کس نداند خبر خدا همچنین اسرافیا صمان خدا
 و در پی قصد اظهار این مجید شریف **عجیب** مگر از یار محمد سوکری شنیده ام که گفت شخصی یار محمد خان افغان
 در نوشته شریف سکونت داشت و در اول صاحب کمینت بود و نیز از غاندان افغانان صاحب سر
 بود لیکن در آخر غریب و ناهار شد اتفاقاً با طرف شمال رفته بود و بوقت معاودت برمودج و شتر سواری
 چون به وضع دونه که بقدر پنج کرده از طرف شمال نوشته شریف می شود رسید و موسم رسیدن در
 باجری بود و نوشته باجری در زینبات موضع مذکوره پنجه اتاده بود و در باربان که مبارز شری او گرفته بود
 گفت که خوشه های شکسته ناریده پس سگستن شروع کردند و شاید که کار دار سر کار که حافظ زراعت بود از
 می دید و یار محمد را از آن خبر نمود پس چون خوشه های بسیار شدند آن کار و آرا آمده مبارز تران را گرفت
 حاکم وقت که نام او گوهر قوم زرد بود در موضع مذکور یوان خانه بود و در انجامی ماند بر و گفت که این شخص
 چنین نقصان کرده است گوهر مذکور تمام خشک طبع و سخت خوی بود گرمی بسیار نمود و بعد از آن
 که نقصان توانی معادله پانصد روپیه است لیکن نظر بزرگان تو نمودم دیگر عفو کردم مگر در
 بجز رسیدن بخاندان خواهی کرد پیش آن پدرفته خواهی گفت و الا همان صدر روپیه خواهد
 و مراد از آن پدرفته الفخر الالباب و لیا اقدس سره الغریز نهاد و پس یار محمد مذکور در نوشته مقدسه رسیده
 بودی حضور فائز شده عرض رسان شد که غریب نواز از بنده گناه چنین و چنین واقع شد اکنون
 گوهر زرد روپیه صادره نهاده و مرا طاقت یک روپیه نیست غور بنده بدامن حضور است
 چون اقرار گناه خود کرد و تمام پذیره افتاد که عادت شریف همچنین بود پس آن یار محمد سوکری گفت
 که در آن روز بوقت عصر بنده را و مرا سزا دادند و فرمودند که بنام محمد دونه زینده از آن موضع
 است و هر گز بنام گوهر نبرد است تا این چشمین بگاه بموضع مذکور خواهی رفت
 که در آن روز از آن جا خواهی گذشت و اول به محمد دونه طاقت خواهی نمود

پس چون او مطالعه مراسله با خواهد نمود ترا همراه گرفته بگویم مذکور خواهد بود پس اورا هم هر دو مراسله خواندند
 داد و باز جواب حاصل کرده زودی زود معاودت خواهی شد القصه چنان بگناه از خانه روانه شدم که
 چون بموضع مذکور رسیدم امام بجماعت در نماز استاده بود من هم نماز ادائیگی کردم و آن محمد نیکو نیز
 در آنجا در جماعت موجود بود و مراسله عالی حضرت با و دوام از مطالعه کرده مارا گفت که ساعتی توقف
 کن که اشراق ادائیگی نمایم و اگر چه بگویم مذکور هیچ امید نیکی نیست مگر بسبب فرموده حضور از آنجا
 رفت فی الجمله بعد از اشراق در دیوان خانه بجای آن حاکم رفتیم در آنوقت آئینه در دست داشت
 و موترش موی بینی و پیشانی او می چید چون مراسله عالی در پیش او نهادیم آن خواننده احوال
 حقیقت معلوم کرد آئینه را از دست برداشت و بغضه تمام گفت آن خزان پیر را بگفت اکنون
 آن پانصد روپیه از خواهم گرفت تا چند وقت در آن غصه سخنان بجای بگفت بعد از آن آن محمد
 زمیندار بالبحاح گفت که اگر بنوشته حضور منافی نتوانی کرد باری از آن زیاده مکن پس
 هزار شدت این امر منظور کرد که آن ده روپیه اگر فرارسانید بهتره والا آن پانصد روپیه خواهم
 گرفت پس باری بگفت این احوال و این گفتار دیده و شنیده باز بطرف تونسه مقرب
 روان شدم چون در بخاری رسیدم حضرت بنور بید بودی شریف شریف خیر بوده بودند لیکن دست
 شده بود من در حضور قدم بوس شده هر چه دیده و شنیده بودم معروض کردم آن را اصفا
 فرموده خاموش شده بر فاستند بید بودی شریف شریف فراموشند القصه چون در آن روز
 نماز ظهر ادائیگی فرمودند و منزل تلاوت کلام العرش شریف هم تمام نمودند شیخ محمد که وزیر خان
 صوبه سگدر بود برای دریافت زیارت حضور آمد مشرف شد تا نماز عصر در حضور ماند بعد از نماز
 قدمش شد غصت طلبید در آنوقت بعضی کار با حاجتمندان با و تفویض فرمودند آخر وقت قدمش
 کردم یعنی باری محمد سوکری چون آن سوال مشاهده کردم چون او پشت داد بطرف حقیقت زد یک حضور
 کردم که با حضرت کار مصدوره باری محمد ان هم شیخ را سپرد فرمایند که آن غیب تمامه الاست مراد است
 مبارک چنان باری پس انخواستند که بر دیوار سی و نهم دوام و بعد از آنکه ششم مذکور زنده و نا پیکشت است

پس چون آن شب گذشت بوقت دمیدن صبح که عادت شریفی که ترمج شب بعد از اذان صبح قدر
استراحت بقدر رازی برکھٹ میفرمودند و بعضی بیان در آنوقت حاضر شده مالش عصار مبارک میبردند
بنده یعنی یار محمد سوکڑی نیز حاضر می شد در آن روز که پیش از رسیدن دیگر یاران حاضر النعمین
شدیم بطریق خوشطبعی فرمودند که ای فلان او در ترا یعنی گوهر نمبر دار در شب گذشته مردم که
از وطن خود آمده نقل رسانیدند و مقتول شدن عرض رسان شدیم که غریب نواز اگر چه گوهر نمبر دار
مشهور و مقتول گشته اما یار محمد افغان را از آن هیچ انتفاع نرسید زیرا که بندی یادداشت شد
که در دفتر موجود باشد هر عالم که قائم مقام و آید از او پدید آید و هر چه از یار محمد خواسته گرفت برین
در بواب بهمان طریق بلفظ مبارک رسانند که آن بندی غانہ ترا نیز سوختند چنانکه بندی برشته جا
بسته بود و آن جایی را آتش زدند آن جا هم بالکل و آن بندی سوخته شد پس چون روز شد
خبر متواتر رسید که گوهر نمبر دار از دست مردم که مقتول شد و بای او نیز سوخته شد حضرت
سلطان المشائخ خوش فرموده است بیت ای رو بہک چرانیستی بجای خویش با شیر
پنجه کردی دیدی سزای خویش مولانا روزم فرموده است بیت چون خدا خواهد که پدید
آید او در طغنه نیکان زند **ملفوظ** بدانکه قبل ازین دو امر از عجائبات الفخر الاولیاء قدس
سره العزیز که مذکور شد محض رحمت و ظهور جمال بود و این مثال ثالث جمال و جلال بود و مخلوط است
که نسبت یار محمد افغان بلکه تمامی مظلومان آن سگ ظہور بمل و کمال باشد و نسبت آن ملہ
مقتول ظہور جلال میتوانند بود تا بدانی که انانیت تمام صفت جمال بوده و گاهی چون نبی کریم
صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم در صفت جمال نیز جلوه میفرمودند لیکن آن متغنی حکیمه عظیمه می بود
چنانکه درین امر مخلوق از ظلم آن ظالم خلاصی یافتند عجائب دیگر آنکه میان عبدالمدنامی
همساز که از مریدان با صفا حضرت حافظ محمد جمال صاحب ملتانی رفر بود و با حضرت فخر الاولیاء
صحبت داشته بود و چون آن میان عبدالمدنکور مرد کوہستانی بود و بسا سادہ دل مانند
ابدالان منظرے آمد خود حضرت فخر الاولیاء از چندین ستر احوال میفرمودند چنانکه از دیگر کسان

می فرمودند ابتدا اورا بعضی احوال اطلاق شد یک شب بنده کاتب منتخب را با و اتفاق ^{صحبت}
 افتاد و این اتفاق بعد از وصال حضرت فخرالاولیا بوده بنده اورا گفت که ایمان عبدالعزیز
 چندین محبت که با بذات فخرالاولیا کردی چیزی از عجایب است او شان هم دیده گفت که بسیار
 دیدم لیکن در وقت امر که دیدم عجب اندگفتم که آن کدام اندگفت عجیبه اول آنکه چون در کوه خبر وصال
 حضرت مرشدیم فقط محمد جمال صاحب رتبہ سیم حزین این کتبہ بن رسید چنان غم دالم بر جان و دل
 این فقیر عائد شد که بیان آن نتوان کرد پس از کوه روانه شده بتولنہ شریف زیارت و قدمبوسی
 حضرت صاحب بوقت بعد از نماز مغرب قبل از عشا فائز شدم و بمجرور رسیدن بمصوور چنان گریه ازین
 وقوع یافت که طاقت گفتار بلکه دم زدن نماند چون آن مرہمہ جراحتمائی مجروحان باحوال زار
 من با منظر فرمودند زبان حقائق بیان تسلی من بکشاندند و فرمودند کہ ایمان عبدالعزیز
 گریه کن کہ این مردان خدام گز نمیرند بلکه چون با بیان زنده هستند بر و هر چه خواهی عرض کن
 کہ او شان شنوندگانند لیکن گریه من چنان غلبہ کرده بود کہ تسکین نمی یافت پس مرا
 نزد خود نشانده فرمودند کہ این لفظ بوقت نملوت بر بالین مزار او شان رفتہ بخوان کہ تسلی تو
 انسان توان شد پس چون فرود ایس فرود از اسجار روانه شدم و بعد از قطع مسافت فائز ملتقا
 گردیدہ زار شدم چونکہ مزار شریف را از مردمان غالی دیدم آن لفظ فرمودہ او شان بخواند مجروح
 خواندن من آن لفظ را حضرت مرشدیم از مزار مبارک بیرون آمدند من بر قدم افتادم فرمودند کہ
 ایمان عبدالعزیز فرمودہ انفع الاولیا اعتماد نبود کہ ترا فرمودند این مردان خداستے میریزند
 بدان کہ ما مرده نیستیم و ہر گاہ ہر کہ بیایدیا اورا بنیم و ہر چه سوال کند قبولیم ہا شے ہا شے باز ہر
 شریف کم شدند لیکن بیان نہ کردی لفظ فرمودہ انفع الاولیا بیان نکرد عجیبہ و دم آنکہ بوقت
 بعد از افتراق بر روزانہ حجرہ شریف رسیدم از شگاف و نظر کردم دیدم کہ حضرت صاحب ^{برسی}
 شریف بہ نظر من نیامد گمان کردم کہ برای تازه کردن وضو یا فغان وقتہ ہا شے بہ نظر بجائی
 کوزہ و شوکر دم کہ در بنگرہ ہا دہ شدہ می ماند دیدم کہ کوزہ شریف نیز بجائی خود نہادہ شدہ است

حیران شدم کہ اینوقت بکدام جای دیگر رفتن عادت شریف نبود و در حجره ہم بنظر نمی آمد پس درین حیرت باز از شگاف و نظر میکردم بعد از ساعتی دیدم کہ از گوشه مغربی جنوبی حجره شریف از میان دیوار برآمدند و پیش شریف جلوس فرمودند پس ساعتی توقف کرده در حجره شریف داخل شدم و بقدمبوسی مشرف گشتم اما حفظه کردم کہ هنوز دم مبارک تیز بود چنانچه کسی بتیزی دوباره باشد پس ارشاد شد کہ ای عبدالعزیز نگاه درینوقت نیاید باش عجب سویم چون این میان عبدالعزیز این دو امر بیان کرد و گفت سویمی تم است لیکن پیش کسی نگویم کہ مرضی حضور در کشف او نباشد و مرا حضرت رساند این مسکین باو گفت پیش پیر ادران اطعماء پنجین امور حضرت نیست باشه بگو چون مر و ساده دل بود و گفت کہ در راه راستی کہ مرا حضرت نیاید گفتن کہ امید بدان حضرت نیست کہ هرگز حضرت نباشد و حضرت اطعماء پنجین کار همیشه بیکانگان است نه پیش پیر ادران پس گفت کہ یک روز دیگر نیز نگاه نگاه برامی نظر شدن زیارت رفتن و مویشستن به بنگله شریف بود و چون از دور نظر کردم دیدم کہ هر جوف بنگله شریف از دیوار مغربی تا شرقی و از جنوبی تا شمالی و از زمین تا سقف موجود و بدن مبارک ایشان برپشته بود و چنان بیست ازان بیست شریف برین مستولی شد کہ ازان گردیدم و قدم آهسته برداشته باز پس دیوار بیرون بنگله شریف نشستم و چون لرزه من آرام گرفت باز جرات کرده ناظر شدم دیدم کہ بیست قدم نشسته اند پس اندرون رفتن چون بمن التفات فرمودند بلفظ مبارک تمام بیست فرمودند کہ ای عبدالعزیز از یکبار کہ از نگاه آمدن منع کردیم باوندانستی کہ باز نگاه آمدی درینوقت نیاید باشی ای بیست جدید کار خالصان خدا با او سپارده تا نباشی پیش حق تو شرمسار و رازنا و از خدا حق ای سپر که نواز و بیکس در اینها خبر حق نیابت و او شان را ای ولید زامر کن باشد دست شان کلید و اگر بمیرند و زنده کنند تا شب حق اندر هر چون و چند تو چه دانی رازهای اولیا + شب پرک نسبتی کو با ضیاء -

ای بیست چند منتظرین بعضی مدح آنفخر الاولیاء قدس سره العزیز و ختم منتخب

نور محمد جو علم بر فراخت	نوبت نوبت با جہان جلوہ ساخت	انواع سلیمان چو نوبت رسید
ستر وجود است گز و شد دید	چشم کشا جلوہ دیدار بین	از رخ او پر تو الوار بین

<p>چشم دل از دهم و گمان پاک کن بروی تو تا که بری بوی او کوی سگ آن گلشن باغ وفاست عروه و ثقی است بطوبی کند شک چو شود و در یقین در رسید از دوجہان زود تمنا شاگرد صورت او چو کز چمن پاک کند معنی او او است تو نیکو شناس مورچه مسکین چه تمنای کند کس چه داند که ز او دم زند چشم بیان ز بیان گذشت شمع جالش چو خدای فرزند یوسف مصری هم از آن بونبرد بر تختش پایہ بھی العظام زنده شد مژده با کرام او یک برین خواجہ انفاس او آنکه گرفت از دل و جان نش حرف زمانیکہ با این کار کرد طالب این طبلہ از فرزند هر ورق او سنہ حیوۃ ابد طالب حق راست چو آب لال</p>	<p>پس نظر دل سگ آن پاک کن مست شوی چونکہ پیش روی کہ ہر را من جہائی خواست عروه کہ تعبیر ز قرب حق است معنی عروه است کہ آمد پدید از دوجہان رست و بپور رسید معنی او را کہ تمنا کند چونکہ دوی رفت ز پیش او سپر بز فلک کتبہ سلیمان رسید ملک ملک بستہ بقرآک او شد حسن ہے آن منظر نور خداست تا دل عشاق چو پروانہ شد در عقیقش بنواسے کلام وصف جامع شدہ با و تمام چونکہ شوی ز نرسخن و رشک بر کہ شود ز زندہ نمیرد پس او ذوقی بیچارہ چو این حال دید چند ورق طبلہ عطار کرد گرچہ معنی نہ رسد دست او بر تختش نوشتہ راہ رشتہ چون بہ نہایت رسید این ملام</p>	<p>تا کہ فتنہ پر تو از روئے او بر سر مقصود از کوشش بسی دامن او بہر مقام بلند قرب خدا معنی نفی شک است صورت او ہر کہ تمنا شاگرد پردہ پندار ز چشمش در دید آنکہ بیرون است ز فہم و قیاس وحدت محض است تو نیکو نگر سد نشین اوست بملک ابد جن و بشر بے سپر خاک اوست کہ بکمالش دل و جانہا فداست آنچه با احتیاجش بلوہ کرد دار و دار مجروح شدہ والسلام بوسہ سچا کہ با یام او بعد زمانی بعدم در شدی زندہ پایندہ شود از دشمن از تختش پایہ اقبال حید بخت کسی را کہ چو زبیر شد بوی ہر وقتا کہ شود دست او حاصل او معرفت ذوالجمال ختم کا یم بدعا و دستا م</p>
---	--	---

دارم سلم تو با ولا و او	در دو جهان بایه برکات است	یار بجهن فیض که در ذات است
کار جهان با و از ایشان بسیار	روز و شب تا که بود جلوه ساز	تا نفع صور با مدا و او
منتخب از امر و آمد تمام	بر سر این اہل صفا سرور است	خاص بانذات کہ او ہذاست
بہر رضائی دل او برگرفت	بندہ کہ این کار بہر برگرفت	ساکب راہ است از و بانظام
یار ہم این ہدیہ عبد المقل	یادہ بہ قوت این بار داشت	ورنہ کجا طاقت این کار داشت
کوست بہمت شرفین را پناہ	خاصہ پیش نشہ مردان راہ	دار پذیرہ بصف اہل دل
	در کف خویش بی پایان دہر	دار گامش ز سودان دہر

محرمات چند بطریق خطاب و مناجات بجناب آنفخر الاولیاء قدس سرہ العزیز

ای شاہ شہانِ جہان + وے آفتابِ ملکِ جان + شاہباز اوجِ لامکان + عنقائی مغرب کے نشان

یا شاہ سلیمان و ستگیر

ماہِ منظور وے تو + اہلِ دلانِ بر کوئے تو + مستی کنانِ بر بو تو + ساجد شدہ ہمہ سو تو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

مرشع را بر مان تو می + ہم قبلہ عرفان توئی + ہم رہبر ایمان توئی + این جملہ را ہم جان توئی

یا شاہ سلیمان و ستگیر

نام تو نوحہ الاولیاء + ذات تو نور کبریا + پیش تو آصف بر خیا + ساجد ز قلب بے ریا

یا شاہ سلیمان و ستگیر

عالم گرفتہ نور تو + بر عرش و کرسی شہور تو + ہم پیش حق منظور تو + رحم و کرم دستور تو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

حکم سلیمانی بنو + نور سلیمانی بنو + اسرارِ رحمانی بنو + انوارِ سبحانی بنو

یا شاہ سلیمان و ستگیر

واری خصمال احمدی + حنت جمال ایزدی + نورت کمال سرمدی + بیشک شمال احمدی

پاشاه سیلیان و سنگیر
من بندہ درگاہ تو + افگندہ سرور راہ تو + نشنہ برائے نگاہ تو + نگہی بکن ای شاه تو

پاشاه سیلیان و سنگیر
این پرده پندار من + شد در بهان خو خور من + نام ازین آزار من + رحمی بحال زار من

پاشاه سیلیان و سنگیر
تو شاه شاهان من گدا جان بر قدم سازم فدا + گویم که از سر خدا + از آستان منم جدا

پاشاه سیلیان و سنگیر
دارم امید بگیران + از حضرت سلطان بزرگم کن ای سلیمان زبان + شد مرا از دور مران

پاشاه سیلیان و سنگیر
در دل غمت بسیار شد + از دیدگان خونبار شد + سوزم که هر تنه بار شد + وصل تو بهن دشوار شد

پاشاه سیلیان و سنگیر
از من خطا + و جفا + و زور تو عطا + و وفا + این عادت اهل سفا + بل کار خاص مستطفا

پاشاه سیلیان و سنگیر
این خسته را دلشاکوز + از درد و غم آراو کن + باللفظ خوشیش با کوز + راه خودش ارشاد کن

پاشاه سیلیان و سنگیر
وادی سلیمان می گرم + برزند خلقان بهره هم + هر کس قیمت پیشو کم + من هم گدای تو شدم

پاشاه سیلیان و سنگیر
فما من تویی سرکار + واقف تویی اسرار + حاجت پیش شمار + سلب جان بیدار

پاشاه سیلیان و سنگیر
فرقم بگردان گناه + فریادم از نفس تنه + دستم بگیر ای بادشاه + تا دارم زبیا همه

پاشاہ سلیمان دستگیر
دل در کسوت بند شد، زین بند خود خور شد، که بند و نشمن شد، شکر خدا کین بند شد

خواجہ سلیمان دستگیر
ذوقی گدا بیچارہ ام، مغلوب نفس آوارہ ام، ز حوال خود آوارہ ام، جز تو کہ داند چارہ ام

خواجہ سلیمان دستگیر
چارہ بکن لے چارہ گر، بلغم ز لطفت بہرہ ور، در دہنت دارم فقر، دنیا و عقبی در حشر

خواجہ سلیمان دستگیر

گل بو در دل کہ با دست سبزه

تخت بالینیر

سے فاش خاکی زود

الہی مدد و التیہ کہ عاشقان را قوت روح و وصلان را روح قوت و دلہان را روح و کجا

اعنی مناقب جناب حضرت خواجہ محمد سلیمان صاحب تونسوی رضی اللہ عنہما

عہ مسی بہ انتخاب مناقب سلیمانیم بتاریخ دوازدهم ماہ صفر ۱۳۱۳ھ

یوم پنجشنبہ سحر سحر فقیر زلفیہ کیے از نادمان در گاہ و کترین حاشیہ

نشینان بارگاہ عالی منعالی فیض بخش عالم و عالمیان زبیرہ

الفقر از زمان سلاک خاندان مصطفوی عمدہ و دون

مرفقوی عالیجاہ جناب مولینا و مرشدنا حضرت

سید سرور علیہ السلام و تمام سادات و اولاد

شریف اوام اللہ فی جہنم و عالم

سعی بہ الجہاد

الطباع یا

از تالیف شیخ مولوی محمد رفیع الحسن صاحب لد و مولوی محمد حسن فیضی مراد آبادی
در شرح امام الاثنی عشره الامام ابو حنیفه کوفی رحمت الله علیه

کیف اثنیه جل من اثناء
جل عما نقول نیکما جل
ثلا احتوی ما نثر خیر
فاق من کل من خلف من رسول
جاء بالبینات شوهدنا
ذاع فی کل جانب دین
الیس یخفی لنا قیام امام
اماننا بل اما کل امام
حیوة دین ابو حنیفه
کان واللہ روضۃ الدین
مخض السائر من خباتک طوار
نال والذک فوق ما خیل منا
صار من نبله علی الارض مثل
ومحط الرجال طلاب علم
وام احیاء احیاء سنتہ اللہ
وفشا من عدل و شرفا و غربا
و ذکامک فیض من افاض
فاض منہ مداد النیقین
وهوی اصحم الغواصی طرا

مل سے وصفہ حجج العیاء
باوصافہ عن النظر اراء
المسئلین وصفوہ الا نبیاً
فی ہما و سود و وعلاء
وعفا ذالقی رسوم عماء
البراق کالبوق فی روح الظلماء
المحقق فی دینہ من الضاء
ورکن فصر الشریعۃ الضراء
المکرمات وسند الام فیاء
الغبراء اعضاء علی العضاء
وهذا کلنا صراط سواع
وافر لحظ من علو مر الہ
الشمس بل وھی عند کفناء
ور و اع من کل ذاء عماء
احیاءها و قاسی الہدیۃ الاحیاء
وجنوباً و ثمناً لکن کاع
من فیض من فیض الابرار
ضاق منها کل من البید
ومن الرشید شاد کل بناء

تفسیر: امام ابو حنیفہ کی شان امام و صاحب امامت
تفسیر: امام ابو حنیفہ کی شان امام و صاحب امامت

کونہ الامام ابو حنیفہ الضراء

صرف العبد في الطاعة ربه
 صار مجتهد من مثل الامام
 ما دعيه ونظمه في اشعاره
 دام في طلب المزارع واستنطق
 قام في الخبر ساعياً في جدار
 دام في الليل والنهار
 في جهده وصره همة اقتض
 وطوى كل ميمه من منزل يا
 ذاب في طلب الاله وصاله
 صام في وصله واغضرب
 هكذا اكل من يكون ولكن
 كان في سالف الزمان كشمس
 كان بين النجوم قمر منيرا
 قمر الفلك اقل كل يوم
 لانه افتد الحاق وان لا
 جبل ما يجتوبه من ان يراه
 كل من كان هكذا معدن الفضل
 تلقا وحزازة وشقاة
 تنم النظم ايها الفيض استغفر
 ان دعا فوالله ذوب جميعاً

لا الامام الشافعي في تسمية شهوره في برهانه

فعلا يشانه من الجوزاء
 الشافعي الرئيس في الاكيا
 فاوردت بسائر الشعراء
 فيهما ويات في العلياء
 ولوى نخوة من الاهواء
 بتشيخ المسائل باذل الاراء
 من العضلات بالعدراء
 وعلى كل شئمة علياء
 رق فيارق من تنخص ماء
 دام في ينل طوى الاشياء
 جل هذا الامام من الكفا
 بين خلق وانهم كهباء
 نور الارض كلها بصياء
 ولذا ك السكون وسط سما
 يعبر الفضل منقلا عمياء
 روية للحق اعين الجهلاء
 يكون الحريق للاعداء
 ومكاء مهية الشخاء
 لما قد جنبت من اخطاء
 وعلى الخلق قمر طلال

از شتاج طبع مولوی محمد فیض الحسن ولد مولوی محمد حسن صاحب فیضی ہمدانی صاحب
حضرت فیضیاب جناب سید سیر علی شاہ صاحب مسند نشین گورکھ پور شریف

ایا من لك الحسنی وانت مدارها
لعمري انت الفرد في المجد والتقى
وكم مدع للفقر من غير حجة
ولكن في الناس حفظك وافر
حببت من الرحمن رشدة وبركة
ومن جاء يرجو من جنابك ينصر
وفي يدك اليمنى كؤوس هداية
ووجهك ميمون وفيه شراة
من السادة الاخيار كانوا اعزة
ورثت من الاباء فخرا وسودا
وامك خير الامم بل غاية المنى
وشمس سموات تروح وتفتدي
امولاي هل نظرائي تكرموا
وهل كان لي فيك كاسك الخير شنة
الست من القوم الذين يمينهم
ولم تكلف في مدحك اني
كما انه نظمي عجيب باسرة
وحاجات نفسي الاله كثيرة
ومثلك يرجي في الامور حلها
فهب لي بما ابغى وانك تعلم

ايك المعالي والتمكارم تنسب
واوحد في الاقران جبر ماردوب
وينخدع للجهال مكر او يغلب
وجدك يعادو كل يوم يغلب
فكل فعال من فعالك اطيبا
باضغف ما قد كان يرجو ويطلب
وطال بها يسعي اليها ويشرب
بانك خير الخب طرا وانجيب
بمضانة كل يجبي ويدهب
وهنتك العليا ونفسك تكسب
ورؤياك احلى في الفواد واعزب
وشمس على شمس اليبس تعرب
ونفسى في العصيان تسعي تدرب
افوز بها ام اني اتخيب
بمزن فيبوضات تسيل وتشكيب
اردت فجبرا تيل املي والكتب
لكذاك وربى انت في الخلق اعجب
فحتمام يامولاي فيها اعدب
ونفزع اليك كما نتهميب
وفيضك بين الناس نحو ونهيب

میں نے اس شعر کو لکھا ہے جو مولانا صاحب نے لکھا ہے۔ اس میں مولانا صاحب نے اپنے استاد مولانا صاحب سے کہا ہے کہ میں نے اس شعر کو لکھا ہے جو مولانا صاحب نے لکھا ہے۔ اس میں مولانا صاحب نے اپنے استاد مولانا صاحب سے کہا ہے کہ میں نے اس شعر کو لکھا ہے جو مولانا صاحب نے لکھا ہے۔

میں نے اس شعر کو لکھا ہے جو مولانا صاحب نے لکھا ہے۔ اس میں مولانا صاحب نے اپنے استاد مولانا صاحب سے کہا ہے کہ میں نے اس شعر کو لکھا ہے جو مولانا صاحب نے لکھا ہے۔ اس میں مولانا صاحب نے اپنے استاد مولانا صاحب سے کہا ہے کہ میں نے اس شعر کو لکھا ہے جو مولانا صاحب نے لکھا ہے۔

از شتاج طبع جناب مولانا مولوی ابو الفیض محمد حسن صاحب فیضی ہمدانی صاحب مسند نشین گورکھ پور شریف

مسند راشی گوارہ شریف

سقی اللہ دیمات القیات دائمًا دیار کریم طیب الثیمۃ المصدی

عليه سلام الله ربي ووجهته
يا من البهائم الناس يرجون منيت
الى كبريى من ابتلاءه ونعمته
فبالله قد طالت همومي ونجتي
وانت طبيب القلب لا زلت مرشدا
وخير كرام من يجعل جوده
وانا وان نسقي سحابا روية
لا ناذانا عطاء او نسال
ومخرج بالامطار برقاً وظلمة
رحمتك شيمت السحاب دامه
وثقنا بحبل الله مجدك سيد
وبعد فقد ابنا اليك محبة
وناظم هذا المرفع خادع بانكا
وكبر غائب احضني واحلي مؤودة

الى ان يدرد النيرات على الرشد
ويجورون لفتياك الميسر المرشد
وايان يوم الفوز يا اولفق العبد
ولا زلت في كرب وويلت في اللد
وتسقى عطاشا من حليب مهر شهد
وان بعد الماهو تجز بالوعد
ولكنه له رايك مستوجب المحر
يبقي ويأتي بعد مضي من المكر
وتقتل بالصعقات بزجر البرعد
وانت عميد القوم في الفخر والجد
فداه جنابك خير من امة محمد
اهنا بها وهي الوسيلة للعبد
رحمك له منك الجليل من الرفد
من الحاضرين الاخذين من الرفد

ايضا منه

الى سيد لو شمس الشمس امه
ومرجع امال الرجال معينها
تعود قد مضى رعو القوم دعوا
فحق لهم ان يرجعوك عينية
بشمسك من شمس السموات غيبه
وليس شمس فيد من وجودك
مشى رجل يا سيد في فاصد الكا
وجودك حاشا ان يكون مخمرا
بلفك كاس من منى الناس مترج

بغير نبي بشرا بنا به الرسل
نجيب دعاة ينتهي نحوه السؤل
جدودك حاجات كانوا لها اهل
كرجعتهم باذك الخب من نيل
وان اسام في السما لها نزل
فاين بها بركاتك الغر والفضل
وقصد كرام ليس الابه اسل
ووجودك حاشا ان يكون مخمرا
فاسق روياماء كاساتك العسل

يارب همه لا تفرقني عنك كاسه وه
انغائيت فقرتي مني مضطربم

ولما دعه عشق حريست ناسه وه
لطف كن دمارا هم اراسه وه

اشتمار

واضح ہو کہ کتاب کلمۃ الحق تصنیف مولوی وصوفی عبدالرحمن مرحوم لکھنوی جس کا مضمون یہ ہے کہ معنی کلمہ توحید کے یہ ہیں کہ بت عین الدین نہ غیر۔ اور اسی پر والہین نصوص قرآنیہ و احادیث نبویہ علی صاحبہا التخییۃ اور کل امت مرحومہ ساتھ اس عقیدہ کے مکلف ہے۔ اگرچہ توحید وجودی نزدیک صوفیہ محققین کے حق ہے مثل شیخ اکبر و عارف جامی و شاہ عبدالغزیز وغیرہم رحمۃ اللہ علیہم مگر کل امت کا مکلف ہونا ساتھ اس عقیدہ کے اور اس کو نصوص و احادیث سے بعبارت النفس ثابت کرنا اور معنی کلمہ توحید کے بطرز مذکور بیان کرنا اور کل علماء کو غلطی پر محمول کرنا اس میں صوفی صاحب مذکور متفرد ہیں اور آج تک کتاب مذکور کا جواب کسی سے شائع نہ ہوا تھا الحمد للہ والمنة کہ ان ایام میں باعث بعض علماء، حضرت پر صاحب سیدنا و مرشدنا السید البھیلانی جناب خواجہ پیر علی شاہ صاحب مندرجین گوارہ شریف نے سرسری طور پر چند اوراق اظہار الحق نے جواب کلمۃ الحق جس کا نام تحقیق الحق ہے تحریر فرمائے علاوہ جواب کے اس کتاب میں اور فوائد بھی مندرج ہیں تحقیق توحید الوجودی و متعلق بہ شامل سیدنا محمد صلی اللہ علیہ وسلم و وصایا لابی بریرہ و علی رضی اللہ عنہما کی کتاب ہی بندہ کے پاس موجود ہے لہذا جس صاحب کو ضرورت ہو پتہ ذیل سے طلب فرماوے۔ المشرقہ فاکسار عبد الجبار مقیم آستانہ عالیہ گوارہ شریف ضلع رائے پور

کتاب ستہ ضروریہ جس میں چھ مسائل (فاسقہ - آمین بالجہر - وضع الیدین - وتر - تراویح - سنت فجر) کی بحثیں کی اصطلاح پر حنفی مذہب کے موافق ایسی تحقیق کی گئی ہے کہ مخالف کیلئے چون و چرا کی گنجائش باقی نہیں رہے کہ حنفی کتب فارسیہ میں اس کتاب کا ہونا ضروری ہے۔

چھ کتاب ۴۴ صفحہ عربی بعد از ترجمہ اس قیمت ایک روپیہ رعایتی ۱۲ روپیہ القریبین فی بیان ذکر شہادۃ الحسین قیمت ۱ روپیہ کے ملنے کا پتہ سید عبدالرحمن شاہ نیرودی مقیم لاہور بازار باباوالہ در مسجد بیان انوند

انتشار

بیت الحمد بر آن چیز کہ خاطر میں چاہتا ہے
آخر آمدہ فرس پر وہ تقدیر پر ہے

اسے مقتدیان طریق معرفت خدا دانی سے خواصان بحر حقیقت اسرار ربانی آپ صاحب کو
مژدہ جان فرا و بشارت روح افزا ہو کہ ان آیات فرخندہ فرجام میں کتاب مستطاب
بے نظیر و لا جواب سستی بہ انتخاب مناقب سلیمان علیہ السلام علی صاحبہا الرحمۃ والتجۃ بانوار
حسن صوری و معنوی بافضال خداوندی و بین ابن روی علیہ طبع و زیور الطباع سے
آراستہ و پیراستہ ہوئی ہے۔ یہ کتاب مناقب سلیمان علیہ السلام مؤلفہ حافظ احمد یار صاحب
متوطن بلوچ شریفیہ پاک پٹن حرسہ اللہ تعالیٰ عن الفتن کا لب لباب و خلاصہ ہے
اور حضرت سلطان العاشقین برہان المحققین قطب زمان مخدومنا خواجہ محمد سلیمان صاحب
نونسوی علیہ الرحمۃ کے خاص النخاص ملفوظات کا ذخیرہ ہے جس کو مولوی یار محمد صاحب
بارشا و عالیجناب قطب الاقطاب حضرت خواجہ اللہ بخش صاحب نونسوی رضی اللہ عنہ
مناقب سلیمان علیہ السلام مؤلفہ حافظ صاحب موصوف سے منتخب کیا۔ اس کے مطالعہ سے
گم شدہ راہ راست پراتا ہے و صاحبان بصیرت کا نور ایمان زیادہ ہوتا ہے۔

الغرض یہ کتاب لا جواب اپنے حسن صوری کے لحاظ سے بصارت ظاہری کو
روشن کرے والی۔ اور حسن معنوی کے اعتبار سے بصیرت باطن کو جلا دینے والی ہے۔
اگرچہ اس سے پہلے حضرت غریب نواز کے ملفوظات میں دو تین کتابیں لکھی گئی ہیں لیکن
حق تو یہ ہے کہ ایسی خوبی کے ساتھ آج تک کوئی مناقب طبع نہیں ہوا۔ یہ کتاب اپنی طرز
میں واقفیت سے نظیر اور مخصوص ہے۔ لہذا شائقین با تمکین ایسی کتاب کو زیر نظر رکھ کر
اس کے مطالعہ سے اپنا نور ایمان بڑھائیں۔

تقریر

فارس عبد الجبار مقیم سائنہ عالیہ گولڑہ شریف ضلع راولپنڈی